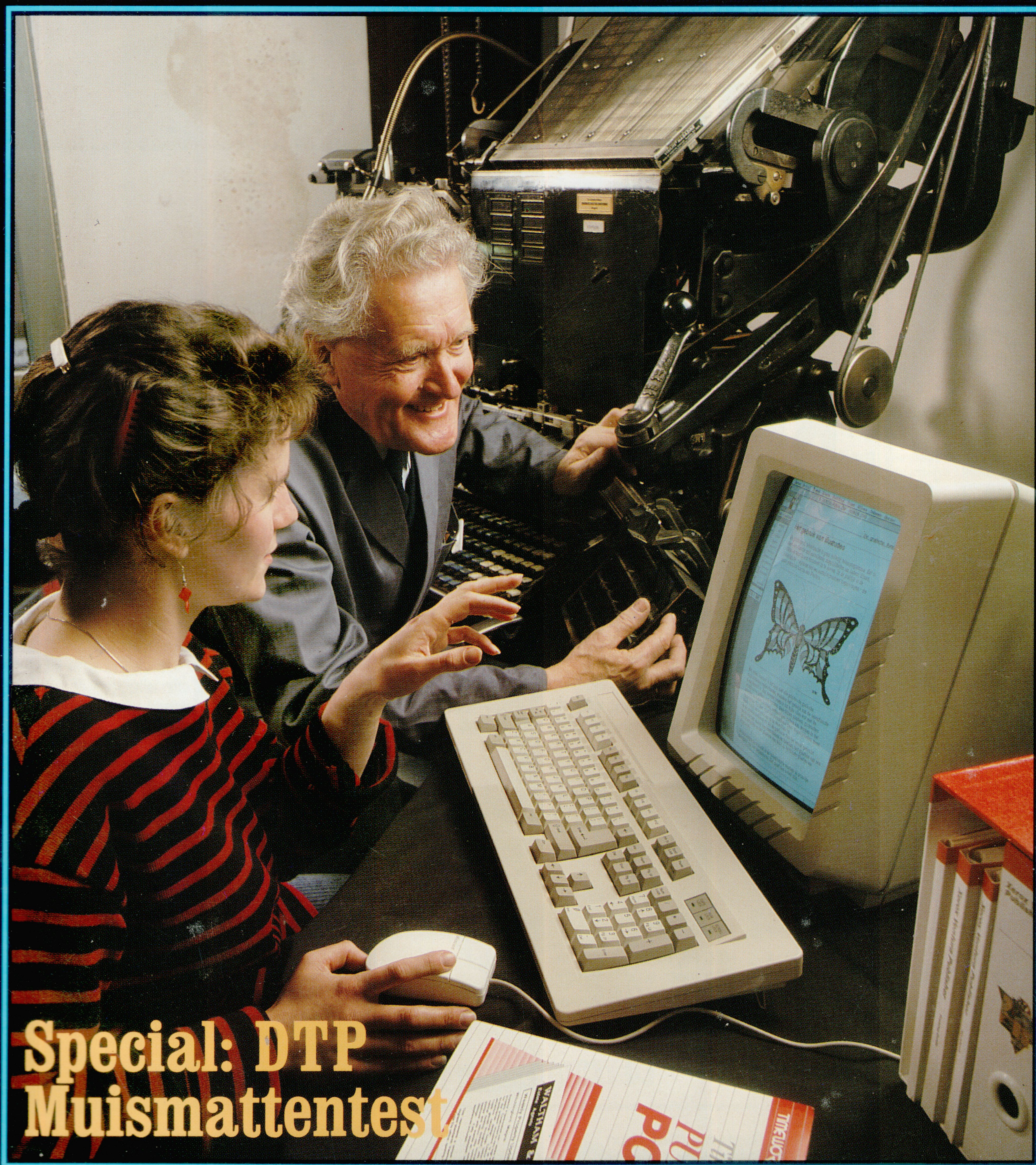
HCC

NIEUWSBRIEF

115

MAANDBLAD VOOR COMPUTERGEBRUIKERS

APRIL 1989 – 12e JAARGANG NR. 4

f 5,95

COLOFON

Uitgever
HCC Nieuwsbrief
HCC Kantoor
Postbus 149, 3990 DC Houten
Telefoon: 03403-78788
(10.00-12.00 en 14.00-16.00 uur)

Hoofdredacteur
Lucie Blom-Calis

Adjunct-hoofdredacteur
Jan Klene

Eindredacteur
Berend Harmens

Redactie
Ed Baars, Wim Bolkensteyn, Quintus Bosman, Peter Buysman, Charles Cox, Peter van Diepen, Marc van Kampen, Frans Kors, Jan Leijerweerd, Marc van Munnen, Ad den Ouden, Peter van Tilburg, Roel van der Vlugt.

Secretariaat/Bureauredactie
Edwin Ammerlaan

Fotografie:
Stefan Ammerlaan (omslag), met dank aan Drenths Grafisch Museum

Medewerkers aan dit nummer:
M. J. Koppenol, Bart Verspagen, Sjaak Loehlefink, Ben Rintjema, A. Stam, Roel Bakker, Pieter Vijlbrief, E. R. van Es, G. M. Kortenbach, J. van Reekum, Dirk Vijver.

Redactieadres
Postbus 149, 3990 DC Houten
Telefoon 03403-78788 (10.00-12.00 en 14.00-16.00 uur)

Sluitingsdatum verenigingsnieuws:
HCC Nieuwsbrief 116: 2 april
HCC Nieuwsbrief 117: 6 mei
HCC Nieuwsbrief 118: 4 juni

Faxnummer HCC:
03403-78930

Redactie-Fido Houten:
03403-78220

Micromarkt:
Monique Gerritse, HCC kantoor

Druk, vormgeving en produktie
Brouwer Offset, Utrecht

Omslagontwerp
Hoekstra Design, Renkum

Advertentie-exploitatie
Arnoud Hijmans
ADVERTENTIE EXPLOITATIE BV

Postbus 64850, 2506 CG 's-Gravenhage
Tel. 070-253830*, telefax 070-237891

REDACTIE

Deze Nieuwsbrief staat vol met DTP. Wat ís DTP? Eén of andere geheimzinnige computertoepassing? Al lijkt die afkorting soms op DoorTobben en Proberen, de juiste naam is Desk Top Publishing. Een goede vertaling hiervoor is tot nu toe niet gevonden. Het komt er op neer dat we met computer en printer het werk van vormgever en drukker misschien kunnen overnemen.

Lucie Blom

Nu blijft vormgeven en drukken een echt vak, dat de computerhobbyist niet even met een DTP pakket kan leren. De goedkopere pakketten zijn voor hen een aardige afwisseling bij het maken van aardige brieven. Hier en daar wordt flink overdreven. Computerkerstkaarten met die ene bekende kerstboom, verhuisberichten met een verhuiswagen: tegenwoordig zucht ik daar eens diep bij en denk: 'Moet dat nu echt?'.
Een aantal pakketten kunnen goed dienst doen bij het vervaardigen van clubbladen, rapporten of scripties. Met een goed lint in de matrixprinter kan het er professioneel uitzien. Met een laserprinter wordt het nog fraaier. De echte professionals, vormgever en drukker, kunnen met (veel) duurdere pakketten hun werk sneller doen. Dat niveau van DTP is voor hobbyisten niet weggelegd. Een vormgever heeft geleerd hoe een pagina moet worden ingedeeld en mengt die wetenschap met zijn eigen creativiteit. Dat maakt vormgeven tot een vak.

TESTEN Uw redactie kreeg een flink aantal pakketten toegestuurd. Een aantal hebben we goed kunnen bekijken en een aantal kwam zo laat bij ons binnen dat we ze niet echt konden testen. We ontdekten al gauw dat pakketten met een 'leer'-mogelijkheid het prettigste waren om snel met het programma te kunnen werken. Een Nederlandstalige handleiding is daarbij bijzonder prettig. Gelukkig begint het tot de softwarehandel door te dringen dat niet iedere Nederlander de Engelse taal beheerst. Men gaat meer en meer over tot vertalen.
Behalve het struikelblok van Engelstalige handleidingen kunnen er ook problemen optreden bij het disketteformaat. Zo hebben we 5.25" diskettes met 360 K of 1.2 Mb en 3.5" diskettes met 720 K of 1.44 Mb. Enkelzijdig, dubbelzijdig, dubbele dichtheid, hoge dichtheid en ga zo maar door. Het ene formaat loopt niet op de andere computer en op dat andere formaat moet je geen data wegschrijven want dan..... enzovoort. Verwarring alom. Wie sprak er van een standaard?

MATTEN De enige andere test in deze Nieuwsbrief is die van de muismatten. Hoe lang gaat zo'n mat mee? We onderwierpen de matten aan een duurtetest. Sommige matjes vonden dat niet prettig. Maar over het algemeen waren ze niet slecht, tenzij er ruw mee wordt omgesprongen. Koffie en sigarettenas zijn grotere boosdoeners voor de goede werking van een muismat.

BEGINNERS Deze maand geen 'MS-DOS, wat is dat?'. Charles Cox had het even te druk met deze DTP-special. Ook de beginners in Basic komen deze maand niet aan bod. Vorige maand was het laatste deel van de cursus 'Netjes programmeren in Basic' van Peter van Tilburg. Over enkele maanden start Peter met een nieuwe rubriek voor beginners. We zijn nog op zoek naar kopij voor de tussenliggende periode, want ook de cursus 'Programmeren in Basicode' door Pieter Vijlbrief loopt ten einde. We denken aan een serie over datacommunicatie.

PRINTERS Inmiddels is uw redactie aan het werk voor de volgende speciale Nieuwsbrief, waarin we een aantal printers in verschillende prijsklassen voor u testen. Dat wordt het juninummer. Het julinummer zal in het teken staan van besturingssystemen en computertalen. Uiteraard is ook uw kopij daarover van harte welkom.

EI,EI Het ligt in de verwachting dat u deze Nieuwsbrief voor Pasen krijgt. Als dat het geval is dan wens ik u veel plezier bij het eieren zoeken. Mijn paasontbijt zal een ei zijn van Trui, Trees, Mien of Greet. Zo heten onze kippen. En zij leggen virusvrije eieren!

De HCC Nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting HCC Nieuwsbrief. Het blad verschijnt maandelijks en wordt gratis naar de leden van de Hobby Computer Club gezonden. In een groot aantal tijdschriftenwinkels en computershops zijn losse nummers verkrijgbaar. Naast de agenda en verenigingsnieuws van de Hobby Computer Club publiceert de HCC Nieuwsbrief artikelen van deskundige leden. Uw bijdrage is dan ook welkom en bij eventuele plaatsing krijgt u een vergoeding.

INZENDEN KOPIJ
De redactie stelt het op prijs als u uw kopij aanbiedt op Fido Redactie, telefoon 03403-78220. Vanuit het Maingebied kiest U F(iles) en u komt in filegebied 1. Na het uploaden kunt u een korte toelichting intoetsen. Vanuit het Filegebied kunt u via het M(aingebied), naar M(essagegebied) 1 en daar een berichtje achterlaten voor de redactie. Na enige tijd krijgt u een schriftelijke bevestiging van ontvangst van uw kopij.
Kopij kan ook op diskette worden aangeleverd. Zowel 5,25 als 3,5 inch diskettes kunnen verwerkt worden. Voor Fidokopij en kopij op diskette geldt dat de tekst als 'schone' ASCII-file wordt verstuurd, met alleen een return/linefeed aan het einde van elke paragraaf.
Gewone kopij kan in drievoud worden opgestuurd. Gebruik bij het printen van computerlistings een goede kwaliteit inktlint. Listings heeft de redactie het liefst op Fido of diskette, omdat de afdruk dan met een laserprinter gemaakt kan worden. Stuur vooral illustratiemateriaal mee, tekeningen zowel als foto's (het liefst zwart-wit). Ook kleurendia's kunnen worden verwerkt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden kopij niet of in gewijzigde vorm te plaatsen.

Aansprakelijkheid
De redactie gaat er van uit dat de ingezonden kopij afkomstig is van de inzender, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld. Het is ondoenlijk voor elke inzending na te gaan of het onderwerp uit een andere publikatie afkomstig is. De aansprakelijkheid voor het auteursrecht van ingezonden kopij ligt dus bij de inzender.

HCC Micromarkt
HCC-leden die iets te koop aanbieden of vragen kunnen gratis adverteren in de HCC Nieuwsbrief. Onder bepaalde voorwaarden kunnen in deze rubriek ook betaalde publikaties worden opgenomen. Zie voor de wijze van opgave en de voorwaarden elders in dit blad. Telefonische opgave en het verstrekken van telefonische informatie is niet mogelijk.

Contributie
De contributie voor 1989 is ƒ 55,–. In de loop van het jaar geldt een aflopende regeling. Opgave als lid is ook telefonisch mogelijk. HCC kantoor: 03403-78788. Adres kantoor: Postbus 149, 3990 DC Houten.

INHOUD

Beginners

Listings

Deel veertien. Deze keer geen programma maar een enquête voor de lezers van de rubriek.

INHOUD

Testen DTP

Desktop Publishing als opening van het blok tests van DTP- en tekenpakketten die deze keer in de Nieuwsbrief centraal staan.

Testen DTP

HCC Testen

Diversen

Aanvulling op WP_Mail

Bij de test van WP_MAIL in HCCN 114 is helaas de informatie over leverencier en prijs weggevallen. Hierbij alsnog:
WP_MAIL kost ƒ 149,- excl. BTW, en is te verkrijgen bij:
Escodata,
Shetlands 36
3524 ED UTRECHT.
Telefoon: (030) 898358

BRIEVENBUS

Peter van Diepen

Vorige keer was de Brievenbus een beetje somber. Het ging over illegaal kopiëren, klachten die nooit werden verholpen, frustraties, etc. Dit keer schijnt de zon en heb ik (bijna) uitsluitend positieve brieven geselecteerd: de zonnige kant van een 'volstrekt nutteloos' produkt, antwoorden, oplossingen, goede ideeën, doorzettingsvermogen en zinnige discussies.

Geoclock nutteloos?

In HCC Nieuwsbrief nr. 112, blz. 114 zag ik een beschrijving van het programma Geoclock. De schrijver van het artikel, Berend Harmens, heeft blijkbaar nooit kennis gemaakt met de door velen beoefende hobby lange afstandsradio-ontvangst en zenden. Want voor die groep is zo'n programma van zeer groot belang. Het is wel amusant dat Berend goedmoedig sarcastisch over het programma schrijft als een volstrekt nutteloos programma, vooral als je zelf weet welk een grote hulp zo'n programma in de ingewikkelde materie van radio-ontvangst en zenden biedt.

Het is de meesten vast wel eens opgevallen dat er op de middengolf 's avonds veel meer zenders te ontvangen zijn dan overdag. Dat komt doordat na zonsondergang bepaalde radiosignalen zich beter (lees: verder) voortplanten. Voor een optimale ontvangst is het wel nodig dat zowel de zender als de ontvanger zich in het duistere deel van de aarde bevinden. Een programma wat dat berekenen kan is dus van zeer groot nut voor diegenen die zich met radiocommunicatie bezig houden.

Voor de voortplanting van radiogolven, in het kortegolfbereik, wordt gebruik gemaakt van de reflecterende eigenschappen van hoog in de atmosfeer aanwezige geïoniseerde lagen. Een geïoniseerde zone die van veel belang is voor de kortegolfoverdracht is de zogenaamde F-laag. 's Nachts zullen, door de afwezigheid van zonnestraling de verschillende lagen oplossen. De dicht bij de aarde gelegen lagen lossen het eerst op, de F-laag blijft 's nachts bestaan. Overdag vormen de lager gelegen geïoniseerde lagen een belemmering voor de kortgolfstralen om de F-laag te kunnen bereiken. Afgeleid van de licht-donkerlijn bestaat er een contourenkaart voor de MUF en OWF. De MUF (Maximum Usable Frequency) geeft een betrouwbare verbinding voor plm. 50% van de 'openingstijd'. De openingstijd is de periode dat de lagere geïoniseerde lagen zijn verdwenen, er dus een 'opening' is naar de F-laag. De OWF (Optimum Working Frequency) ligt in een plm. 15% lagere frequentie dan de MUF, geeft echter een betrouwbare verbinding gedurende 90% van de openingstijd.

De voortplanting van radiosignalen is een gecompliceerde materie. Van grote invloed zijn de zogenaamde zonnevlekken en andere elektromagnetische veranderingen in de atmosfeer. Vulkaanuitbarstingen, atoombomontploffingen, radarsignalen en nog veel meer kunnen zeer onverwachte effecten tot gevolg hebben.

Zo heeft een lid van de Benelux DX Club een paar jaar gelden glashelder een gesprek opgevangen tussen een wagen van de UNO vredesmacht in het Midden-Oosten en hun hoofdkwartier. Een in radioamateurkringen zeer bekende storing is het signaal van de Russische 'over de horizonradar', met de 'koosnaam' Woodpecker.

Wilt u meer weten over deze interessante hobby dan kunt u terecht bij de Club voor lange afstands radio/tv-ontvangst: Benelux DX-Club, Postbus 150, 5270 AD Sint-Michielsgestel.

Op sommige Fido's is speciaal ruimte gemaakt voor radioamateurs, waar u ook heel wat belangwekkende informatie kunt halen. Een uitstekend boekje voor beginners is: Kortegolfgids door J. Vastenhoud, uitgegeven door Kluwer technische boeken, ISBN 90 2010 735 6.

Ik hoop met mijn reactie het belang van programma's als Geoclock aangetoond te hebben en interesse gewekt te hebben voor de boeiende DX-hobby.

John Giskes
Aardbeiengaard 4,
3206 AC Spijkenisse

Uitwisseling van diskettes

Ik wilde reageren op het artikel 'Uitwisseling van verschillende maten diskettes' in HCC Nieuwsbrief nr. 112, blz. 75-76. Voor uitwisseling van WP-tekstfiles tussen een XT en een ST (beide 3,5 inch floppies) heb ik een driver gevonden. Als deze driver geïnstalleerd is op de XT, dan wordt op deze XT een virtuele diskdrive gecreëerd, die de XT schijven met het ST-formaat laat lezen en beschrijven.

Deze driver komt oorspronkelijk uit het Duitse blad C't. Door Jean-Paul Smeets van de computerclub STACK van de TU-Eindhoven (BBS: telefoon 040-456744) is het commentaar in dit programma vertaald in begrijpelijk Engels. Tevens heeft hij de ST-optie aan de vele mogelijke (niet MS-DOS) formaten toegevoegd. Naar de mening van een deskundige kan deze driver verder geoptimaliseerd worden. Mocht er interesse bestaan, een berichtje op onderstaand BBS (geen mailer) zal zeker gehonoreerd worden.

Frank Schleijpen
Hang On !!!
(2:500/14.10145)

MS-DOS en MIDI

Naar aanleiding van het artikel MIDI van Berend Harmens in HCC Nieuwsbrief nr. 100 schrijf ik deze brief. Ik denk al een hele tijd na over besturing van mijn synthesizer met mijn IBM. Er zijn al heel wat dingen op papier ontstaan, maar ik heb mijn eigen schakelingen toch opzij gezet nu ik weet dat er een MIDI co-processor (MPU 401) bestaat. Het beste is toch immers om de norm aan te houden. Mijn verwachtingen over de processor zijn hoog gespannen, maar informatie erover kan ik nergens vinden. Mijn enige hoop bent u nu nog. Ik zou graag informatie ontvangen omtrent de verkrijgbaarheid (importeur?) en de mogelijkheden van de MPU. Via de dealer kan ik dan waarschijnlijk wel details in een datasheet vinden. Zijn er misschien ook boeken over de processor of de besturingssoftware in de handel?

E. Demeijer
Hendersonstraat 231,
2286 XB Rijswijk

De MPU-401 is een MIDI interface voor de IBM PC, gemaakt door Roland Corporation. De naam 'coprocessor' doet mij denken aan een chip als de 80x87, maar dat is het beslist niet. De communicatie met de PC gaat via een seriële poort, niet via de systeembussen. De MPU-401 is, een paar jaar geleden alweer, beschreven in twee buitengewoon gedegen Byte artikelen door Donald Swearingen:

- A MIDI recorder, Inside the IBM PC's 1985 (speciale uitgave Byte)
- MIDI programming, June 1986, Byte, blz. 211-224.

De bijbehorende listings zijn (waren) op schijf beschikbaar op Fido's met een BYTE listingsgebied. Daar heb ik in ieder geval de listing van het eerste artikel: MPU401.PCF vandaan. De listings bij het tweede artikel heten LISTING-1.PAS...LISTING10.PAS.

Beide artikelen sluiten op elkaar aan en beschrijven een 8-track MIDI recorder met postprocessing faciliteiten, met onder meer 'Event time quantization' (Whatever that may be). Overigens is MPU401.PCF een listing van een LMI-Forth programma. Laboratory Microsystems Inc. is in Nederland niet zo bekend. Mocht u zo ver komen, dan is het goed te weten dat de Nederlandse FIG-Forth afdeling een database met Forth systemen bijhoudt. De LISTINGxx programma's zijn in Turbo Pascal geschreven en zullen dus vermoedelijk geen enkel probleem geven.

Marcel Hendrix
HCC node Alkmaar &
HCC Nieuwsbrief Brievenbus
(2:500/28)

In de Brievenbus van HCC Nieuwsbrief nr. 109 vroeg iemand of er software te koop is voor de MS-DOS machine met betrekking tot MIDI. Het antwoord was erg karig. Je kunt nu eenmaal niet alles weten, dus geef ik hier wat tips om er achter te komen wat er uit is op dit gebied.

Er is voor MS-DOS machines erg veel MIDI software uit, vooral in Amerika. Wat wel

van belang is om te weten, is dat je een interface nodig hebt om MIDI op je PC te gebruiken. Die kost ongeveer f 400,-.
In het Amerikaanse blad Keyboard (GPI corp., 20085 Stevens Creek, Cuppertino, CA 95014) worden in advertenties tientallen pakketten aangeboden. Ook in het Engelse blad The Games Machine wordt ieder maand aandacht besteed aan MIDI en muziek.

Sander Alkemade
De Kruigang 53,
6581 CT Malden

Heb jij dat nou ook?

Dat gevoel van 'Of dat ding weg, of ik weg'? Dat gevoel van 'Ben ik nou werkelijk zo dom?' of 'Het lijkt wel of er niets anders meer bestaat'? Dit is wel mijn ervaring. Ruim een jaar geleden heeft mijn man een PC in huis gehaald, nadat de Sharp MZ800 te beperkt bleek. Ik dacht: 'Nou ja, dan heeft hij ook wat afleiding (hij is namelijk huisman) en iets om de hersenen bezig te houden, och, en mij lijkt het ook wel leuk, dan kan ik mijn leerlingenadministratie bijhouden'.
Mijn man was al lid van de HCC en werd binnen de afdeling steeds actiever. En ik? In het begin hield ik de administratie er op bij (manlief had hiervoor een speciaal programma geschreven, dus..) en probeerde af en toe wat. We waren op een gegeven moment zelfs samen bezig met een onderwijsprogramma, maar ja, helemaal volgen kon ik het toch niet. Tussentijds probeerde ik ook wat kennis op te doen in boeken en tijdschriften en kan daardoor volgen waar het gesprek over gaat. Nou heb ik het probleem dat mijn man de dingen die hem interesseren snel oppikt en daar ook helemaal in op kan gaan, tot zelfs diep in de nacht. Dat dit de nodige wrevel meebrengt laat zich denk ik wel raden. Dan overheersen de negatieve gedachten die ik aan het begin van dit artikel opnoemde. Het is dan moeilijk om het plezier, dat ik beleef bij het tokkelen op de machine en de mooie brieven, die uit de printer rollen te behouden. Nu moet ik eerlijk toegeven dat ik regelmatig op problemen stoot waarbij ik dan meen hulp nodig te hebben van mijn man. Dat dit meestal het geval is op het moment dat hij even weg is, is natuurlijk logisch, want wanneer kan ik anders PC-en? Zoals bij veel vrouwen is mijn probleem dat ik teveel op mijn man leun, een bepaalde gemakzucht denk ik.
Een enkele keer had ik de moed om in een winkel te informeren naar een monitor 'met één kleur', dat was in de beginperiode van ons PC-gebruik (ook nu nog meen ik mij daarvoor te moeten verontschuldigen). Mijn man stond achter me en de persoon die mij hielp wilde mij niet begrijpen. 'Ze bedoelt monochrome', zei mijn man. Oh, toen werd het hem wel duidelijk. Begrijpelijk toch dat je dan zo langzaam aan aan jezelf gaat twijfelen?
Nu zijn er diverse oplossingen mogelijk. Ik zou de PC de deur uit kunnen doen. Dat dit niet zonder gevolgen zal zijn voor onze gezinssfeer, met alle gevolgen vandien, lijkt mij zeer aannemelijk. Bovendien blijf ik het zelf ook wel een leuk ding vinden. Een andere mogelijke oplossing zou zijn om strikte afspraken te maken met betrekking tot het PC-gebruik. Dit heb ik geprobeerd, maar dat mislukte, omdat we er geen van beide consequent in waren. Uiteindelijk heb ik het besluit genomen om zelf eens wat actiever te worden.
Ik ben er voorzichtig aan begonnen meer kennis en ervaring op te doen, waarbij mijn man mij graag ter wille was, en praat er meer over. Natuurlijk ook met in mijn achterhoofd het idee dat ik anders een figuur zou slaan (alsof iedereen een techneut of freak moet zijn, maar ja, het geeft wat meer zelfvertrouwen). Sinds kort ben ik zelf lid geworden van de HCC en heb dus mijn eigen blad en... ja, uiteindelijk toch maar de moed bij elkaar geschraapt om eens naar zo'n afdelingsavond te gaan (er was wel eens een vrouw aanwezig die dan met haar man mee was, aldus mijn man). Via mijn man was ik al vertrouwd geraakt met een paar gezichten binnen die afdeling, wat het wel iets gemakkelijker maakte. Per slot van rekening zijn het allemaal heel vriendelijke jongens en mannen, die je gelukkig niet het gevoel geven van: 'Wat doet die hier?'. Sterker nog, sinds kort heeft men mij aanvaard als medebestuurslid.
Dat ik nu helemaal uit de problemen ben wil ik niet zeggen. Er blijft nog regelmatig huishoudelijk werk liggen, omdat mijn man weer niet achter de PC vandaan te branden was, maar ik kan de hobby nu delen en er meer begrip voor opbrengen. Bovendien eis ik ook steeds meer mijn deel op.
Het meest brandende probleem op dit moment is: Hoe kun je beiden tegelijkertijd met je hobby bezig zijn? Terwijl ik dit nu type is mijn man, met enige tegenzin, met een computertijdschrift de bank op gedoken, nadat ik hem de PC ontnomen heb. De enige oplossing zou zijn een tweede PC erbij. Helaas ontbreken daarvoor de liquide middelen. Bovendien staan regelmatig twee zoontjes te zeuren om een spelletje te mogen spelen. Moet er dus ook nog een derde bij? Kan mijn man eindelijk een netwerkje beheren, of... ik.

Annette van Liere
Min. dr. de Visserstraat 7,
7522 GC Enschede.

DOSMENU

Nog niet al te lang zijn wij in het bezit van een computer. Door drukke werkzaamheden en een onmogelijke MS-DOS handleiding in het Engels waren we nog niet zo bedreven op dat apparaat. Al lezende in de HCC Nieuwsbrieven stuitten wij op het programma DOSMENU (HCC Nieuwsbrief nr. 110, blz. 90-92).
Dus DOSMENU besteld en na enige tijd geleverd gekregen. Helaas, onze bedrevenheid was nog niet erg groot en bepaalde foutmeldingen kregen we er niet uit. Vervolgens de leverancier, Midland Computers Software, gebeld en bereidwillig werd er onmiddellijk telefonische hulp verleend.
Toen er kort daarop opnieuw vraagtekens ontstonden werden we weer (telefonisch) een uur lang geholpen. Met DOSMENU kunnen we na deze service voortreffelijk verder! Een heel verschil met de service die wij bij een softwarepakket van een andere leverancier kregen! Wellicht dat anderen wat aan deze positieve ervaring met genoemd softwarebedrijf hebben. Een prettig pakket, voor een relatief laag bedrag en een goede ondersteunende service.

Familie Smits
Simon Vestdijklaan 10,
2343 KV Oegstgeest

Nog meer ondersteuning kunt u krijgen op Fido-DOSMENU-Service (2:500/213), 03240-19797.

Dutchie

In het HCC Nieuwsbrief Echo-Mail gebied (een conferentie) is een uitgebreide discussie ontstaan over het beheren van de HCC Fido nodes. Er zijn al tientallen berichten geschreven en het lijkt wel of alle HCC sysops en alle Dutchie points al een duit in het zakje hebben gedaan. Op een gegeven moment werd zelfs de dikke Van Dale erbij gehaald om het ongelijk van een discussiepartner te bewijzen. De discussie begon echter heel zinnig met het volgende bericht.

Op de afgelopen HCC-dagen heb ik Dutchie 2.90c aangeschaft, in feite uit nieuwsgierigheid. Na enige aarzeling, en na een praatje met een aanwezige sysop, besloot ik bij Fido-Utrecht point te worden. De aarzeling bestond eruit dat daar niet alle conferenties zijn die ik gewend ben te lezen of zou willen lezen. Maar dat zou wel te regelen zijn met Peter Noy, de sysop van Fido Utrecht; elke node kan tenslotte elke conferentie krijgen. OK. Nu ik Dutchie draai wil ik nooit meer terug, het is fabuleus. MAAR Fido Utrecht heeft slechts een harddisk van 20 Mb en Peter moet continu woekeren met de ruimte en heeft domweg geen plaats alle conferenties. Au! Het lijkt me dat hier eens wat aan gedaan moet worden, als je als uitgangspunt hanteert dat ieder HCC-board er hetzelfde uit moet zien (HCC Nieuwsbrief nr. 105). De strenge (ad hoc?) reglementen voor HCC Points lijken me wat hierop vooruit te lopen waar ze zeggen: 'Het is een point niet toegestaan om echomail-verbindingen te onderhouden met een ander knooppunt dan de toegewezen HCC Boss'. Dat betekent dat ik niet bij de IBM-PC gg node deze conferenties mag ophalen, zó lang Fido Utrecht geen grotere disk krijgt. Ik mag wel gewoon inloggen en online de berichten gaan lezen: terug naar het stenen tijdperk.

Jan Bernard van Doorn
Oops! (2:500/34.1298)

Als het u niet uitmaakt om ve
moet u ons even
Dan sturen we u desnood
prijslijst met meer dan

■ De formule van Logicsoft is heel eenvoudig: koop groot in, neem genoegen met een kleine marge en verleen uitstekende service. Kritische, prijsbewuste afnemers stromen dan vanzelf toe. Logicsoft heeft op deze wijze een uiterst sterke positie verworven op de Europese PC-ware markt en mag tal van grote multinationals tot haar afnemers rekenen.

EEN ASSORTIMENT VAN ZO'N 5.000 PC-PRODUKTEN IS STANDAARD BIJ LOGICSOFT.

Met Logicsoft heeft u direct toegang tot een compleet assortiment PC-ware. Het merendeel daarvan is software (originele versies, nieuwste releases). Ook aan hardware heeft Logicsoft een groot aantal produkten. En het assortiment breidt zich snel uit. Een allesomvattend assortiment is dus niets bijzonders bij Logicsoft, maar standaard.

24-UURS LEVERINGSSERVICE IS STANDAARD BIJ LOGICSOFT.

Verreweg de meeste artikelen heeft Logicsoft permanent in voorraad. Vandaag besteld, betekent dan ook gegarandeerd morgen in huis. Minder courante produkten halen wij rechtstreeks uit het magazijn van uitgevers en producenten. Door gebruik te maken van Express Services, zijn ook dergelijke bestellingen binnen een etmaal bij u bezorgd. Levering binnen 24 uur is dus niets bijzonders bij Logicsoft, maar standaard.

Open dag HCC Afdeling Noord-Oost Brabant

De HCC afdeling Noord-Oost Brabant organiseert op 23 april een open dag. Het thema is 'Gehandicapten'. Om 10 uur is de feestelijke opening door Mevrouw Vriens, lid van de Tweede Kamer. Het belooft een groot spektakel te worden waaraan het Doven- en blindeninstituut, Visicom, de Sterrenkundige vereniging, de HCC gebruikersgroep auditief gehandicapten en vermoedelijk 'Drempels weg'hun medewerking verlenen. Een volleybalwedstrijd staat ook op het programma. Dit alles omlijst met muziek. Kortom: de moeite waard om naar 'De Biecht' in Rosmalen te komen. Aanvang 10.00 uur. Informatie bij Ton van der Laar, telefoon: 073-426339.

Computer en huursubsidie

Automatiseringsprojecten bij de overheid zijn lang niet altijd direct een daverend succes. Dat geldt in bepaalde opzichten ook voor de autmatisering van de aanvragen voor individuele huursubsidie. De invoering van een nieuw systeem bij het Ministerie van Volkshuisvesting is twee jaar vertraagd en nu het systeem is geïntroduceerd blijkt het twee keer zoveel gekost te hebben dan aanvankelijk was gedacht. Het is dan ook een gigantisch project, per jaar komen bijna een miljoen aanvragen binnen. Verwacht wordt dat 'de computer' ongeveer eenderde van de aanvragen kan afhandelen. Bekend is dat heel veel aanvragen fout worden ingevuld en de correctie daarvan blijft voor een deel 'handwerk'.

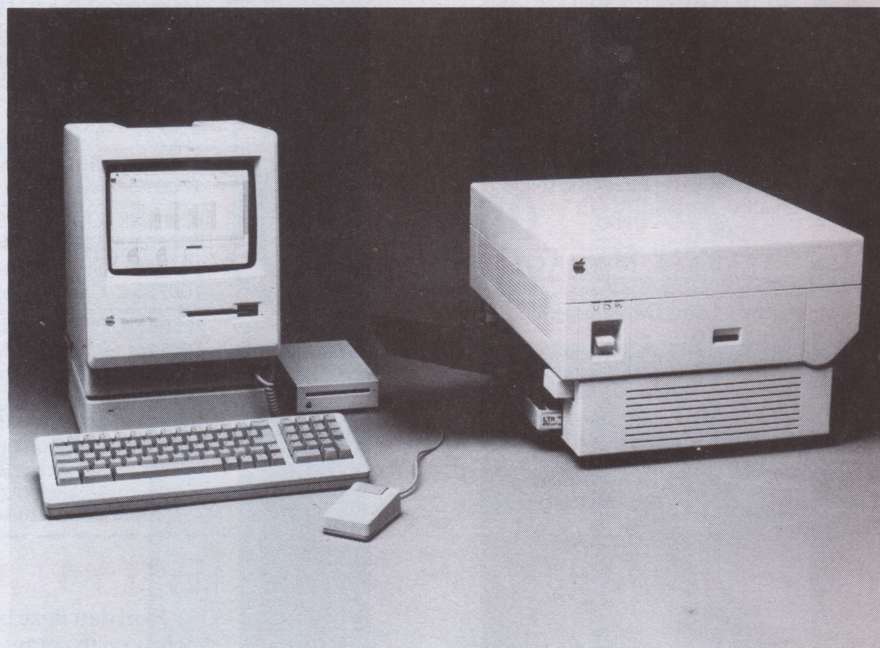
Datanet goedkoper

Met ingang van 1 april heeft PTT Telecom de tarieven voor het Datanet verlaagd. Helemaal spontaan is dat niet gebeurd, veel gebruikers vonden dat de PTT te duur was. Een landelijke kruidenier die zegt op de kleintjes te letten dreigde zelfs een eigen datanet op te zetten. Het Datanet van de PTT wordt onder meer gebruikt voor telebankieren en voor computercontacten tussen reisbureaus.

Verdraaid handig

RPS, de bekende floppenfabrikant over wie u kort geleden in de HCC Nieuwsbrief las, voert tot 15 mei een grote actie met een klein schijfje. Bij aankoop van tien diskettes ontvangen de kopers een kartonnen schijfje dat RPS 'verdraaid handig' noemt. Aan de voorkant kunnen enkele DOS-commando's voor een venstertje worden gedraaid met een korte toelichting. Het lijkt iets voor verdraaid vergeetachtige MS-DOS-ers, want het gaat om commando's als DEL, DIR, COPY, CD en meer van dat kaliber. Achterop een overzicht van ASCII-codes, compleet met grafische tekens.

MacWorld Expo Azië

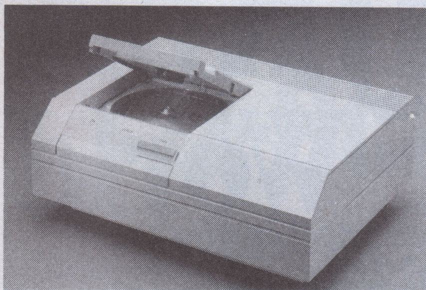
Er zal dit jaar voor het eerst een MacWorld in Azië worden gehouden. De plaats van handeling is het Raffles City Congrescentrum in Singapore, de data zijn 29 juni tot 2 juli. Het moet een belangrijke internationale beurs worden voor importeurs, detaillisten, software-ontwikkelaars, applicatiebouwers en eindgebruikers van de Apple Macintosh. Men verwacht ruim 400.000 bezoekers, niet alleen voor de tentoonstelling, maar ook voor de seminars en workshops.
Meer informatie: 085-431523.

Toshiba: diskettestations gaan verdwijnen

Volgens de Japanse firma Toshiba zullen floppydrives en harddisks binnen drie jaar verdwijnen.Dat zou mogelijk zijn door de invoering van een nieuwe geheugenchip.

De chip ter grootte van een vingernagel kan steeds opnieuw door de gebruiker worden geprogrammeerd. De meest belangrijke voordelen zijn volgens Toshiba: de snelheid (duizend keer sneller dan een floppydisk) en de ruimtebesparing. Computers zullen door het verdwijnen van de diskdrives aanzienlijk kleiner kunnen worden.

DIS '89: nieuwe beurs

Van 17 tot en met 20 april wordt in de Utrechtse Jaarbeurs DIS '89 gehouden, een nieuwe beurs voor effectief informatiemanagement. DIS is de afkorting van: documentaire informatie systemen. Er zal uitgebreid aandacht worden gegeven aan de ontwikkelingen op het gebied van 'papiervervangende systemen', zoals optische schijven, scanners, computer output op microfilm, beeldplaat, CD-ROM, databanken, electronic mail enzovoort. Naast de beurs is er ook een congres. Meer informatie: 030-955911.

Tulip de grootste

Volgens de directie is Tulip nu de belangrijkste leverancier op computergebied in Nederland. Tulip zou goed zijn voor 21 procent van de omzet en scoort daarmee dan net iets hoger dan IBM en Philips. In 1987 had Tulip nog 13 procent van de markt in handen. Er wordt vanuit Den Bosch steeds meer geëxporteerd: bijna tachtig procent van de omzet wordt in het buitenland behaald. Naast al het optimisme over groeimarkten is er ook een wat pessimistischer geluid. Tulip verwacht niet al teveel meer van PC privé-projecten.

Aangenomen wordt dat de verkoop voor dergelijke projecten dit jaar tot de helft zal teruglopen.

Grootste PC privé project

In een periode waarin vrijwel algemeen wordt verwacht dat het typisch Nederlandse fenomeen PC privé z'n beste tijd heeft gehad, hebben de Nederlandse Spoorwegen naar eigen zeggen een record gevestigd. Maar liefst 8500 mensen schaften via de NS een PC aan.
De deelnemers ontvangen de cursus 'Leren omgaan met de PC' van het LOI en kunnen daarbij huiswerkbegeleiding krijgen.

NIEUWS

Gift WordPerfect aan Rode Kruis

WordPerfect Europe heeft 50 tekstverwerkers geschonken aan het Rode Kruis, die gebruikt zullen worden in een automatiseringsproject. De pakketten zullen worden ingezet voor de binnen- en buitenlandse taken van de hulporganisatie.

Europe Software

Van 23 tot en met 25 mei is er weer Europe Software in de Jaarbeurs in Utrecht. Er zullen soft- en hardwaretoepassingen zijn te zien voor administratie, wetenschappelijk onderzoek, techniek, financiën en andere gebieden.
Meer informatie: 030-955911.

Cursussen NNI

Het Nederlands Normalisatie-instituut organiseert een cursus Manufacturing Automation Protocol. MAP is een internationale norm, bedoeld om eenheid te brengen in industriële computernetwerken. De data voor de 1-daagse cursussen: 11 april en 23 mei.
In een andere cursus wordt onder meer aandacht besteed aan Edifact, de 'grammatica' voor het samenstellen van standaardberichten die met behulp van datacommunicatie worden verzonden. Ook andere facetten van EDI (Electronic Data Interchange) komen aan de orde. Data: 13 en 14 april en 8 en 9 juni.
Meer informatie: 015-690188.

BEGINNERS

Cursus programmeren in Basicode-2 (6)

Pieter Vijlbrief

HOOFD- EN KLEINE LETTERS In programma's worden vaak vragen gesteld, die beantwoord moeten worden met J/N of met andere lettertekens. Afhankelijk van het systeem waarop het programma is gemaakt (en van het daarbij ingestelde lettertype) wordt het antwoord verwacht in hoofd- en/of kleine letters. Wordt het goede antwoord in het verkeerde lettertype gegeven, dan wordt het niet herkend. De programmeur moet dus maatregelen treffen waardoor een dergelijke situatie zich niet zal voordoen.

VOORBEELDPROGRAMMA

Laad de subroutines en tik in:

```
1000 A=200:GOTO 20:REM HFD/KL.LETTERS
1010 GOSUB 100
1020 HO=12:VE=10:GOSUB 110
1030 PRINT''PAGINA EEN''
1040 HO=0:VE=21:GOSUB 110
1050 PRINT''Volgende pagina ? J/N '';
1060 GOSUB 210
1070 IF (IN$<>''J'') AND (IN$<>''N'') THEN 1040
1080 IF IN$=''N'' THEN 1110
1090 GOSUB 100:HO=5:VE=10:GOSUB 110
1100 PRINT''Dit was de laatste pagina''
1110 END
```

WERKING Regel 1000 is de verplichte beginregel. Van regel 1010 tot 1030 wordt eerst het scherm schoongemaakt en dan een tekst geprint op de door ons bepaalde plaats. In regel 1040 gaat de cursor omlaag en wordt een vraag geprint. (Waarom VE=21 en niet 22 of 23? Probeer het maar en kijk wat er gebeurt als het scherm op jouw computer ook maar 24 regels aankan. Geldt niet voor bijvoorbeeld C-64, die kan 25 regels aan! Dat vereist dan wel speciale aandacht bij het programmeren in Basicode, waarbij rekening moet worden gehouden met 24-regelige schermen). Nu wordt alleen het antwoord geaccepteerd als het in hoofdletters wordt gegeven. Als het geen 'J' of 'N' is wordt de vraag herhaald. Een 'J' laat het programma gewoon doorlopen, bij een 'N' wordt gesprongen naar regel 1110 en wordt het programma beëindigd.
Wat nu? In dit speciale geval kan met een eenvoudige oplossing worden volstaan: Verander regel 1060:

```
1060 GOSUB 210:GOSUB 20000
```

en voeg toe:

```
20000 IF IN$=''j'' THEN IN$=''J''
20010 IF IN$=''n'' THEN IN$=''N''
20020 RETURN
```

Nu werkt het altijd! Want deze subroutine verandert een kleine letter 'j' of 'n' in de bijpassende hoofdletter.

UNIVERSELE OPLOSSING De door ons toegevoegde subroutine op regel 20000 e.v. werkt alleen met 'j' en 'n', maar vaak worden er meer en andere vragen gesteld (zie de Beeldkrant!).

We veranderen de subroutine in:

```
20000 IF (IN$<''a'') OR (IN$>''z'') THEN RETURN
20010 IN$=CHR$(ASC(IN$)-ASC(''a'')+ASC(''A''))
20020 RETURN
```

WERKING Om dat te begrijpen moeten we iets van de getalwaarden weten, die aan letters worden toegekend. De meeste computers werken met de zogenaamde ASCII waarden volgens de algemeen aanvaarde standaard, sommige andere computers maken daar echter een potje van, maar de alfabetische volgorde wordt wel altijd aangehouden. Meestal krijgen de hoofdletters een lagere waarde dan de kleine letters. In de normale ASCII tabel heeft A de decimale waarde 65, a de waarde 97, Z de waarde 90 en z de waarde 122. In dit geval staan de hoofdletters dus (97-65)=32 lager dan de kleine letters in de tabel. Vergelijk de waardes van Z en z maar. Als we dus dit verschil aftrekken van de ASCII-waarde, als we met een kleine letter te maken hebben, krijgen we een hoofdletter. Stel dat de tabel net andersom is gerangschikt, dan hebben de kleine letters een lagere waarde dan de hoofdletters. Als we dan de ASCII waarde van A aftrekken van de ASCII waarde van a krijgen we een negatief getal. Als we dit negatieve getal weer aftrekken van de ASCII waarde van de kleine letter krijgen we weer de hoofdletter, want:
getal-(-GETAL)=getal+GETAL.
Stel ASCII A=97 en ASCII a=65, dan is ASCII a - ASCII A = -32 en ASCII a -(-32) = 65 + 32 = 97 !

TERUG NAAR SUBROUTINE In regel 20000 wordt heel in het algemeen gekeken of we met een kleine letter te maken hebben. Als IN$ buiten de range a-z valt, is er dus iets anders ingetikt en behoeven we de correctie niet toe te passen, dus direct: 'return'! In het geval we wel met een kleine letter te maken hebben gaan we naar regel 20010, daar wordt de ASCII waarde van de input bekeken 'ASC(IN$)'. Daarna wordt het verschil van de ASCII waarden van 'a' en 'A' er met het juiste teken van afgetrokken en blijft dus de hoofdletter over, die met CHR$(waarde) wordt verkregen! Met de return komen we weer in het programma terug.

ALLEEN HOOFDLETTERS? Sommige oudere computers (bijvoorbeeld Apple II, MPF-2, ZX 81 e.d.) kennen geen kleine letters. De besproken routines leveren geen problemen op met deze apparaten, omdat door het Basicode vertaalprogramma alle kleine letters al in hoofdletters zijn omgezet. De routine trekt dan ASCII A van ASCII A af, wat '0' oplevert, er wordt dus geen inputcorrectie toegepast. Voor mensen met deze computers behoeven de besproken routines niet te worden toegepast, maar ze doen geen kwaad.

RECTIFICATIE HCC Nieuwsbrief 113, bladzijde 14, tweede kolom:

Als X=25 komt er, afhankelijk va de computer, op het scherm:
Er zijn25mensen of
Er zijn25 mensen of
Er zijn 25 mensen
En dat is de bedoeling van de programmeur.

COLUMN

Brandhout

Ed Baars

Ik ben een voorzichtig mens. Vreemde floppen met mooie programma's komen mijn systeem alleen binnen als ze door moedige voorgangers uitgebreid zijn getest op virussen. Alleen programmatuur die ik ter testing ontvang vertrouw ik. Want geen fabrikant verliest graag zijn gezicht door een virusmelding in onze kolommen. Toch verloor onlangs een programmeur zijn gezicht en ik mijn hoofd. Een reportage...

In de VS is de - naar mijn weten - eerste kettingflop verschenen. Het is een vorm van shareware en uitgevonden door een slimme softwareman. Het principe is simpel. De flop bevat een programma (ik kom daar zo op terug) dat slechts één week werkt. Daarna valt die flop niet meer te starten. Als je hem van een kennis ontvangt meld je dat aan de maker en geeft, vóórdat je het installeert, kopieën door aan minimaal tien andere kennissen. Als die tien kennissen hun ontvangst hebben gemeld bij de maker krijg je als beloning een tweede flop die de eerste weer 'wekt'. Die tweede is niet te kopiëren en zonder die tweede werkt de eerste niet.

Ik zag het programma in New-York. De maker ervan, de heer S. Gonzalez, zocht ik op om hem eerstens te vragen hoe hij op deze manier geld dacht te verdienen en tweedens of ik er eentje exclusief voor Nederland mocht testen.
Op de eerste vraag antwoordde hij glimlachend dat het hem voorlopig om de naamsbekendheid ging, daar hij van plan was binnen een jaar de Steve Jobs van de softwarewereld te worden. Een testexemplaar mocht ik meenemen als ik met de hand op mijn hart beloofde dat ik het zo spoedig mogelijk zou recenseren. En dat liep mis. Want gelukkig werd ik ter redactie niet geloofd en werd de tekst geweigerd. Daardoor kon ik wat langer spelen met dat gruwelijke programma en in dit kolommetje, waar ik mijn eigen redactie ben, de huiveringwekkende waarheid erachter onthullen.

De flop heet 'HORSERUN', en bevat het programma en een eerst uit te printen READ.ME file met de handleiding. Het is in een handomdraai op de harddisk te installeren: de eerste flop erin, 'start' intypen en in de root-area van de harddisk wordt een programma gekopieerd en in je Autoexec opgenomen. Daarna is de originele flop leeg en terugkopiëren blijkt onmogelijk. Elke ochtend vraagt het programma om die tweede flop, die er vervolgens direct weer uit mag. Die tweede flop is voor de volle 360 K gevuld met slechts één file: 'HORSE.XTC'.

De gevolgen zijn verpletterend. Mijn XT laat ineens alle AT's met straatlengten achter zich. Het werken ermee is een waar genot. Ik hoef bij wijze van spreken maar naar de toetsen te wijzen en mijn dienaar flitst het gewenste op mijn scherm, dat zich, hoewel ik niet beschik over een CGA-kaart, met dit programma beter dan met welke CGA-simulator dan ook in de grafische stand laat zetten; zelfs BASIC loopt erop (ook 3D schijnt tot de mogelijkheden te behoren, maar dat rood/groene brilletje gooide ik jaren geleden weg en een nieuwe is niet meer te krijgen). In het midden ziet het scherm er wat 'doorgezakt' uit, want middenonder hangt een elektronisch gewichtje; een 'Turnover weight to adjust the screen for DTP purposes', zegt de handleiding. Kantelen dus en uw A4'tje past op het scherm! En dat alles met je éigen schoenen aan!

Helaas went snelheid snel. 's Morgens, als ik nog wat stroef op gang kom, houd ik het niet bij, maar wat later op de dag raak ik meer op dreef en 's avonds betrap ik me erop dat ik mijn oude beestje weer als vanouds met roffelvingers tot grotere spoed maan. Gelukkig vraagt hij als ik een nachtje door moet halen exact om twaalf uur 's nachts weer even om een shot uit dat tweede schijfje. Het leed is dan geleden, maar het bestandje erop weer één Kb kleiner...

U voelt het al. Dat moest mislopen en dat deed het dan ook. Precies een jaar na installatie was de tweede flop opgebrand en verscheen op mijn scherm de melding:
HEY MAN, IT'S ALL OVER NOW.
PLEASE SCORE ANOTHER ONE FOR ME?
SEND $ 250.- TO.....
Juist. Die inmiddels ongetwijfeld steenrijke Speedy Gonzalez.
Mijn PC is niet meer vooruit te branden en geeft van tijd tot tijd weer diezelfde zeurend flikkerende noodkreet. Die $ 250 heb ik telegrafisch overgemaakt, maar de verzending duurt zéker nog een week! Een week leven met de angstige vraag:

Is HIJ nu aan de horse, of ben IK aan de speed?

PC'S & PRINTERS & FAX & PARTS & PIECES

COMPUTERS

Schneider/Amstrad	
PC 1640 mono 20 Mb	2350
PC 1640 EGA 20 Mb	3700
Euro PC 512 Kb	1325
Herculeskit PC1512	380
PC1512/1640 drive	285
Amstrad	
PPC-640 1 drive	1795
PPC-640 2 drives	2095
Atlas	
PC 512 Kb 20 Mb mon	1950
AT 512 Kb 20 Mb mon	2795
AT 512 Kb 40 Mb mon	2950
386 2Mb RAM 40Mb	6825
CAF	
Turbo Master serie	
Lingo	
PC 640 Kb 20 Mb	1950
AT 1 Mb 20 Mb mon	3450
Tandon	
Target-40	bel
386 40Mb	bel
Commodore	
PC-10 III 2x360 Kb	1865
Sharp	
7100 Portable 20 Mb	3195

PRINTERS

Star Printers	
LC-10 IBM of C64 versie	bel
LC-10 Colour	649
LC-10 Sheetfeeder	190
LC-10 Lint (min.10 st)	13
NX-1000	495
NL-10 Interface	150
NL-10 Sheetfeeder	210
NL-10 Lint (min.10 st)	13
NX-15 (132 kol)	975
LC-24/10 (24 naalds)	920
NB-24/10 (24 naalds)	1185
NB-24/15 (132 kol)	1785
NB-24/15 Sheetfeeder	450
SD/10 (160 cps)	450
(200 cps) SR/10	550
Epson Printers	
LX-800	510
LX-800 Sheetfeeder	245
LX-800 Lint (min.10 st)	16
LQ-500 (24 naalds)	920
LQ-500 Sheetfeeder	270
NEC Printers	
P-2200 (24 naalds)	815
P-2200 Sheetfeeder	245
P6 Tractorfeeder	175
P6 Sheetfeeder	650
P6 Printerlint (min.10 st)	18
P7 Tractorfeeder	280
P7 Bi-direct. tractor	520
P7 Sheetfeeder	865
P7 Printerlint (min.10 st)	23
P6 Plus (nieuw)	1495
P6 Plus Sheetfeeder	490
P7 Plus (nieuw)	1975
P7 Plus Sheetfeeder	675
P6/7 Plus Lint (min.10 st)	23
LC-866 Laserprinter	6795
Panasonic	
Model 1081 - 120 cps	485
Model 1082 - 180 cps	595
Model 1083 - 240 cps	925
Model 1592 - breed	1485
Brother	
1509 - 180 cps 132 kol	875
1709 - 240 cps 132 kol	1125
Seikosha	
180 VC Commodore	365
180 AI - 100 cps	425
SL 80 AI - 160 cps	725
Laserprinters	
Extra Print 1000	3490
Kyocera F-1000	5995
Overige merken	
Kaitec 132 kol 180 cps	745
Silver Reed 770 + sheetf.	1285
Roland Plotter DXY880A	2280

HARD DISKS

21 Mb Tandon Card	695
30 Mb EasyFix Card	885
40 Mb EasyFix Card	1050
21 Mb Harddisk set	599
32 Mb Harddisk set	725
40 Mb Miniscribe	795
40 Mb Seagate ST-251	1085

DISK DRIVES

Qume 360 Kb	145
OKI 360 Kb	170
OKI 1,2 Mb	280
TEAC 720 Kb 3,5	225
Chinon 720 Kb 3,5	245
Mitsubishi 360 Kb 5,25	240
Mitsubishi 1,2 Mb 5,25	325
Mitsubishi 720 Kb 3,5	295
Mitsubishi 1.44 Mb 3,5	395
360 Kb extern PS/2	585

MUIZEN

Genius GM-6000 Plus	119
Logitech C7 muis	235
Logitech Cadd/Publish	bel
Logitech PS/2 muis	225
Logitech HiRez muis	275
Microsoft Mouse	299
Genius HandScanner	485
Witty C-800 muis	99

CHIPS

8087-2 (8 MHz)	390
80287-2 (8 MHz)	649
V30 processor	69
Set 2e RS232 poort	40
256 Kb RAM uitbreiding	bel
256 Kb RAM SIM-versie	bel
64 Kb RAM uitbreiding	bel

VIDEO KAARTEN

Vega de Luxe EGA	515
ATI EGA Wonder kaart	585
Puretek EGA/VGA Ultra	725
VISA EGA Autoswitch	435
EGA/CGA/Herc. kaart	335
ATI Graphics Solution	375
Mono Graphics kaart	99
Hercules/CGA kaart	159

MS-DOS KAARTEN

Copy-II-PC Board	235
Multifunktie kaart	139
Multi I/O kaart	200
RAM-kaart 0 Kb	85
Game kaart (2 poort)	65
RS-232/Parallel/Game	115
RS-232 kaart + klok	110
Clock kaart	65
RS-232 kaart	80
Parallel kaart	60
EPROM kaart	295
Fax kaart DataFax	1095

PC/XT ADD-ON

Keyboard 84 keys	165
Voeding 150 Watt	150
Joystick (metaal)	49
Joystick QuickShot	35
XR-4 20 Mb tapebackup	995

AT ADD-ON

Keyboard 101 keys	185
AT Motherboard	795
AT RAMkaart (max3Mb)	298

MONITOREN

Intra 14" dual freq.	295
CTX TTL 14" amber	315
CTX 14" paper-white	315
CTX EGA monitor	975
NEC Multisync II	1585
NEC Gray Scale monochr	625

DISKETTES

Nashua 3,5" (100 st)	325
TDK 5,25" (100 st)	180
No Name 1,2 Mb (100 st)	265

PRINTER ADD-ON

Printerswitch 2 printers	75
Printerswitch X-cross	110
Printerswitch 4 printers	110
Autoswitch 4 printers	465
Printerkabel IBM 5 meter	60
RS-232 Printerkabel	45
Standaard van rookglas	49
Standaard + schuiflade	49

SOFTWARE

WordPerfect 4.2NL 5.0US	bel
DataPerfect US-versie	bel
Copy II PC	75
PC Tools de Luxe	99
Windows NL-versie	235

TELEFAX

Satcom Fax-100	2350
Nitsuko FXE-500 Fax	2395
Courier 53 Fax	2190
Toshiba Spot 3	2850
Canon Fax 110	3450
Sharp Fax FO-211/210	3750
Switchlink fax telefoon	295
Faxpapier 30-50-100 m	bel

TELEFOON

Satcom centr. 1-4 tst	330
Dymond toestel (3 lijnen)	450

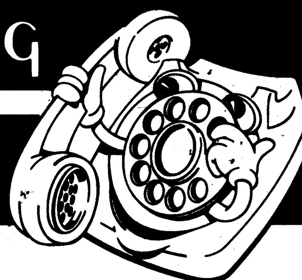
BARCODE

Leespen + decoder	1050

Prijzen zijn exklusief 18,5% BTW. Wij verzenden door het hele land. Openingstijden: Werkdagen 9 tot 18 uur. Zaterdag 10 tot 16 uur.

XT | automatisering

KERKWEG 43 (HOEK STRAATWEG)
3603 CL MAARSSEN (BIJ UTRECHT)

PC-PRIVEPROJEKTEN EN DEALERS OPGELET!
VRAAG NAAR PRIJZEN GROOTVERBRUIK

03465 - 69043

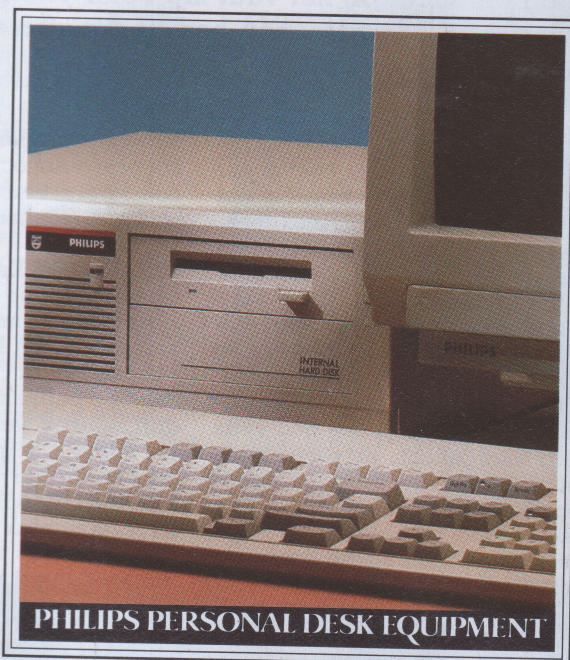
Het wordt tijd voor een PC die perfect op je zaak past.

U denkt aan het automatiseren van uw boekhouding. Aan tekstverwerking of datacommunicatie. U wilt op een efficiënte wijze bestanden beheren. Philips heeft er exact de juiste Personal Computer voor.

Kies uit de serie van 9 modellen. Wat ze gemeen hebben is bedieningsgemak, degelijkheid, uitgebreide garantie en service. De verschillen zitten 'm in de capaciteit. Van het basismodel XT tot de meest geavanceerde AT's.

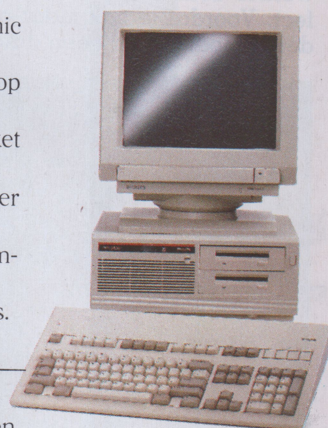
Neem de NMS 9130. Een maatgesneden AT met een 3,5" floppy disk drive voor 1,44 Mb diskettes. Werkt onder MS-DOS 3.3. Werkgeheugen van 640 Kb, uit te breiden tot 2,5 Mb (op het moederbord) en daarmee in tegenstelling tot veel andere AT's berekend op OS/2.

En er is meer. De hard disk van 40 Mb. De 5 uitbreidingsslots. Ruimte voor inbouw van een tweede disk drive. De 9130 is een gestroomlijnde zaken-PC, met praktische software, net als onze andere XT-en AT-modellen: het geïntegreerde softwarepakket Dynamic Desk, het Desk Top Publishing pakket Dynamic Publisher en het leerprogramma Intro voor PC's.

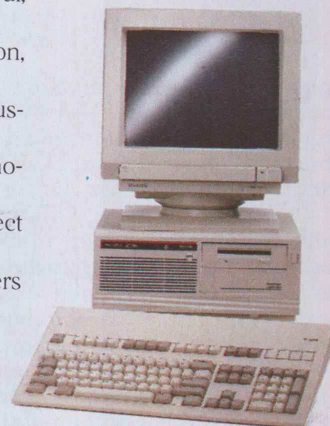

Elke zaak!

Kies bovendien uit maar liefst 13 Personal Monitors. Monochroom of kleur, Flat Square Vision, dynamische focussering. Ook de monitors van Philips zijn perfect op maat. Evenals de printers en andere randapparatuur. Het wordt dus tijd om de knoop door te hakken.

Kies uit 5 uitstekende XT-modellen, zoals de NMS 9110 hierboven, en 4 geavanceerde AT's, bijvoorbeeld de NMS 9130.

Liever 'n Philips.

PHILIPS PERSONAL DESK EQUIPMENT
EINDHOVEN

PHILIPS

INTERVIEW

Desktop publishing: een optelsom

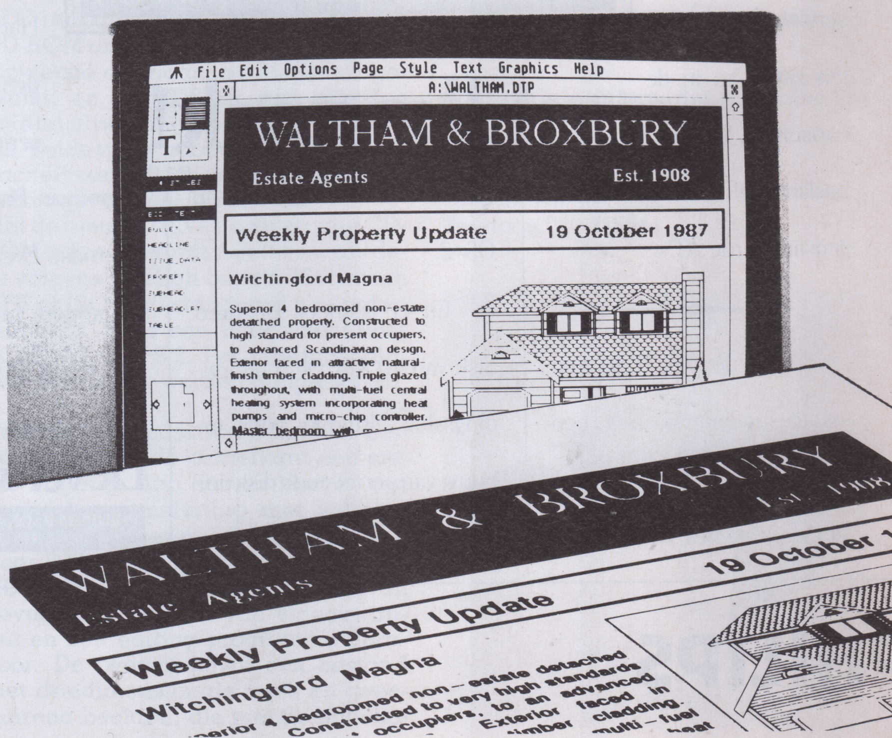
Berend Harmens

DTP: wel of wee? Anders gezegd: geeft desktop publishing - het vormgeven van tekst en beeld op het computerscherm - ons gigantische mogelijkheden of spiegelen de makers van de pakketten ons alleen maar een fata morgana voor? De mening van een man die dicht bij het vuur zit: Peter Theizen, directeur van Scriptsetter in Deventer, een bedrijf dat zich volledig specialiseert in professionele desktop publishing.

Peter Theizen gelóóft in de mogelijkheden van DTP, maar dat wil niet zeggen dat hij het ook iedereen aanraadt. 'Ik heb wel eens tegen iemand gezegd dat hij zo'n duur pakket helemaal niet nodig heeft. Als het allemaal betrekkelijk simpel kan, dan gaat dat soms ook heel best met een goede tekstverwerker zoals bijvoorbeeld WordPerfect. Voordat je ook maar aan kopen dénkt moet er eerst een duidelijk antwoord zijn op een aantal vragen, zoals: wat wil je er precies mee doen, wat zijn de beperkingen waarbinnen je moet werken en wat moet zo'n pakket in ieder geval aan mogelijkheden hebben?'

Als dan toch de keus op DTP valt, dan is daarmee nog niet altijd de grootste klip genomen. Peter Theizen: 'Sommige mensen hebben totaal verkeerde ideeën en worden dan ook nog eens verkeerd voorgelicht. Er verschijnen de laatste tijd bedrijven die zich specialist op dit gebied noemen, maar daar zet ik soms grote vraagtekens bij. Wie met desktop publishing wil beginnen moet naar mijn vaste idee niet bij een automatiseerder terecht komen, je koopt je auto toch ook niet bij de kaasboer? Het is een verhaal apart en daar is een specialist voor nodig.'

OPLOSSING De directeur van Scriptsetter zegt er op zichzelf niet zo vóór te zijn om alleen maar een DTP-pakket te verkopen. 'Wij leveren meestal geen pakket, maar een oplossing. Aan desktop publishing zit veel meer vast dan mensen wel denken, het gaat om het totaal. Dat geldt bijvoorbeeld voor de apparatuur. Als hier mensen komen die DTP willen bedrijven met een XT, dan raad ik ze dat zonder meer af. Wat trouwens niet altijd wil zeggen dat het dan ook niet doorgaat, je houdt

mensen die het tóch willen. Desktop publishing met een matrixprinter - en dan liefst ook nog een niet al te dure - is natuurlijk helemaal complete waanzin. Maar je ziet het wel! Er worden beslist eisen gesteld aan de apparatuur, maar dat is niet het enige. Minstens zo belangrijk is de vraag: past alles bij elkaar en draait het dan zonder problemen? Daarom proberen wij eerst alle componenten afzonderlijk uit en gaan dan grondig na of het ook sámen werkt. Alles wordt verder degelijk voorbereid, waardoor de eigenlijke installatie bij een klant niet meer dan een paar minuten duurt.'

GRAFISCH Zelf je drukwerk maken, als dát niet mooi is... In de eerste plaats is er een goed pakket voor nodig. En dan? Peter Theizen heeft daar een uitgesproken mening over. 'Met een DTP-pakket word je nog geen graficus. Er zijn mensen die volstrekt niets van typografie weten. Dan moet je niet verder gaan dan het clubblad. Als het de bedoeling is dat het produkt de deur uitgaat en dus je visitekaartje is, dan zeg ik: laat eerst een grafisch ontwerper een aantal stijlbladen voor je maken, zodat het er straks perfect uitziet. Met die stijlbladen kun je dan zélf verder aan het werk. Zo maar wat spelen met zo'n pakket is wel leuk, maar levert meestal weinig op wat de moeite waard is.'

Naast cursussen WordPerfect en Ventura geeft men bij Scriptsetter ook onderricht in effectief grafisch vormgeven. Peter Theizen toont met enige trots een exemplaar van het cursusboek, waaruit blijkt dat het geen 'stoomcursus typografie' is. Er worden basisbegrippen uitgelegd, vanaf de hiëroglyfen van de oude Egyptenaren en de periode waarin boeken maken letterlijk monnikenwerk was tot het grafisch maatstelsel, beeldvorming en uitstraling van drukwerk en levering van materiaal aan de drukker.
Als eerste kennismaking met de typografie lijkt dat cursusmateriaal goed bruikbaar, ondanks enkele 'wazige' stellingen. Times-achtige letters die volgens de samenstellers een 'gedwongen horizontale lijn' in tekstblokken zouden veroorzaken - gevolg: het (?) pyama-effect - nou ja, even zweven mag!

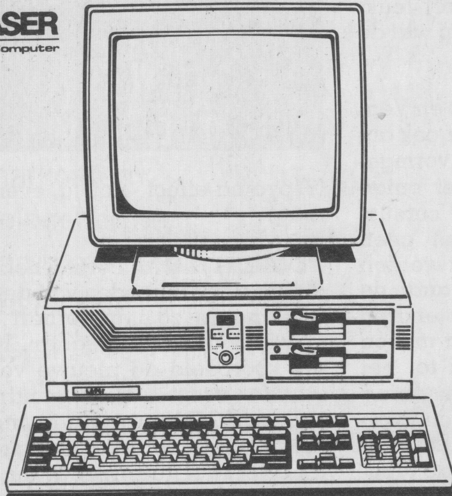
INTERVIEW

VOORUITGANG Peter Theizen vindt dat de mogelijkheden van desktop publishing in zo'n anderhalf jaar tijd enorm zijn vooruit gegaan. Hij noemt als voorbeeld de nieuwe versie (2.0) van Ventura (zie de bespreking elders in deze HCC Nieuwsbrief), maar prijst ook 'Xpress' voor de Macintosh. 'Belangrijk is natuurlijk dat nu een koppeling mogelijk is met fotografische zetapparatuur. Voor wat tekst betreft loopt dat al fantastisch. Nu krijg je de ontwikkeling tekst en beeld. Daarnaast is er de sterke verbetering van laserprinters, met een resolutie van 1200 dots per inch. Dat is voor een bepaalde groep dé uitkomst. We gaan zelfs al verder met de kleurenlaserprinter. Maar wat daar nu voor professioneel doorgaat is soms nogal belachelijk. Het komt wel, maar het moet nog verder worden ontwikkeld.'

ZWAARDER Desktop publishingpakketten krijgen niet alleen steeds meer mogelijkheden, maar worden ook steeds 'zwaarder in de omgang'. Betekent dit dat er een tweedeling komt: eenvoudige pakketten voor gebruik in de kantooromgeving en zware pakketten voor het meest professionele gebruik?
Peter Theizen verwacht dat niet. 'Je zult in sommige gevallen de bekende 80-20 verhouding krijgen, tachtig procent van de mogelijkheden wordt gebruikt en de rest laat men liggen. Of dat dan weggegooid geld is? Dat lijkt me nogal mee te vallen. Uiteindelijk is de prijs van een DTP-pakket niet eens zó belangrijk, als je let op de totale investering. Je blijft natuurlijk altijd mensen houden die voor een dubbeltje op de eerste rang willen zitten en een pakket kopen dat een paar honderd gulden goedkoper is. Dat lijkt me onverstandige zuinigheid.'

Vogelzang specialist in computers

LASER
Personal Computer

LASER 286/2 AT
AT compatible personal computer met 80286-12 processor. Kloksnelheid 6/12 MHz, voet voor 80287 co-processor aanwezig. 640 Kb RAM uitbreidbaar tot 1 Mb op het moederbord, met kaarten uitbreidbaar tot 16 Mb. 3 AT en 2 XT vrije slots, videokaart met: CGA en Hercules mode 14 inch monitor in groen, amber of wit, 1 parallelle en 2 seriële interfaces, toetsenbord met 101 toetsen, LED display voor ingestelde klokfrequentie, wordt kompleet geleverd met MS-DOS 3.30, GW Basic en beeldschermutilities.

1 x floppy drive + Seagate 20 Mb harddisk ART.NR. 7808 **4499**

2 x floppy drive + Seagate 20 Mb hard disk **4898**

LASER
Personal Computer

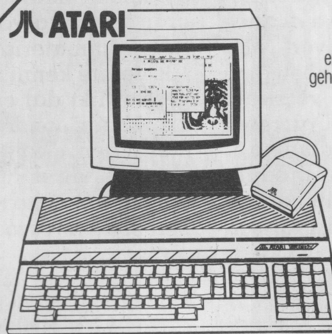

LASER XT-3 PERSONAL COMPUTER
Compatible computer,
8086-1 processor, kloksnelheid 4,77 en 10 MHz, 640 Kb RAM, 6 vrije uitbreidings slots, multigraphics videokaart (CGA en TTL), monochroom 14 inch monitor op draaivoet, multi I/O kaart met 1 parallele en 1 seriële interface, joystick interface, real time clock met batterij back-up, inkl. MS/DOS 3.3 en GW-Basic. 2 x 360 Kb, 5,25″ diskdrives.

ART.NR. 7756 **2498**

1 x 360 Kb 5¼″ en 20 Mb hard disk **3098**

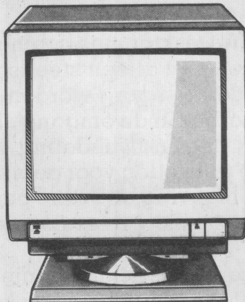
ATARI

ATARI 1040 STF
gemakkelijk te bedienen d.m.v. de muis en de GEM omgeving. Maar liefst 1 Mb intern geheugen beschikbaar, ingebouwde dubbelzijdige 3,5 inch diskdrive met een opslagkapaciteit van 720 Kb. De high resolutions paper white monitor is uitermate geschikt voor de Atari 1040 STF. De 1040 STF heeft een kompleet scala aan peripherie poorten waaronder: een centronics printerpoort, een RS 232 poort, een DMA poort, een midi-poort, muis en joystick poorten en een cartridge expansiebus.

ART.NR. 5468 **1898**

PHILIPS

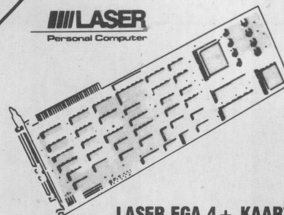
PHILIPS 9 CM 053
Pro line kleurenmonitor, 36 cm flat screen scherm, pitch 0,39 mm, 700 x 350 beeldpunten, 18 MHz, EGA en CGA compatible aansluitingen, RGB-I TTL en RGB/RGB TTL, wordt kompleet geleverd met verstelbare voet en aansluitkabel.

ART.NR. 7538 **1299**

PHILIPS 9 CM 073
Als 9 CM 053 maar dan met een pitch van 0,31 mm en 850 x 350 beeldpunten.

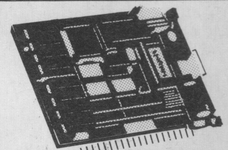
ART.NR. 7540 **1499**

LASER
Personal Computer

LASER EGA 4+ KAART
Auto switchting EGA 4+ kaart, Hercules en CGA worden automatisch geëmuleerd op een EGA monitor.

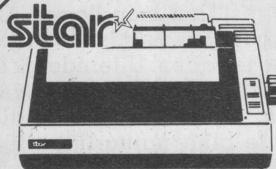
ART.NR. 3974 **449**

ULTRA EGA/VGA KAART
VGA kaart voor PC/XT/AT/PS2 mogelijkheden voor VGA, EGA, CGA, Hercules. Met een resolutie van 640 x 350 t/m 1024 x 768, 512 Kb op kaart aanwezig, drives voor o.a. Lotus 1-2-3, auto cad, windows, Ventura en GEM.

ART.NR. 7551 **899**

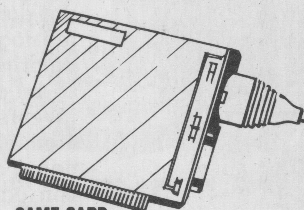
star

STAR SD10 PRINTER
Dotmatrix printer met 9 naalds printkop, 160 CPS 80 koloms (A4), near letter quality, friction en tractorfeed, centronics parallel interface.
OUDE VOGELZANGPRIJS 1499,-

ART.NR. 3073 **499**

GAME-CARD

GAME CARD
Met deze Game card kunt u 2 joysticks aansluiten op uw computer en wordt het spelen van een spel veel aantrekkelijker.

ART.NR. 6999 **49**

SVI
SPECTRAVIDEO

SPECTAVIDEO 113 QUICKSHOT JOYSTICK
Joystick voor PC/XT compatible computers, met deze joystick heeft u meer plezier met de in grote getalen verkrijgbare games.

ART.NR. 7615 **24⁹⁵**

Genius® Mouse

GENIUS GM 6000 MUIS
Muis, mouse systeem met microsoft compatible. Wordt geleverd met muismat, muishouder en software pakket Dr. Halo 3.

ART.NR. 7380 **149**

Postorder Telefoon Service, 24 uur per dag uw bestellingen opgeven via 045-716275.
Bestellingen en inlichtingen: Akerstraat 19, 6411 GV Heerlen, tel. 045-716275. Alle prijzen inkl. BTW. Minimale bestelkosten f 7,-. Orders groter dan f 200,- franko. Prijswijzigingen voorbehouden. Levering zolang de voorraad strekt. Betaling in Nederland op gironr. 1113345 of onder rembours. Buitenland alleen vooruitbetaling.

EINDHOVEN · HEERLEN · MAASTRICHT

VOGELZANG
Daar kun je niet omheen

DE NIEUWSTE PRINTERSENSATIE..!

BESTEMD VOOR OP DE ZAAK EN THUIS: DE LOW-COST MT81

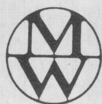
Bruto adviesprijs van deze originele Mannesmann-Tally printer
599.- excl. btw.

De nieuwe **MT81** matrixprinter van Europa's grootste printerfabrikant **Mannesmann-Tally** is een unieke machine. Overdag bewijst hij de beste diensten op de zaak, terwijl u 'm thuis voor studie- en allerlei andere doeleinden aan het werk kunt zetten. Meer plezier kunt u van een printer niet hebben.

En dat voor een onwaarschijnlijk lage introductieprijs! De **MT81** is van degelijke Duitse kwaliteit, is berekend op meer dan 2.000 haarscherp geprinte pagina's per maand en is koppelbaar aan de meeste personal computers met bijbehorende software.

- Ongelooflijke prijs/prestatieverhouding
- 130 tekens/sec. correspondentiekwaliteit
- Epson FX85 en IBM Proprinter compatible
- Flexibele papierbehandeling
- Papier parking voor losse vellen
- Automatische sheet-feeder (optie).

Voor nadere informatie over deze compacte printgeweldenaar bent u welkom bij uw vakman. Ook kunt u de bon invullen.

MANNESMANN *TALLY*

Tracor Europa

Tracor Europa B.V.
Jan van Eycklaan 10, Postbus 333, 3720 AH Bilthoven
tel. 030-280855 – telefax 030-281564 - telex 70775

De hier genoemde merknamen zijn de wettig gedeponeerde handelsnamen van de resp. fabrikanten.

JA, wij willen de **MT81** matrixprinter graag beter leren kennen.

☐ Stuur ons s.v.p. documentatie.
☐ Stuur ons s.v.p. het dichtstbijzijnde dealeradres.
☐ U kunt ons bellen voor een afspraak.

Naam bedrijf: ____________________

Contactpersoon: ____________________

Adres: ____________________

Postcode/Plaats: ____________________

Telefoon: ____________________

Bon in open envelop zenden aan: Tracor Europa B.V. Antwoordnummer 3222, 3720 VB Bilthoven.

T E S T

Testbank voor muismatten

HCC start met unieke vorm van dienstverlening

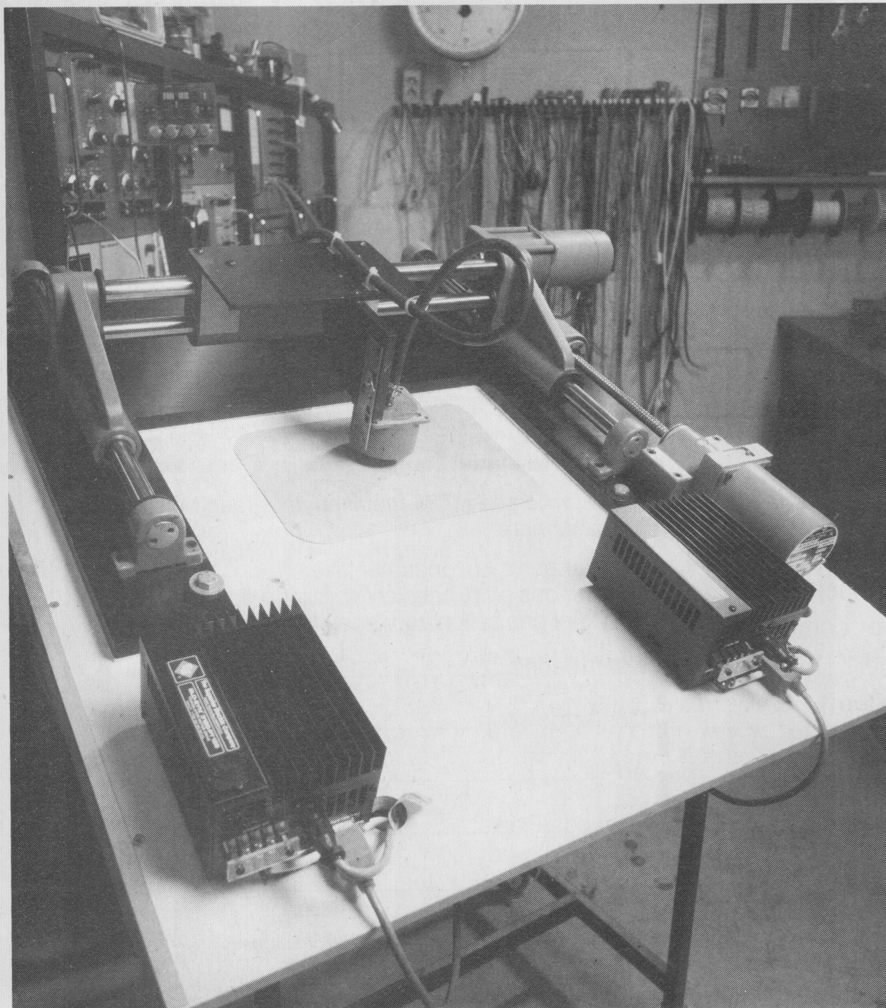
Wim Bolkensteyn

Berend Harmens

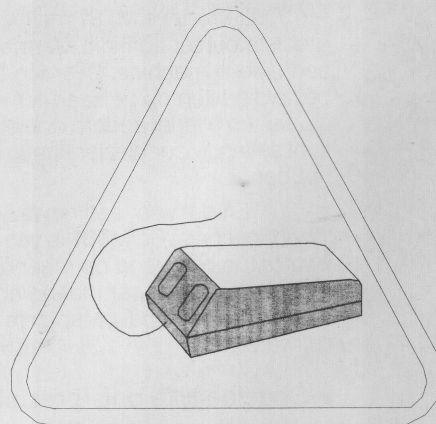
Verschillende leden van de HCC hebben de afgelopen maanden brieven geschreven naar de redactie van de HCC Nieuwsbrief over de uiterst slechte kwaliteit van muismatten.

Omdat inmiddels ook al enkele buitenlandse computerbladen aandacht hebben geschonken aan dit verschijnsel is met medewerking van de Modelbaanautomatisering gg een testbank ontwikkeld, die binnenkort in gebruik zal worden gesteld. Leden van de HCC kunnen hiervan gratis gebruik maken.

HCC DAGEN De eerste klachten over inferieure muismatten bereikten de redactie tijdens de HCC Dagen. Vaak zijn de matten zó glad, dat ze meer geschikt zijn voor het maken van Dubbele Axel of een Rietberger dan voor een normaal functioneren van de muis.
In andere gevallen lijden de matten aan overmatige slijtage, waardoor er materiaal van de mat rond de 'muisbal' gaat zitten. Het gevolg: steeds meer slipgevaar en op den duur zelfs totale vernieling, doordat zich in sommige muismatten sterk agressieve stoffen bevinden.
De redactie kwam al snel tot de conclusie dat de test geautomatiseerd moest worden. Er werd daarbij uitgegaan van twee tests: één waarbij het loopvlak van het matje op mechanische eigenschappen wordt bekeken en één waarbij 'de slip' tussen muis en matje wordt gemeten.

MACHINE Omdat het ondoenlijk is enkele duizenden keren dezelfde bewegingen met de hand te maken is hiervoor een machine ontwikkeld. Het gaat om een zogenaamde X Y tafel. Dat is een mechanische toestand met twee motoren en aan elke motor een schroefspindel. De motoren zorgen voor een beweging in de X as, de Y as of beide assen. Om de muizenmatjes te kunnen testen is het van groot belang dat de bewegingen van de muis op een natuurlijke wijze worden nagebootst. Door tijdens het werken de bewegingen van de muis in een logfile op te slaan is vrij eenvoudig een data-

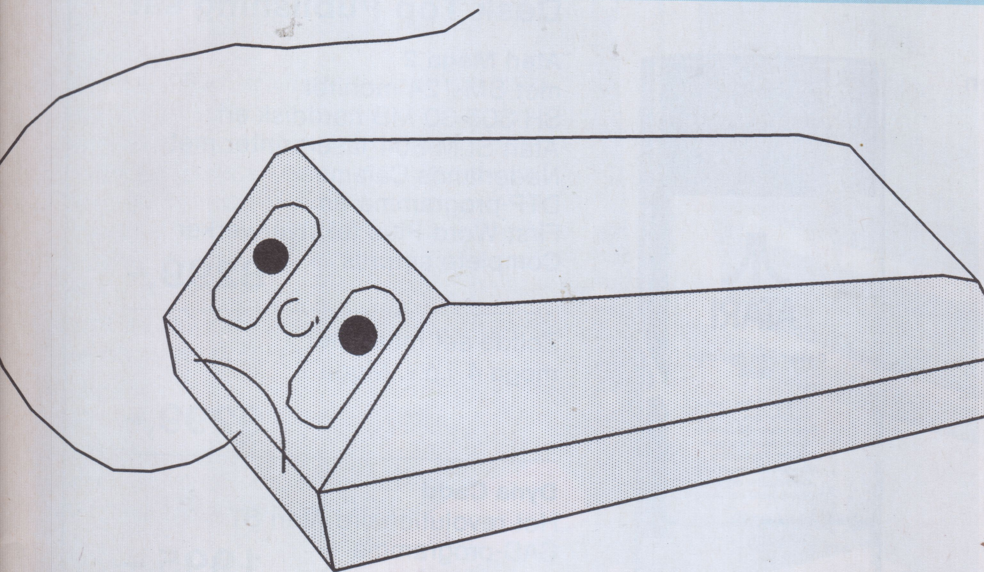
file met een goede bewegingsstructuur op te bouwen. Dit logprogramma is een zelfgemaakt memory resident programma, dat de data van de muis in ontvangst neemt, in een logfile wegschrijft en tevens doorzendt naar het hoofdprogramma. De testbank is voorzien van stappenmotoren met 200 stappen per omwenteling. Om ook bij lage snelheden een soepel lopen van de assen te verkrijgen is gebruik gemaakt van 'Microstep translators'. Dit zijn stappenmotorbesturingen, die een volle stap op elektronische wijze onderverdelen in 125 kleine (micro)-

stappen.
De testbank heeft twee assen met elk een puls en richtingsingang. Hiervoor zijn vier uitgangsbits op de computer nodig. Omdat dit niet standaard op een PC aanwezig is werd gebruik gemaakt van een I/O kaart, ontwikkeld door de Modelbaanautomatisering gg. Deze kaart is tevens voorzien van opto-couplers, waardoor de computer bij calamiteiten meer kans heeft het te overleven.
Door die opto-coupler uitgangen was het noodzakelijk om nog een klein interfaceprintje met vier buffers tussen de I/O kaart en de stappenmotorversterker te plaatsen. Voor de bewegingstest wordt de logfile door een gecompileerd Basicprogramma uitgelezen en omgezet in pulsen en richtingsignalen. De Basic moet gecompileerd en zeer snel zijn (Quick Basic), omdat de frequentie van de pulsen naar de motoren behoorlijk hoog moet zijn. Immers, de motoren moeten 200 maal 125 (is 25.000) pulsen krijgen voor een omwenteling. Dit geeft dan een verplaatsing van vier millimeter.

Een andere manier die is gebruikt om de beweging van de motoren te sturen was door middel van het 'variabele spiegelreflex oscillator' principe. Dit systeem wordt normaal alleen gebruikt bij hoogfrequent oscillators en wordt dan uitgevoerd met transistoren. Door de moderne flowchart- en programmeertechnieken is het mogelijk dit ook in software uit te voeren. Uiteraard komt er dan geen HF uit, maar het is toch snel genoeg om de pulsjes voor de stappenmotoren te genereren. Op deze wijze kan een random puls- en richtingspatroon worden gemaakt, dat op zeer goede wijze de handbewegingen simuleert.

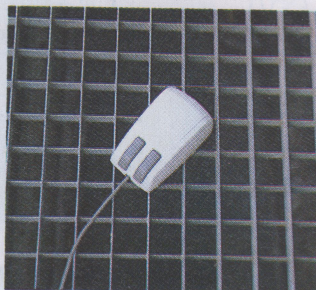
Test in HCC Kantoor

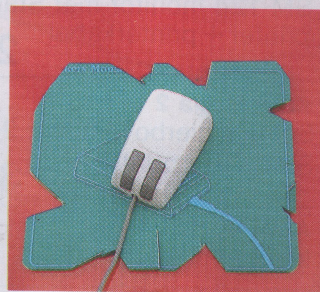
De gratis test van muismatten zal op de eerste zaterdag na pasen worden uitgevoerd in het HCC Kantoor aan de Standerdmolen 8 in Houten (5 minuten lopen vanaf het NS-station). Vanaf elf uur 's morgens draait de testbank tot twee uur 's middags. In principe hoeft u alleen het muismatje mee te nemen. Maar hebt u twijfels over de kwaliteit van uw muis, dan mag u Mickey natuurlijk gerust meenemen ter controle.

TEST 1 Dit is een slijtagetest. Hierbij wordt een patroon van bewegingen uitgevoerd en circa duizend keer herhaald. Dit wordt niet met een muis gedaan, maar met een speciaal gemonteerde golfbal. Het voor deze test gebruikte bewegingspatroon duurt circa dertig seconden en wordt voor elk matje duizend maal herhaald. U begrijpt wel dat een normale muis zoiets niet overleeft, vandaar dus de golfbal.

Deze bal is gemonteerd in een halfronde bol, die net iets groter is dan de golfbal. Aan de bovenkant van de bol is een persluchtaansluiting gemaakt.

Door nu de druk van de perslucht te variëren kan de druk van de bal op het matje worden ingesteld. Simpel en eenvoudig.

TEST 2 Hierbij gaat het om de positioneringstest, waarvoor wel een muis op de X Y tafel is gemonteerd. De uitgang van de muis is aangesloten op de testcomputer. De montage van de muis is zeer speciaal: via een elektronische differentiale drukregelaar met een RS 232 aansluiting. Bij deze test worden de bewegingen van de muis gestuurd door de computer en tevens worden de data van de muis na conversie vergeleken met wat het had moeten zijn. Bij een afwijking kan de computer via het RS 232 communicatiekanaal de druk wat verhogen en de test herhalen. Hoe meer correcties, hoe slechter het matje. Scoort zo'n matje slecht op dit punt, dan betekent dit dat u hard moet drukken óf dat uw hand door de slip van de muis grotere afstanden af moet leggen. Dit soort afwijkingen stimuleert het langdurig gebruik van een muis bepaald niet.

Als u wilt voorkomen dat ook uw muis wordt vernield of in ieder geval steeds slechter functioneert, maak dan gebruik van de gratis testmogelijkheid!

Byte Computershops Atari Dealer van het Jaar.

Byte Computershops is Atari Dealer van het Jaar.
En dat niet alleen omdat Byte één van de grootste Atari Dealers van Europa is.
Maar mede omdat Byte Computershops op ieder gebied van Atari Computers zowel in Hard- als Software een zeer grote ervaring en kennis heeft.
Daarnaast beschikt Byte over een eigen Atari Service Centrum.
Atari en Byte maken computers betaalbaar.
Nu Atari Dealer van het Jaar feestprijzen.

Atari 520 STFM
Met ingebouwde 720 KB diskdrive en muis en met een action softwarepakket 16 programma's en een organizer (tekstverwerker, spreadsheet en agenda) **1249,–**

Atari 1040 STF
1 MB ram met ingebouwde 720 KB diskdrive en muis en Omikron basic incl. SM-124 monitor **1749,–**

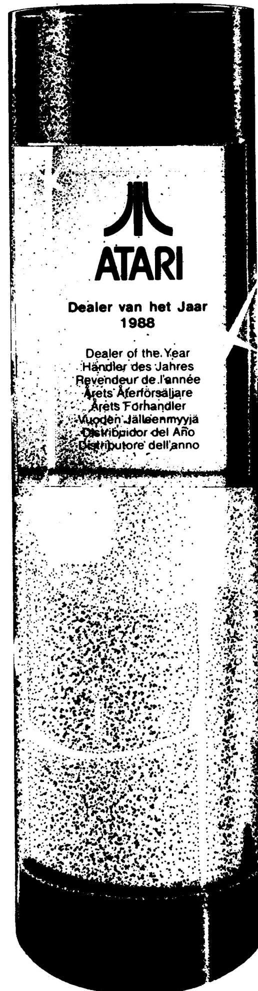
Atari 1040 STFM
+ muis en monitor met ingebouwde modulator/ rechtstreeks aan te sluiten op t.v. **1849,–**

Set 1040 monitor en **Star LC-10** printer + printerkabel **2349,–**

Atari Mega 1
Los keyboard/systeemkast 1 MB ram met ingebouwde 720 KB diskdrive en muis en een SM-124 monitor met Star LC-10 printer + printerkabel **2699,–**

Atari Mega 2
Set (als hierboven) met 2 MB ram en Star LC-10 printer **3599,–**

Atari SC 1224
kleurenmonitor **799,–**

Byte Computershops zijn nu ook Atari Desk Top Publishing center

Desk Top Publishing set

Atari Mega 2
met SM-124 monitor
SH 305 30 MB harddisk en
Atari SLM-804 laserprinter met
Nederlands Calamus
DTP-programma en
First Word Plus tekstverwerker
Complete setprijs **8299,–**

Zelfde set maar met **mega 4** i.p.v. Mega 2 **9299,–**

Dyna Cadd
Het revolutionaire Atari ST CAD-programma **1995,–**

Atari PC-3
Met 30 MB harddisk CGA/EGA, Gem software, incl. muis en PCM 124 EGA-monochrome monitor **2999,–**

Atari PC-4
Met 60 MB harddisk, 1 MB ram, Hercules t/m VGA, Microsoft Windows, Microsoft Write, Microsoft Paint Inclusief PCM 124 monitor **5699,–**

NIEUW!! NIEUW!!
Atari Folio
De revolutionaire Handheld PC
Binnenkort leverbaar.

Atari Harddisk voor ST

HS 305	30 Mb	1399,–
HS 605	60 Mb 40 mSec	1999,–
HS 605	60 Mb 28 mSec	2299,–

Openingstijden Byte computershops

maandag	13.30 - 18.00 uur
dinsdag t/m vrijdag	10.00 - 18.00 uur
zaterdag	9.00 - 17.00 uur

donderdag's koopavond 18.00 - 21.00 uur

ALLE PRIJZEN ZIJN INCLUSIEF BTW

Byte
COMPUTERSHOPS

Je kunt telefonisch bestellen, op werkdagen van 09.00 tot 17.00 uur op de
POSTORDERLIJN: 038 - 536925
FAX BESTEL POSTORDERLIJN: 038-536816

PRINTERS

Star LC-10	9-naalds	**689,–**
Star LC-2410	24-naalds	**1199,–**
Epson LX800	9-naalds	**679,–**
Epson LQ500	24-naalds	**1599,–**
Nec P6+	24-naalds	**1999,–**

Met eigen technische dienst.

ZOLANG DE VOORRAAD STREKT. Prijswijzigingen voorbehouden.

Zwolle
Oude vismarkt 29
038 - 219429

Leeuwarden
Nieuwestad 51
058 - 121210

Groningen
Ged. Zuiderdiep 7
050 - 142097

Nijmegen
Augustijnestraat 43
080 - 235523

BYTE COMPUTERSHOPS WEL IETS BETER

Desktop publishing: zin en onzin

Desktop publishing - meestal afgekort tot DTP - is steeds populairder aan het worden onder computergebruikers. Vandaar dat er in dit nummer extra aandacht wordt besteed. Wat is desktop publishing? Kort gezegd: het vormgeven van documenten met behulp van de computer. De afkorting DTP wordt daarom in het Nederlands ook wel eens vertaald met: directe tekst- en pagina-opmaak.

Berend Harmens

Desktop publishing was in het begin vooral bestemd voor het zakenleven. Maar nu kun je geen enkele computerwinkel meer binnenkomen of er ligt een forse voorraad pakketten voor allerlei types computers. Is dit echt iets voor de (gevorderde) hobbyist of is vormgeven alleen weggelegd voor de vakman of -vrouw?
In telegramstijl iets over de plussen en minnen.

BELANGRIJK Hoeveel fraais er ook op het scherm verschijnt, het belangrijkst blijft toch het resultaat op papier. Dat wil mensen die net met DTP zijn begonnen nog wel eens tegenvallen. Of u nu een goedkoop of peperduur opmaakprogramma koopt, het resultaat wordt voor een belangrijk deel bepaald door de printer.
Wat ook wordt verteld: het zal nooit op 'echt' drukwerk lijken als u een matrixprinter gebruikt. Op zichzelf hoeft dat geen bezwaar te zijn, maar het is wel iets om rekening mee te houden. Vindt u de afdruk van zo'n matrixprinter mooi genoeg dan is er natuurlijk niets aan de hand.

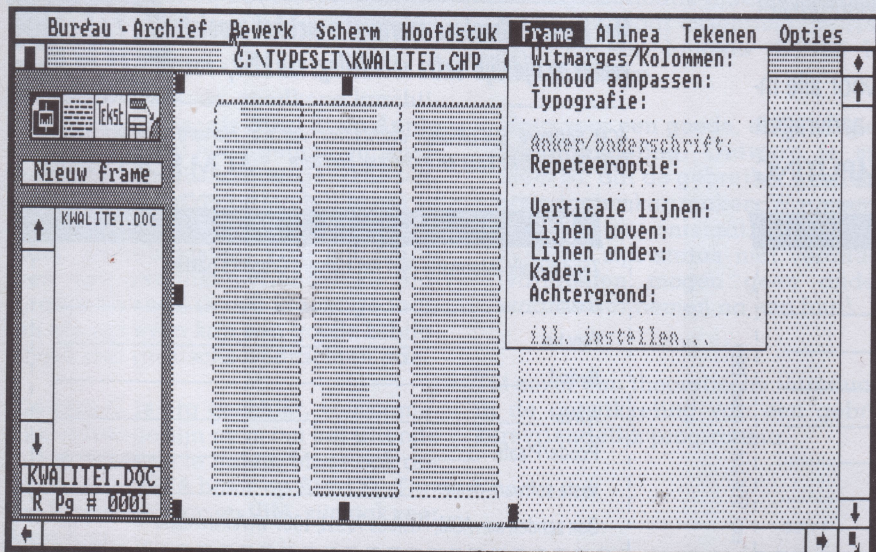
SYSTEMEN In grote lijnen zijn er twee systemen bij desktop publishing: pagina georiënteerd en document geörienteerd. Pagina georiënteerd wil zeggen dat u *per pagina* een opmaakmodel maakt. Zo'n opmaakmodel kan weliswaar vrijwel altijd worden gekopieerd voor volgende pagina's, maar in principe blijft het toch een bewerking per pagina. Vooral als regelmatig lange teksten worden verwerkt is een document georiënteerd DTP-pakket beter. Hierbij wordt een opmaakmodel gebruikt dat automatisch voor alle pagina's kan gelden. Is de tekst ingeladen, dan 'stroomt' die door naar de volgende pagina's, steeds in dezelfde opmaak. Per pagina kunnen dan nog allerlei varianten worden gemaakt, zoals bijvoorbeeld kadertjes, illustraties, andere lettertypes enzovoort. U moet dus vooraf goed weten waar u het pakket voor wilt gebruiken.

PRIJS/KWALITEIT Bent u van plan een pakket te kopen, bedenk dan dat de prijs ervan vaak maar het topje van de ijsberg is. Anders gezegd: als u in de loop van de tijd meer kwaliteit wilt dan kan dat flink wat geld kosten. Er zijn ook programma's waarbij dat probleem zich nooit zal voordoen, simpelweg omdat er geen uitbreidingsmogelijkheden zijn. Vooraf goed informeren naar wat mogelijk is (en wat dat kost!) is dus zeker belangrijk.
Een demonstratie is nuttig, maar zegt niet altijd alles. Er wordt logischerwijs vaak met vooraf gemaakte opmaakmodellen gewerkt. Als wordt verteld dat veranderingen heel simpel en snel zijn uit te voeren, vraag dan om het even te laten zien. Bijvoorbeeld het aantal kolommen op een pagina veranderen, een illustratie of een kadertje erbij plaatsen, dat zijn handelingen die al iets meer zeggen over de kwaliteit van het programma.

TIJD Desktop publishing kost in het begin zeeën van tijd, zeker als het ook nog ergens op moet lijken. Er zijn programma's met kant en klare opmaakmodellen voor allerlei doeleinden, die dan ook nog kunnen worden aangepast. Dat kan handig zijn.
Voordat u zelf heel snel een model maakt dat er werkelijk goed uitziet zijn er wel wat uurtjes van studie voorbij gegaan. Desktop publishing is iets wat je moet leren en niets gaat helemaal 'vanzelf'.

ALTERNATIEF Een ander lettertype gebruiken, tekst in kolommen verdelen, een kopje er boven, dat gaat vaak ook heel goed met een tekstverwerker. In sommige gevallen is desktop publishing dé oplossing, in andere gevallen is een goede tekstverwerker meer dan voldoende om een behoorlijk resultaat te krijgen.

CONCLUSIE Desktop publishing is een computertoepassing met grote mogelijkheden. Maar de kwaliteit en de mogelijkheden van de pakketten verschillen sterk en het is niet voor iedereen dé oplossing. Wie er kennis mee wil maken doet er verstandig aan met een betrekkelijk goedkoop programma te beginnen. En dan bij voorkeur een programma waarbij de manier van werken aansluit op die van de professionele programma's. Zulke 'beginnerspakketten' zijn er al voor bedragen tussen de honderd en tweehonderd gulden.

'Uit de laserprinter geboren'

Lotus Manuscript

Desktop publishing (opmaak op beeldscherm) lijkt een toverwoord te worden. Maar het is zo langzamerhand wel tijd om weer even nuchter te worden. DTP is (soms) prachtig, maar lang niet iedereen heeft behoefte aan al die toeters en bellen. Daarnaast is het zo dat werken met écht professionele DTP-programma's beslist niet gemakkelijk is en dat het flink wat geld kost om een goed resultaat te krijgen. Het een kwestie van goed afwegen. Een duur en loodzwaar DTP-programma kopen en daarna tot de ontdekking komen dat het ook simpeler had gekund is geld weggooien.

Berend Harmens

De betere tekstverwerkingsprogramma's hebben nu mogelijkheden om teksten op een heel behoorlijke manier vorm te geven. Tekst opmaken in meerdere kolommen, verschillende lettertypes in verschillende groottes gebruiken, soms zelfs gebruik van illustraties: het kán. Dat geldt bijvoorbeeld voor WordPerfect (zie HCC Nieuwsbrief 114). In sommige gevallen blijft desktop publishing dè oplossing, maar dat kan ook veel te hoog gegrepen zijn.

MANUSCRIPT Eén van de tekstverwerkingsprogramma's met grafische mogelijkheden is Lotus Manuscript 2.0. Volgens de mensen van Lotus is het 'uit de laserprinter geboren', waarmee bedoeld wordt dat bij de ontwikkeling van het pakket volledig rekening is gehouden met de extra mogelijkheden, die de laserprinter biedt. Dat wil niet zeggen dat met andere printers niet te werken valt. In één van de volgende afleveringen volgt een uitgebreid testverslag over Manuscript, nu alvast een korte kennismaking, met onder meer aandacht voor de mogelijkheden voor tekstopmaak.

UITGEBREID Wie drie, vier briefjes per jaar schrijft moet Lotus Manuscript niet kopen. Daarvoor is het te duur en zijn de mogelijkheden veel te uitgebreid. In tegenstelling tot Freelance, dat ook in deze Nieuwsbrief wordt besproken, zijn de twee handboeken Nederlandstalig. Dat is heel plezierig, want wie er goed mee wil werken zal moeten studeren. Of beter gezegd: oefenen. Daarvoor is een uitgebreid boek ('Aan de slag') beschikbaar, met daarin weer een hoofdstuk voor mensen die ervaring hebben met tekstverwerking en die snel verder willen.

OPMAAK De aanpak die in Lotus Manuscript wordt gevolgd wijkt op onderdelen wat af van sommige andere tekstverwerkers. Om tekst snel op te maken en te wijzigen kan deze in blokken worden ingedeeld. Aan die blokken - bijvoorbeeld een kop, de 'platte tekst' of een gedeelte wat ingesprongen moet worden - kunnen bepaalde functies worden verbonden, zoals bepaling van het lettertype en de lettergrootte. Met deze systematiek van gestructureerd tekstverwerken kan dus een eigen (huis)stijl worden ontwikkeld, zonder dat de opmaak al teveel tijd kost.

Gestructureerd werken heeft nog meer voordelen. Zo kan automatisch een inhoudsopgave worden samengesteld op basis van de koppen, die boven de paragrafen staan. Verder kunnen gegevens worden geselecteerd voor een index, die dan verder ook weer automatisch wordt gemaakt. Wie snel even een briefje wil schrijven kan ook ongestructureerd werken.

Vet en cursief printen, onderstrepen, sub- en superscript (tekst onder- of bovenin de regel), het kan allemaal, als de printer die functies tenminste ondersteunt. Zelfs de m.i. nogal overbodige mogelijkheid om tekst door te strepen is aanwezig.

De instellingen voor de witmarges zijn simpel aan te passen. Ook kunnen teksten in meerdere kolommen worden verdeeld, links en/of rechts gelijnd of gecentreerd, en kan de interlinie (de ruimte tussen de regels) worden aangepast. De witmarges van linker en rechter pagina's kunnen afwijkend van elkaar worden gemaakt.

Manuscript heeft uitgebreide functies om tabellen te maken. Door middel van de lijnfunctie kan zo'n tabel verder worden verfraaid. Verder is het mogelijk om wiskundige formules in de tekst op te nemen.

BESTANDEN/ILLUSTRATIES Lotus Manuscript kan erg veel verschillende bestanden verwerken. Dat geldt niet alleen voor ASCII-bestanden en gegevens uit Lotus 1-2-3, Symphony en Lotus Freelance, maar ook uit AutoCad en AutoSketch, Postscript, PC Paintbrush en allerlei gedigitaliseerde afbeeldingen. Er is verder een voorziening om schermafbeeldingen te maken, die daarna in de tekst kunnen worden opgenomen.

De toepassing van lettertypes hangt sterk af van de gebruikte printer en de fonts die beschikbaar zijn: 'ingebouwd', op cassette of als software.

Wie overweegt Lotus Manuscript aan te schaffen en al een printer in gebruik heeft doet er verstandig aan zich vooraf te oriënteren. Niet iedere printer is in staat om volledig gebruik te maken van de mogelijkheden die Lotus Manuscript biedt.

EERSTE CONCLUSIE Lotus Manuscript lijkt bij eerste kennismaking een tekstverwerker die heel veel kan. Dat geldt niet in de laatste plaats voor de grafische functies. Het aantal mogelijkheden is bijzonder groot. Maar vanzelfsprekend zit er wel een keerzijde aan die medaille. Om er een goed en volledig gebruik van te kunnen maken is flink wat studie nodig. Zo'n 'zwaar' pakket is natuurlijk niet bedoeld voor de man of vrouw die wel eens een briefje schrijft.

Gegevens:
Lotus Manuscript 2.0
Tekstverwerkingsprogramma voor IMB-PC of kloon met vaste schijf en een 5,25 of 3,5 inch diskette-eenheid
MS-DOS 2.0 of hoger
Nodig is een geheugen van minstens 512 Kb, 640 Kb aanbevolen
Manuscript ondersteunt verschillende types beeldschermen waarmee grafische weergave mogelijk is, zoals VGA, EGA, Hercules, IBM monochrome en CGA.
Prijs pakket: ƒ 1275 (Ned.), ƒ 1150 (Eng.)
Lotus Development Benelux BV
Hoogoorddreef 9
1101 BA Amsterdam Z.O.
Telefoon 020-5676300

Lotus Freelance Plus

Fraai pakket voor grafieken, tekenen en presentaties

Berend Harmens

De dag dat ik in het Amsterdamse Atlascomplex Lotus Freelance Plus 3.0 in ontvangst nam zal me voorlopig nog wel bijblijven. Ik had 's middags een perfecte demonstratie meegemaakt. Het ging allemaal fantastisch en razendsnel, maar wat zegt dat? Als je er zélf mee aan de slag moet... 's Avonds tóch een kopie op de harde schijf gezet en heel even geoefend. Heel even? Toen ik stopte bleek het al dik ochtend te zijn. Ook de daarop volgende dagen kwam ik met rode oogjes op het werk, doordat ik in de stille uren steeds meer mogelijkheden ontdekte.

Het zal duidelijk zijn: ik ben bijzonder enthousiast over de mogelijkheden **en de resultaten** van Lotus Freelance. In grote lijnen kan er dit mee worden gedaan:
- tekenen, al dan niet met gebruik van kant en klare afbeeldingen die aangepast en met elkaar gecombineerd kunnen worden,
- heel snel kunnen allerlei grafieken worden gemaakt, zowel rechtstreeks als afgeleid van spreadsheets en databases,
- er is de mogelijkheid om werkelijke schitterende presentaties te maken.

Er zijn natuurlijk wel meer programma's die zo'n combinatie van mogelijkheden hebben, maar de werkwijze en vooral het resultaat kunnen over het algemeen niet tippen aan die van dit pakket.

PAKKET Als je de verpakking open maakt dan slaat de angst je wel even om het hart. Het handboek is een forse 'pil', alsof dat nog niet genoeg is heeft Lotus er een tweede boek bij gedaan voor 'de snelle starter'. De documentatie is - zoals gebruikelijk erg fraai opgemaakt en gedrukt (mooie huisstijl!), alles wat je weten wilt staat er overzichtelijk in en de boeken zijn royaal geïllustreerd. Zo hoort het. Aansluitend hierop even zeuren: hoe goed de handleidingen ook zijn, het is van voor tot achter Engelstalig. Volgens marketing manager Wilbert Kieboom komt er misschien een Nederlandstalige handleiding, als de belangstelling voor Lotus Freelance verder groeit. Maar dat is toch niet helemaal bevredigend. Bij zo'n pakket hoort naar mijn gevoel een Nederlands handboek.
Onderdeel van de documentatie is een erg goed opgezet lesprogramma. Wie snel aan de slag wil moet niet beginnen met lezen, maar het lesprogramma naast de computer leggen. Al doende leert de gebruiker razendsnel, tenminste in het begin... De installatie is simpel, er kan niets mis gaan.

MENU'S Bij het werken met Lotus Freelance kan volledig met menu's worden gewerkt. Over het algemeen ben ik daar niet verrukt van, maar in dit geval is het handig. Je wordt gedwongen om logisch en langs de kortste weg te werken en dat is een hele steun. Wie wat verder gevorderd is kan voor bepaalde handelingen gebruik maken van toetsencombinaties, waardoor de menu's omzeild worden en het werken sneller gaat. Eigenlijk zou ieder programma zo'n keuzemogelijkheid moeten hebben.
Lotus Freelance onderscheidt in hoofdlijnen twee grafische vormen: charts (grafieken) en drawings (tekeningen). Die grafieken en tekeningen kunnen zelf worden gemaakt, maar het is ook mogelijk om afbeeldingen te gebruiken die op enkele schijfjes worden bijgeleverd.

TEKENEN Een enorm talent op tekengebied ben ik niet. Maar met Lotus Freelance slaagde ik er snel in om tot prima resultaten te komen. Wat is namelijk zo aardig? Je krijgt een hele rits kant en klare illustraties. Het mooie daarvan is dat alles 'traploos' kan worden vergroot en verkleind, dat een onderdeel kan worden gebruikt, tekeningen kunnen met elkaar worden gecombineerd, ze kunnen van rasters worden voorzien, worden ingekleurd en ook nog eens van eigen tekenwerk worden voorzien. Teksten erbij uit verschillende lettertypes (niet alleen die eeuwige Times en Helvetica), een bepaald onderdeel een stukje draaien (dat kan ook met de tekst), iets wat niet voldoet er weer uit halen, enzovoort, enzovoort. Het is plezierig om er mee te werken, het gaat snel en het zit heel logisch in elkaar.
Nu hebben we wel vaker programma's gezien die iets heel moois op het scherm toveren, maar dat is dan meestal van geen meter op papier te krijgen. Het lijkt dan nergens naar. Uit de tamelijk simpele laserprinter die ik gebruik kwamen nu prima afdrukken. De letterkwaliteit is niet helemaal wat we van professionele DTP-programma's zijn gewend, maar het is toch heel behoorlijk. Ook de afdruk van een goedkopere matrixprinter (Star LC-10) was naar verhouding goed, al blijft er natuurlijk wel het verlangen naar zo'n mooie laserprinter. Een derde mogelijkheid is het gebruik van een plotter, maar dat is niet beproefd.

WERKWIJZE Dit is een bespreking, geen verkorte handleiding. Om toch enigszins een idee te geven kort iets over de werkwijze bij Lotus Freelance. De gebruiker heeft steeds de beschikking over twee werkbladen. Zo kunnen bijvoorbeeld op één werkblad verschillende tekeningen worden geplaatst, waarvan dan gedeeltes weer naar het tweede werkblad worden gekopieerd voor het uiteindelijke resultaat. Met één druk op een knop kan van het ene werkblad naar het andere

worden geswitcht. Het werkt heel logisch en veilig, gaat er bij de voorbewerking iets mis dan is niet alles verknoeid. Er kan zowel met een muis als met (cursor)toetsen worden gewerkt. Persoonlijk vind ik dat je met de cursortoetsen nauwkeuriger opereert dan met de muis, maar dat kan een kwestie van smaak (en kunde?) zijn. Bovendien is lang niet iedere muis alleen maar een bron van genoegen.

GRAFIEKEN Grafieken zijn een prachtige ondersteuning van tekst. Zo'n beeld zegt in één oogopslag vaak meer dan honderd woorden. Je kunt er ook wel een beetje mee manipuleren, als dat nodig is... Tot nu toe gebruikte ik die grafieken vrij weinig omdat het maken van een werkelijk goede grafiek toch een hele klus is. Maar het kan ook anders. Met Lotus Freelance is het werkelijk een fluitje van een cent. Type grafiek kiezen in het menu (bijvoorbeeld 'taart', zo'n cirkel dus, staaf: horizontaal of verticaal, lijn, enzovoort), even aangeven hoeveel waarde ieder onderdeel heeft en klaar is het diagram. Dat is snel.

Even kijken naar het scherm. Misschien zou het toch leuker zijn als zo'n diagram 'diepte' zou krijgen. Terug naar het menu, kiezen voor 3-D en het wonder is geschied. Misschien toch niet een taartdiagram, maar staven, en dan niet verticaal, maar horizontaal? Een commando wijzigen en het nieuwe diagram staat er.

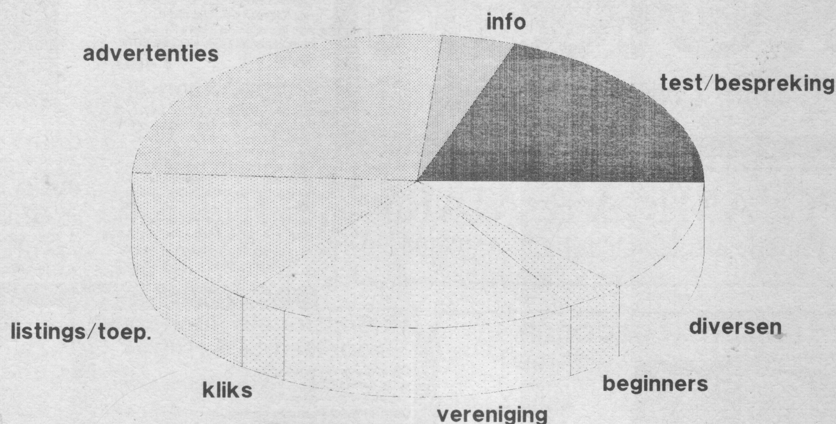
En dat alles kan dan nog worden gedraaid en gekanteld, tekeningen kunnen ook weer bij grafieken worden gevoegd en ga zo maar door. De grenzen liggen meestal eerder bij de fantasie van de gebruiker dan bij het programma. Ik kwam wel tot de ontdekking dat het aantal elementen van zo'n grafiek beperkt moet blijven, anders wordt het een onoverzichtelijk rommeltje. Freelance heeft als maximum 16 elementen, maar naar mijn gevoel is dat veel te veel.

Automatisch grafieken maken door koppeling, bijvoorbeeld aan Lotus 1-2-3, is op zichzelf niet al te moeilijk. Maar of daar dan ook een zinnig resultaat uit komt hangt in de eerste plaats van de gebruiker zélf af. Als zo'n spreadsheet niet al te handig is opgezet, dan zal juist dát heel duidelijk worden bij combinatie met Lotus Freelance. Dat kan trouwens ook erg nuttig zijn...

PRESENTATIE De derde mogelijkheid van Lotus Freelance is het maken van presentaties, die dan kunnen worden 'afgedraaid' op de computer. Daarvoor moeten vanzelfsprekend wel eerst tekeningen, grafieken en/of teksten zijn gemaakt. De rest gaat simpel. Via een menu wordt een soort draaiboek gemaakt, niet alleen met de namen van de afbeelding, maar ook met het gewenste effect en de tijd die iets in beeld moet blijven. Wat de effecten betreft: er is een overvloed aan mogelijkheden. Een afbeelding kan langzaam over het beeld schuiven, 'uit elkaar spatten', van linksboven naar rechts onder lopen, beelden kunnen in elkaar overgaan of je kunt het hele spul laten schudden (shake), en dat is dan nog maar een kleine greep uit wat mogelijk is. Als alles in het draaiboek is opgenomen kan de presentatie worden gestart. De computer 'regelt' dan verder alles. Mooi is dat bij een presentatie op een andere plaats niet het volledige programma nodig is. Alles gaat op één schijfje. Opnieuw een bewijs hoe goed dit pakket is afgestemd op de praktijk.

Moeilijk, het maken van zo'n presentatie? Ik had binnen een kwartier een compleet draaiboek gemaakt en alles 'liep'. Maar ik ben een beetje bevoorrecht. Kort tevoren had ik met een ander presentatieprogramma gewerkt, dat vrijwel dezelfde opbouw had, en ik heb in het grijze verleden ervaring opgedaan met het schrijven van draaiboeken voor presentaties. Toch denk ik dat het voor iedereen mogelijk is om zo'n presentatie betrekkelijk snel te maken. Of het dan ook echt mooi wordt ligt niet aan Lotus Freelance, maar aan de maker. Met zoveel mogelijkheden is het niet denkbeeldig dat een presentatie uitdraait op een vermoeiende janboel, het is dus verstandig er een wat 'ingehouden' gebruik van te maken.

CONCLUSIE Lotus Freelance Plus 3.0 is een uitstekend doordacht pakket, waarmee de koper snel aan de slag kan. In opzet is het erg gebruikersvriendelijk, maar naarmate de wensen toenemen wordt het gebruik vanzelfsprekend ook minder simpel. De meegeleverde bibliotheek met afbeeldingen is van goede kwaliteit, al staat er nog wel eens een enkel lijntje verkeerd. Echt mooi wordt het resultaat vooral met een laserprinter, maar ook met een matrixprinter kan een aardig resultaat worden behaald. Een snelle computer is zonder meer een gemak, vooral voor de opbouw van grafische afbeeldingen en het wegschrijven van bepaalde types files, maar echt noodzakelijk is het niet. Wie er echt alles uit wil halen is toch nog een aardig tijdje aan het studeren en het oefenen. Een minpunt is het ontbreken van een Nederlandstalige handleiding.

Besproken produkt:
Lotus Freelance Plus 3.0
voor PC's en PS/2 machines met een floppydrive en harddisk
Benodigd vrij geheugen: 508 Kb
Lotus Freelance Plus is te gebruiken met Hercules-, CGA-, EGA-, MCGA- en VGA-scherm.
Er worden verschillende matrix- en laserprinters en plotters ondersteund.
Zowel het laden als wegschrijven van verschillende types files is mogelijk. Er kan met en zonder muis worden gewerkt.
Prijs: ƒ 1275,– excl. BTW.
Het pakket is beschikbaar gesteld door:
Lotus Development Benelux BV
Hoogoorddreef 9
1101 BA Amsterdam Z.O.
Telefoon 020-5676300

CAT & KORSH

Quality Computer Products

PC, AMIGA & ATARI

Capelle a/d IJssel Tel: 010-4507696

CAT & KORSH

Cat & Korsh International
Evertsenstraat 5
2901 AK Capelle a/d IJssel

PC Video Digitizers

VIDEO 1000–1

- ☆ Video digitizer voor het realtime digitaliseren van uw eigen video beelden in 32 grijstinten en een resolutie van 640x288 pixels.
- ☆ Aan te sluiten op iedere XT/AT computer met CGA, HGC en EGA kaarten.

f 499,–

VIDEO 1000–II

- ☆ Met deze Realtime Video digitizer is het mogelijk om zeer mooie beelden te digitaliseren in een resolutie van maarliefst 1280x612 pixels.
- ☆ Digitaliseert met grandioze snelheid (1/50 sec.), dankzij het op de kaart aangebrachte RAM–geheugen van 96K.
- ☆ Werkt zonder enige problemen samen met CGA, HGC, EGA en VGA kaarten.
- ☆ Eenvoudig aan te sluiten op iedere XT/AT computer.

f 669,–

UTILITY DISK 1 f 59,–
☆ Een diskette boordevol gebruikers utilities voor Video 1000–I & II

UTILITY DISK 2 f 59,–
☆ Utilities voor Video 1000–II digitizers.

EGA UTILITIES f 59,–
☆ Kleur utilities voor Video 1000–I & II

VGA UTILITIES f 59,–
☆ Kleur utilities voor Video 1000–I & II

VIDEO 1000–256

- ☆ Professionele digitizer voor elke XT/AT computer, waarmee het mogelijk is om Realtime in 256 grijstinten te digitaliseren.
- ☆ Digitaliseert in een zeer hoge resolutie van 768x576 pixels.
- ☆ Werkt met eenvoudige enkeltoets commando's.

f 2099,–

VIDEO 1000–VGA

- ☆ Deze Professionele VGA Video digitizer, maakt het u mogelijk om in Realtime (1/50 sec.), zonder gebruik van kleurenfilters beelden te digitaliseren in 256 kleuren of 64 grijstinten.
- ☆ Bij gebruik van een EGA kaart, is het mogelijk om bij een resolutie van 640x350 in 4, 8 en 16 grijstinten, 125 en 512 kleuren te digitaliseren.

f 1349,–

TELETEXT DECODER

Nieuw !!
voor
**AMIGA
ATARI
&
PC XT/AT**
vanaf **f 339,–**

- ☆ Om Teletext te ontvangen hoeft een computergebruiker niet meer in het bezit te zijn van een peperdure TV met Teletext.
- ☆ U kunt met behulp van deze teletext decoder pagina's zoeken, bekijken, printen, laden en saven.
- ☆ Beelden kunnen in ASCII of in picture formaat worden weggeschreven.
- ☆ Blijf op de hoogte van het laatste nieuws over het weer, beurzen, etc.
- ☆ Compleet met uitgebreide software en handleiding.

Professionele interfaces voor Bedrijf & Hobby

Centronics Printer Buffer 64K f 289,–
☆ De eenvoudigste manier om uw computer systeem aanzienlijk te versnellen.

Centronics 2 Computer adapter f 249,–
☆ Voor aansluiting van 2 computers op 1 printer.
☆ Schakelt automatisch om.

Centronics Multi Printer Adapter f 249,–
☆ Sluit 2 printers aan op uw Centronics poort.
☆ Schakelt automatisch om tussen twee printers, of laat ze allebei tegelijkertijd printen.

Atari & PC Printer Booster Kabel f 109,–
☆ Met deze Booster Printer Kabel worden veel printerproblemen opgelost.
☆ 2M lange kabel met ingebouwde signaal versterker.

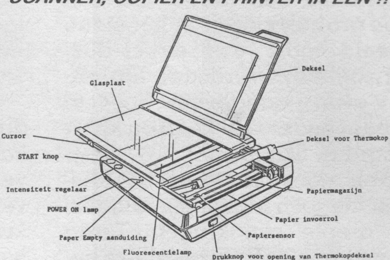
gebufferde PC printerkabel 64K f 279,–
☆ De ideale vervanging van uw normale printerkabel.

PC Multi Computer Adapter f 249,–
☆ Verschillende PC, XT, AT, PS en compatibles kunnen worden aangesloten op 1 printer.
☆ Complete kabelset inclusief automatische omschakeling tussen twee PC's volgens het Time–out principe.

Voor al uw aansluitproblemen hebben wij de juiste interface ! BEL !!

FLATBED A4 SCANNER

SCANNER, COPIER EN PRINTER IN EEN !!

Het nieuwste op scanner gebied nu binnen ieders handbereik !

- ☆ Met bewegende bovenplaat, zodat het ook mogelijk is om afbeeldingen uit boeken en tijdschriften te scannen.
- ☆ Een oplossend vermogen van **200 Dpi en 16 grijstinten** zorgen ervoor dat u beelden verkrijgt van zeer mooie kwaliteit.
- ☆ Ideaal voor **DTP toepassingen** en voor het aanmaken van uw eigen beelden databank.
- ☆ Scand binnen enkele seconden complete A4 pagina's.
- ☆ Instelbare intensiteit voor optimaal scan resultaat.
- ☆ Zowel voor zakelijk als prive gebruik zijn er tal van toepassingen te bedenken waarvoor deze scanner onmisbaar is.
- ☆ Compleet met handleiding en aansluitkabels !

Verkrijgbaar voor Amiga, Atari & PC vanaf **f 1689,–**

3 1/2" DRIVE

PC XT/AT

Externe 720K drive	319,–
Interne 720K drive	209,–
Interne 2MB drive	419,–

PC1

Externe 720K drive	319,–

ATARI

Master 3S (doorgev.)	329,–

AMIGA

Master 3A	319,–
Senator (Aan/uit)	335,–

5 1/4" DRIVE

PC XT/AT

Externe 360K drive	335,–

PC1

Externe 360K drive	419,–

ATARI

Cumana kwaliteit ! 40/80 tracks, aan/uit	419,–

AMIGA

40/80 tracks, aan/uit	419,–

GENIUS TABLET f 1259,–

- ☆ Grafisch tekentableau voor gebruik bij CAD/CAM, desktop publishing en tekenpakketten.
- ☆ Wordt compleet geleverd met drivers voor Autocad, Windows en Ventura.
- ☆ Met uitgebreide handleiding en Dr. HALO.

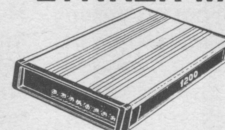
GS2000+ SCANNER f 669,–

- ☆ **Scand nu zelfs op 400 dpi !!**
- ☆ Beelscanner met een scanbreedte van 105 mm. Compleet met scan en edit software.
- ☆ Geschikt voor Hercules, CGA, EGA en VGA.
- ☆ Compleet met uitgebreide handleiding.

GM6000 MUIS f 119,–

- ☆ De opvolger van de bekende GM 6+ muis
- ☆ Schakelbaar tussen microsoft en PC muismode.
- ☆ Dynamic resolution 350–1050 dpi.
- ☆ Inclusief Dr. HALO III, Menumaker, Muis houder en Genius muismat.

LYNKER MODEMS

Nu met gratis Amiga, Atari of PC software !

Lynker modems zijn volledig Hayes compatible en worden compleet geleverd met alle benodigde kabels, zodat u direct aan de slag kunt !
Zeer interessant zijn de ingebouwde speaker en de Autodial & Autoanswer functies.

Type 1200
☆ 300, 1200 baud full duplex.
☆ Bell & CCITT. **f 339,–**

Pocketsize
☆ Zeer compact 25x60x120mm. 180 gr.
☆ 300 & 1200 baud
☆ Compleet met draagtas. **f 419,–**

Type 1200/75
☆ 300, 1200 baud full duplex.
☆ Bell & CCITT. **f 675,–**

Type 2400
☆ 300,1200 en 2400 baud full duplex en 1200/75
☆ Bell & CCITT **f 999,–**

ATARI

C&K Videodigitizer	419,–
Kleuren Update	85,–
TV Modulator	219,–
ST Klokkaart	99,–
Pro Sound Designer	195,–
ST Eprom Programmer	185,–
512K Epromdisk	125,–
ST Userpoort	125,–
Turbo ST	75,–
STOS	85,–
Monitor Master	99,–

PC XT/AT

Game Card	55,–
Hercules Kaart	139,–
RS232 Klok/kalender	115,–
TV & Video Modulator	249,–

AMIGA

20MB Harddisk A500	1259,–
Easyl Tekentafel A500	839,–
Genlock Profesional	839,–
Digi View Gold	499,–
Digi View Update v3.0	39,–
TV Modulator	79,–
Amiga muis	119,–
Bootselector	25,–
Drive Switch	59,–
Deluxe Sound V2.8	249,–
Pro Sound Designer	249,–
Audio Digitizer	125,–
Stereo Speaker System	79,–
Midi Interface	149,–
Digi Paint	125,–
TV Text	229,–
TV Show	229,–
Dos–2–Dos	119,–
Super Virus Killer	39,–
AX Magazine	33,–

Mini Office Personal f 125,–

- ☆ Volledig menugestuurd software pakket.
- ☆ Database, Tekstverwerker, Spreadsheet en communicatie in 1 pakket geintegreerd.

Kas, Bank, Giro f 79,–

- ☆ Voor het bijhouden van verschillende boekhoudingen zoals; Bedrijfsboekhouding, Huishoudboekje, Clubadministratie, Hobbyboek en Autokostenboek.

Voorraad f 49,–

- ☆ Voor het bijhouden van artikelen, leveranciers, inkoopprijzen, verkoopprijzen en voorraden.

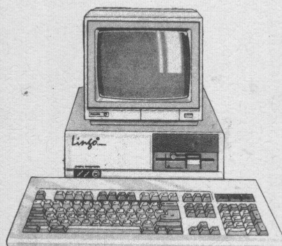
Adressen f 49,–

- ☆ Voor het eenvoudig bijhouden van al uw adressen.

Label Maker f 49,–

- ☆ Print labels uit in de meest voorkomende formaten.

Vraag uw GRATIS catalogus aan !!
stuur een briefkaart naar :
Cat & Korsh International, Evertsenstraat 5, 2901 AK Capelle a/d IJssel.

Lingo® COMPUTERS

Lingo XT en AT computers zijn volledig IBM compatible en worden standaard geleverd met een duidelijke groen of amber monitor, een stevig 101–keys toetsenbord en MS–DOS versie 3.3/BIOS besturingssyteem.

LINGO XT

- ☆ 640K intern geheugen.
- ☆ Een snelle 16–bit 8088–2 microprocessor.
- ☆ Kloksnelheid 4,77/8 Mhz.
- ☆ Een multi I/O kaart.
- ☆ Een ideale multi Video kaart.

v.a. **1995,–**

LINGO AT–286

- ☆ 640K intern geheugen.
- ☆ 16–bit 80286 microprocessor.
- ☆ Kloksnelheid 10/12 Mhz.
- ☆ Multi Video kaart.
- ☆ FDD/HD controller–kaart.

v.a. **3295,–**

Al deze produkten zijn verkrijgbaar bij uw plaatselijke **CAT & KORSH** dealer !
of door overmaking van het juiste bedrag op giro 47.94.913 of Bank nr.: 50.39.93.190 tnv Cat & Korsh, Rotterdam.
Belgische bestellers: maak het juiste gulden bedrag over op bankrekening nr.: 721–54.06.237/30 Antwerpen (of stuur een brief met cheque).
Onze producten worden snel en degelijk verpakt door de gehele Benelux verzonden.
Met nadruk zijn dealer aanvragen uit Belgie welkom!
U kunt onze producten ook telefonisch bestellen. Bel de **BESTELLIJN** van Cat & Korsh International:

010 – 4507696

Bellen vanuit Belgie: 00–3110–4507696
GEEN VERZENDKOSTEN BOVEN f 100,– bij vooruitbetaling (onder f 100,– plus f 5,–).
Speciale condities voor scholen, verenigingen en bedrijven.
FAX orders 010 –4507913
Nieuw: Technische supportlijn open, **uitsluitend op vrijdag !**: 010–4584469
Alle in deze advertentie vermelde prijzen zijn ex. BTW.

QUALITY • COMPUTER • PRODUCTS

Vooral oogverblindend op het scherm

DeluxePaintII

Wie een tekenprogramma zoekt heeft eerder teveel dan te weinig keus. Opvallend is dat de menu's waarmee in die programma's wordt gewerkt vaak als twee druppels water op elkaar lijken en ook veel functies verschillen nauwelijks van elkaar. Maak daar maar eens een keus uit. Eén van de bekendere programma's is DeluxePaintII van de Amerikaan Dan Silva.

Berend Harmens

Echt nieuw is het programma niet. In het verleden zijn al versies uitgebracht voor de IBM PC, Apple en de Commodore Amiga. Dan Silva begon in 1978 met het maken van tekenprogramma's en omdat de tijd in computerland dubbel snel gaat mag hij dus een oude rot worden genoemd.

PAKKET DeluxePaint II wordt geleverd op twee 5,25 of één 3,5 inch disk. In de doos bevindt zich verder een uitgebreide handleiding. Juist omdat zo'n tekenpakket niet al te simpel in elkaar zit zou het fijn zijn geweest als de handleiding Nederlandstalig is. Maar het is *niet* fijn, want ook deze handleiding is volledig Engels. Slecht!
Het handboek eerst volledig lezen heeft niet zoveel zin, het is vooral een doe-boek. Dus het boek naast de computer leggen en oefenen is de beste methode.
De installatie verloopt simpel en zal voor niemand problemen geven.

OPZET De werkwijze is in hoofdlijnen vergelijkbaar met die van veel andere tekenprogramma's. Bovenaan het scherm een aantal menu's die met de muis 'aangeklikt' kunnen worden en rechts de toolbox voor verschillende functies, zoals het trekken van lijnen, cirkels, het instellen van kleuren en rasters, enzovoort. Het werkt snel. Er zijn ook toetscommando's beschikbaar, maar over het algemeen is werken met de muis toch prettiger. Een belangrijk voordeel ten opzichte van sommige andere programma's is dat onderin een 'teller' meeloopt voor de maatvoering, de ruler. Eigenlijk is dat de enige manier om nauwkeurig te werken. Daarnaast kan als extra een hulpraster op het scherm worden gebracht (grid).

TEKENEN Heel bescheiden wordt op één van de eerste pagina's opgemerkt dat een tekenprogramma niet alle klassieke methodes kan vervangen. Om de beginnende gebruiker niet al te zeer te ontmoedigen wordt er haastig aan toegevoegd dat Leonardo da Vinci dit pakket zeker zou hebben gebruikt als hij nu geleefd zou hebben... Ik weet het niet. Waar is een programma als dit vooral voor geschikt? Voor het snel trekken van lijnen en het maken van bepaalde figuren, perspectief aanbrengen, zorgen voor schaduwen, het vullen met kleuren en rasters, kantelen, draaien, kopiëren, samenvoegen, spiegelen enzovoort. Er is een heel pretpakket aanwezig. Uit de vrije hand tekenen met een muis blijft toch een karwei dat veel oefening vraagt en niet iedereen tot perfecte resultaten brengt. Er zijn wel kant en klare tekeningen afbeeldingen aanwezig, maar die bibliotheek is nu ook weer niet al te groot.
Het aardige is natuurlijk dat gemaakte tekeningen in andere bestanden, bijvoorbeeld tekst, kunnen worden opgenomen.

SCHERM Is een tekening perfect gemaakt, dan kan er iets fraais op het scherm komen. Maar dan moeten we vooral uitgaan van een VGA- of EGA-scherm. Bij colour graphics is het resultaat al minder en op een Hercules-scherm is het niet echt meer oogverblindend. Dat is natuurlijk niet te verwijten aan de makers van het pakket, maar het is wel een feit.
Waarschijnlijk nog belangrijker is de vraag: hoe komt dat spul op papier? Dat blijkt in de praktijk nog wel eens wat tegen te vallen.
Op een VGA-scherm zag ik een werkelijk fantastische prent van het dodenmasker van Toetanchamon. Daarvóór had ik datzelfde masker al eens in Cairo bewonderd en dit weerzien gaf een schok. Alsof je weer in het Egyptisch Museum staat! Snel een afdrukje op de laserprinter gemaakt en dat viel eigenlijk toch wat tegen. Het resultaat haalt het niet bij wat je op het scherm ziet. Over een kleurenlaserprinter zullen we maar niet praten, want voor wie is dat weggelegd? Gebruik je een matrixprinter dan is het natuurlijk weer iets minder.

LETTERS Om tekeningen van tekst te voorzien zijn verschillende lettertypes beschikbaar. Die zijn uitgezocht door een 'baseballtypograaf', lijkt me, het ziet er Amerikaans uit. De verschillende types passen niet zo geweldig bij elkaar en de afdrukkwaliteit van de letters is niet overweldigend. Maar waarschijnlijk kun je dat bij een programma uit deze categorie ook niet verlangen. Over smaak valt niet te twisten, het is dus heel goed mogelijk dat anderen dit juist prachtig vinden.

CONCLUSIE Wie op zoek is naar een tekenprogramma doet met DeluxePaintII zeker geen slechte keus. De waarde ten opzichte van andere pakketten ligt vooral in bepaalde functies. Aardige vond ik bijvoorbeeld de cycle-optie in het kleurenmenu, waarbij je door het achter elkaar wisselen van kleuren beweging kunt suggereren. Van een afbeelding overdag maak je snel een nachtelijk tafereel en zo zijn er in het programma wel meer voorzieningen aanwezig. Gemakkelijk is dat ook schermafbeeldingen kunnen worden verwerkt. DeluxePaintII is redelijk gebruiksvriendelijk. Er hoort natuurlijk een Nederlandstalige handleiding bij.

Besproken produkt:
De Luxe Paint II voor PC's onder MS-DOS en Commodore Amiga
Prijs ƒ 350,– exclusief BTW
Het pakket is beschikbaar gesteld door:
PC House
Osdorpplein 288
1068 ER Amsterdam
Telefoon 020-106940

Ventura Publisher v2.0 NL

'Zwaar' DTP-pakket voor professionele gebruiker

Charles Cox

Xerox Ventura publisher geldt in de MS-DOS wereld als hèt pakket voor desktop publishing. In tegenstelling tot zijn grote opponent Pagemaker kent Ventura een sterk gestructureerde pagina-opmaak. Dat blijkt vooral bij tekstintensieve produkties zoals rapporten, nieuwsbrieven, technische documentatie, lesmateriaal en boeken hèt grote pluspunt te zijn.

Lange stukken tekst met een relatief ingewikkelde opmaak kunnen, nadat eenmaal een stijlblad is ontwikkeld, zo vanuit de tekstverwerker in Ventura worden geladen. Als in de tekstverwerker op geëigende plaatsen codes zijn meegegeven, dan is in feite in enkele handelingen een rapport, technische documentatie of boek klaar.
Wil je echter met Ventura op een pagina verschillende stukken tekst en plaatjes tot een geheel samenstellen, dan gaat daar wel wat meer tijd in zitten. Dan komt een paginagericht pakket als Pagemaker ook in zicht.

STIJLBLADEN De kracht van Ventura steekt in het gebruik van stijlbladen. U moet een stijlblad zien als een lijst van eigenschappen van een bepaald soort publikatie. In het stijlblad staan bijvoorbeeld de maat van het papier, de witmarges, het aantal kolommen, vaste elementen zoals lijnen, kaders, kop- en voetteksten, paginacijfers, maar ook alle typografische informatie. Onder een naam - 'tag' genoemd - staat alle informatie over lettertype, lettergrootte, lettergradatie, regelafstand, inspringwaardes, afbreken aan of uit, kerning (ruimte tussen letters) aan of uit, de omliggende witwaardes, de splitsingsopties, weduwen en wezen en registerinformatie van een bepaald tekstelement. De namen van deze 'tags' kunt u zelf ingeven op één na, dat is 'platte tekst'. Dat is de zogenaamde vaste default en alle tekst die niet benoemd is gaat als platte tekst door. Met platte tekst wordt overigens dat deel van de tekst bedoeld die overheersend voorkomt. In dit artikel dus de tekst die u nu leest.
Andere elementen zijn bijvoorbeeld 'kop', 'intro', 'tussenkop'.

TYPOGRAFIE Ventura en ook andere opmaakpakketten worden door veel mensen moeilijk genoemd. Natuurlijk zijn het vrij gecompliceerde computerprogramma's, maar toch ligt de grootste moeilijkheid op een totaal ander terrein: typografie. Typografie is een vak. Normaal gesproken moet je na een vakopleiding van zo'n vijf jaar nog een behoorlijke dosis praktijkervaring hebben, wil je je als typograaf allround kunnen noemen. Het is niet zo verwonderlijk dat 'amateurs' op typografiegebied het met Ventura aardig voor hun kiezen krijgen. Je moet weten om te gaan met typografische maten, met lettergrootte en interlinie, met letter- en woordspatiëring, met inspring- en opmaakcodes, met tabellen en niet te vergeten de lettersoorten.
Gelukkig wordt Ventura geleverd met een behoorlijke hoeveelheid stijlbladen met bijbehorende 'tags', zodat het wel vreemd moet gaan wil bij die collectie niet dát stijlblad zitten dat u voor ogen staat. Zeker als u begint is het gebruik van die meegeleverde stijlbladen het omzeilen van veel (typografische) moeilijkheden. Na een tijdje zult u misschien behoefte hebben aan een ander stijlblad. Het veranderen van een bestaand stijlblad is dan meestal gemakkelijker dan het maken van een nieuw.

TEKST Ventura kan teksten aan van alle populaire tekstverwerkers. Ook ASCII-files kunnen worden ingelezen. Ventura neemt van die teksten enkele opmaakelementen over, zoals cursief, vet, de bijzondere letters (ë, ï, é, etc.) en de tabcodes. Bovendien kun je een tekst in de tekstverwerker helemaal prepareren voor het gebruik in dit opmaakpakket. Door het ingeven van de tagnamen is het mogelijk de opmaak al in de tekstverwerker te bepalen. Codes als KOP = , of @ONDERSCHRIFT = worden door Ventura automatisch gelezen als 'zetinstructie' (tag dus).
Als in het stijlblad de inhoud van zo'n tag wordt ingevuld, zullen alle alineas met die naam de kenmerken van die tag aannemen. Het goed prepareren van een tekst is dus een essentieel onderdeel van DTP.
Ventura is geen tekstverwerker. Het kent geen zoek en vervang instructie, geen woordenboek en slechts eenvoudige editing mogelijkheden, zoals wissen/invoegen en blokfuncties. Voor het invoeren van lange stukken tekst is het pakket niet geschikt. Tekstbestanden die ook voor andere doeleinden worden gebruikt moeten eerst worden gekopieerd en daarna pas worden voorzien van de typische Ventura-codes. Doe je dat niet, dan moeten na de Ventura-bewerking weer alle codes eruit worden gesloopt.

PLAATJES Ventura importeert allerlei illustraties van de meeste populaire pakketten, zoals GEM Paint, PC Paintbrush en bestanden uit andere pakketten met als extensie IMG, PCX, GEM, EPS, TIF, CGM of DXF, HPG, PIC.
Binnen Ventura kunnen deze afbeeldingen meestal worden gemanipuleerd, vervormd, afgesneden en dergelijke.

TEKENEN In Ventura kunnen eenvoudige vormen zoals rechthoeken, cirkels, vrije vormen en lijnen worden getekend. Deze tekenmogelijkheid is meer bedoeld als aanvulling op de typografie dan als een echte tekenfunctie. In die figuren kan weer tekst worden geplaatst, eventueel in een andere 'kleur' tekst.

UITVOER Ventura ondersteunt wel matrixprinters, maar dat moet meer gezien worden als een streven tot volledigheid. Ventura gebruiken zonder (Postscript) laserprinter is waanzin.
Bij de laserprinters onderscheiden we twee grote families: de HP-lijn en de Postcriptlijn. Ventura ondersteunt alle gangbare printers.
Bij de HP-lijn worden de fonts (letters) per corpsgrootte aangestuurd. Die moeten in de computer aanwezig zijn. Letterfonts kunnen nogal wat diskruimte in beslag nemen, tot circa 1,5 Megabyte per font! Nadeel van een HP-type laserprinter is de noodzaak van een grote harddisk, als je niet beperkt wilt worden door een geringe letterkeuze.
Bij Postscriptprinters ligt de zaak an-

ders. Deze printers kunnen vaak meer mogelijkheden van het opmaakpakket benutten. De letterfonts zitten slechts één keer in de computer en de corpsgrootte is in principe onbeperkt. Bij de +-types kennen we 35 standaard letters (inclusief symbolen), die uiteraard meteen door Ventura worden ondersteund. Zelf letters toevoegen aan dat bestand gaat redelijk eenvoudig. Een leverancier voor extra fonts voor Ventura is bijvoorbeeld Bitstream met 'Fontware'.
In Ventura zijn alle mogelijke instellingen mogelijk, zoals kerning (automatisch en manueel), letter- en woordspatiëring, regeltransport (in Ventura foutief 'interlinie' genoemd), automatisch afbreken met woordenboekkeuze (geen uitzonderingswoordenboek) en roteren van teksten (in stappen van 90 graden).
In het algemeen is Ventura goed instelbaar. Enkele zaken zouden ze bij Xerox nog eens mogen bekijken. Zoals het roteren per graad (ook van blokken/frames), het meten in Didot-punten, het benutten van een uitzonderingswoordenboek en het modificeren van letters (versmallen/verbreden).
Ik geef toe dat dit niet zaken zijn waar hordes mensen op zitten te wachten, maar het zou het pakket een nog hogere typografische status geven.

VOOR WIE? We komen nu bij de hamvraag: 'Voor wie is Xerox Ventura Publisher het pakket?'.
In het algemeen: iedereen die vrijwel dagelijks met grote tekstbestanden typografisch ingewikkelde paginaopmaak pleegt. Dat zou op kantoren kunnen gebeuren. De klassieke typekamers van grotere organisaties en de huisdrukkerijen daarvan zijn typische gebruikers van dit soort pakketten. Ventura inzetten in een kleine organisatie is niet altijd zinvol. Het privégebruik van Ventura niet reëel. Niet alleen moet dure software worden aangeschaft, maar die moet draaien op een redelijk zware configuratie. Bovendien moet de leertijd die nodig is om het pakket goed te doorgronden zeker niet worden vergeten.

CONFIGURATIE Ventura is een groot pakket. Het heeft in de basisversie 540 Kb ruimte nodig van het RAM-geheugen van de computer. Het draait dus alleen maar op machines met tenminste 640 Kb RAM, waar bovendien geen andere (resident) programma aanwezig mag zijn. Doordat er nauwelijks geheugen vrij blijft voor tussenopslag leest en schrijft Ventura voortdurend naar de (verplichte) harde schijf. Die moet voldoende groot, maar vooral snel zijn, een 28 ms 40 Mb drive geldt echt als minimum. Bovendien moet de harde schijf in topconditie blijven door hem tenminste één keer per week te optimaliseren.
Ik gebruik zelf een 12 MHz 286-machine. Daarbij is duidelijk verschil merkbaar als de machine op 10 of op 12 MHz staat. Een 12 MHz AT-machine is dus noodzakelijk, een nog snellere wenselijk.
Ventura draait zowel onder GEM als onder Windows. Ik gebruik de GEM-configuratie en dat bevalt me prima. Onder de speciale Windows (286/386) zal het pakket ook uitstekend draaien. Ventura gebruikt een muis. Alle populaire muizen worden ondersteund.
Monitorenkeuze is bij Ventura ook geen probleem. Alle standaard 14' monitoren, maar ook veel groot formaat monitoren worden ondersteund. Voor het produktief inzetten van Ventura is tenminste een A4-monitor noodzakelijk, een A3-monitor is wenselijk.
Een scanner is niet noodzakelijk, maar vaak een waardevolle aanvulling. Voor veel scanwerk, bijvoorbeeld logo's en kleine afbeeldingen, is een eenvoudige handscanner vaak voldoende.

DOCUMENTATIE Xerox Ventura Publisher NL wordt geleverd met meer dan twee kilo drukwerk. Alle documentatie is in het Engels. Toegevoegd zijn echter een woordenlijst N-E en E-N en een Nederlandstalige korte referentiegids. Het programma is volledig Nederlandstalig en kent een hulpfunctie. Daardoor zijn de handleidingen - ook in het Engels - redelijk goed te volgen.

CONCLUSIE Ventura is een zeer goed pakket en uitstekend geschikt voor documentgeoriënteerde opmaak. Het vereist echter een zeer goede kennis van het programma en MS-DOS om het volledig en gestructureerd te kunnen gebruiken.
Ventura is nu aan zijn vierde versie bezig. Het programma is ontwikkeld vanuit een kantoor/instelling-omgeving, maar gaat nu langzaam richting grafische bedrijven. Vooral de Professional Extension, een aanvulling op het basisprogramma, kent zaken zoals formules, tabellen en een zeer uitgebreid woordenboek (alleen onder EMS-geheugen), die dicht bij het typografisch wenselijke komen. Het is echter geen typografisch pakket. Ventura blijft een DTP-programma met een vriendelijke interface naar de gebruiker toe.
Bij de aanschaf van Ventura moeten enkele zaken goed in ogenschouw worden genomen: Ventura is een duur pakket (niet te duur), Ventura vereist een behoorlijk zware computer en een laserprinter, Ventura moet geleerd worden, het liefst tijdens een (dure) meerdaagse cursus, Ventura vereist een redelijk typografisch inzicht/interesse.
Vegen we deze zaken op een grote hoop, dan komt daar een redelijk stevig prijskaartje uit: ƒ 30.000,- tot ƒ 40.000,- voor een totaal pakket is geen uitzondering. Daarvoor moet je wel erg veel opmaakwerk hebben, wil dat bedrag rendabel blijken.

Besproken produkt:
Xerox Ventura Publisher V2.0 NL
Prijs ƒ 2.695,00 excl. BTW
Prof. Extension ƒ 1.150,– excl. BTW
Samen: ƒ 3.595,– excl. BTW
Leverancier: Positronika
Sciencepark 27
5691 PX Son
Tel.: 040 - 41 63 55
Configuratie-eisen:
AT-compatible 286 of 386 12 MHz of hoger
Harddisk minimaal 40 Mb 28 ms
Monitor A4 of groter
Muis
Laserprinter (eventueel Postscript)
Optie: scanner

*LAATSTE VERSIE

Met een hard- voor software

Binnen 10 dagen geleverd

GRAFISCH

Microsoft Chart	*	F 715,-
Freelance Plus	*	820,-
GEM III Draw Plus	*	545,-
Generic Cadd	3.0	140,-
Graph in the Box	*	225,-
Graphwriter II	*	820,-
In-a-vision	*	910,-
PC-Paint Plus	*	145,-
Windows draw	*	452,-
Advantage Graphics	*	475,-
Essential Graphics	2.0	495,-
Halo '88	2.3	605,-
Statgraphics	*	1650,-
Turbow Window/C	*	210,-
Design Cad	*	595,-
Deluxe paint II	*	185,-

SPREADSHEETS

Microsoft Exel (NL)	*	F 1095,-
Microsoft Exel	*	795,-
Lotus 1-2-3	*	795,-
Multiplan (NL)	*	495,-
Multiplan	*	360,-
Quattro	*	415,-
VP Planner	*	130,-
VP Planner Plus	*	360,-

GEINTEGREERDE PAKKETTEN

Enable	*	1275,-
PFS: First Choice	*	255,-
Framework III	*	1385,-
Framework III (NL)	*	1455,-
Javelin Plus	*	510,-
Open Access II	2.05	1085,-
Symphony (NL)	*	1195,-
Microsoft Works	1.05	235,-

TEKSTVERWERKERS

Wordperfect	5.0	F 625,-
Wordperfect (NL)	5.0	BEL !
Wordperfect LAN	5.0	1195,-
Wordstar Prof.	*	630,-
Q & A Write	*	279,-
PFS: Prof. Write	*	395,-
Microsoft Word 4	*	600,-
Mocrosoft Word 4 (NL)	*	995,-

KOMMUNICATIE

Smartcomm III	*	235,-
TOPS	*	345,-
Parac (NL)	*	495,-
Crosstalk XVI	*	270,-
Carbon Copy Plus	*	295,-
Procomm Plus	*	150,-
Smalltalk V	*	290,-
PC Anywhere III	*	230,-

UTILITIES

Copy II PC	5.0	F 75,-
Disk Optimizer	*	105,-
Disk Technican	*	155,-
Fastback Plus	*	288,-
Mace Utilities	*2.0	135,-
Norton Commander	4.5	145,-
Norton Utilities adv.	5.1	210,-
PC Tools Deluxe	*	135,-
Pathminder	*	115,-
Windows	*	185,-
Windows 286	*	235,-
Windows 386	*	355,-
Autodimensioning	*	70,-
Formtool	*	150,-
XTREE-Pro	*	225,-
Q-DOS II	*	110,-
V-Feature	*	205,-
VP Expert	*	105,-
Dot Plot	*	115,-

DESKTOP PUBLISHING

PFS: First Publisher	*	F 185,-
Div. symbols/Fonts	*	75,-
The Newsroom Pro	*	135,-
Newsmaster II	*	165,-
Pagemaker	3.0	1550,-
Printmaster Plus	*	96,-
Ventura Publisher	2.0	1350,-
Page Perfect	*	1125,-
GEM III Desktop Publ.	*	490,-
Publish it!	*	335,-
Byline (NL)	*	795,-

AGENDA/PLANNING

Sidekick Plus	*	350,-
Microsoft Project	*	875,-
Timeline	3.0	925,-
Harvard total Project manager	*	1095,-

DATABASE/TOOLS

Cornerstone	*	F 155,-
DBase III Plus (NL)	*	1325,-
DBase VI	*	1395,-
Paradox 2.1	*	1395,-
Powerbase	*	565,-
PFS: Prof. File	*	380,-
Q & A (NL)	3.0	1345,-
Rapid File	*	595,-
Reflex: The Analist	*	285,-
Clipper Summer '87	*	1325,-
Foxbase+	2.1	740,-
Foxbase+ MultiUser	2.1	1095,-
Foxbase+ Unlimited Runtime	2.1	940,-
Foxbase+ MultiUser Unlimited Runtime	2.1 *	1295,-
VP Info	*	195,-

SPELLETJES — SIERRA

Black Cauldron	F 86,-
Goldrush	82,-
Kings Quest I+II+III	96,-
Kings Quest VI	89,50
Leisure Suit Larry	75,-
Leisure Suit Larry II	89,50
Manhunter New York	89,50
Police Quest	89,50
Police Quest II	89,50
Space Quest	89,50
Space Quest II	89,50
Space Quest III	Bel!
Thexder	68,-
Ancient Art of War	79,50
Ancient Art of War at Sea	79,50
Bridge Baron II	79,50
California Games	75,-
Destroyer	79,50

SPELLETJES — SIERRA

Falcon	F 79,50
MS Flightsimulator 3.0	105,-
Gunship	90,-
Paperboy	65,-
TopGun	30,-
Super Pac Man	37,-
Music Construction set	37,-
Mixed up Mother Goose	55,-
Marble Madness	30,-

TALEN/TOOLS

Turbo Pascal	5.0	295,-
div. Toolboxen	*	165,-
Turbo Pascal Prof.	5.0	545,-
Turbo C	2.0	295,-
Turbo C Professional	2.0	545,-
Turbo Basic	*	170,-
Turbo Assembler & Debugger	2.0	325,-

TALEN/TOOLS

Turbo Prolog	2.0	265,-
Microsoft Quick Basic	4.5	195,-
Microsoft Quick C	*	195,-
Microsoft Macro Assembl.	5.1	285,-
Microsoft C Comp.	5.1	925,-
Zortech C++ Compiler	1.05	315,-

XENIX/UNIX

SCO Foxbase+ /286-1.03	1.03	1780,-
SCO Foxbase+ /386-1.03	1.03	2350,-
SCO Highview	1.0	950,-
Advantage C++	*	2050,-
SCO Professional	*	1795,-
SCO Xenix op.sys./286	2.2	1395,-
RM/Cobol DVLPT sys/286	2.2	2995,-
Microsoft Word	*	1395,-
Microsoft Fortran	3.3	1650,-
Microsoft Basic	5.7	1575,-
Windows for Data /286	2.06	2190,-
Betrieve	*	1250,-
Informix SQL	2.1	3495,-

Naast software is A.V.T. Electronics ook gespecialiseerd in:

- Computers & Laptops o.a.: Mitac, Sharp en Compaq.
- Netwerken o.a.: Waterloo-Post, Novell, Tops en Tricom.
- (Laser)printers o.a.: Epson, Hewlett-Peckard, Sharp en NEC.
- Accessoires o.a.: harddisks, kabels, diskettes, linten etc.

WINKELVERKOOP

Korte Poten 23
2511 EC Den Haag
Telefoon (070) 65 45 85

Van Boetzelaerstraat 51
2406 BC Alphen a/d Rijn
Telefoon (01720) 7 48 98

BEL ONS VOOR OFFERTE!

IMPORTEUR

TEL. BESTELLEN 070 - 95 46 91

BEL VOOR GRATIS KATALOGUS TITELS1500

Treubstraat 1b
2288 EG Rijswijk - Holland

Postbus 1976
2280 DZ Rijswijk - Holland

Telefoon (070) 95 28 15
Telefax: (070) 90 49 43

"QUALITY REMAINS WHEN THE PRICE HAS BEEN LONG FORGOTTEN"

Aardig alternatief voor beperkt gebruik

Timeworks PC NL

Charles Cox

Het pagina-opmaakprogramma Timeworks is het grotere broertje van Lite, waarvan u de bespreking elders in deze Nieuwsbrief vindt. Doordat het programma evenals Ventura onder GEM draait en de makers daar heel lang naar hebben gekeken lijkt het een gestripte Ventura-versie.

Timeworks is een brutaal pakket. Wat te denken van de term 'Toon gereedschap'. Die zelfde brutaliteit vind je terug in de gebruikersinterface: Ventura stond model. Het is echter op veel punten de mindere van Ventura. Toch denk ik dat veel mensen voor ƒ 495,- exclusief BTW aan Timeworks een hele aardige elektronische opmaker hebben. De aangeboden opties zijn niet echt royaal, maar voor heel veel krantjeswerk en verenigingsgebeuren goed bruikbaar. Ook denk ik dat dit pakket in kantooromgevingen zijn bruikbaarheid kan bewijzen.

Een extra - ongewilde - functie van het programma kan zijn Timeworks als een oriëntatiepakket te gebruiken voor DTP en dan speciaal voor Ventura, waarvan de software meer dan het zesvoudige kost. Een belangrijk verschil met deze grote broer is echter het paginageoriënteerde karakter van Timeworks. Voor grotere documenten is het wat minder geschikt, lees: langzaam.

Ook de schermfonts zijn niet echt fraai, maar wel bruikbaar.

Import- en exportmogelijkheden zijn goed, maar de standaardletterkeuze is met 'Swiss' en 'Dutch' wel erg beperkt. Over extra fonts reppen de makers niet. Dat lijkt mij ook niet slim, omdat die per font soms meer kosten dan dit programma.

Komt op een dag de behoefte aan meer, dan staat Ventura klaar...

CONCLUSIE Timeworks Desktop Publisher PC is een goed programma. Ook als ontgroeningspakket (eventueel vooraf gegaan door Lite) goed bruikbaar, doordat de student niet - door veel moeilijke opties - de weg kwijt raakt.

Let op! Timeworks wordt in verschillende versies op de markt gebracht. Een Engels pakket dat wij in handen kregen ondersteunde wel alle IBM-normen op beeldschermgebied, alsmede de normen van Amstrad en Olivetti, maar moest Hercules als beeldschermaansturing missen. Het Nederlandstalige pakket (met een goede Nederlandse handleiding) ondersteunde Hercules gelukkig wel.

Besproken produkt:
Timeworks Desktop Publisher PC NL
voor IBM PC en compatibelen
Prijs: ƒ 495,- exclusief BTW
Beschikbaar gesteld door:
GT Soft
Adm. de Ruyterweg 3
1057 JT Amsterdam
Telefoon 020-166565

Timeworks

Gebruiksvriendelijk DTP-pakket voor Atari ST

Jan Klene

De Atari ST heet bij uitstek een computer te zijn voor (monochrome) grafische toepassingen. Misschien is dit dan ook wel de reden waarom er voor de ST zoveel DTP-pakketten zijn. Commedia in Amsterdam stelde het pakket Desktop Publisher van Timeworks ter beschikking voor een test.

Door de fabrikant wordt het programma met name gezien voor het maken van nieuwsbrieven, advertenties, rapporten, etc. Ook de afbeelding op de verpakking wijst in deze richting, het laat namelijk een folder van een makelaar zien. Het programma is dus duidelijk bedoeld voor amateur en kantoorgebruik.

UITRUSTING Minimaal nodig is een Atari ST met 512 Kb RAM, één diskdrive en een kleuren of monochrome monitor. Voor de print-out worden Epson 9- en 24-naalds printercodes ondersteund. Verder worden naast de Atari laserprinter de HP Laserjet 2 en Plus ondersteund, ook de postscript compatible printers zijn niet vergeten.

MOGELIJKHEDEN Met het pakket kun je zowel tekstverwerken, tekenen als ook teksten vormgeven (DTP). Een pakket wat al deze mogelijkheden biedt kan natuurlijk niet evenveel opties aanbieden als bijvoorbeeld een pur sang tekstverwerker als WordPerfect. Toch zijn zowel de teken- als de tekstverwerkingsmogelijkheden voldoende te noemen.

OMVANG Het pakket komt op vijf diskettes, samen met een losbladig (Engelstalig) handboek. De diskettes zijn niet beveiligd tegen kopiëren. Er wordt in het handboek met nadruk op gewezen dat je eerst een backup moet maken alvorens te beginnen met de installatie van het programma. De beste kopieerbeveiliging is nu eenmaal nog steeds een goed en onmisbaar handboek. Het handboek van Desktop Publisher is zo uitgebreid, dat het niet doenlijk is het te kopiëren op de kopieermachine van de baas.

INSTALLATIE Met het handboek in de hand is het installeren een gemakkelijk karweitje. In totaal neemt het niet meer dan een minuut of vijf in beslag. Is het eenmaal gelukt dan heb je op de harde schijf een folder met de naam PUBLISH. Hierin zit dan het hele programma, op de harde schijfeenheid neemt het ongeveer 1 Megabyte aan ruimte in.

Goedkope mogelijkheid om ervaring op te doen

DTP LITE

DTP LITE is een desktop publishing programma dat gezien de beperkte mogelijkheden en de eenvoudige bediening in eerste instantie bedoeld is voor de amateur. Maar het kan ook zeer goed worden gebruikt om een eerste ervaring op te doen met DTP.

Frans Kors

De documentatie bestaat uit een ongeveer 140 pagina's dikke Engelstalige handleiding. Daarin: een korte les in DTP, alle mogelijkheden van het pakket en de installatieprocedure.
De installatieprocedure is vrij eenvoudig. De les (Guided Tour) is niet moeilijk en vereist geen typografische scholing van de startende gebruiker. Om het pakket te bedienen is in principe geen muis nodig, maar met een muis is het toch veel gemakkelijker werken.

COMPUTER LITE is een geschikt voor de IBM-PC en klonen. Het wordt geleverd op vier 5,25 inch diskettes.
De handleiding vermeldt niet welke versie PC- of MS-DOS gebruikt moet worden, maar onder MS-DOS 3.2 en PC-DOS 3.3 werkt het uitstekend. De minimale geheugengrootte is 512 Kb, 640 Kb is aan te bevelen. Het programma loopt op een machine met twee floppydiskdrives, maar een machine met floppydisk en harde schijf heeft de voorkeur. Er moet rekening gehouden worden dat LITE inclusief fonts en lettergroottes ongeveer 1 Mb aan ruimte op de harde schijf in beslag neemt. LITE ondersteunt een zeer groot aantal videokaarten.
De printers die kunnen worden gebruikt zijn de EPSON LQ serie en compatibles, de IBM/EPSON 9 pins printers en compatibles en de IBM Proprinter. Helaas ontbreken de laserprinters. Het zal duidelijk zijn dat een laserprinter wel te gebruiken is als een EPSON printer geëmuleerd kan worden.

OPMAAK LITE is paginageoriënteerd. In een document kunnen niet meer dan 4 pagina's voorkomen, wat een ernstige beperking is.
Het is niet mogelijk om een vaste pagina-opbouw te maken, iedere pagina moet opnieuw opgemaakt worden. Pagina's worden wel automatisch doorgenummerd, maar deze nummers worden niet automatisch meegeprint.

TEKST Er kunnen vier soorten tekst worden ingelezen: WordStar, WordPerfect, 1st Word Plus en standaard ASCII. Na het inlezen en bewerken door LITE is het niet meer mogelijk om de tekst in de originele tekstverwerker te gebruiken.
In de editmode van LITE kan de tekst worden aangepast. Zoeken en vervangen van tekst is mogelijk, ook kunnen blokken tekst worden verplaatst, gekopieerd, gewist of worden voorzien van een andere stijl.
De letterkeuze is beperkt. Ingebouwd zijn twee letterfonts: Swiss en Dutch. Deze kunnen in zeven groottes worden weergegeven. De ingebouwde tekststijlen zijn: normaal, bold, underlined, italic, light, superscript en subscript. Er zijn geen mogelijkheden om de letterkeuze uit te breiden.

AFBEELDINGEN Afbeeldingen die gemaakt zijn met GEM Paint en PC Paintbrush kunnen in LITE worden ingelezen worden.
Ook kunnen tekeningen gemaakt worden in de grafische mode. Dat kan met behulp van lijnen, cirkels en rechthoeken. Acht soorten lijnen zijn mogelijk. De vlakken in de tekeningen kunnen weer op 36 verschillende manieren worden gevuld.

CONCLUSIE LITE is een leuk en goedkoop pakket met enige beperkingen: twee fonts en geen uitbreidingen, twee printers (9- en 24 pins) en geen laserprinters. Zeker de moeite waard om aan te schaffen als voorbereiding op duurdere pakketten.

Besproken produkt:
DTP LITE + GEM 3 (Eng.)
Computer: IBM-PC of kloon
Printer: Epson 9- of 24 pins compatible en IBM Proprinter
Video: Hercules, CGA, EGA, VGA
Aanbevolen: 640 Kb geheugen en harde schijf
Geen uitbreidingen mogelijk
Prijs: ƒ 196,50,- exclusief BTW
Leverancier:
GT Soft
Adm. de Ruyterweg 3
1057 JT Amsterdam
Computer Cash en Carry
Telefoon 073-420015

WERKEN Hoewel ik een leek ben op het grafische vakgebied was het niet echt moeilijk om met het handboek in de hand met het programma te werken. Het handboek begint met een stoomcursus in vier lessen om het programma te leren gebruiken. Natuurlijk leer je het grafische vak niet in vier lessen van een kwartier. Maar er komt tenminste iets uit de printer wat in de ogen van een leek wel aardig oogt. Volgens de vakman zal het misschien wel omslachtig gaan, maar als je toch alleen maar een blad van vier A4'tjes moet maken voor de club? Duidelijk is te merken bij het werken met Timeworks Desktop Publisher dat het een paginageoriënteerd programma is. Tekst kun je het gemakkelijkst met een normale tekstverwerker aanmaken en daarna importeren in het DTP-programma. Hiervoor geeft het programma de keus uit WP, 1ST Wordplus, Word Writer ST of Word Writer PC, WordStar en ASCII.
Bij het importeren worden tekstattributen zoals vet, onderstreept, sub- en superscript bewaard. Exporteren van tekst naar een tekstverwerker kan echter niet. Tekeningen kunnen van verschillende tekenpakketten worden geïmporteerd. Zitten ze eenmaal in het document dan kun je ze bijna naar believen vergroten of verkleinen om ze aan de layout aan te passen. Het maken van een pagina A4 kostte mij een goede 1½ uur. Hoewel dit niet veel lijkt moet ik er niet aan denken hoeveel tijd een tijdschrift van enige omvang zou gaan vragen.

CONCLUSIE Voor mij was het werken met dit pakket vanaf het eerste begin prettig en gemakkelijk. Voor de amateur is dit een pakket waarmee je goed uit de voeten kunt om je ideeën op papier te krijgen. Hoe een vakman er over denkt kunt u lezen in een beschrijving elders in deze Nieuwsbrief, waar Charles Cox de versie voor de IBM-PC van ditzelfde pakket test.

Getest pakket:
Timeworks Desktop Publisher
voor de Atari ST
Vereist geheugen: 512 Kb RAM
Benodigd: 1 diskdrive en een kleuren- of monochrome monitor
Prijs ƒ 395,– (incl. BTW)
Beschikbaar gesteld door Commedia, Amsterdam
Leidsekade 98, 1017 PP Amsterdam
Telefoon: 020-231740

computercollectief

microcomputer tijdschriften boeken en software

```
***************************************
* onze nieuwe VOORJAAR '89 CATALOGUS  *
* is nu uit. We sturen hem GRATIS toe *
* als je ons een kaartje stuurt met   *
* je naam en adres. Vermeldt tevens   *
* 'HCC'                               *
***************************************
```

COMPUTERBOEKEN Top 30 April 1989

PC Tools en PC Tools DeLuxe 29,50
Werken met WordPerfect, 6e druk 69
PC Magazine DOS Power Tools 119
dBase III Plus Handboek 78
Werken met Lotus 1-2-3, 2e druk 78
Basishandleiding WordPerfect 15
180 Tips en Trucs voor MS-DOS (Oets) 49
Starten met MS-DOS/PC-DOS tm 3.3 . 32,50
dBase III+ Handboek v Programmeurs 84,50
Programming in Clipper, 2nd ED. 89

DOS Handleiding voor DOS 3.30 34,50
Understanding dBASE IV 69
Leerboek AutoCAD release 9 38
*De NORTON Utilities 4.0 en Adv ... 29,50
Het WordPerfect 5.0 Handboek 59,50
Basishandleiding DOS & Harddisk 15
De Programmeertaal C (Ammeraal) 25
Handleiding dBASE III Plus (Oets) .. 69
Handleiding MS-DOS 3.3 (Pim Oets!) .. 49
Basishandleiding Norton Utilities ... 15

Het AutoCAD Handboek - Rel 10 64,95
Atari ST Profibuch, 5e auflage 79
*NEW Peter Norton's Programmer's Guide 69
Using WordPerfect 5 65
Het AmigaDOS Handboek 59,90
Het Ventura Handboek 49,50
Turbo Pascal: Complete Reference 69
DOS Handboek voor DOS versie 3.30 67,50
*Het Amiga Handboek (PCM) 59,50
*Using QuickBASIC 4 (QUE) 55

HIERONDER EEN OVERZICHT VAN ZEER RECENT BINNENGEKOMEN BOEKEN

DOS, OS/2, UNIX
Handboek Computerboekhouden 69,50
voor Queen, King, Fiola, Qas
PC DOS Special 1/1989 15,95
PC/MS-DOS 4.0 for harddisk user 59
OS/2 Programmer's Reference ... 65
Advanced OS/2 Programming 69

Programmeertalen
Norton's Machinetaalboek ... 89,50
*The AWK Programming Language 69
Turbo BASIC (Baaijens) 64,50
QuickBASIC 4.5 Made Easy 59
Advanced QuickBASIC 4.5 59
*ABC's of Turbo C version 2.0 .. 55
Using Turbo C, 2nd Ed. 2.0 65
C/C++ for Expert Systems 69
QuickC Bible 69
*Illustrated Turbo Prolog 2.0 .. 59
*Turbo Pascal 5.0 Progr Gids 69,50
Turbo Pascal Toolbox - 5.0 59

Macintosh
Desktop Typogr w QuarkXPress .. 59
*HyperTalk Bible 1.2.2 69
MIDI Programming for the Mac . 65

Atari ST, Amiga
Grosse GFA-BASIC 3.0 Buch 59
Technical Ref ST vol 3: TOS ... 49
*Grosse Buch GFA BASIC - Amiga . 49
Amiga Intern, Band 2 79

PC's
8086/88 PC Assembly Course 89
Gebruikersboek Philips PC .. 64,50

CAD
*AutoLISP in Plain English R.10 59
*AutoCAD Database Book Rel 10 .. 89
Inside AutoCAD - release 10 ... 79
Het ABC van AutoCAD - rel 9 62,50

Databases, Spreadsheets
*dBASE IV Handbook, 3rd Ed. 65
*Gids voor PlanPerfect 59,50
*Paradox - toepassingen,techn 68,50
*Reflex Tips, Trucs, Technieken 58

WordProcessors, DTP
WordPerfect 5 Gebruikersboek .. 49
Praktische Inleiding WP 5.0 ... 99
*Mastering Ventura 2.0 69
Inside Xerox Ventura 2.0 69
Data Becker-gids Ventura ... 32,50

PIMS, Utilities, diversen
Sierra's Hintbooks 20
voor oa Larry, Police Quest,
Space Quest, Black Cauldron etc.
Secrets of Dungeon Mastery 39
Paul Mace Guide Data Recovery . 59
LaserJet Companion (Cobb) 69
Inside NetBIOS, 2nd Edition .. 129
*Computervirussen, 2e druk .. 59,90

NIEUW BINNENGEKOMEN SOFTWARE (inclusief BTW,t=tape/d=disk)

Mac
*Balaqnce of Power 1990 139
PC Tools/Mac 199
Focal Point II 389
QuickBASIC Mac 279
Crystal Quest 139

Commodore 64
VOLAD 64 boekhouden. d 125
GEOS 2.0 .... d 149
Operation Wolf ..... t 39
Total Eclipse ...... t 39
*WEC Le Mans (d:55) . t 39

Commodore 128
Fontmaster 128 -wp .. d199
Merlin 128 assembler. d199
VOLAD 128 boekhouden d150

ZX Spectrum
Command Performance . t 49
Total Eclipse .... t 39
War in Middle Earth . t 39

MSX
Afterburner .... t 39
Flight Simulator ... c 79
cartridge v subLOGIC
(lijkt niet op PC vers.)
Sound Machine MSX2.. d 25
*4x4 Off Road Racing t 55
*Operation Wolf ..... t 36
*Rambo III .... t 36
World Games .... t 15

Atari ST
Interlink ST 119
Turbo C +assembler ... 339
TurboST softw blitter 139
Afterburner (color) .. 79
Baal 79
Black Cauldron 149
Elite ST (color) 95
Falcon (color) 95
*FOFT 115
Joan of Arc 79
Leisure Suit Larry II 115
Operation Wolf (color) 79
Space Quest II 79

Amiga
*Audio Master II 279
*Excellence! (wysiwyg) 749
Fantavision 159
Comic Setter 259
Zoetrope 379
Disk-2-Disk 139
DOS-2-DOS 139
Diskmaster 159
Multi-Forth 259
Hisoft BASIC compiler 319
Aztec C Professional . 499
Digi View GOLD 599
Elite 95
Falcon 115
Heroes of the Lance .. 95
Lombard RAC Rally 95
*Space Quest I 79
Tracksuit Manager 79

PC toepassingen:
Allways 399
askSam - version 4.1 . 749
dBFast 1.03 299
dBASE IV 2495
dBASE IV Developer's . 3995
EasyFlow 495
FoxBASE 2.10 USA vers. 995
*FormWorx 279
*FrameWork III 2195
Generic Utilities 259
Instant Pages 79
Mirror III 269
Procomm Plus 1.1 239
*Paintbrush + for Window 399
*PFS:First Graphics ... 699
WordPerfect 5.0 USA .. 1534
*Picturepack-1 (.WPG fmt)279

PC utilities:
CHECK-IT! virus warning 169
dBRIEF (BRIEF required) 319
DESQview 386 499
DESQview 2.2 349
OS/2 Program.Toolkit .. 995
FastTrax 3.9 diskoptim 189
Fatcat 349
*Flash 6.0 cache 199
Mace 5 (incl Vacin) ... 249
Mace Gold 379
Norton Advanced 4.5 ... 379
Saywhat?! 3.6 169
SpinRite 229
*Super PC-Kwik 229

PC programmeertalen:
OPTASM 499
Sourcer disassembler . 349
QuickBASIC 4.5 279
Microsoft COBOL 3.0 .. 2795
Turbo Assembler/Debug. 389
Turbo C 2.0 389
Turbo C 2.0 PRO 679
*C Asynch Manager 529
Turbo Pascal 5.0 389
Turbo Pascal 5.0 PRO . 679
Turbo Analyst 5.0 269
*Turbo Asynch Plus 399
*Topspeed Modula VID .. 179
Zortech C New version 229
*Zortech C Debugger ... 229
Zortech C++ compiler . 449
*Zortech C++ Tools 299
Smalltalk/V 299

PC games:
3D Helicopter Simulator 79
BattleChess 89
F19 Stealth Fighter ... 155
Falcon AT (1.2mb disk). 169
*Gold Rush 115
Jetfighter (EGA,VGA) .. 139
King's Quest III Pack . 95
King's Quest IV 135
Leisure Suit Larry II . 79
Manhunter New York 115
Police Quest II 95
Tracon 139
Zany Golf 89

winkel open van dinsdag t/m zaterdag tussen 10 en 5 (maandag gesloten)
alle prijzen zijn inclusief BTW - verzendkosten f 6,- per bestelling

Amstel 312 (t.o. Carré) 1017 AP Amsterdam Fax (020) 226668 Postbank 4475158 NMB 697915646

in BELGIE is alles verkrijgbaar bij:
Het Computerwinkeltje pvba
M Sabbestraat 39, B-2800 MECHELEN
fax: 015-207 332 tel: 015-206 645

dealer aanvragen welkom

Byline: DTP voor zakelijk gebruik

Lucie Blom

Dit keurig verzorgde pakket vermeldt op de buitenzijde: PC desktop publishing voor PC-gebruikers. Het vermeldt niet voor welke PC-gebruiker. Met een prijs van rond de duizend gulden lijkt het niet aantrekkelijk voor privé doeleinden. Blijft over de zakelijke toepassing.

De bekende cassette van Ashton-Tate bevat de programma's, twee Nederlandstalige handleidingen, een naslaggids voor toetsaanslagen, twee sjablonen voor de functietoetsen en een plastic kaart, waarmee afbeeldingen en letters gemeten kunnen worden.

INSTALLATIE Vereist zijn twee diskettestations of een vaste schijf en een diskettestation plus 384 Kb vrij werkgeheugen. Wanneer Byline met dBase gebruikt wordt is 512 Kb nodig. Het ondersteunt onder meer de EGA-, CGA- en Hercules grafische kaart en een groot aantal printers. Installeren kan via het Install programma, maar kan ook handmatig. Dit laatste is nodig wanneer de installatieschijf niet in de A-drive zit. De handleiding geeft stap voor stap instructie en het installeren lukt zonder problemen.

LEREN Wanneer het openingsbeeld verschijnt lijkt het werken met Byline een ingewikkelde handeling. Niet voor niets heeft men oefenlessen meegeleverd. Een paar uurtjes werken met die oefenlessen hebben als resultaat dat alle handelingen begrijpelijk en eenvoudig worden. Opvallend is het gebruik van het toetsenbord. Het is een kwestie van wennen als je altijd met een muis werkt. Het ontbreken van die muis wordt al gauw vergeten: de functietoetsen doen het meeste werk.

WERKING Een (zwart/wit) pagina in Byline bestaat uit elementen. Een element is een stukje van de pagina. In tekstelementen staat tekst, in foto-elementen kunnen plaatjes worden gezet. Ieder element wordt eerst aangemaakt en vervolgens wordt de afmeting opgegeven. Tekst kan met de tekstverwerker worden gemaakt en aangepast. Vet, cursief en onderstreept zijn op het scherm te zien. Byline ondersteunt verschillende tekstverwerkers en ook ASCII-bestanden. De gemaakte of opgehaalde tekst verschijnt in het opgegeven tekstelement. Op dat moment kan er naar hartelust gemanipuleerd worden. Meer kolommen, grotere letters, andere soorten letters, de afmeting en de plaats van het tekstelement: het resultaat is onmiddellijk zichtbaar. Dit geldt ook voor de foto-elementen. Als de pagina klaar is kan een nieuwe pagina worden aangemaakt. Even pagina's verschijnen links in beeld, oneven rechts. Beide pagina's zijn op een scherm te bekijken. Tijdens het werken met Byline kan het bestand voortdurend met Control-O worden opgeslagen.

HANDLEIDINGEN 'Byline voor beginners' geeft een uitstekende (Nederlandstalige) uitleg. Stap voor stap worden de verschillende handelingen doorgenomen. Na dit boek geeft 'Byline in het gebruik' uitgebreide bespreking van alle mogelijkheden, waaronder het gebruik van dBase gegevens.

CONCLUSIE Byline werkt vrij simpel als men de handelingen eenmaal door heeft. Het werken met de elementen gaat snel en het resultaat is onmiddellijk te zien. Maar die elementen geven het geheel toch iets statisch: zomaar een plaatje in de tekst zetten kan niet. De tekst blijft op zijn plaats en het plaatje wordt op de tekst geplakt. De tekstelementen moeten dan weer worden aangepast en als men tekst om het plaatje wil hebben wordt dat een ingewikkelde zaak. Door de mogelijkheid om modelpagina's te maken lijkt dit pakket voornamelijk geschikt voor zakelijk gebruik: memo's, rapporten en verslagen zijn dan een paar van die toepassingen. Een laserprinter is dan wel noodzakelijk!

```
   Element 5: Foto                          "PICPAK15.PCX"            Pag. 1

  Fotobestand: PICPAK15.PCX                        BYLINE  TEST
        Links: 2
       Rechts: 5
        Boven: 150 mm
        Onder: 250 mm
  Maskeer L.: 10
  Maskeer R.: 15
Maskeer Bov.: 0
Maskeer Ond.: 0
        Kader: 1,1,1,1

 ---->  Naam van het Lotus "PIC"- of
        "paint"-bestand dat in dit
        element getoond moet worden.
                                                 PAGINA VOORBEELD
                  Spec. weergave    Papierafmeting:  A4(210 mm x 297 mm)
F1: Help  F7: Zoom  F8: Bewerken  F9: Opties  F10: Menu           Esc: Stop
```

Getest pakket:
Byline
Ashton-Tate
IBM PC, PC/XT, PC/AT of 100 % compatibel
Minimaal 384 Kb RAM
Aantal bytes op harde schijf: 1 Mb
Nederlandstalige handleidingen

Monochroom of kleurenmonitor, Hercules, EGA, CGA, Wyse WY-700, Toshiba 3100
Tekstbestanden: Multimate, WordPerfect 4.1, 4.2, WordStar 3.3 en 4.0, Xywrite II en III, ASCII, Lotus en Symphony
Grafische afbeeldingen: PC Paintbrush, Windows Paint, MacPaint, Fontasy, .PIC-bestanden van Lotus en Symphony, Publisher's Paintbrush. Voorbeelden op een bijgeleverde diskette.
Scannerbeelden in ZSoft-indeling.
Printers: Apple Imagewriter, Epson MX, FX, RX, LQ, Toshiba 1340,1350, Okidata Microline 92, 192, C.Itoh C-130/15Xp, Citizen MSP, NEC P2,P3, P5 en Star Gemini, Radix en Delta.
Laserprinters: H-P Laserjet, Laserjet Plus en Serie II, Epson GQ-3500, Apple Laserwriter.
Prijs ƒ 995,- exclusief BTW
Informatie:
Ashton-Tate, Postbus 71876
1008 EB Amsterdam
020-462515

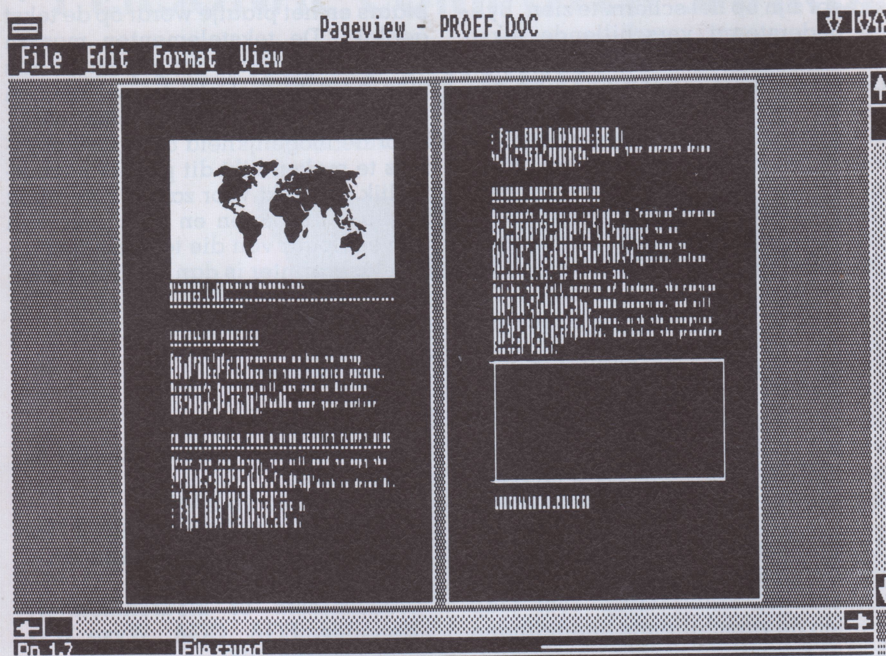
PAGEVIEW

Opmaakhulp voor Microsoft Word

Berend Harmens

Het is plezierig als een brief, een rapport of een andere publikatie er goed uitziet. Maar lang niet iedereen heeft daarvoor behoefte aan een duur desktop publishingpakket. Voor de gebruikers van het tekstverwerkingsprogramma MS Word is er Microsoft Pageview, waarmee tekst snel kan worden opgemaakt en zo nodig van illustraties kan worden voorzien.

Wie het pakket volledig wil gebruiken heeft naast MS Word een recente versie van Windows nodig. De werking van Pageview is betrekkelijk simpel en is door iedereen snel te leren. Dat geldt zeker voor mensen die al wat ervaring met Windows hebben, want de menusturing is in grote lijnen gelijk.

Teksten worden eerst met behulp van MS Word geschreven en daarna geladen in Pageview. Op het scherm verschijnt dan een opmaakmodel (één of twee pagina's naast elkaar). In dat model kunnen veranderingen worden aangebracht. Zo kunnen - om maar eens iets te noemen - de witmarges groter of kleiner worden gemaakt. Dat kan gemakkelijk zijn als een tekst net twee regels over een pagina heen gaat. Door de marges iets te verkleinen, wat niemand opmerkt, kan de tekst dan beter worden opgemaakt. Zo zijn er nog wat meer - over het algemeen vrij simpele - mogelijkheden.

ILLUSTRATIES Het kan aantrekkelijk zijn om illustraties in de tekst op te nemen. Daarvoor moet wel iets meer worden gedaan. Eerst moet ruimte voor de illustratie worden vrij gemaakt (het 'frame'). Als ook enkele andere voorbereidingen goed zijn verlopen dan kost het betrekkelijk weinig moeite om de illustratie op z'n plaats te krijgen.

PAKKET Allereerst toch enige kritiek: de handleiding is weliswaar redelijk overzichtelijk en niet al te dik (krap tachtig pagina's). Maar de toelichting is volledig Engelstalig. En dat terwijl steeds meer mensen de Nederlandstalige versie van MS Word gebruiken. Jammer! Zoals bij alle pakketten van Microsoft kan er nauwelijks iets mis gaan bij de installatie.
Ik heb Pageview zowel met een Hercules- als een CGA-scherm gebruikt. Het eerste gaat goed, er is nog iets van de tekst te herkennen. Maar bij gebruik van een colour graphics scherm had ik er snel genoeg van. In dat geval wordt het raden, wat de tekst betreft. Het is op te lossen door een deel van de tekst vergroot weer te laten geven. Maar zeker bij langere documenten gaat dat voortdurend 'zoomen' irriteren, het kost nogal wat tijd.

CONCLUSIE Pageview zal voor sommige gebruikers van MS Word èn MS Windows een welkome uitbreiding zijn van de mogelijkheden, omdat het min of meer aansluit bij hun werkwijze. Desktop publishing is wel een heel groot woord, als het om de mogelijkheden gaat. Het verdient aanbeveling om vóór de eventuele koop ter vergelijking ook even te kijken naar de goedkope DTP-pakketten, die er tegenwoordig zijn. Computergebruikers die alleen maar kunnen beschikken over een matrixprinter van matige tot redelijke kwaliteit moeten geen wonderen verwachten. Dat ligt natuurlijk niet aan Pageview, maar het kan meespelen bij de beslissing om zo'n pakket wel of niet te kopen. Pageview is weliswaar beperkt in z'n mogelijkheden, maar voor veel mensen zal het voldoende zijn.

Besproken produkt:

Pageview
voor PC's onder MS-DOS.
Prijs Engelse versie:
ƒ 120,– exclusief BTW.
Microsoft BV
Jupiterstraat 190,
2132 HH Hoofddorp
Telefoon 02503-13181

MINDER BETALEN, % SERVICE HALEN.

vestigingen van o.a. Lotus Development, Xerox, en vele anderen.

06 SOFTWARE BIEDT U MEER:
■ Unieke 15 dagen retour garantie op software ■ Meest complete overzicht van PC software in Nederland ■ Europese en Nederlandstalige software versies ■ Korte levertijden ■ Trainingen ■ Software adviezen en diensten.

HARDWARE:
■ Unieke 15 dagen niet goed, geld terug garantie op IBM-PC standaard software kompatibiliteit ■ Gratis PC assemblage, testen en inbranden ■ Gratis PC aflevering ■ Hardware garantie: 6 en 12 maanden, afhankelijk van fabrikant ■ Optioneel: onderhoudskontrakt zowel op lokatie als breng-in service.

DANKZIJ OFFICIËLE ERKENNING EXTRA VOORDELEN
* 100% garantie * Ook nederlandstalige software versies * Hot-line support
* Up-date voor de LAAGSTE prijzen
* Leveringen direkt uit voorraad
* Software test mogelijkheden

SOFTWARE met 15 dagen RETOUR GARANTIE
voor IBM-PC, PS/2 en APPLE/MAC

Nu loopt u geen risiko meer software te kopen dat niet voldoet aan uw eisen. Dankzij 06-SOFTWARE heeft u nu ruimschoots de tijd om de programmatuur op uw eigen computer systeem aan de door u gewenste applikatie te onderwerpen. Als het programma niet voldoet, stuurt u het binnen 15 dagen aan ons terug. We geven u dan uw aankoopbedrag terug verminderd met een retourvergoeding als tegemoetkoming in de gemaakte kosten

Een greep uit ons assortiment: (Bel voor PS/2 formaat).

	Advies	06-Prijs
TEKSTVERWERKERS		
Easy **NL**	395,-	**257,-**
GEM 1st Word Plus	645,-	**471,-**
Manuscript 2.0 **NL***	1275,-	**939,-**
Multimate Advantage II **Eur**	1495,-	**bel!**
Multimate Advantage II **NL**	1595,-	**bel!**
Turbo Editor Toolbox 4.0	225,-	**151,-**
Turbo Lightning	220,-	**147,-**
Volkswriter De Luxe-**NL**	195,-	**176,-**
Word 4 **Eur**	1090,-	**bel!**
Word 4 **NL**	1410,-	**bel!**
Word Perfect 5.0-NL	1695,-	**bel!**
WordStar v. 3.4-**NL**	1295,-	**795,-**
WordStar Rel 4.0 **Eur**	1620,-	**775,-**
GEGEVENSBEHEER (Databases)		
dBase III Plus **Eur**	1595,-	**bel!**
dBase III Plus-**NL**	1695,-	**bel!**
dBASE IV	2195,-	**bel!**
dBASE IV NL	2295,-	**bel!**
Clipper Compiler Summer '87	1895,-	**bel!**
DataEase	2100,-	**bel!**
DataPerfect	1895,-	**bel!**
Fox Base + 2.0 **NL**	1495,-	**1271,-**
Mailmate-**NL**	1995,-	**1796,-**
Omnis Quartz	2596,-	**2195,-**
Paradox 2.0	1695,-	**1136,-**
PFS Prof.File **Eur**	870,-	**696,-**
RapidFile-**NL**	795,-	**676,-**
R: Base System Network	1690,-	**1183,-**
Reflex & Workshop	560,-	**375,-**
Think-Tank	495,-	**340,-**

	Advies	06-Prijs
REKENPROGRAMMA'S (Spreadsheets)		
Excel	1200,-	**bel!**
Javelin Plus	895,-	**761,-**
Lotus 1-2-3 **Eur** *	1150,-	**bel!**
Multiplan	470,-	**329,-**
Plan Perfect-**NL**	995,-	**bel!**
Quattro	660,-	**bel!**
Super Calc 4-**NL**	1295,-	**899,-**
Super Calc 5-**Eur**	1145,-	**799,-**
VP Planner Plus*	295,-	**225,-**
GEÏNTEGREERDE PAKKETTEN		
Ability Plus-**NL**	525,-	**495,-**
Framework III **NL**	1995,-	**bel!**
Smart 3.1-**NL**	2595,-	**bel!**
Symphony **NL***	1735,-	**1275,-**
Works	350,-	**bel!**
INSTRUCTIEPROGRAMMA'S		
dBase III Plus (ATI)	195,-	**137,-**
Professor DOS-**NL**	240,-	**216,-**
Training Lotus 1-2-3-**NL**	270,-	**197,-**
Training WordPerfect	270,-	**197,-**
HULP/OVERIGE PROGRAMMA'S		
Advanced Norton Util. 4.5	365,-	**274,-**
Agenda	985,-	**725,-**
Grand View	795,-	**495,-**
Freelance Plus 3.0 **Eur***	1275,-	**939,-**
Library-**NL**	495,-	**bel!**
PC Tools deLuxe 5.0	225,-	**135,-**
Super Project Expert	1600,-	**1035,-**

	Advies	06-Prijs
NEDERLANDS FINANCIEEL PAKKET		
UNIVERS (Unit 4)	2995,-	**2250,-**
PROGRAMMEERTALEN/SYSTEMEN		
Concurrent DosXM86 **Eur**	1125,-	**821,-**
Macro Assembler 5.1	360,-	**252,-**
Quick Basic Compiler 4.5	240,-	**168,-**
Quick C Compiler	240,-	**168,-**
Turbo Basic	225,-	**149,-**
Turbo C 2.0	375,-	**249,-**
Turbo Pascal 5.0	375,-	**249,-**
Turbo Pascal Prof. 5.0	675,-	**452,-**
Windows 2.1	240,-	**168,-**
Windows 386	470,-	**329,-**
DESKTOP PUBLISHING		
Byline **NL**	995,-	**796,-**
Pagemaker 3.0 **Eur**	2195,-	**bel!**
Pagemaker **NL**	2395,-	**bel!**
Ventura-2.0 **NL**	2695,-	**bel!**

MACINTOSH SOFTWARE

dBase MAC **NL**	1395,-	**1186,-**
Excel MAC **NL**	1240,-	**868,-**
MAC Write **NL**	350,-	**298,-**
Pagemaker 3.0 MAC	2100,-	**bel!**
Turbo Pascal MAC	295,-	**198,-**
Free Hand MAC **NL**	1750,-	**bel!**
WordPerfect MAC	995,-	**bel!**

*Evaluatie alleen in onze showroom.

Prijzen onder voorbehoud.

Deze 06-SOFTWARE aanbiedingen gelden alleen voor bedrijven en (overheids)instellingen. Bel voor prijzen en condities bij grote afname. Winkeliers kunnen ook aanvragen.
Auteurs-rechten voor software producenten moeten in acht genomen worden.

Voor bestellingen, bel GRATIS 06-0-228800.
Voor gratis brochure met vergelijkbare besparingen op honderden andere produkten, bel 020-434321

Onze showroom met de grootste keus in honderden soft- en hardware produkten.

Alpen Rondweg 102 - Postbus 2106 - 1180 EC AMSTELVEEN
Tel.: 06-0-228800 (GRATIS) of 020-434321 - Telex: 11938 sware nl - Fax: 020-473032.
Tevens vestigingen in DÜSSELDORF en LONDON.

MET 06-SOFTWARE BLIJFT U ALTIJD (voordeliger) BIJ.

FullWrite professional en Aldus Freehand

DTP voor de Macintosh

Nog steeds beschouw ik de Macintosh als een uitermate gebruikersvriendelijke computer. De tijd is echter voorbij, dat iedere beginner achter dit Apple-wonder kon plaatsnemen en binnen een uur alle software kon gebruiken. MacPaint en MacWrite waren hierbij wel het toppunt van eenvoud. De gevorderde gebruiker stelt nu evenwel andere eisen. Vooral na de komst van de laserprinter worden die eisen hoog: het eindprodukt moet op professioneel drukwerk lijken en dat eindprodukt moet je zonder speciale vakkennis kunnen vervaardigen. Daarvoor zijn nu pakketten als FullWrite Professional en Aldus Freehand op de markt.

FullWrite

Roel Bakker

Wat opvalt na een eerste kennismaking met FullWrite van Ashton Tate is het gebruik van veel geheugenruimte. Ik heb er even mee gewerkt op een SE met 1 megabyte RAM en toen vielen al meteen bepaalde funkties van het programma uit wegens geheugentekort. Zonder harde schijf is het onmogelijk met FullWrite te werken.
FullWrite Professional is een tekstverwerker die zo ongeveer alles kan wat MS-Word ook kan en nog meer. Het heeft een ingebouwd tekenprogramma, opmaakmogelijkheden, automatisch bewaren van tekst na ieder door jezelf in te stellen tijdsinterval, zeer uitvoerige informatie over het gemaakte document, tekst in grijstinten, automatisch rondom met tekst opvullen van een illustratie, uiteraard werken in kolommen zichtbaar naast elkaar op het scherm.

TAAL Helaas verschijnt FullWrite uitsluitend in een Engelstalig versie en dat maakt het plezier al meteen een stuk minder groot. Net als bij Word moet ik MacWrite inschakelen om een Nederlandstalige spellingscontrole te kunnen uitvoeren. Ook de voortreffelijke afbreekfunktie (gewoon tijdens het tikken) is natuurlijk niet op de Nederlandse taal berekend. Er moeten wat dat betreft nogal wat correcties aangebracht worden. Op dit gebied laten programma's voor de Macintosh het afweten in vergelijking met MS-DOS!
De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat enkele bijzondere foefjes van dit programma (ingebouwd tekenprogramma, 'glossary', aantekeningen bij de tekst) niet meer zo bijzonder zijn sinds we de multifinder, de macromaker en de tekstverwerkers onder het appeltje kennen. Een echt tekenprogramma biedt natuurlijk veel meer mogelijkheden, dan het beperkte Mac-Drawachtige accessoire dat in FullWrite zit verstopt.
Andere andere kant ben ik weer heel enthousiast als ik in een informatiekolom naast mijn tekst voortdurend kan zien waar mijn aantekeningen zijn verstopt, waar ik een nieuwe lineaal heb ingevoerd en waar een woord in de index is opgenomen. Verder kan ik mijn tekst op vier verschillende manieren op het scherm laten verschijnen:

- Met een icon-balk links op het scherm.
- Met een outline-balk (prima hulpmiddel bij het maken van verslagen, rapporten en dergelijke).
- Met een change-balk, een verticale lijn naast de tekst, die met grijze stukken aangeeft, waar je wijzigingen hebt aangebracht na de laatste update van je rapport.
- In WYSIWYG-mode, zonder fratsen; je ziet alleen wat er straks wordt afgedrukt.

Door het simpel aanklikken van een figuurtje kun je van de ene schermpresentatie naar de andere schakelen.
Natuurlijk kunnen er nog meer files tegelijk geopend worden. Je kunt er zelfs vier tegelijk op het scherm zien.

TEMPLATES Zeer bruikbaar is de mogelijkheid om 'templates' te maken. Dat zijn modellen van brieven, formulieren en dergelijke, die je steeds weer kunt oproepen zonder dat je de kans loopt het origineel te verspelen. Bij het oproepen verschijnt er namelijk meteen een kopie!
Onder de menu's uit de menubalk zijn geen submenu's aanwezig, zoals dat tegenwoordig bij veel Macprogramma's gebruikelijk is. Als je een menu evenwel uitrolt met ingedrukte Optiontoets, zijn er opeens een aantal nieuwe opties zichtbaar. Ook zijn er toetsenbordcombinaties aanwezig die de muisklik moeten vervangen. Zij die de hele dag met de Mac werken, gaan het grijpen naar de muis toch kennelijk storend vinden. FullWrite heeft meer toetsencombinaties dan de meeste andere programma's, Wordperfect uitgezonderd misschien.

OPMAAKPROGRAMMA FullWrite claimt dat het niet nodig is een opmaakprogramma naast dit pakket te gebruiken. Er zijn voldoende mogelijkheden aanwezig om te tekst te formateren, te verschuiven etcetera, aldus de verkoopargumenten. Ik ben het er niet helemaal mee eens en ik mis dan ook al meteen de mogelijkheid om de FullWrite-teksten in te laden in Pagemaker 3.0. Daarvoor moet ik via MacWrite of MS-Word werken en dat kan toch niet de bedoeling van de makers van FullWrite zijn.

CONCLUSIE Een kort artikel als dit laat niet toe alle mogelijkheden en onmogelijkheden van een zo uitvoerig programma te bespreken. Ik zou mijn onderzoekje als volgt willen samenvatten:

- Geschikt voor de 'grote' jongens in de Macintosh-familie.
- Gemakkelijk te hanteren door een geoefende Mac-gebruiker.
- Veel toeters en bellen die voor de specialisten uitermate handig zijn.
- Niet een van de snelste tekstverwerkers
- Helaas geheel op de Engelse taal georiënteerd

– Niet uitblinkend in de combinatie met andere programma's

Produktgegevens:

FullWrite verschijnt op drie diskettes, waarvan er één is gevuld met een Macintosh-systeem (niet het nieuwste!), een tweede met het eigenlijke programma en een derde allerlei hulp- en voorbeeldfiles.
Op papier krijg je een Reference Guide, een Learning Guide en een kaart met alle toetsenbordcombinaties. Het pakket wordt geleverd door Ashton Tate tegen de prijs van *f* 995,- exclusief BTW.

Meer informatie:
Ashton Tate
Postbus 71876
1008 EB Amsterdam
Telefoon: 020-462515

Aldus Freehand

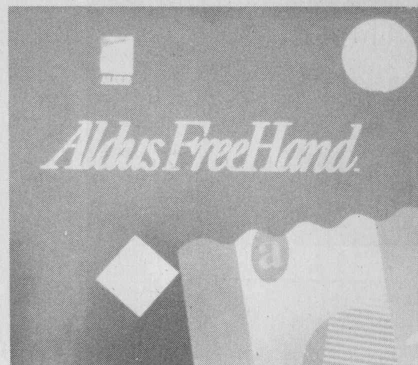
Zonder veel moeite kan ik tien tekenprogramma's voor de Macintosh noemen, die stuk voor stuk de moeite waard zijn en veel op elkaar lijken. Freehand is een van de duurdere programma's in zijn soort en hoort voor wat betreft zijn mogelijkheden ook zeker in de top thuis. Het is een programma voor specialisten, die over de meeste moderne hardware beschikken. (Bij voorkeur een MacII met kleur, zeker een laserprinter en liever nog een Linotronic). Als je die mogelijkheden niet kunt benutten is het de vraag of je zo'n relatief duur programma moet kopen. Programma's als Canvas die veel minder kosten, kunnen bij MacPlussen en Imagewriters minstens even goede resultaten opleveren.
Freehand is zeker geen eenvoudig programma, ook niet voor de gevorderde gebruiker. Het vereist een grondige kennis van de wijze waarop grafische gegevens worden opgeslagen en verwerkt en eigenlijk moet je de Postscripttaal kennen om een maximaal gebruik van pakket te kunnen maken.

GEREEDSCHAPPEN Op het Freehand-scherm valt allereerst op dat er ongebruikelijke gereedschappen in het rek hangen. Freehand kent naast de bekende aktiviteerpijl, het tekstgereedschap, de basisgereedschappen (lijn, vierhoek, afgeronde vierhoek, ellips/cirkel) en de transformatiegereedschappen (roteren, vergroten en verkleinen, vervormen etc.) nog een vijfde soort; de gereedschappen voor het tekenen van vrije vormen. Dit onderscheidt het programma van de andere tekenprogramma's. Door middel van vier ikoontjes, met één of meer zwarte stippen erin, worden de bedoelde 'tools' aangeduid. Het duurt een tijd voor je er aan gewend bent met deze gereedschappen te werken. Freehand gebruikt een techniek die een beetje lijkt op tekenpuzzels waarbij de tekening ontstaat door van cijfer (puntje) naar cijfer (puntje) een lijn te trekken. Hier gebeurt het omgekeerde. Wij zetten de punten en het programma trekt de lijn. Gelukkig zijn er niet alleen rechte lijnen beschikbaar. Ook krommingen kunnen op iedere gewenste wijze aangebracht. De geplaatste punten zijn niet allemaal van dezelfde soort: We kennen punten die als uitgaande lijnen twee rechten kennen, andere punten hebben een rechte en een gebogen lijn als uitgangen en weer andere kennen alleen gebogen uitgangen. Een eenmaal geplaatst punt kan op allerlei manieren worden gewijzigd.
Niet alleen de plaats is te veranderen, ook de soort. Dat geeft de meest waanzinnige mogelijkheden tot wijziging van bestaande tekeningen. Je kunt ook punten toevoegen. We kunnen een buigpunt met deze hendels besturen. Door de hendel te verplaatsen (via de activeerpijl) verandert de kromming van de lijn.

Als we dan nog bedenken dat we tientallen tekeningen op elkaar kunnen leggen, waarbij er gekozen kan worden voor het al dan niet transparant zijn van de bovenste, krijgen we al een idee van de duizelingwekkende mogelijkheden die Freehand biedt. Als een programma dusdanig ingewikkeld is, bestaat er veel kans op vergissen. Daarmee is rekening gehouden: we kennen op de Mac het commando Undo, waarmee je de laatste handeling ongedaan kunt maken. Freehand kent ook Undo, maar dan met een geheugen. Tot acht handelingen terug kun je akties ongedaan maken of bij nader inzien toch uitvoeren.

DIALOGBOX Als het om precisiewerk gaat is Freehand van de partij. Niet alleen zie je voortduren op het scherm de gegevens over de plaats van de cursor, hoeken en afstanden bij verplaatsing enzovoort, maar ook kun je alle handelingen uitvoeren via een zogenaamde dialogbox, waarin je precies kunt opgeven (tot in tienden van millimeters) welke verplaatsing, verlenging of iets van dien gewenst is.

Vergroten en verkleinen kun je in bijna alle tekenprogramma's. Maar als je een grote rechthoek met dikke omtreklijnen sterk verkleint, worden de lijnen erg zwaar. Dat vereist weer extra aanpassing en je weet maar nooit of er sprake is van een lijndikte die in verhouding dezelfde is gebleven. Freehand geeft de mogelijkheid dit

meteen mee te nemen; wil je de lijndikte in verhouding laten toenemen of afnemen? Klik maar voor de optie en het wordt uitgevoerd.

Het Freehand-scherm kent twee presentaties. Ten eerste, het previewformaat, waarin alle vlakken die gevuld zijn met een kleur of een grijswaarde, ook als zodanig op het scherm verschijnen. En ten tweede, de keyline view, waarbij de invulling is weggelaten, maar waarbij wel een kruisje het midden van de figuur aangeeft en dat is weer reuze handig als je figuren over elkaar wilt plaatsen (concentrische cirkels bijvoorbeeld). Met het commando Power-editing is het mogelijk zeer snel achtereen dezelfde ingewikkelde bewerking uit te voeren. Een lange rij, elkaar overlappende ellipsen met een ingewikkeld patroon is bijvoorbeeld snel gemaakt.
Indrukwekkend is ook de mogelijkheid om teksten te koppelen aan afbeeldingen. Je kunt bijvoorbeeld een tekst aan een cirkel koppelen.

Freehand werkt goed samen met het programma Aldus Pagemaker. Met andere programma's gaat het allemaal heel moeizaam: Freehand vraagt bij import van grafische afbeeldingen om het EPS (Encapsulated Postscript) formaat en dat hebben we helaas maar zelden bij de hand.

CONCLUSIE
- De omgang met Freehand vereist veel vakkennis en veel oefening.
- De te bereiken resultaten zijn, mits de goede hardware beschikbaar is, zeer indrukwekkend.
- Leken kunnen veel goedkoper terecht bij andere programmamakers.

Produktgegevens:
Het programma komt op drie schijven, waaronder een systeemschijf en een oefenprogramma. Er wordt een goede en uitgebreide handleiding meegeleverd. De prijs bedraagt *f* 1750,- exclusief BTW.

Meer informatie bij:
Software Solutions
Postbus 3378
5203 DJ Den Bosch
Telefoon: 073-414855

Bedrijvig voor bedrijven.

WINNER 88 XT TURBO

640 K intern geheugen, 16-bit 8088-2 microprocessor, kloksnelheid 4, 77/8 Mhz. multi I/O kaart, multi video kaart

v.a. **2099,-**

PC-286-AT COMPACT

640 K intern geheugen, 16-bit 80286 microprocessor, kloksnelheid 10 / 12 Mhz. multi function I/O kaart, multivideo kaart FDD/HD controller-kaart

v.a. **3399,-**

Op alle LINGO producten geldt een 12 maanden importeursgarantie.

prijzen zijn adviesprijzen ex. BTW.

De LINGO XT en AT computers zijn volledig IBM compatible en worden standaard geleverd met een 31 cm. groen of amber beeldscherm (paper-white of kleur optioneel), 101-toetsen keyboard en MS-DOS 3.3/BIOS besturingssysteem. Leverbaar met 5¼" en/of 3½" diskdrive, 20 of 40 Mb harddisk. etc.

Wij staan op de PCM Show Julianahal, Stand 4004 Jaarbeurs, Utrecht.

Lingo®

LINGO DEALERS:

Alkmaar
Combisoft
Ged. Nieuwesloot 111
072-124216

Almere
M.C.S.
Poonstraat 1-3
03240-32667

Amsterdam
Bits & Chips Computershop
Ceintuurbaan 133/135
020-716992

Foto Corbiere
Kalverstraat 199
020-241426

Arnhem
PC International
Gamerslagplein 2
085-641210

Den Haag
Computer Stuif-in
L.v. Meerdervoort 214
070-459911

Den Helder
Proton
Beatrixstraat 94
02230-19068

Deventer
Egberink Electronics
Kl. Overstraat 77
05700-11157

Dordrecht
P.C. Shop
Voorstraat 46
078-141063

Eindhoven
U.S. Action
Grote Berg 70
040-433320

Emmen
Funtronics
Wilhelminastraat 71
05910-16055

Gouda
Micro Mize
Stoofsteeg 14
01820-21088

Haarlem
Bits & Chips Computershop
Ged. Oude Gracht 82
023-326017

Lake Electronics
Postbus 2386
023-326017

Heerenveen
Reesoft
Lanenburg 2
05130-26913

Hulzen
Dunmore B.V.
Middelgronden 68
02152-52284

Leiden
Bits & Chips Computershop
Haarlemmerstraat 239
071-122164

Panheel
Bit By Bit
St. Anthoniusstraat 2
04747-2435

Rotterdam
Compufun
Kleiweg 247B
010-4226284

Sappemeer
van Asperen
Noorderstraat 105
02980-95696

Sneek
Micro Mize
Singel 44
05150-23200

Tilburg
Eslan Automation
Bernard Loderstraat 35
031-672925

Veghel
Antronics
Markt 27
04130-50252

Vlaardingen
Ronde Hytech
Ged. Biersloot 72
010-4348335

Voorthuizen
Kebu
Hoofdstraat 145
03429-2900

Wijchen
v.d. Heuvel
Achterloseweg 41
08894-17100

Zoetermeer
Tiss Computers
Bleiswijkseweg 35F
079-424491

Voor België:
Connections
Rijksweg 2-A
2670 Puurs
Tel. 03-889.8090

Importeur: **ECTRON Handelmaatschappij B.V.** Weerenweg 19, 1061 AE Zwanenburg.
Telefax 02907 - 3669 Telex 10246 nl Telefoon 02907-7102

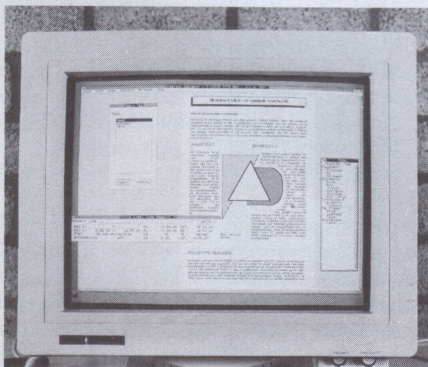
Eerste indruk van Archetype Designer

Archetype Designer is een pagina-opmaakpakket in een DTP-omgeving. Het is ontwikkeld vanuit een typografische achtergrond en wordt gebruikt voor de aansturing van (laser)fotozetters. Als proefdrukker wordt gebruik gemaakt van een laserprinter van 300 of 1200 dots per inch. We geven hier een korte impressie.

De praktijk van het typografische vakmanschap

Charles Cox

Archetype Designer is een zwaar pakket. Het vereist een 286 of 386 AT-compatible microcomputer met een kloksnelheid van tenminste 24 MHz, een zeer snelle 80 Mb harddisk en 4 Mb RAM-geheugen. Het programma neemt - afhankelijk van het aantal fonts - 7 tot 13 Mb diskruimte in beslag en vereist 1 Mb diskruimte vrij om in te werken. Installeren (onder Windows 286) gaat eenvoudig, de dertien 1,2 Mb diskettes worden snel op de harddisk in verschillende directories gekopieerd. Het programma kent een kopieerbeveiliging door middel van een zogenaamde 'dongle'. Dit is klein kastje dat aan de seriële poort van de computer moet worden aangesloten. Zit dat kastje er niet, dan werkt het programma niet.

Op zich is dit een aardige beveiliging, maar wat te doen als je al een programma hebt draaien met andere dongle?
Tijdens een eerste testronde viel het mij op dat het programma nogal veel diskactiviteit ontplooit (we draaiden op een systeem met totaal 3 Mb RAM). Omdat we op de harddisk van de testmachine nogal wat ruimte moesten maken, werkte het programma na installatie maar traag. Na optimaliseren van de harddisk waren de prestaties beduidend beter.

HET PAKKET Archetype Designer wordt in Amerika gepresenteerd als een advertentie-opmaakprogramma, pagina-georiënteerd dus. Een document-georiënteerde versie is in ontwikkeling.
Advertenties kennen over het algemeen nogal wat verschillende vormen en plaatsen van tekst. Archetype is daarom tamelijk sterk in het van zetinstructies voorzien van stukken tekst en een zeer snelle en goede methode om de verschillende typografische elementen - met de muis - op hun (exacte) plaats te zetten.
De gebruiker wordt daartoe bijgestaan door een 'elementen venster' aan de rechterzijde op het beeld. Daarin staan alle mogelijke paginadefinities, tekenelementen, grafische attributen en tagnamen. Omdat deze lijst nogal groot kan worden kent Archetype een handige optie om het aantal tagnamen te beperken: elke tag kent weer acht 'modes'. Vooral als alleen een fontwijziging plaatsvindt is dat een ideale methode.

MANIPULEREN Archetype kent een bij fotozetters gebruikelijke mogelijkheid tot het instellen van een grote hoeveelheid parameters, vaak nog per tag afzonderlijk. Bijvoorbeeld: minimale, maximale en optimale woordspatie, maximale afbrekingen achter elkaar, minimaal aantal tekens voor en na afbreken, aan- en afspatiëren, track kerning en kerning van meer dan 500 kerningparen en ga zo maar door. Naast alle automatische (van te voren instelbare) functies kent het programma nog vele handmatig uitvoerbare typografische controle.
Het programma kan in verschillende maateenheden werken, waaronder units, inches, millimeters, picapunten en Didotpunten en dat alles met twee cijfers achter de komma.
Zoomen gaat bij Archetype in stappen. Daarbij krijg je na het activeren van de zoomfunctie een kader aan je cursor te hangen, waarmee het deel wat uitvergroot moet worden kan worden aangewezen.

Tekst bestemd voor Archetype is in een tekstverwerker te 'formatteren'. De namen of codes voor deze formats mogen zelf worden bepaald. De namen van de format worden automatisch in het elementenvenster opgenomen en van defaultwaarden voorzien. Archetype is - zoals andere opmaakprogramma's - niet geschikt om tekst in te voeren. Wel kunnen eenvoudige tekstcorrecties en aanvullingen worden uitgevoerd. Je moet dan echter niet te snel typen, anders kan het programma je niet bijhouden.

Het - overigens Nederlandstalige - programma leest alleen 'ASCII'-teksten in. Ik heb het nog niet kunnen testen, maar dit lijkt mij een zwak punt. Ik vermoed echter dat alle populaire tekstverwerkers in min of meer ASCII worden geaccepteerd.
Plaatjes met de extensie .PCX (PC Paintbrush), EPS en TIF kunnen worden ingelezen. Ook dit lijkt mij niet optimaal.

CONCLUSIE Een echte conclusie kan ik nu nog niet maken. Ik hoop u later dit jaar een test van dit programma te kunnen voorschotelen. De laatste versie (2.1) lijkt mij op dit ogenblik redelijk stabiel. De test zal de mate van bruikbaarheid moeten aangeven. Vergelijken we Archetype met de in de grafische industrie gebruikelijke software, dan lijkt het daar veel op. Bijzondere kenmerken van Archetype Designer zijn dat het draait op een PC AT en niet op een werkstation en dat het meer op de populaire DTP-pakketten lijkt qua interface.

Besproken produkt:
Archtype Designer
Prijs: ƒ 7.500,- exclusief BTW, inclusief Postscriptdriver
Extra fotozetdrivers ƒ 4.000,- per stuk (excl. BTW)
Leverancier:
Graficparts
Postbus 93020
2509 AA Den Haag
Telefoon 070-906280

TurboCad

Wim Bolkensteyn

Als je toekijkt bij iemand die een tekening maakt met een CAD-programma dan lijkt het wel tovenarij. Weerstanden, condensatoren en IC's duiken op uit het niets en komen exact op de juiste plaats terecht.

Maar getoverd wordt er niet en buitengewoon moeilijk is het ook niet. Een leertijd van minimaal enkele tientallen uren is echter wel noodzakelijk. Uiteraard is er ook ervaring vereist op het gebied waarvoor de tekening wordt gemaakt. Bovendien is een tekenprogramma nodig.

TurboCad is zo'n tekenprogramma. De minimale configuratie is een XT met 256 Kb RAM en twee floppy diskdrives. Dit is dan wel echt het minimum. Wilt u er een beetje vlot mee werken dan moet er een harddisk bij. 640 Kb geheugen is bij de grotere tekeningen noodzakelijk. Als beeldscherm kunt u kiezen uit: CGA, Hercules, EGA of Olivetti. Ik heb CGA en Hercules geprobeerd, zoals te verwachten was gaat de voorkeur uit naar het Hercules beeldscherm. CGA levert, hoewel met mooie kleuren toch niet zo'n leesbaar plaatje op. Bij een Herculeskaart is dat heel veel beter.

SYSTEEM TurboCad is een tweedimensionaal object georiënteerd tekenprogramma. Dat wil zeggen dat er in het geheugen van de computer een elektronische tekening is gemaakt, die op het beeldscherm wordt geprojecteerd. Hierdoor is de resolutie van de tekening onafhankelijk van de resolutie van het beeldscherm.
Dit geldt ook voor de plotter of de printer die de tekening op het papier overbrengt. De outputdata worden herberekend op het moment dat dit nodig is. Voor een specifieke output device wordt dan steeds de best mogelijke output geleverd. Op een goede plotter is de kwaliteit daardoor veel beter dan op het beeldscherm. Als de output van TurboCad wordt verzonden naar een toestel met een hoge resolutie dan wordt de tekening ook met die hoge resolutie getekend.

INPUT Er zijn een aantal manieren om wat op het scherm te krijgen. De meest voor de hand liggende methode is om zelf een tekening te maken. Dat kan al op eenvoudige wijze met behulp van de cursortoetsen en enkele commando's vanaf het toetsenbord. Voor een enkele lijn zijn er verschillende invoermogelijkheden, zoals 'screenpos', waarbij de plaats van de cursor na een druk op de returntoets een begin- of eindpunt van een lijn aangeeft.
Dan is er nog de 'nearpoint' methode. Hierbij 'klikt' de lijn vast aan het dichtstbijzijnde getekende punt. Dit is een hele goede manier om een lijn exact aan een ander punt of lijntje vast te maken. Verder kunnen voor een lijn absolute of relatieve coördinaten worden ingegeven. Kortom, er zijn mogelijkheden genoeg.
Daarom is het noodzakelijk vooraf eerst de 400 pagina's dikke handleiding door te werken. Een beetje aanrommelen is met zo'n programma niet aan te bevelen. Wilt u goede resultaten bereiken dan moet u de oefeningen van het handboek stap voor stap door werken.
Andere invoermogelijkheden zijn er met behulp van een digitizer. TurboCad ondersteunt verschillende types. Dan is er natuurlijk nog de muis. Tegenwoordig schijnt elke CAD door een muis bestuurd te moeten worden. Dat kan ook bij TurboCad.
Voor deze test gebruikte ik een Genius mouse.
Sommige handelingen gaan met een muis veel eenvoudiger dan met het toetsenbord. Maken we echter een tekening waar veel coördinaten moeten worden ingegeven dan verdient het toetsenbord de voorkeur.

OUTPUT Hoewel een goede plotter een ideaal toestel is om een tekening op papier te zetten ondersteunt TurboCad ook een groot aantal printers. Hoewel niet zo mooi als een plotter geeft dit toch een redelijk resultaat.
Een ander belangrijk output medium zijn files. Een tekening kan in Basic compatible 'DRAW' instrukties worden omgezet. Ook kan een file in HPGL worden gemaakt. Dit is dan een schone ASCII file die zo met een modem kan worden verzonden. Dit is toch wel leuk als u eens een tekeningetje naar de HCC Nieuwsbrief op wilt sturen.
Uiteraard is ook het inlezen van HPGL files mogelijk. Zo'n tekening kan dan via een CAD programma elders worden uitgeprint of u kunt een tekening van iemand anders verder verwerken. Een HPGL-file kan in een aantal desktop publishing programma's, zoals Ventura, of in WordPerfect 5.0 worden verwerkt.

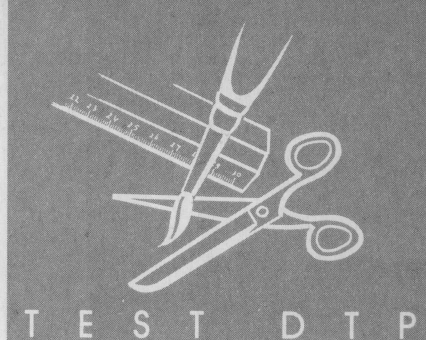
HANDBOEK De handleiding is volledig in het Engels. Voor wie dat geen bezwaar is: het is een goed en duidelijk boek. Een paar keer doorlezen is wel een vereiste.
Achterin staat een index, waar ik tot nu toe alles in kon vinden. Soms wordt er wel eens naar meerdere pagina's verwezen, maar dat kan ook niet anders bij een complex programma. Voor de hardnekkige niet-lezers is er in TurboCad een context afhankelijke online hulp aanwezig.

CONCLUSIE Tijdens de test heb ik met veel plezier enkele tientallen tekeningen gemaakt. Een paar daarvan zijn naar de Modelbaan Fido verstuurd om te worden verwerkt in een nieuwe aanvulling op het boekje 'De computergestuurde Modelbaan'. Voor het maken van dit soort tekeningen en schema's is TurboCad heel goed geschikt.

Technische specificaties

Max. aantal pennen :16
Max. tekst lengte :60 tekens
Max. aantal lagen :128
Max. aantal lijntypes :100
Max. aantal memory resident letterfonts :5

Besproken produkt:
TurboCad
Minimaal: XT met 256 Kb geheugen en 2 floppydrives
Prijs: plm. ƒ 600,- inclusief BTW
Het pakket werd ter beschikking gesteld door:
Robotronics
Hard- en software ontwikkeling
Keulenheide 1
6373 AP Landgraaf
Telefoon 045-321945

FONTPAC

Van de Amsterdamse firma Commedia ontvingen we een programma uit eigen huis voor de Atari ST. Het programma is een font library programma. Het is in staat een letterfont met alle files in een library file te 'packen'. Verder kan het de samengepakte files tonen op het scherm van de monitor, kan het een library weer 'unpacken' en automatisch de voor GEM nodige ASSIGN.SYS file aanmaken.

INSTALL.PRG

Disk Drive: One disk | Two disks | Hard disk C D E F

Printer: Matrix FX LQ P6 | Laser Atari GQ HP

Ok

Desk File Font Index

D:\FONT\SSDC36.FNT

!"#$%&'()*+,-./0123456789:;<=
>?@ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTU
VWXYZ[\]^_'abcdefghijklmnopqrs
tuvwxyz{|}~ÇüéâäàåçêëèïîìÄÅôöò
ûùÖÜø£Øßáíóú

Press any key

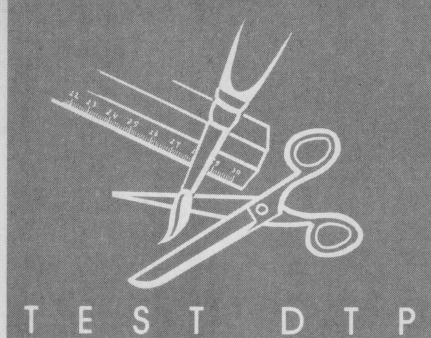
Jan Klene

Het programma wordt geleverd met 15 lettertypen voor een Epson FX-80 printer en het monochrome beeldscherm. Letterfonts voor 24 naalds en laserprinters zijn ook verkrijgbaar. In totaal zijn er meer dan driehonderd verschillende fonts te koop.

GEBRUIK Over een programma in deze categorie is eigenlijk niets te schrijven. Het doet het of het doet het niet. Welnu, Fontpac hoort bij de programma's die zonder problemen hun werk doen. De bediening is niet eenvoudig, maar met het engelstalige handboek erbij zonder grote problemen. De geleverde fonts zijn goed in programma's zoals Timeworks Desktop Publisher te gebruiken.

CONCLUSIE Een goed en heel redelijk geprijsd programma. Voor de gebruiker van een DTP- of tekenprogramma eigenlijk een must!

Produkt informatie:
Fontpac voor de Atari ST
Prijs ƒ 99,- (inclusief BTW)
Leverancier:
Commedia
Leidsekade 98
1017 PP Amsterdam
Minimale configuratie: Atari ST met 1 Mbyte RAM en monochrome monitor.

Hypertext voor MS-DOS

Matrix Layout,

In het kader van deze HCC Nieuwsbrief over DTP- en CAD-software ontvingen we ook Matrix Layout. Dat is volgens de verpakking de eerste CASE-software voor de PC.

Peter van Diepen

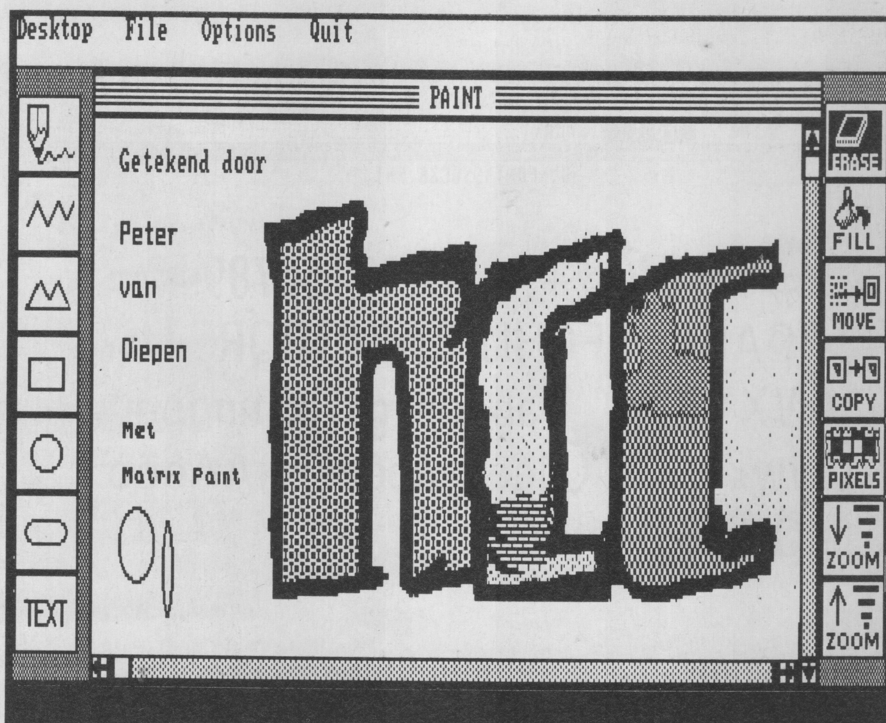
Dat PC een afkorting is van Personal Computer wist u. Over de afkortingen DTP en CAD leest u waarschijnlijk elders in dit blad meer, want ondanks z'n naam kunt u met Layout geen pagina's opmaken of technische ontwerpen maken. Bij Layout hoort wel een tekenpakket en een grafische desktop interface, maar verder heeft Layout dus geen relatie met DTP of CAD.
Dan nog die afkorting CASE; die staat voor Computer Aided Software Engineering. Dat is zo'n afkorting die u de laatste tijd vaker zult lezen in de computervakbladen. Heel veel software hoort volgens de fabrikanten in die categorie. CASE is gewoon helemaal in, zoals Hypertext het ongeveer twee jaar geleden helemaal was. Opmerkelijk is dat Layout te vergelijken is met de HyperCard software, die op de Apple Macintosh computer draait.

BUREAU MET MUIS Op een afdeling voor onderzoek naar kunsmatige intelligentie bij Xerox in Palo Alto, Californië is het allemaal begonnen. Daar werden de eerste muizen aan de computer gehangen. En daar is de zogenaamde desktop-metafoor uitgevonden.
Een computerscherm moet er uitzien als een gewoon bureaublad. Op dat bureau liggen papiertjes, mappen, een agenda, er staat een klokje en een prullebak en er ligt een spelletje binnen handbereik. Dit alles heel fraai grafisch weergegeven op het computerscherm. Apple introduceerde zo'n desktop op een microcomputer. Dat was op de Apple Lisa, die werd opgevolgd door de Apple Macintosh. De Atari ST volgde. En Digital Research, die GEM, de Desktop van de Atari ST had geprogrammeerd, maakte ook een GEM versie voor de IBM PC. Microsoft maakte Windows. En IBM beloofde voor de IBM PS/2 de Presentation Manager; ook een Desktop. Alles natuurlijk om die computers gebruikersvriendelijker te maken.

TOEPASSINGEN De prijs voor al die fraaie dingen op het desktop-scherm is dat de windows, icons en schitterende lettertypes veel ruimte kosten in het werkgeheugen en op de disk en dat de toepassingen daardoor trager worden. De consquentie is dat desktoptoepassingen op snelle 80286- of 80386-systemen met supersnelle harddisks moeten draaien.
In de praktijk zijn daarom voor MS-DOS computers weinig Windows- en GEM-toepassingen gemaakt, eigenlijk alleen CAD en DTP software.
Een andere reden is dat het ontwikkelen van software onder Windows of GEM op MS-DOS computers niet zo eenvoudig is. Voor een hobbyist die een beetje in BASIC of Turbo Pascal kan programmeren is het gewoon te moeilijk. Bovendien is de ontwikkelsoftware voor GEM en Windows duur. Misschien gaat die situatie veranderen, want voor minder dan *f* 500,- biedt Matrix Layout een Desktop plus voor hobbyisten bruikbare software om toepassingen te maken!

MATRIX LAYOUT Voor de desktop gebruikt Matrix niet Windows of GEM, maar zelf gemaakte software. Iemand die wel eens met Windows of GEM op een MS-DOS computer heeft gewerkt kijkt z'n ogen uit. Ik heb het twee keer gecontroleerd, maar het is echt waar: de Matrix Desktop draait binnen 120 K geheugen! 40 K voor SYNRUN, 20 K voor SYNFONTS en 60 K voor DESKTOP zelf. Bovendien werkt alles veel sneller dan bij Windows of GEM.
De desktop kent de gebruikelijke attributen: Clipboard, Calculator, Notepad, Calender, Clock, Fontmanager en ook Convert, een functie om files te vertalen van en naar dBase II en III, Dr. Halo, Handscanner, Layout Card-File, Matrix Paint, PC Paintbrush en Windows Paint.
Rechts is een window met icons van Tutor, Paint, Helpmaker en Layout. Klik met de muis op zo'n icon en de toepassing start. Begin maar met Tutor.

INSTALLATIE Al deze software wordt geleverd op acht 5,25 inch floppies (en past op vier 3,5 inch floppies). Ze zaten in een doos met de registratiepapieren, wat informatie van de Nederlandse importeur, een 20 pagina's 'Read Me' boekje, een stuk piepschuim en verder niets. Geen dikke handboeken. Geen leerboek. Eerst dacht ik, dat het pakket niet compleet was, maar dat was beslist wel het geval. In 'Read Me' staat bijna niets, maar gelukkig wel voldoende om alles te installeren en Tutor te starten.
Bij de installatie verscheen een indrukwekkende lijst van grafische

beeldschermsoorten; waaronder ook Hercules en draagbare computers. Op een IBM PS/2 probeerde ik achtereenvolgens VGA, CGA en EGA. De VGA werd geadviseerd door het SETUP-programma, maar daarbij kwamen tekstregels te dicht onder elkaar en waren amper leesbaar. CGA gaf veel mooiere resultaten (zie de scherm-afdrukken bij dit artikel), maar EGA bleek tenslotte perfect. De teksten zijn goed leesbaar en bij het Paint-programma kon ik alle kleuren gebruiken. Bij een CGA-installatie zijn geen kleuren mogelijk.
De lijst van te installeren printers is niet zo lang, maar in de praktijk waarschijnlijk voldoende.

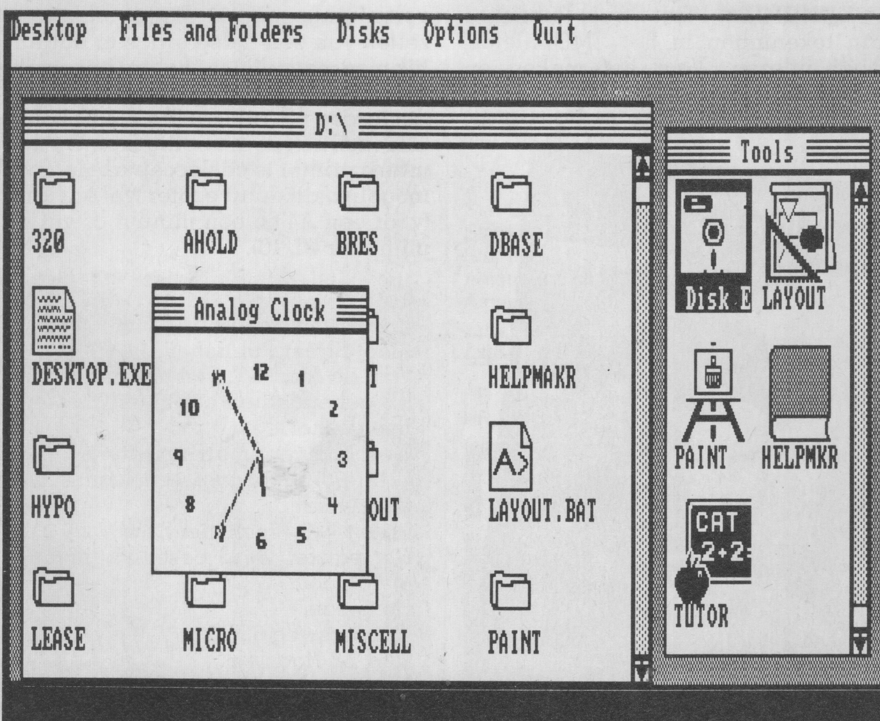
PLAATJES/HULP Met het Paint-programma kunt u plaatjes maken die u in uw toepassing kunt gebruiken en met het Helpmaker-programma de hulpschermen. Naast Helpmaker is overigens ook een editor nodig om ASCII-files aan te maken. In het Matrix Layout pakket zit echter niet zo'n editor.
Helpmaker dient als een soort Hypertext compiler. De output van Helpmaker kan de gebruiker oproepen (door op F1 te drukken) en gewoon van voor naar achter doorlezen, maar hij of zij kan ook door de tekst springen via de Hypertext-links. Ook zijn een index en een inhoudsopgave mogelijk. Tutor en de help-files van Paint, Helpmaker en Layout zijn uiteraard ook met Helpmaker gemaakt.

BOUWSTENEN In Layout komt alles samen. Met Layout wordt daadwerkelijk de toepassing in elkaar gezet.
Layout kent twee dingen: Cards en FlowCharts oftewel kaarten en stroomdiagrammen. Het maken van een toepassing met Layout betekent: kaarten ontwerpen en stroomdiagrammen opzetten.
Op zo'n kaart kun je plaatjes zetten, gewone invulregels, check-boxes (als vakjes van een stembiljet) en zogenaamde button's. Wat dit soort dingen betreft lijkt Layout op Hypertext voor de Apple Macintosh, want als je zo'n button aanklikt met de muis gebeurt er altijd wel iets.
De stroomdiagrammen zijn te vergelijken met de Hypertalk scripts van de Apple Macintosh, maar zijn eigenlijk veel mooier. De Layout-programmeur hoeft namelijk geen statements te schrijven, maar stapelt stroomdiagram-bouwstenen op elkaar. Zulke bouwstenen zijn: iteraties, selecties, interacties met de gebruiker, CardFile lezen, zelfgemaakte subroutines aanroepen of een Blackbox aanroepen, etc. Zo'n Blackbox is een voorgeprogrammeerde functie. Er zijn onder andere Blackboxes om allerlei MS-DOS functies te kunnen gebruiken.
Alles bij elkaar biedt Layout een complete programmeeromgeving. En volgens mij kan zelfs een onervaren programmeur met de FlowCharts complete toepassingen ontwikkelen.

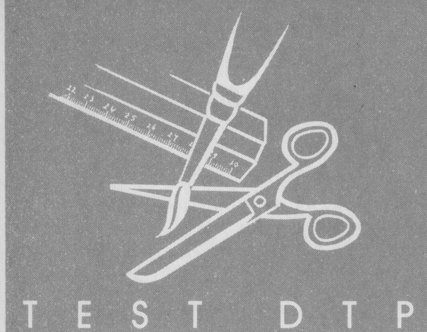
PROGRAMMAGENERATOR Een toepassing in ontwikkeling heeft een alleen voor Layout te verwerken vorm, maar als de toepassing klaar is kan ook een EXE-file worden gemaakt. De aldus gegenereerde toepassing kan zonder Layout of Desktop draaien. Alleen de eerder genoemde: SYNRUN en SYNFONTS moeten wel geladen zijn.
Ook kan Layout source-code genereren voor Pascal, BASIC of C. Link-files, libraries, units en meer van die dingen zijn er voor Microsoft C, Lattice C, Turbo C, Turbo Pascal 4.0, en QuickBASIC 4.0.
Ik heb tot nu een keer het hele traject afgelegd: ontwikkelen en testen onder Layout, BASIC genereren, testen onder QB, batchfile met aanroep van BC en LINK en tenslotte de EXE-file draaien. Ik gebruikte QuickBASIC 4.1 en dat ging mis bij LINK, maar na een paar telefoontjes was dat ook geregeld en toen werkte het! Ik had voor het eerst van m'n leven een EGA-toepassing met muis-besturing in BASIC gemaakt.

ONDERSTEUNING Door dat foutje met LINK heb ik ook de ondersteuning kunnen testen. Die was voortreffelijk. Bij TWS-automatisering wist men niet meteen de oplossing, maar binnen een uur had men contact gehad met een buitenlandse deskundige en was er wel een oplossing. Bij het pakket zat bij het pakket een Nederlandse nieuwsbrief geschreven door Nico van der Zee. De informatie daarin hielp mij toch wel iets beter op weg dan de Engelse tutor. Een tweede nieuwsbrief ontving ik onlangs samen met een schijf vol updates voor C en Turbo Pascal 5.0 en Blackboxes om files te sorteren, random nummers te genereren, dBase files te lezen en te schrijven, etc. In de nieuwsbrief werd tevens het Nederlandse handboek aangekondigd.

VERVOLG Dit was in sneltreinvaart wat ik tot nu toe heb ontdekt over Matrix Layout. M'n voorlopige conclusie is dus: Layout is een erg leuk programmeerpakket. Met weinig moeite kan een weinig ervaren programmeur toepassingen maken die werken met cardfiles, dBaseIII-files, muisbesturing, popup-menu's, grafische plaatjes, etc. En u kunt zulke toepassingen uitbreiden met zelf geschreven software in uw eigen favoriete programmeertaal: Turbo Pascal, C of QuickBASIC.
Kortom ik ben enthousiast, maar ik heb nog niet kritisch naar alle onderdelen gekeken. Als ik wat meer ervaring met Layout heb schrijf ik een vervolgartikel. Daarin wil ik tevens ervaringen van andere Layout-gebruikers verwerken. Vinden jullie Layout ook zo leuk? Stuur me een brief of een elektronisch bericht. Dan maken we er een meer informatief vervolgartikel van.

Besproken produkt:
Matrix Layout
met Nederlandse handleiding
ƒ 490,- (exclusief BTW)
Leverancier:
TWS-automatisering
postbus 49,
9050 AA Stiens
Telefoon 05109-4343

Fleet Street Publisher

Desktop publishing voor de Atari ST

Jan Klene

Fleet Street Publisher is bedoeld om er publikaties en nieuwsbladen, advertenties, rapportages en folders mee te maken. Het mikt daarmee op de groep mensen die het zakelijk en voor kantoorgebruik aanschaffen.

Het pakket bevat drie enkelzijdige 3,5 inch diskettes. Het handboek wat meegeleverd wordt is in de Engelse taal, een Nederlandse versie is niet te verwachten. Het handboek bevat een algemeen deel, waarin begrippen uit het grafische vak worden verklaard, en een deel waarin aan de hand van een voorbeeld het werken met dit desktop publishing (DTP) programma wordt uiteengezet. Tenslotte wordt elke functie van Fleet Street Publisher tot in detail verklaard.
Prettig is een verklarende woordenlijst van grafische begrippen. Het voorbeeld uit het handboek is erg leerzaam.

SYSTEEM Voor het werken met Fleet Street Publisher is minimaal een Atari ST met 512 Kbyte, een monochrome monitor en een Epson FX-80 of daarmee compatibele matrixprinter vereist. Zoals met (bijna) alle programma's voor de Atari ST draait ook Fleet Street Publisher onder GEM. Het neemt op de schijf na initialisatie ruwweg 500 K aan ruimte in. De wenselijkheid van een harddisk is hiermee al ruimschoots aangetoond. Standaard worden zes letterfonts meegeleverd.

WERKEN Het werken met Fleet Street Publisher is niet erg gemakkelijk. Voor elke functie zijn veel handelingen nodig, die voor een deel niet erg logisch lijken. In principe is Fleet Street Publisher een paginageoriënteerd DTP-programma. Er is echter door een vaste layout te definiëren een vaste pagina-opbouw mogelijk. Fleet Street Publisher biedt de keuze uit zes maateenheden bij het werken. Doordat het programma paginageoriënteerd is gaat het 'inlopen' van tekst niet erg vlot. Je moet eerst op de pagina het vereiste frame activeren, om daarná pas de tekst op te kunnen nemen. Veranderingen in de tekst werken niet automatisch door in de andere kolommen met tekst. De keuze voor wat betreft het importeren van tekst uit verschillende soorten tekstverwerkers is in één woord *fenomenaal* te noemen: alles is goed, als ze maar ASCII tekst leveren! Hetzelfde geldt voor het exporteren van de gebruikte tekst: dat kan alleen maar in ASCII.
Voor het bewerken van tekst staan de gebruikelijke standaard tekstverwerkingsfuncties, zoals wissen/invoegen, blokfuncties, zoek en vervang, ter beschikking.

TEKENINGEN Fleet Street Publisher kan tekeningen in het .IMG fileformaat inlezen. Voor het maken en scannen van een tekening heb je dus een ander programma nodig. Dit temeer waar het programma zelf geen faciliteiten biedt. De enige tekenfunctie is op pixelniveau een pixel aan of uit te zetten. Wat wel goed door het programma wordt gedaan is het maken van uitsnedes of het aanpassen van de grootte van de tekening aan de beschikbare ruimte. Het combineren van tekst en grafiek is op zich genomen erg prettig.

UITVOER Uitvoer is in principe mogelijk naar elk gewenst randapparaat. In de standaarduitvoering worden Epson- of daarmee compatibele printers ondersteund. Er zijn zowel voor de 9- al de 24-naaldsprinters drivers aanwezig. Voor de uitvoer naar de disk wordt ook het .IMG formaat ondersteund. Als accessoire zijn drivers voor laserprinters te koop. Die zijn er Voor de Atari Laserprinter en de Hewlett-Packard Laserjet+, ook is er een Postscript driver.

CONCLUSIE Fleet Street Publisher is een DTP-programma voor kantoor- en verenigingsgebruik. Het opmaken en zetten van een tijdschrift is er natuurlijk mee mogelijk, maar kost onverantwoord veel tijd en moeite. Voor de doelgroep biedt Fleet Street Publisher alle faciliteiten die nodig zijn. Op een matrixprinter is een acceptabele print mogelijk, dit duurt echter wel erg lang (voor een A4'tje een minuut of vijf op mijn Star NL 10).

FLEET STREET NEWS

Bill Beret Returns Home After Fraud Scandal

By Otto Blunt

Legendary pop star and self-ordained Bhuddist monk Bill Beret returned to Britain yesterday from a long vacation that took him all over the world. But the holiday also saw him fall into very deep trouble when he was arrested on fraud charges in South America.

(alias Joe Raphascutti),

IN

Years

Besproken produkt:
Fleet Street Publisher
voor de Atari ST, met minimaal 512 Kb geheugen en een monochroom beeldscherm
Geschikt voor matrixprinter
Uitbreidingen: fonts en laserprinterdrivers
Prijs *ƒ* 419,- inclusief BTW
Het pakket werd beschikbaar gesteld door:
Homesoft
Kuppersweg 63-65
2301 EB Haarlem
Telefoon 023-311241

Amí: Tekstverwerker met een vleugje DTP

Amí werkt onder Microsoft Windows. Daarom wordt een run-time versie van Windows bijgevoegd, waardoor het toch mogelijk wordt met Amí te werken. Het is een WYSIWYG-tekstverwerker, met andere woorden: je ziet hoe de tekst er in werkelijkheid uit komt te zien. Bovendien kunnen afbeeldingen in de tekst worden opgenomen en is er een verscheidenheid aan lettertypes.

Lucie Blom

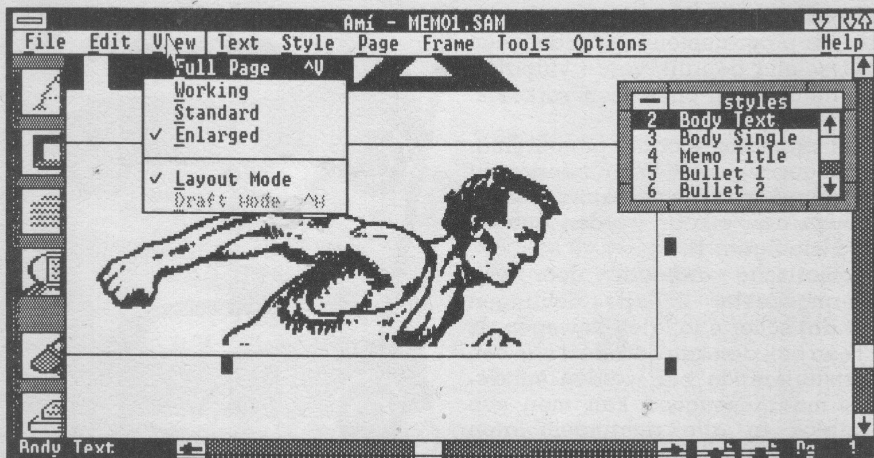
De installatie verliep wat moeizaam. Het probleem zat in het formaat van de 5,25 inch diskettes: 1,2 Mbyte. Omdat Amí geïnstalleerd moet worden vanaf de A-drive zaten we al snel in de problemen. Bovendien werkt het programma niet op een AT. Nu staat bij de verschillende redacteuren een verscheidenheid aan configuraties, maar natuurlijk niet de enig juiste voor Amí. Microscope kwam daarom zelf de zaak installeren. Er bleef nóg een probleem: op CGA werkte het wel, maar het beeldscherm toonde niet alles. Onder Hercules weer wel, maar het beeld geeft dan geen kleur. Alleen op EGA en VGA is het beeld fraai en met kleur.

WERKING Het pakket werkt het prettigst met een muis. Toetsenbordbediening is mogelijk en ook duidelijk aangegeven, maar het maken van frames wordt dan een geduldwerkje. Eén van de prettige eigenschappen van Amí is het werken in 'draftmode'. Het is dan een gewone tekstverwerker zonder opmaakmogelijkheden. Opmaken kan later gebeuren. Een spellingscontrole is ook aanwezig. In onze versie in het Engels, maar binnenkort komt een compleet Nederlandstalig pakket in de handel. Zoek en vervang, woordafbrekingen, wissen, verplaatsen en kopiëren behoren tot de vele mogelijkheden van Amí. Een raam is een minipagina waarin tekst en afbeeldingen kunnen worden opgenomen.

Maar liefst 25 meegeleverde stijlbladen kunnen gebruikt en eventueel aangepast worden. Zo zijn er kant-en klare 'memo's', rapporten en nieuwsbrieven.

Amí werkt met pull-down menu's. In het frames-menu kan gekozen worden hoe de tekst geformatteerd moet worden: om het frame heen, er doorheen, alleen boven en onder, doorzichtig of bedekkend.

HANDLEIDINGEN Ons pakket was Engelstalig en bevatte de Amí handleiding, een handleiding voor het werken met Microsoft Windows en een boekje met de stylesheets. Duidelijke handleidingen met veel afbeeldingen.

CONCLUSIE Een uitgebreid tekstverwerkingspakket met de mogelijkheid voor plaatjes. Voornamelijk een tekstverwerker, waarbij onmiddellijk iedere verandering in opmaak te zien is. DTP durf ik het niet te noemen. Het probleem met disketteformaten zal volgens de importeur spoedig voorbij zijn. Het pakket wordt dan op alle formaten geleverd. EGA is een vereiste voor een rustig en kleurig beeldscherm. Er zijn nogal wat beperkingen en dat maakt het voorlopig niet aantrekkelijk in vergelijking met andere pakketten. Het pakket gebruikt 3 Mb op de harde schijf! De stylesheets zijn voor veel doeleinden geschikt, waardoor een luie gebruiker al snel resultaten ziet. Mogelijk geschikt voor een kantooromgeving.

Getest pakket:
Amí Samna
IBM PC, PC/XT, 80286 of compatibel (**NIET** op een AT)
DOS 3.0 of hoger
Werkt onder Microsoft Windows 2.0 of hoger
Een run-time versie wordt meegeleverd.
Minimaal 640 Kb RAM
Aantal bytes op harde schijf: 3 Mb
Nederlandstalige handleidingen
Monochroom of kleurenmonitor, Hercules, EGA, VGA (CGA kan, maar is niet fraai)
Bestanden: ASCII, Samna, PCX, WordPerfect 5.0, WordStar 2000 en TIFF. Voorbeelden op een bijgeleverde diskette.
Printers: Alle door Microsoft Windows ondersteunde printers
Pr. Ned. versie ƒ 595,– (excl. BTW)
Pr. Eng. versie ƒ 495,– (excl. BTW)
voor beide prijzen geldt een introductiekorting van ƒ 200,–.
Informatie: Microscope
Telefoon 010-4563799

BOOK-ONE

Een alles-in-één programma

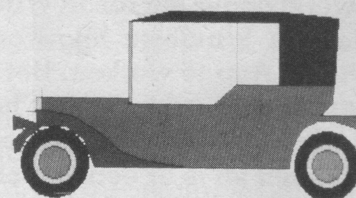
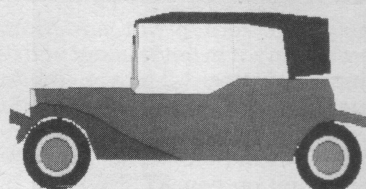
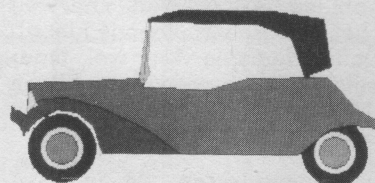
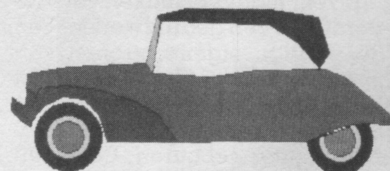
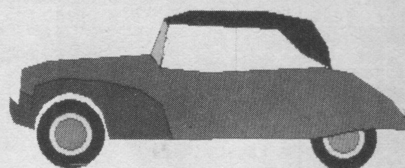
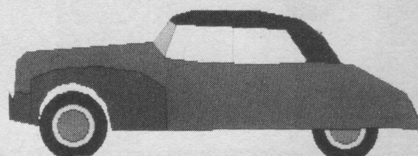
'Geen programmeerervaring vereist... Programmeren zonder taal... Na minder dan een uur is de computerleek al in staat om...'; het zijn zo maar enkele kreten uit het reclamejargon.
Ik onderzocht het programma BOOK-ONE uit hoofde van mijn belangstelling voor de eveneens aangeprezen educatieve mogelijkheden. En dat viel door het ontbreken van wiskundige functies tegen. Héél jammer, want eigenlijk zit men bij het onderwijs, dat nu via het Nivo-project voor het grootste deel voorzien is van MS-DOS-apparatuur, te springen om een dergelijk eenvoudig, gebruikersvriendelijk, breed toepasbaar hulpmiddel met bewegingsmogelijkheden. Maar uniek is het programma zeker!

H.W. van Tilburg

ONE slaat op het feit dat dit programma (volgens Paralax) het eerste van zijn soort is. De aanduiding 'BOOK' geeft exact de structuur weer waarin de gebruiker ermee werkt. Het kent hoofdstukken (files), pagina's (schermen) en tekstblokken of illustraties (elementen). BOOK-ONE gaat echter véél verder. Men kan de afzonderlijke zelfstandige hoofdstukken programmatisch in elke volgorde (ook herhalend) naar elkaar laten verwijzen. Met een tiental hoofdstukken op de schijf kan men gemakkelijk verschillende, elkaar overlappende 'BOOKS' samenstellen.
Zo'n hoofdstuk bestaat uit een opeenvolging van schermen, maar kan niet groter zijn dan circa 25 K. En dat hoeft ook niet, want in tegenstelling tot andere geheugenvretende beeldmanipulatieprogramma's worden niet alle complete schermen opgeslagen, maar alleen de veranderingen die plaats vonden vanuit het (lege) uitgangsscherm.
Is een hoofdstuk eenmaal geladen, dan kan ook daarin weer een (voorwaardelijke) volgorde van de pagina's/schermen worden ingebouwd, terwijl bovendien elke pagina als een soort procedure of subroutine vanuit elke andere pagina kan worden opgeroepen. Zo'n pagina bestaat uit afzonderlijke, zelfstandige elementen: tekst, illustratie, geluid, animatie of programsturing.

ELEMENTEN Tekst kan worden ingegeven middels de ingebouwde tekstverwerker. Naast de gebruikelijke mogelijkheden kent deze enkele extra's, zoals verschillende fonts, instelbare letterafstand en regelhoogte, splitsen en samenvoegen, beweegbare tekstblokken en (met behulp van een zèlf te ontwerpen geroteerd font) de mogelijkheid om tekst diagonaal te plaatsen.
Illustraties kunnen met de cursortoetsen of met de muis worden gemaakt. Hele of gedeeltelijke rechthoeken, cirkels en ellipsen (helaas steeds met de assen evenwijdig aan de schermranden) al of niet invers en in 9 verschillende lijnstijlen, of een figuur van door verbindingslijnen met elkaar verbonden gedefinieerde punten, waarbij verplaatsing van de punten direct een aanpassing van de lijnen tot gevolg heeft. Ze kunnen roteren, worden gesplitst, samengevoegd, gespiegeld, horizontaal of verticaal worden vergroot of verkleind.
Geluid voert men simpel in via de letteraanduidingen (C,D,E,F,G,A,B,C,), met verhoging/verlaging, lengte en octaafwisselingen.
Programmasturing behelst het arsenaal aan elementen die zorgen voor sprongen/aanroep pagina's en/of hoofdstukken, voor interactie met de gebruiker, afhankelijk waarvan aan het programma een andere wending kan worden gegeven, of voor de input van numerieke en logische variabelen.

ANIMATIE Handmatige animatie door de programmeur zèlf. Zoals een afwisselend gebruik van 3 vulpatronen binnen een cirkel een verkeerslicht kan simuleren.
Schetsanimatie door het programma. Twee gegeven schetsen kunnen in een vooraf op te geven aantal tussenstappen aan elkaar worden gerelateerd (zie figuur 1).
Automatische animatie door een schermgedeelte in alle richtingen over dat scherm te laten bewegen. Is dat een bal, dan kan het effect van een voortstuiterende bal worden verkregen, maar evengoed kan men een tekstblok in alle richtingen laten voortbewegen of desgewenst uit een

kleine woning een hele wolkenkrabber laten ontstaan, door het schermdeel 'bovenverdieping' repeterend met de muis omhoog te trekken en op zichzèlf te laten stapelen.
Fontanimatie door een niet te grote figuur of een zelf ontworpen letter als in een tekenfilm over het scherm te laten bewegen. Een meegeleverd voorbeeld is een trappende fietser, waarbij de wielen tegelijkertijd draaien. Door gelijktijdige verkleining of vergroting kan een wegrij-, of andersom een zoomeffect worden verkregen.

BEDIENING Na het starten van het programma krijgt men een leeg scherm (hoofdstuk 1, pagina 1) met daarin twee cursors: een normale, die de actuele PLAATS aangeeft en een elementcursor die de TIJDSVOLGORDE bijhoudt. Die cursors zijn het **gereedschap** in de programmeerfase en dus alleen dáárin zichtbaar. Een hele **gereedschapskist** staat ter beschikking door op de rechter muisknop (of op END) te drukken. Er verschijnt dan een menu met aan te klikken icons op een lege plek, zodat het niet in de weg staat dáár waar men bezig is! Gevorderden zullen die menu's echter laten voor wat ze zijn. Voor elke functie is ook een ctrl of alt toetscombinatie voorhanden.
Bij de start bevindt men zich in de paginabewerkingsmode. Van daaruit kan men doorklikken naar de cirkel-, tekst-, schets-, geluids- en animatiebewerkingsmode. Elke mode heeft zijn eigen menu.

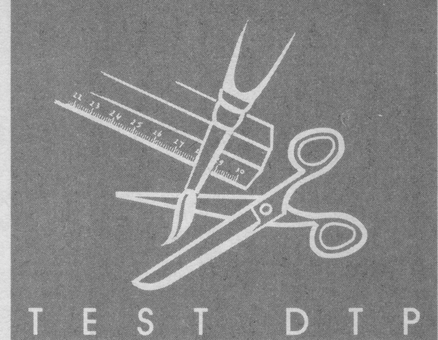
PROGRAMMEREN Dat gebeurt op geheel eigen wijze en er komt geen programmeur aan te pas. Men **schrijft** geen lange programmalisting om een resultaat te bereiken, maar **tekent** het gewenste resultaat! Syntaxfouten zijn vrijwel onmogelijk, omdat foutieve manipulaties niet worden geaccepteerd.
Eerst worden de elementen per pagina (scherm) gedefinieerd. Vervolgens kunnen ze **in de tijd** tot leven worden gebracht en - ter controle - eerst apart en later in het grotere paginaverband worden 'gerund'. En dat 'runnen' kan in de programmeerfase vóór en àchteruit door respectievelijk op de '.' en de ',' te drukken, om daar waar het fout gaat de zaak te stoppen om correcties in te voegen! Dit laatste is zeer belangrijk om (achtergrond)muziek synchroon te laten lopen met de animatie.
Men ziet dus al beeldhouwend het eindprodukt groeien.

TUSSENTAAL Hoewel men niet echt programmeert wordt door het programma wel degelijk een 'logboeklisting' gegenereerd, die door de programmeur tekstueel naar believen kan worden gewijzigd. Een voorbeeld:
20 DO R -> 16
Dit in tijdsvolgorde 20e commando behelst het wissen van het in tijdsvolgorde 16e commando. Was dit een rechthoek, cirkel of schets, dan zal commando 20 zo'n figuur weer van het scherm verwijderen. Was 16 echter een animatie (de voortstuiterende bal van A naar B), dan wordt deze beweging niet gewist maar **teruggedraaid**: de bal stuitert weer terug van B naar A! Een toegevoegde 10-stappen-lus, waarin de elementen 16 en 20 in deze volgorde zijn ondergebracht laat de bal 10 keer heen en weer stuiteren. Men kan dus ook ouderwets 'met de hand' programmeren, maar echt gemakkelijk is dat niet. If-then-else- en case-analogon-toepassingen kunnen alleen worden gerealiseerd door middel van vele onoverzichtelijke goto's.

GEMIS Naast slechts 15 numerieke en 20 logische variabelen is er geen enkele mogelijkheid aanwezig om met alfanumerieke stringvariabelen te manipuleren, omdat ze er eenvoudig niet zijn. En dat geldt ook voor wetenschappelijke sin-, cos-, tan-, exp-, log-, arc- en machtsfuncties. Erg storend is ook nog de onmogelijkheid voor de uiteindelijke gebruiker om (abusievelijk) foutief ingetypte input ter plekke te corrigeren. Op educatief gebied komt de gebruiker dus niet verder dan wat simpele rekenoperaties of tot numerieke invoer terug te brengen multiple-choice vragen. Dus geen te evalueren invullingen/vervoegingen bij de (vreemde) talen of resultaten van de vorm 3xyz (is tenslotte voor de computer ook tekst) bij wis-, natuur- of scheikunde of bij economie, terwijl de bij de laatste vakken onmisbare grafieken (wat zou dat een uitkomst zijn!) indien al niet onmogelijk dan toch zéér problematisch zijn.
Navraag bij Paralax leerde me dat met de dezer dagen verschijnende nieuwe versie (werkend onder GEM) en de versie voor de ATARI-ST wèl met stringvariabelen kan worden gewerkt en dat ook het probleem van de inputcorrecties is opgelost. Wetenschappelijke functies schijnen echter blijvend moeilijk in de interne BOOK-ONE-structuur te kunnen worden ingebouwd.

EXTERNE PLAATJES Volgens de handleiding en de folders is het mogelijk om vanuit andere programma's schetsen te importeren en te manipuleren. Mij lukte het niet vanuit QuickBasic; wèl vanuit Fontasy, maar het resultaat bleek ongevoelig voor de meeste bewerkingen, zodat deze faciliteit toch wel van een groot vraagteken moet worden voorzien. Bovendien past zo'n 'vol' elektronisch scherm niet in de BOOK-ONE schermopbouw en wordt dus als los item bij elke aanroep weer opnieuw met tempovertraging van de schijf ingelezen.

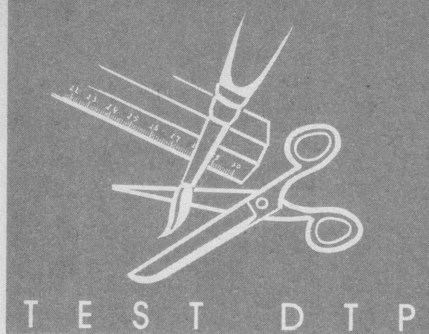
HANDLEIDING Deze bestaat uit drie goed verzorgde (Engelstalige) gidsjes van samen 325 pagina's, een quick reference-card en het door Rogier Proper

geschreven boek, dat ook een summiere Nederlandstalige handleiding bevat (besproken in HCC Nieuwsbrief 105). De gidsjes zijn zeer compleet maar niet altijd even helder. Een betere (Nederlandse) handleiding is in de maak.

CONCLUSIE Met BOOK-ONE is een programma beschikbaar gekomen met unieke mogelijkheden voor tekst, bewegende beelden en geluid in één samenhangende structuur. De zeer gebruikersvriendelijke wijze waarop men meteen in het eindresultaat kan programmeren gaat, samen met de automatisch door de programmagenerator geproduceerde gecomprimeerde code, werkelijk alle lof te boven. Wie over de genoemde minpunten heen kan stappen of niet nodig heeft, zoals bijvoorbeeld bij demonstraties, presentaties, informatieverzorging, kan zeer veel plezier beleven aan dit unieke programma, al zal de prijs voor de doorsnee hobbyïst wel iets te veel van het goede zijn.

Besproken produkt:
BOOK-ONE
MS-DOS versie: minimaal 512 K
CGA-kaart (simulatorprogramma's werken **niet**)
Normale versie: ƒ 942,-
Runtime versie: ƒ 2245,-
GEM versie: Nog niet bekend
Atari-versie: ST 512
ƒ 650,-
Alle prijzen inclusief BTW
Uitgegeven door PARALAX BV
Zandpad 28
3601 NA Maarssen
Telefoon 03465-72740

In het kort...

MSX-Palet
MSX Mini DTP

Palet: niets meer of minder dan tekenen met de computer in plaats van op papier. In het I/O menu kunnen tekeningen opgeslagen of ingevoerd worden. Spiegelen, roteren en het kopiëren van schermbeelden is mogelijk. Het lijkt allemaal wat omslachtig en er zal heel wat tijd ingestoken moeten worden om er goed mee te leren werken. Puur voor de liefhebber lijkt ons.
Mini DTP, een eenvoudig DTP pakket. De bijgevoegde randen lijken aardig. Het meeste werk moet door de maker gedaan worden. Het pakket biedt weinig mogelijkheden.
Beide pakketten gaan vergezeld van geprinte nederlandstalige handleidingen.
Sparrowsoft
PALET prijs: ƒ 89,90
Mouse digitizer, te gebruiken met Palet: ƒ 59,90
MINI DTP, prijs ƒ 79,90 (tijdelijk ƒ 35,-)

Draw Applause

DTP met fraaie mogelijkheden op grafisch gebied. Een grote hoeveelheid plaatjes is bijgevoegd, evenals een communicatiepakket. 640 K RAM is nodig en dat is de reden dat we het pakket nog niet hebben kunnen testen. U houdt het van ons tegoed.
Ashton Tate, prijs: ƒ 1295,-(excl.)

Op herhaling

Eerder geteste DTP pakketten:

Dynamic Publisher MSX	105
Pagesetter Amiga	105
Publisher 1000 Amiga	105
Ventura Publisher	105
Ventura 2.0, eerste blik	111
Vizawrite Amiga	105

Dynamic Publisher MS-DOS

Bijna identiek aan de MSX versie (HCC Nieuwsbrief 105). Het pakket is in vergelijking met andere pakketten in die prijsklasse niet echt gebruikersvriendelijk. De handleiding geeft niet alle mogelijkheden. Daarom is er inmiddels een apart boek verschenen (ƒ 79,-!).
Radarsoft, prijs: ƒ 399,- (incl.)
Gratis bij Philips computers.
Uitbreidingspakket: ƒ 55,-
Nederlandstalige handleiding

De illustrator

Niet echt DTP. Het programma omvat drie onderdelen: snapshot maakt 'foto's' van het beeldscherm, een grafische editor om tekeningen te maken en verschillende lettertypes te gebruiken en Tasmerge. Deze laatste wordt gebruikt in samenwerking met een tekstverwerker. Door in de tekstverwerker commando's op te nemen uit Tasmerge, worden illustraties tijdens het printen afgedrukt.

Filosoft, prijs:ƒ 149,-(incl.)
Nederlandstalige handleiding

BESPREKING

Aan de vooravond van de presentatie van de Nederlandse MS-Word versie 5.0, zijn hier een aantal aanpassingen in versie 4.0 op een rijtje. Geen compleet overzicht, maar een selectie van de meest opvallende verschillen in vergelijking met voorloper 3.1.

Van MS-Word 3.1 naar 4.0

Edwin Ammerlaan

Al geruime tijd is er een flinke concurrentieslag gaande tussen twee van de meest populaire tekstverwerkers die er op dit moment verkocht worden. Enerzijds staat het pakket WordPerfect van de gelijknamige firma die onlangs met de Hollandse 5.0 versie op de markt kwam. Aan de andere kant staat Microsoft met hun MS-Word. Ook zij zijn over een aantal weken in het bezit van een 5.0 NL editie. Beide pakketten zijn goed, dat lijdt geen twijfel, en beginnen zelfs steeds meer op elkaar te lijken. Zo kunnen er in WP nu ook opdrachten worden gegeven door het intypen van één letter uit het betreffende commando en heeft Word eindelijk zijn langverwachte macro's. Wat Word 5.0 NL gaat brengen weten we echter nog niet, maar hier zijn ter overbrugging enkele opvallend 'nieuwe' mogelijkheden van 4.0.

MACRO De aanwezigheid van een macro-optie mag wellicht als de belangrijkste troef van MS-Word 4.0 beschouwd worden. De macro geeft, zoals u misschien wel weet, de mogelijkheid om informatie, meerdere handelingen of opdrachten onder één toetsencombinatie onder te brengen. In Word betekent dit doorgaans de Ctrl-toets in combinatie met een letter- of cijfertoets. De voordelen zijn bekend, een macro bespaart tijd en handelingen. Een macro in Word maakt u als volgt:

- U drukt allereerst de hoofdletter-(shift)toets samen met de F3-toets in. Onderin beeld verschijnt dan 'MO' voor Macro Opnemen.
- Daarna voert u de tekst in die u in de macro wilt hebben (door deze in te typen, of via Transfer Laden en de Bestandsnaam), of voert u de handelingen uit die u de macro wilt laten uitvoeren (bijvoorbeeld: Escape Transfer Vrijmaken Alles om een leeg scherm te krijgen).
- U drukt nogmaals de hoofdlettertoes en F3 tegelijk in om de macro te beëindigen. De letters MO verdwijnen dan uit beeld.
- Er verschijnt 'KOPIE naar:'. Hierbij vult u de naam in die u de macro wilt geven en voegt daar de extensie '.mac' aan toe. Dit is in principe voldoende, want via het commando Invoegen en de macronaam, roept u de macro weer op. Wilt u echter de macro koppelen aan een toets, dan typt u bij 'KOPIE naar' in; de macronaam met extensie '.mac', een kapje (^), waarna u de Ctrl-toets indrukt tegelijk met de letter of het cijfer dat u wilt gebruiken. Er komt dan bijvoorbeeld te staan:

VRIJMAKEN.MAC ^ <Ctrl 1>

Nadat u eenmaal een retour hebt gegeven, kunt u via Ctrl-1 op ieder willekeurig moment de macro 'Vrijmaken' oproepen.

De mogelijkheden en variaties met macro's zijn enorm. Ik raad u daarvoor aan de handleiding er eens op na te kijken; die is vrij duidelijk en staat vol goede voorbeelden.

FUNCTIETOETSEN MS-Word gaat ook wat betreft het gebruik van de functietoetsen steeds meer op WordPerfect lijken. Iedere functietoets heeft in 4.0 een *eigen* functie *en* functies in combinatie met de hoofdlettertoets, de Alt-, Ctrl-, en de Scroll Lock-toets. Daarnaast kan Alt in combinatie met enkele letters een handige en snelle ingreep doen bij het opmaken van tekens en alinea's in de tekst. Zo betekent Alt-O onderstrepen en Alt-C centreren. Door middel van de hoofdlettertoets ingedrukt te houden en met de muis of pijltjestoetsen in de tekst te bewegen, kan voor deze handelingen (centreren, uitvullen, subscript, superscript, enzovoort) een willekeurig stuk tekst worden aangegeven. De gekozen tekst licht dan op. (Wat overigens ook mogelijk is met de functietoetsen; Met F10 geeft u bijvoorbeeld een hele alinea aan). Het werken met toetsencombinaties vereist een goed geheugen of enige handigheid met de bijgeleverde sjabloompjes.

OPTIES De opties zijn flink uitgebreid. We kunnen in het vervolg de snelheid van de cursor aanpassen (een uitkomst voor als u niet met een muis werkt) en u kunt nu bijvoorbeeld ook (verschillende soorten) lijnen tekenen voor kaders, alinea- en kolomgrenzen of grafiekjes. Het tekenen doet u met de pijltjestoetsen/muis nadat u Ctrl-F5 (Lijnen Tekenen) heeft ingedrukt. Via de opties, maar ook met Alt-F9 kun u van de tekst-mode naar de grafische-mode, (en omgekeerd,) schakelen. Deze optie is vooral bedoeld om tekstopmaak te kunnen bekijken. U moet dan echter wel over een grafische kaart beschikken.

DOCUMENTEN Eén van de eerste dingen die u bij het overschakelen van een oude versie naar 4.0 zult merken, is dat een aantal commando's een andere 'commando-letter' heeft gekregen, of zelfs anders is gaan heten. Transfer Opslaan werd bijvoorbeeld Transfer Bewaren. De logica hiervan ontgaat mij enigszins, maar er zal ongetwijfeld diep over nagedacht zijn.

Bij de eerste keer opslaan van een nieuw document, verschijnt er, na Transfer Bewaren een lijstje in beeld, waar u gegevens betreffende het document kunt invullen, zoals 'auteur', 'trefwoorden', 'datum van creatie en revisie', etcetera. Op al deze gegevens kunt u dan naderhand via Bibliotheek doCumentenlijst een zoekopdracht loslaten, of alle aanwezige tekstfiles opvragen/tonen die de extensie '.DOC' hebben.

Er zijn nog tal van andere veranderingen en aanpassingen in 4.0 die we helaas niet meer op deze pagina kwijt kunnen. Wellicht dat het ook tè ver voert om *alle* verschillen aan te geven, met een gloednieuwe versie die op het punt van uitkomen staat. Was MS-Word 4.0 voor iedere Word-gebruiker al eigenlijk een verplichte aanschaf, editie 5.0 zal 3.1 en lager al helemaal doen verbleken.

PCNL-MEMO

Jaargang 1, aflevering 2 April 1989

10% Korting

Het lidmaatschap van de IBM-PC gg kan u voordeel opleveren. Met ingang van het uitkomen van deze PCNL-MEMO krijgen alle leden namelijk 10% korting op alle artikelen van de IBM-PC gg. Dus op de PCNL-diskettes, de PDS Catalogus, het PDS Supplement onderwijs, de ringbanden en slipcases, PCNL-DISK etc. De IBM-PC gg heeft er altijd naar gestreefd voor leden iets extra's te doen. Tot nu toe was het echter niet goed mogelijk te controleren of iemand lid was. We moesten altijd werken met een enorme papieren uitdraai (meer dan 17000 leden, dat zijn een hoop vellen papier!) die bovendien niet altijd even up-to-date was. De administratie van de IBM-PC gg beschikt nu ook over GG ledenbestand op disk. Daardoor is het mogelijk geworden op eenvoudige wijze te controleren of iemand IBM-PC gebruikersgroeplid is. Als u lid bent van de IBM-PC gg dan hoort u er niet alleen bij, het gaat u vanaf nu ook geld opleveren!
Hoe gaat de korting in zijn werking? Heel eenvoudig. U bepaalt het totaalbedrag voor de artikelen die u bestelt (**alleen** artikelen die bij de IBM-PC gg verkrijgbaar zijn en bijvoorbeeld beschreven staan in deze PCNL-MEMO of in kolommen van de IBM-PC gg op de Publish Ware pagina uit deze HCCNieuwsbrief) voegt daar de *f* 5,- verzendkosten aan toe en trekt van het dan ontstane totaal 10% af. (Zie verder de bestelinformatie op de vierde pagina van PCNL-MEMO).

Belangrijk

Het is niet voldoende om lid te zijn van de HCC. De 10% korting geldt **alleen** voor HCC-leden die lid zijn van de IBM-PC gg en dus voorkomen in het ledenbestand van de IBM-PC gebruikersgroep. Als u ook in aanmerking wilt komen voor de korting geef u dan nu snel op als lid van de IBM-PC gg (lees verderop hoe). Voor HCC-leden kost het lidmaatschap van de IBM-PC gg slechts *f* 5,- per jaar. Dat hebt u er zo uit!
Voor de HCC-leden die zich al lang geleden hebben opgegeven als lid van de IBM-PC gg (voor november 1988) is er een vrij eenvoudige manier om er achter te komen of ze daadwerkelijk geregistreerd staan als lid van de IBM-PC gg. Bij deze HCC-leden staat namelijk op het strookje van de acceptgirokaart waarmee de contributie voor 1989 is betaald de tweeletterige code "IB" (met eventueel nog andere codes als u lid bent van meerdere gebruikersgroepen). Bij HCC-leden die zich na november 1988 hebben opgegeven is er echter de mogelijkheid dat deze code niet op het strookje staat. Mocht u twijfelen of u lid bent van de IBM-PC gg dan is er een heel snelle manier om uw lidmaatschap zeker te stellen. Dat kan door een ledenadministratiekaart uit deze HCCNieuwsbrief in te vullen en rechtstreeks te sturen aan de IBM-PC gg, postbus 47, 7250 AA VORDEN. Wij controleren dan of u als lid voorkomt bestand van de gebruikersgroep. Als dat nog niet het geval is noteren we uw aanmelding en komt u vanaf dat moment in aanmerking voor de 10% korting. Wij zorgen er ook voor dat uw aanmelding naar de centrale HCC ledenadministratie wordt gezonden. Bij al onze afleveringen wordt een BTW-factuur gevoegd. Bij het factureren wordt nagegaan of u lid bent. Als dat het geval is wordt het factuurbedrag automatisch met 10% verlaagd. U blijft van de korting profiteren zolang uw naam op onze ledenlijst voorkomt. Zorgt u ervoor dat uw aanmelding als lid (of uw bevestiging daarvan) eerder dan een bestelling of uiterlijk gelijk daaraan bij ons binnenkomt. (Facturen waarop geen korting is vermeld kunnen niet achteraf worden gecorrigeerd!)

Lid worden

Bent u al HCC-lid, maar nog geen lid van de IBM-PC gebruikersgroep? Haal dan de ledenadministratiekaart uit deze HCCNieuwsbrief en vul daarop in dat u deel wilt nemen aan de IBM-PC gg. Als u direct gebruik wilt maken van de IBM-PC gg korting stuur deze kaart dan in een enveloppe naar de HCC IBM-PC gg, postbus 47, 7250 AA VORDEN. Rechtstreeks naar het HCC kantoor sturen heeft tot gevolg dat we daar 4-6 weken later van op de hoogte worden gebracht en maakt het verlenen van korting gedurende die periode onmogelijk. Het lidmaatschap van de IBM-PC gg kost voor HCC-leden slechts *f* 5,- per jaar.
Als u nog geen lid bent van de HCC en toch gebruik wilt maken van de korting van de IBM-PC gg dan moet u eerst lid worden van de HCC. Het lidmaatschap van de HCC kost *f* 55,- per jaar (inclusief het lidmaatschap van 1 gebruikersgroep). Het entreegeld bedraagt *f* 10,-. Lid worden van de HCC kunt u schriftelijk via de ledenadministratiekaart uit deze HCCNieuwsbrief of rechtstreeks bij de HCC, postbus 149, 3990 DC HOUTEN (tel. 03403-78788, ma t/m vr van 9-12 en van 14-16 uur). Bij opgave als nieuw HCC-lid ontvangt u na verloop van tijd een acceptgirokaart en een lidmaatschapskaart. Geeft u zich meteen op als deelnemer aan de IBM-PC gg! Ook in dit geval geldt dat als u uw kaart eerst naar de IBM-PC gg stuurt dat u dan direct gebruik kunt maken van de kortingsregeling.

INHOUD

Screendump

Elk toetsenbord van een PC beschikt over een toets waar heel cryptisch "PrtSc" of "Print Screen" op staat. Het is de bedoe-

Colofon

PCNL-MEMO is een uitgave van de IBM-PC gebruikersgroep, postbus 47, 7250 AA VORDEN. PCNL-MEMO verschijnt maandelijks integraal opgenomen in de HCCNieuwsbrief.

ling dat door het drukken op deze toets een papieren afdruk gemaakt kan worden van de inhoud van het scherm, een zogenaamde screendump. Dit werkt echter lang niet altijd zoals het zou horen. Soms lijkt hetgeen uitgeprint wordt nog enigszins op wat op het scherm te zien is. In vele gevallen echter slaat de printer volledig op hol (inclusief akelige piepgeluiden). De reden voor dit ongemak is gelegen in de schermaansturing van de PC.
De PC kent in principe twee soorten schermaansturing, de zogenaamde tekstmode en de grafische mode. In de tekstmode worden op het scherm alleen ASCII-codes weergegeven. Printers werken ook met ASCII-codes vandaar dat een screendump vanuit tekst-mode meestal redelijk goed gaat. Alle toetsenbord tekens (het alfabet, de nummers, leestekens etc.) komen goed over. Sommige printers kennen echter een aantal speciale karakters niet (griekse letters, letters met trema's etc.).
In de grafische mode wordt het scherm puntje voor puntje (we spreken van pixels) aangestuurd. Men noemt zo'n beeld een bit mapped image. Het maken van een screendump vanuit grafische mode is een verhaal op zich. Dit komt door het feit dat er zeer veel soorten grafische kaarten zijn en even veel, zo niet nog meer, printers. De resolutie van grafische kaarten varieert: CGA geeft 640 x 200 pixels, Hercules 720 x 348, EGA 640 x 350 en VGA 640 x 480. Maar ook de printers varieren sterk in hun oplossend vermogen (tot 300 dpi=dots-per-inch voor laserprinters) en daardoor in de manier van aansturing.
Voor het maken van grafische screendumps bestaan speciale screendumpprogramma's. Bij DOS wordt standaard het screendumpprogramma GRAPHICS meegeleverd. Dit is net als alle andere screendumpprogramma's een memory-resident programma. GRAPHICS moet eerst geladen worden, voor het programma waarvan de screendump gewenst is. GRAPHICS kan bepalen of het beeld in tekst of in grafische mode is. Afhankelijk hiervan wordt of tekst of een grafisch scherm uitgeprint. GRAPHICS kan echter alleen een screendump gemaakt worden van een CGA-scherm op een IBM Graphics of een EPSON compatibel matrix printer. Een algemeen geldende regel is dat het dumpen van een screen naar een printer alleen maar werkt bij de juiste combinatie van grafische kaart, printer en screendumpprogramma.
In de PDS Bibliotheek van de IBM-PC gg bevinden zich meerdere screendumpprogramma's voor verschillende combinaties van grafische kaarten en printers. Hieronder volgt een kort overzicht van de belangrijkste screendumpprogramma's (tussen haakjes staat telkens de PCNL-diskette waarop u het programma kunt vinden):
GDUMP, NECPRTSC, OKIDUMP, GRCITOH (PCNL0276). Screendump-programma's voor oudere types NEC (8023), C.ITOH (8510) en OKIDATA matrix printers.
SCRNDUMP (PCNL0565). Screendump-programma voor CGA, Hercules en EGA. Schermkeuze door /C, /H of /E aan de naam toe te voegen. Keuze uit meerdere printers; EPSON/IBM, een CITOH PROWRITER I/II, een OKIDATA 192 en een OKIDATA 92. De toevoegingen hiervoor zijn /E /C /1 /9. Voorbeeld voor EGA-kaart en een CITOH printer "SCRNDUMP /E /C".
HPRTSC (PCNL0762). Dit programma verzorgt een grafische screendump voor de Hercules kaart op een EPSON compatibel matrix printer.
GRAPHICS.ARC (PCNL0825). De ARC-file bevat een groot aantal screendumpprogramma's, oa; DMP200 (EGA naar Tandy DMP 200), DUMPHP (CGA naar HP Laserjet), EGAEPSON (EGA naar EPSON en compatibels), EP2GEM (naar GEMINI printers zonder "luxaflexeffect"), FXPRTSC (CGA naar EPSON FX-serie), GRAFTRAX (CGA naar EPSON met GRAFTRAX optie), LASERJET (CGA en EGA naar HP Laserjet, portrait en landscape), OKIDMP (CGA naar OKIDATA 84 e.d., liggend en rechtopstaand), TOSHGRAPH (CGA naar Toshiba modellen P1340, P1351 en P354).
NB. Als U een CGA-emulator gebruikt op een Hercules kaart (bijv. HGCIBM op PCNL0645) dan moet u geen Hercules screendumpprogramma gebruiken, maar een CGA-screendump programma. Door de emulator gedraagt de Herculeskaart zich namelijk als CGA kaart! De bovengenoemde programma's werken in principe ook met compatibel grafische kaarten en printers. Niet alle combinaties zijn echter getest. Het devies bij de meeste programma's blijft "zelf uitproberen". Bij de meesten is korte Engelstalige documentatie aanwezig! De genoemde diskettes zijn alleen rechtstreeks bij de IBM-PC gg verkrijgbaar (zie vierde pagina van PCNL-MEMO).

Public Domain Software

De nummering van de onderstaande diskettes is afkomstig uit de Public Domain & Shareware Bibliotheek van de IBM-PC gg. De genoemde PCNL-diskettes zijn verkrijgbaar op zowel 5,25 als 3,5 inch diskettes. De diskettes kosten *f* 7,50 (5,25 inch) of *f* 10,- (3,5 inch) per stuk. Alle diskettes zijn rechtstreeks te verkrijgen bij de IBM-PC gg (niet via de HCC bestelservice!). Voor bestelling per post zie de PCNL-bestelinformatie op de laatste pagina.

PCNL0506 - ORACLE en TAROT. ORACLE is een programma dat de computer laat helpen bij net voorspellen van de toekomst. Het bestaat uit twee onderdelen, TAROT en ICHING (documentatie aanwezig). Deze programma's helpen bij de complexe handelingen die uitgevoerd moeten worden bij de beide voorspellings technieken. TAROT deelt niet alleen de TAROT kaarten uit maar legt ze ook op de juiste manier neer en geeft bij alle kaarten een interpretatie van de betekenis. ICHING kan hexagrammen maken met de muntenwerp techniek of met de yarrow stokjes.

PCNL0578 - RESIDENT DOS UTILITIES. Deze diskette bevat een verzameling residente utilities. Deze programma's blijven in het computer geheugen aanwezig totdat de computer uitgezet of gereset wordt. Ze zijn daardoor ieder moment aan te roepen, ook tijdens het gebruik van andere programma's. Onder andere; DOSMON (geeft continu rechtsboven in beeld het nummer van de DOS service interrupt (in HEX)), FFC (rekenmachine met de 4 basisfuncties), HITTER (herdefinitie functie-toetsen, schakelen tussen CGA en MDA), HOTDOS (naar DOS vanuit een willekeurig ander programma), MRORGAN (maakt van het toetsenbord een synthesiser-toetsenbord voor musicaal typewerk), SAYTIME (laat de computer bij het indrukken van Alt-F10 de tijd met een blikken stem ZEGGEN!, werkt niet op een AT), TSR v2.2 (verwijderen residente programma's e.d.).

PCNL0655 - EDIT v1.39. EDIT is een zeer gebruikersvriendelijke tekstverwerker die door de eenvoudige en logische commando's en geringe grootte uitstekend geschikt is voor het kleinere werk. EDIT is met name ook te gebruiken als editor bij het maken van programma's (BASIC, PASCAL e.d.), batch-files, DOS tekstfiles etc. De tekstverwerkingsmogelijkheden zijn vrij uitgebreid; automatische herformatteren, headers en footers, uitvullen, vetdrukken, onderstrepen etc. Voor EPSON, C-ITOH, OKIDATA, HP Laserjet zijn printer setup files aanwezig.

PCNL0668 - PC-FASTYPE v3.0. PC-FASTYPE is een instructie programma om typen te leren. Het is speciaal ontworpen is voor de IBM-PC layout toetsenborden. Nu ook geschikt voor het 101-toetsen (enhanced) keyboards van o.a. de nieuwe PS/2 modellen. PC-FASTYPE werkt ook op HERCULES met de CGA-emulator HGCIBM (PCNL0645). De moeilijkheidsgraad van de oefeningen en de lessen wordt automatisch verhoogd. NB. Is niet geschikt voor toetsenborden met Nederlandse lay-out. En i.v.m. het kleurgebruik niet geschikt voor monochroom (composite) monitoren.

PCNL0697 - PRINTER UTILITIES. Deze diskette bevat een verzameling utilities voor speciale mogelijkheden met printen en printers. De meeste programma's zijn zelfdocumenterend. Onder andere; BANNERIF (maken van banners en pos-

ters), COVER2 (print gesorteerde directory op floppyformaat), PRN-PRT (print slechts gedeelten van een tekstfile), SUPER PRINTING UTILITY v2.2 (compleet printprogramma met diverse mogelijkheden zoals regelnummering, toevoeging headers en footers, datum, strippen van bepaalde code's, aanpassen aantal regels per pagina etc.)

PCNL0699 - BOEKHOUD. Een Nederlandstalig boekhoudprogramma dat gebaseerd is op het zgn. doorschrijfsysteem. Voor elke boeking wordt een debet- en een creditrekening ingevoerd. Het eindresultaat is een overzicht van de saldi per maand of jaar. Het rekeningschema kent een maximum van 999 rekeningen verdeeld over 10 groepen. BOEKHOUD voorziet in een BTW overzicht over omzet, voorheffingen, en af te dragen of te ontvangen bedragen. Elke boeking krijgt zijn eigen boekingsnummer. Bij grotere bestanden is een harddisk of AT-drive (1.2Mb) noodzakelijk.

PCNL0717 - KEYBOARD UTILITIES. Deze diskette bevat een verzameling geavanceerde utilities waarmee de werking van het toetsenbord veranderd kan worden. Onder andere; CED v1.0d (DOS command editor), F11F12 (herdefinitie functietoetsen F11 en F12), FKEYLBL (print toetsenbord template voor functietoetsen), JRES (gebruik toetsenbord ipv joystick), KBFIX (toetsenbord controle; versnellen, vergroten toetsenbordbuffer, ScrollLock vastzetten etc.) en NEWENTER (verandert de werking van de grijze "+"-toets in een "enter"-toets).

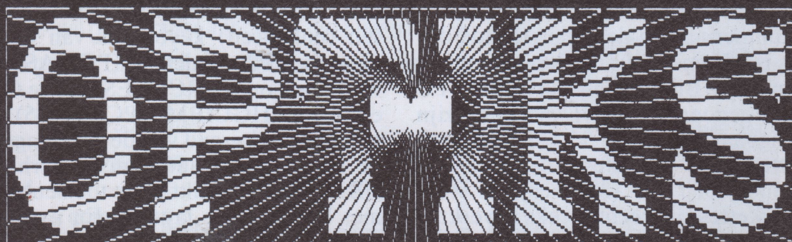
PCNL0745 - INSTACALC v2.01. INSTACALC is een compleet spreadsheet programma met een bijzondere eigenschap, het is memory resident. D.w.z. dat INSTACALC in het geheugen aanwezig blijft ook terwijl er andere programma's gestart worden. Dit geeft de mogelijkheid om bijvoorbeeld gegevens uit een tekstverwerker direct vanuit de tekst te importeren., En andersom is het mogelijk om tabellen en staafdiagrammen uit INSTACALC direct te exporteren naar een tekst in een tekstverwerker.

PCNL0746 - QUBECALC v3.01. QUBECALC is een spreadsheet programma met echt 3-dimensionale spreadsheets. Daarom heet een document in QUBECALC geen worksheet, maar workqube bestaande uit 64 pagina's, met 64 rijen van 64 kolommen per pagina. Totaal 262.144 cellen met elk een (x,y,z)-coordinaat. Alle gegevens kunnen in drie dimensies worden weergegeven, d.w.z in rijen, in kolommen of in pagina's. QUBECALC is voorzien van een groot aantal voorgeprogrammeerde functies, heeft grafische mogelijkheden (CGA vereist), kan Lotus 1-2-3 files importeren en exporteren.

PCNL0827, 0828 en 0829 - OPTIKS v2.06. OPTIKS is een programma waarmee grafische plaatjes weergegeven en gemanipuleerd kunnen worden. OPTIKS accepteert plaatjes die gemaakt zijn met een zeer groot aantal verschillende grafische programma's (LOTUS .PIC, Basic BLOAD, DR HALO II, MS-PAINT, PC-PAINTBRUSH, GEM PAINT etc.). OPTIKS accepteert zelfs plaatjes die gemaakt zijn op de Apple McIntosh! De plaatjes kunnen op vrijwel alle grafische kaarten, CGA, EGA, VGA of HERCULES, weergegeven worden en op een groot aantal matrix en laserprinters geprint worden. De plaatjes kunnen ook aangepast worden met OPTIKS. Het programma bevindt zich op disk 0827. De twee andere disks bevatten een bonte verzameling fraaie plaatjes, o.a. van tijgers, panda's, bloemen, voorwerpen en natuurlijk ook van schaars en/of in het geheel niet geklede jonge dames.

PDS Catalogus

Een uitgebreide beschrijving van de inhoud van de bovengenoemde diskettes kunt u vinden in de PDS Catalogus. De diskettebeschrijvingen van de PDS Catalogus staan op diskette. Met het bijgeleverde speciale zoekprogramma PCNL-VIEW kunnen de diskettebeschrijvingen bekeken worden. Helemaal compleet kost de nieuwe PDS Catalogus ƒ 50,-. Hiervoor ontvangt u een ringband en slipcase met daarin alle 9 tot nu toe uitgebrachte delen met diskettebeschrijvingen (op 9 diskettes van 5,25 inch of 5 diskettes van 3,5 inch in diskettetassen met ruimte voor 15 delen) en twee boekjes (de handleiding en een file/diskette-index). Zonder ringband/slipcase kost de complete PDS Catalogus ƒ 40,-. Losse (onder)delen van de PDS-catalogus zijn ook verkrijgbaar. De PDS Catalogus is alleen rechtstreeks te verkrijgen bij de IBM-PC gg. Zie voor de bestelnummers, overige prijzen en besteladres de vierde pagina van PCNL-MEMO.

Bestelnummers

Aan de artikelen, verkrijgbaar bij de HCC IBM-PC GG, zijn bestelnummers toegekend. Voor PCNL-software heeft dit tot gevolg dat het disketteformaat in het bestelnummer is opgenomen (het eerste cijfer "3" of "5" duidt op 3.5 inch of 5.25 inch formaat). Het vermelden van de nieuwe bestelnummers vereenvoudigt het verwerken van ingekomen bestellingen. Wij rekenen dan ook op uw medewerking.
Houdt er rekening mee dat het uitvoeren van bestellingen uiterst lastig is als door u verstrekte gegevens niet volledig zijn. Nu het gebruik van GIROTEL toeneemt, attenderen we u op het feit dat van de afzender weliswaar naam en (soms) woonplaats worden vermeld, maar dat uw postcode en adres bij de mededelingen moeten worden opgegeven. Als u dat bij de eerste bestelling doet (of als uw naam al in ons bestand voorkomt) kunt u bij een volgende bestelling volstaan met het vermelden van uw postcode en is de rest van de mededelingenruimte beschikbaar voor de bestelnummers. Hetzelfde geldt voor verzamelgiro-overschrijvingen. Vrijwel altijd is het aantal verstrekte gegevens ontoereikend. Het uitvoeren van een bestelling is dan natuurlijk niet mogelijk. Indien u op deze manier wilt betalen dient u een brief te sturen met de de benodigde bestelgegevens met de vermelding dat uw betaling d.m.v. een verzamelgiro volgt.
Op de pagina met bestelinformatie is ons telefoonnummer vermeld. U kunt daar terecht voor vragen over gedane bestellingen. Het nummer is niet bedoeld om informatie te verschaffen die ruim beschikbaar is in de PDS-catalogus (werken met programma's e.d.). Hoe de PDS-catalogus besteld kan worden staat op de volgende pagina. NB. Ons telefoonnummer is ook geen algemeen informatienummer voor adressen van HCC gebruikersgroepen die niet telefonisch bereikbaar zijn. Al die gegevens staan elders in de HCC Nieuwsbrief.

Bestelinformatie HCC IBM-PC GG

PCNL-software De PCNL-software is leverbaar op 2 diskette-formaten: op 5.25 inch diskettes (360 kB DSDD 48 tpi) en op 3.5 inch diskettes (720 kB DS 135 tpi).
Bij elke beschreven diskette is een 4-cijferig PCNL-NUMMER vermeld.
Het BESTELNUMMER van de diskette bestaat uit het PCNL-nummer voorafgegaan door een 5 (voor levering op 5.25 inch diskettes) of voorafgegaan door een 3 (voor levering op 3.5 inch diskettes).

Bijvoorbeeld
bestelnummer 50700 voor PCNL0700 op 5.25 inch diskette;
bestelnummer 30645 voor PCNL0645 op 3.5 inch diskette.

	bestelnummers en prijzen op 5.25 inch	op 3.5 inch
per diskette (=per PCNL-nr.)	5xxxx f 7.50	3xxxx f 10.00

PDS-catalogus
Compleet met 9 PDS delen (op 9x5.25 inch diskettes of 5x3.5 inch diskettes) met handleiding en indexen.

	bestelnummers en prijzen op 5.25 inch	op 3.5 inch
PDS-cat. incl. ringb/slipcase	58001 f 50.00	38001 f 50.00
PDS-cat. excl. ringb/slipcase	58002 f 40.00	38002 f 40.00

De losse PDS-delen:	bestelnummers en prijzen: op 5.25 inch	op 3.5 inch
PDS deel 1 (beschr. 0001-0100)	58101 f 5.00	38101 f 5.00
PDS deel 2 (beschr. 0101-0200)	58102 f 5.00	38102 f 5.00
PDS deel 3 (beschr. 0201-0300)	58103 f 5.00	38103 f 5.00
PDS deel 4 (beschr. 0301-0400)	58104 f 5.00	38104 f 5.00
PDS deel 5 (beschr. 0401-0500)	58105 f 5.00	38105 f 5.00
PDS deel 6 (beschr. 0501-0600)	58106 f 5.00	38106 f 5.00
PDS deel 7 (beschr. 0601-0700)	58107 f 5.00	38107 f 5.00
PDS deel 8 (beschr. 0701-0800)	58108 f 5.00	38108 f 5.00
PDS deel 9 (beschr. 0801-0900)	58109 f 5.00	38109 f 5.00

NB Ook bij aflevering van 2 delen op 1x3.5 inch diskette blijft de prijs f 5.00 per deel.

PCNL-pakketten met 10 diskettes per pakket.

	bestelnummers en prijzen op 5.25 inch	op 3.5 inch
PCNL-Starter-pakket (PCNL0352,0481,0482,0485,0486,0487,0520,0646,0647,0700)	58201 f 60.00	38201 f 80.00
PCNL-Turbopascal-pakket (PCNL0255,0332,0333,0479,0480,0515,0536,0537,0544,0606)	58202 f 60.00	38202 f 80.00
PCNL-Programmeer-pakket (PCNL0055,0176,0324,0330,0360,0488,0573,0683,0893,0894)	58203 f 60.00	38203 f 80.00
PCNL-DOS-Utilities-pakket (PCNL0320,0382,0471,0483,0597,0598,0599,0648,0649,0682)	58204 f 60.00	38204 f 80.00
PCNL-Games-pakket (PCNL0178,0201,0351,0352,0353,0355,0496,0527,0542,0674)	58205 f 60.00	38205 f 80.00

PCNL-DISK: magazine op diskette.
Een abonnement op 4 afleveringen (inclusief verzendkosten!!).

	bestelnummers en prijzen op 5.25 inch	op 3.5 inch
Met ingang van afl. 2 (mrt 88)	59002 f 60.00	39002 f 80.00
Met ingang van afl. 3 (sep 88)	59003 f 60.00	39003 f 80.00
Met ingang van afl. 4 (dec 88)	59004 f 60.00	39004 f 80.00
Met ingang van afl. 5 (mrt 89)	59005 f 60.00	39005 f 80.00
Met ingang van afl. 6	59006 f 60.00	39006 f 80.00

Ringbanden, Slipcases
Ringbanden voor A5 formaat, 3 ringen, afstand tussen 2 ringen 7 cm.

PCNL-Ringband blauw met 38 mm mechaniek

per stuk	per 12 stuks	per 24 stuks	per 48 stuks
72101 f 10.00	72102 f 110.00	72103 f 200.00	72104 f 380.00

PCNL-Slipcase blauw, passend om de PCNL-ringband

per stuk	per 12 stuks	per 24 stuks	per 48 stuks
72201 f 10.00	72202 f 110.00	72203 f 200.00	72204 f 380.00

PCNL-Ringband + Slipcase blauw (set van 72101+72201)

per set	per 6 sets	per 12 sets	per 24 sets
72301 f 20.00	72302 f 110.00	72303 f 200.00	72304 f 380.00

Ringband + Slipcase wit 38mm mechaniek met venster op rug ringband

per set	per 6 sets	per 12 sets	per 24 sets
72401 f 20.00	72402 f 110.00	72403 f 200.00	72404 f 380.00

Boekjes:
Supplement Onderwijs (beschrijving educatieve programma's uit onze biliotheek) 62001 f 10.00
Handleiding PDS (met o.a. aanwijzingen voor het gebruik van PDS) 62101 f 5.00
Indexen PDS (alle filenames t/m PCNL0800 62201 f 5.00

Bijdrage verzendkosten
Bijdrage verzendkosten 90001 f 5.00
Deze bijdrage geldt per zending voor binnen- en buitenlandse bestellingen.
Alleen bij PCNL-DISK zijn de prijzen inclusief verzendkosten.

Het verschuldigde bedrag:
VOEG aan het totaalbedrag voor de artikelen die u wilt bestellen een maal *f* 5,– VERZENDKOSTEN TOE.
LEDEN van de IBM-PC GG krijgen op dit totaalbedrag 10% korting. (zie voor de exacte eisen die hier gesteld worden en de zekerheid daaromtrent elders in deze PCNL-MEMO, trek niet zonder meer 10% af). Het zo berekende bedrag moet bij VOORUITBETALING worden voldaan met vermelding van (uitsluitend) de bestelnummers.
Het afhandelen van uw bestelling start pas NA ONTVANGST van uw betaling. Leveringstermijn: enkele werkdagen (max. 14 dagen).

Betaling
Betaling is mogelijk op de volgende manieren:
- door overmaking op onze Postbankrekening
- door overmaking op onze bankrekening.

(In deze gevallen zendt u uw opdracht naar uw postbank of bank).
- door een brief naar ons adres te zenden en een VOLLEDIG ingevulde betaalcheque, eurocheque of girobetaalkaart in te sluiten (naam HCC IBM-PC GG, datum, bedrag, pasnummer).

Besteladres
HCC IBM-PC GG , Postbus 47 , 7250 AA Vorden,
telefoon 05752-1881 (kantooruren)
telefax 05752-1382
Postbankrekening: 1 94 77 66
Bankrekening: 51.09.65.873
Beiden ten name van HCC IBM-PC GG te Vorden

Artikelen
Artikelen vermeld op deze bladzijde of in kolommen van de HCC IBM-PC GG zijn uitsluitend rechtstreeks bij de HCC IBM-PC GG verkrijgbaar. Bij andere gebruikersgroepen of in de HCC Bestelservice rubriek vermelde artikelen kunnen wij NIET leveren.

Bij correspondentie n.a.v. bestellingen wordt u verzocht zoveel mogelijk gegevens te vermelden, zoals uw postcode, naam en adres, telefoonnummer, zaken die van belang zijn bij het opzoeken van overboekingen zoals datum van uw afschrijving, verzenddatum van uwbrief, het kenmerk van onze factuur. Het verstrekken van onvoldoende gegevens leidt minimaal tot vertraging.

Verenigingsnieuws

Toekomst van de HCC

Besturen is vooruit zien. Daarom heeft het dagelijks bestuur van de HCC zich beraden op de mogelijkheden en het beleid van de vereniging in de komende vijf jaar. Op dit moment is er nog sprake van een interne discussie, vanzelfsprekend zal hierover te zijner tijd uitgebreid mededeling worden gedaan. De uiteindelijke beslissing over de koers die de HCC de komende jaren zal volgen wordt vanzelfsprekend genomen door de Ledenraad, de vertegenwoordiging van de leden.
Voor het dagelijks bestuur staat absoluut vast dat de HCC ook de komende jaren het karakter van een vereniging moet houden, met veel activiteiten door èn voor de leden.
Het feit dat besloten is een aantal BV's op te richten doet volstrekt niets af van de intentie dat de HCC een vereniging blijft, waar besluiten op een democratische manier worden gegeven. De BV's zijn er alleen om de HCC fiscaal een gunstige positie te geven.
Dat is in het belang van de leden, omdat daardoor zoveel mogelijk binnen de vereniging blijft.
De vorm wordt dus aangepast, maar de uitgangspunten van de HCC veranderen in hoofdlijnen niet.
Een nieuwe vorm heeft ook de lidmaatschapskaart, die u in deze HCC Nieuwsbrief vindt. In eerste instantie gaat het alléén nog maar om een nieuwe vorm en geeft deze kaart dezelfde rechten als de oude.
Maar er worden inmiddels voorbereidingen getroffen om de voordelen van het lidmaatschap nog aanzienlijk uit te breiden. Ook hierover zult u de komende tijd uitgebreid worden geïnformeerd.

Bestuur HCC.

Veel kopij

Er werd deze maand ongewoon veel kopij ingezonden door afdelingen en gebruikersgroepen. Daarom is wat extra ruimte benut voor het verenigingsnieuws. Toch was het helaas nodig om enkele zeer lange bijdragen enigszins in te korten.

Fido-net is een bulletin board systeem voor berichten-uitwisseling door HCC-leden.

Fido Naam	Fido-node	Sysop	Telefoon		Sponsor
Fido-HCC-Alkmaar-1	028	Peter van Diepen	072-126783	abcd	-
Fido-HCC-Almelo-1	021	Jan Verschaeren	05490-62542	abcd	HCC
Fido-HCC-Almere-1	038	Henk Slegh	03240-38702	abcd	Ormas bv
Fido-HCC-Amersfoort-1	013	Evert Bruinsma	033-950750	abcd	HCC
Fido-HCC-Amstelveen-1	040	Eltjo Huisman	020-472021	abcd	Hewlett Packard Nederland
Fido-HCC-Amsterdam-1	011	Olf van Reijen	020-154154	abcd	ABN
Fido-HCC-Apeldoorn-1	025	Ron Goossen	055-211811	abcd	Centraal Beheer
Fido-HCC-Apple.gg	107	Jan Willem Oomen	015-622421	abcd	Apple Nederland bv
Fido-HCC-Auditief-Gehandicapten.gg	117	Lud van der Garde	030-315317	abcd	-
Fido-HCC-Bliep	110	M.B.M. Heybloem	01623-14722	abcd	Distec Electronics
Fido-HCC-Brielle-1	012	Andre Visser	01810-15600	abcd	Infó Products Holland bv
Fido-HCC-Commodore.gg	108	Jelle van Douwen	03404-21728	abcd	Commodore Nederland
Fido-HCC-CP/M.	100	Bert Koopman	074-423860	abcd	HCC
Fido-HCC-CP/M-SWBoss	104	Bart van Halem	070-694081	abcd	HCC
Fido-HCC-Den Haag-1	026	Jan de Vries	070-936969	abcd	HCC
Fido-HCC-Eindhoven-1	014	Hans van Melis	040-481792	abcd	HCC
Fido-HCC-Emmen-1	031	Jan Leijerweerd	05910-21000	abcd	Cyco/Wordperfect Europe/ Academic Service
Fido-HCC-Gouda-1	030	Hans Ligthelm	01820-22314	abcd	Multiware
Fido-HCC-Groningen-1	019	Jan Maarten Langbroek	050-772950	abcd	HCC
Fido-HCC-Herpen-1	027	Frans Boeyen	04123-2332	abcd	LCI
Fido-HCC-Hoorn-1	020	Frank Bieri	02290-34046	abcd	Infotheek bv
Fido-HCC-Hoorn-2	033	Henk de Hen	02290-17748	abcd	-
Fido-HCC-IBMPC.gg	101	Ton Derks	08859-52370	abcd	IBM Nederland bv
Fido-HCC-Leeuwarden-1	041	Klaus Spithost	058-671351	abcd	HCC
Fido-HCC-Leiden-1	015	Chris Haneveld	071-314181	abcd	Infotheek bv
Fido-HCC-Middelburg-1	022	Jaap Delvoye	01180-34336	abcd	HCC
Fido-HCC-Mill-1	032	Ton Derks	08859-54500	abcd	Computershop Libo bv
Fido-HCC-Modelbaan-automatisering.gg	124	Lex van der Loo	079-422334	abcd	HCC
Fido-HCC-MSBoss-Oost	116	Marc Rebers	08360-26515	abcd	
Fido-HCC-MSBoss-West	121	Ed van der Bent	020-982155	abcd	Siemens
Fido-HCC-MSX.gg	102	Robert Aerts	072-610772	abcd	Micro Technology/ MSX Computer Magazine
Fido-HCC-Nijmegen-1	037	Rene Janson	080-788405	abcd	Wesseling Elektronika
Fido-HCC-Olivetti.gg-1	106	Majel Migo	079-610438	acde	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti-gg-3	113	Johan van Wingerden	010-4776746	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti-gg-4	115	Remco Slegh	03240-41871	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-5	118	Roelof Beverdam	053-337444	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-6	119	Andre de Lange	01729-9549	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-7	120	Bernard Bodt	08303-12998	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-8	122	Inno Frencken	02522-33245	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.gg-9	123	Ruud van der Linden	055-413377	abcd	HCC Olivetti gg
Fido-HCC-Olivetti.99-10	125	Hans van Balen	045-215877	abcd	HCC Olivetti gg
HCC-P2000.gg	105	Lambert Knapen	02942-2204	abcd	HCC
Fido-HCC-Rotterdam-1	029	Ed Rijnhout	010-4834256	abcd	PCP the Netherlands
Fido-HCC-Shareware	114	Wim Loerakker	08385-29478	abcd	Datashare bv
Fido-HCC-Sharp.gg	103	Henk Slegh	03240-38866	abcd	Ormas bv
Fido-HCC-Sittard-1	016	Leo Reijnen	04755-2041	abcd	HCC
Fido-HCC-Soft-Airmail	109	Erwin Hoogzaad	053-892704	abcd	Siemens nv
Fido-HCC-Steenwijk-1	042	J.M.J. Groenendijk	05210-88583	abcd	Nokia Data
Fido-HCC-Techstand	500	Hanno van der Maas	01860-15579	abcd	Zero bv
Fido-HCC-Tilburg-1	036	Martien Gerla	013-563150	abcd	Geveke Electronics
Fido-HCC-Utrecht-1	034	Peter Noy	030-945975	abcd	Vicorp
Fido-HCC-Venlo-1	023	Joep Niessen	077-822522	abcd	Simac
Fido-HCC-Zoetermeer-1	024	Marcel Stikkelman	079-423335	abcd	HCC
Fido-HCC-Zwolle-1	018	John Broek	038-547425	abcd	HCC
Fido-HCC-Zwolle-2	039	Willem Groeneveld	038-547161	ac	Dirksen Opleidingen
Fido-HCCN-Redactie	402	Jan Leijerweerd	03403-78220	acd	-.
Fido-Dosmenu-Service	213	Adrie Verkuil	03240-19797	acd	-
Fido-Gezondheidszorg	211	Ruud van der Linden	055-337951	abcd	-
Fido-IFG	210	Andre Schager	050-416073	abcd	-
Fido-Infoboard	206	Joop Mellaart	04780-88119	acd	-
Fido-Intra-bbs	208	Fred Theunissen	04780-89612	abcd	-
Fido-John	204	John Pansters	040-531453	abcd	-
Fido-NOS-Hobbyscoop	202	Joop Engels	035-45395	abcd	-
Fido-SCO-Narwal	209	Aad Nienhuis	020-279804	abcd	-

a = 300/300 baud; b = 1200/75 baud; c = 1200/1200 baud; d = 2400/2400 baud; e = 19.200 PEP Line setting: [baudrate], 8, N, 1

GEBRUIKERSGROEPEN

1802 gg
Jan Waldorp, 023-286808 (18.30-21.00)
Crayenesterlaan 85, 2012 TJ Haarlem

2650 gg
Joep Reits, 074-424117 (18.30-21.00)
Oelerweg 98a, 7555 GW Hengelo

6500 gg
J. Beyer, 015-134269 (18.30-21.00)
Bastinglaan 7, 2614 GP Delft

68' gg
Pieter Schiphorst, 02159-35211 (18.30-21.00)
Lange Heul 394a, 1403 NZ Bussum

68000 gg
Peter Ebbelink, 01880-18620 (18.30-21.00)
Sluiswachter 38, 3201 GG Spijkenisse

Advance gg
Postbus 86, 5201 AB Den Bosch

AIM-65/PC-100 gg
A. J. Tuinhout, Postbus 505, 2600 AM Delft

Amstrad/Schneider gg
Ernst Pereira, 015-131048 (niet 18-20)
R. de Beerenbrouckstraat 31, 2613 AS Delft

Apple gg
Dirk v. d. Waal, 010-4160489 (19-22 uur)
Postbus 427, 3200 AK Spijkenisse

Aquarius gg
N. v. d. Laan, 079-211493 (18.30-21.00)
Herikerberg 72, 2716 EX Zoetermeer

Artificiële Intelligentie gg
Paul Guijt, 020-476637, Van Heuven
Goedhartlaan 677, 1181 KX Amstelveen

Astrologie gg
H. Leefkens, 01720-34665
Schuberthof 90, 2402 GL Alphen a/d Rijn

Atari gg
J. Slemmer
Van der Borchlaan 7, 4835 KM Breda

Auditief Gehandicapten gg
L. van der Garde
Cornelis Evertsenstr. 27, 3572 JR Utrecht

BigBoard gg
Erwin Hoogzaad
Schiestraat 46, 7523 TH Enschede

Bondwell/Elci gg
Henk v. d. Hoeven, 010-4359313 (18.30-21.00)
Schiedamseweg 38, 3134 BL Vlaardingen

C gg
Postbus 89
6930 AB Westervoort

Commodore/Compet gg
Henk Lurvink, 020-267887 (20.00-22.00)
Postbus 2, 3984 ZG Odijk

Compucolor gg
Jaap Severein, 02207-19954 (18.30-21.00)
Bergkristal 36, 1703 EC Heerhugowaard

CS/SWTPC/09 gg
dhr. P. G. Waldman, 075-172719 (na 20.00)
Molenveld 24, 1541 SK Koog a/d Zaan

DAI gg
H. Rison, 04490-48863
Luxemburgstraat 17, 6164 BS Geleen

Datacommunicatie gg
Bert Gulikers, 045-416233 (18.30-21.00)
Burg. Franssenstraat 21, 6467 AK Kerkrade

DOS gg
Ron Scheepers, 03212-1653 (18.30-21.00)
Langs de Bogen 16, 8255 GG Swifterbant

Exidy Sorcerer gg
Charles Netteler, 010-4330493 (18.30-21.00)
Pr. Hendrikstraat 3d, 3071 LG Rotterdam

Forth gg
Vic van de Zande, 033-941671 (18.30-21.00)
Finnmark 7, 3831 JE Leusden

G2 gg
W. H. Klijn, 01623-17501 (18.00-22.00)
Helfrichstraat 7, 5102 VH Dongen

Genealogie gg
K. J. F. Heymans
Laurens Reaellaan 32, 2024 BH Haarlem

IBM PC gg
Johan Hageman
Postbus 1169, 1200 BD Hilversum

Kunst, ontwerp en vormgeving gg
Robert Borst, 04163-72271 (18.30-21.00)
Kasteeldreef 30, 5151 RS Drunen

Logo gg
W. Heyster, 08380-21306
Annadaal 96, 6715 JC Ede

Modelbaan gg
J. van den Oever, 079-512060
Valenberg 29, 2716 LP Zoetermeer

MSX gg
J. M. Zwart, 072-338228 (18.30-21.00)
Kleine Olven 3, 1851 CW Heiloo

NewBrain gg
Menno Stevens, 020-924137 (18.30-21.00)
Postbus 4494, 1009 AL Amsterdam

Olivetti gg
Postbus 232, 2910 AE Nieuwerkerk a/d IJssel

Onderwijs gg
Postbus 338
1600 AH Enkhuizen

OSI gg
Rein Heesterman, 079-312211 (18.30-21.00)
G. v. d. Poellaan 440, 2722 XT Zoetermeer

P2000 gg
Lambert Knapen, 02942-2204 (maandag 20.00-22.00)

Pascal gg
Piet Hermkens, 033-614593 (18.30-21.00)
Scheltemalaan 21, 3817 KR Amersfoort

Politie & Computers gg
G. Hageman, Basserhof 32
1703 EX Heerhugowaard 02207-42207 (18.30-21.00)

Postzegel gg
D. B. Bezemer, Elzendreef 187
2272 CL Voorburg, 070-873650

Sharp MZ gg
J. Bancken, 033-945286 (20.00-22.00)
Lis 14, 1273 CD Huizen

Sinclair gg
T. Molenaar, 01670-66845 (18.30-21.00)
Postbus 76, 2260 AB Leidschendam

Tandy gg
Paul van Deelen, 073-139136 (18.30-21.00)
Kogelbloemstraat 4, 5212 XL Den Bosch

Tulip gg
J. van Noordwijk, 030-290124 (19.00-21.00)
Postbus 6, 3734 ZG Den Dolder

Unix gg
Hans Oey, 03402-32100 (8.30-17-00)
Vosseweide 92, 3437 TE Nieuwegein

Zenith/Heath gg
Han Nieuwland
1e Helmerstraat 101, 1054 DM Amsterdam

AFDELINGEN

De Hobby Computer Club is een zelfstandige vereniging, voor allen die belangstelling hebben voor of zich bezig houden met het bouwen, programmeren en/of gebruiken van micro-computers.

Contributie
De contributie voor 1989 bedraagt ƒ 55,–. (Basiscontributie inclusief lidmaatschap één gebruikersgroep. ƒ 5,– extra per gebruikersgroep meer dan één. Bij aanmelding in de loop van het jaar geldt een gereduceerd tarief. Tevens wordt bij aanmelding éénmalig ƒ 10,– inschrijfgeld in rekening gebracht.

Deze staat vermeld op de u toegezonden acceptgirokaart. Beëindiging van het lidmaatschap is mogelijk per einde van het kalenderjaar. Opzegging van het lidmaatschap per briefkaart (voor 1 november) aan de HCC. Bij tussentijdse opzegging van het lidmaatschap vindt geen restitutie plaats van de contributie. Wel worden de te verschijnen HCC Nieuwsbrieven voor het lopende kalenderjaar toegezonden.

1. Aanmelding als lid door invullen en inzenden van de achterin dit blad afgedrukte aanmeldingskaart. Vergeet niet een postzegel te plakken.
2. Adreswijzigingen zo snel mogelijk doorgeven aan de HCC via de achterin dit blad afgedrukte briefkaart.
3. Indeling in een afdeling vindt automatisch plaats op postcode.
4. Indeling bij een gebruikersgroep moet u zelf opgeven.

Vermeld in al uw correspondentie, bij uw bestellingen, adreswijzigingen en dergelijke steeds uw lidmaatschapsnummer en postcode. Dit bespaart ons veel zoekwerk. Uw lidnummer staat elke maand op de adresstrook van de HCC Nieuwsbrief.

De HCC Afdelingen, die per regio zijn ingedeeld, geven de HCC-er algemene informatie. In de cursussen en/of lezingen, die door hen worden georganiseerd, komen verschillende interessante onderwerpen op het gebied van 'micro-computing' ter sprake. Eenmaal in het bezit van een systeem kan de HCC-er zich aansluiten bij een van de vele gebruikersgroepen. Op de bijeenkomsten die door deze groepen worden belegd, kan de HCC-er in een gezellige sfeer kennis uitwisselen waardoor het gebruik van zijn machine nog plezieriger wordt.
Hieronder staan de afdelingen en gebruikersgroepen vermeld met hun contactpersoon.

Afdeling Almere
Paul van Balken, 03240-31689 (18.30-21.00)
Dillepad 14, 1314 KB Almere

Afdeling Amsterdam
Theo Nicola, 020-265390 (19.00-21.00)
Postbus 61289, 1005 HG Amsterdam

Afdeling Apeldoorn
R. Terwiel, 055-669909 (18.30-21.00)
Salomonszegel 95, 7322 ET Apeldoorn

Afdeling Arnhem
Hans Drexler, 080-770200 (18.30-21.00)
Graafseweg 248, 6532 ZV Nijmegen

Afdeling Breda
Jan Douwes, 01608-35391 (19.00-21.00)
Waldhoornlaan 104, 4876 BE Etten-Leur,
Postbus 1931, 4801 BX Breda

Afdeling Den Haag
Theo Spinders, 070-676713 (18.30-21.00)
Postbus 71740, 2507 BH Den Haag

Afdeling Den Helder
L. Visser, 02230-21865 (18.30-21.00)
Lijsterstraat 22, 1781 WD Den Helder

Afdeling Eindhoven
040-835703

Afdeling Friesland
Jaap Stok, 058-152796
Postbus 1079, 8900 CB Leeuwarden

Afdeling Groningen
Jan Maarten Langbroek, 050-272711 (18.30-21.00)
Postbus 1650, 9701 BR Groningen

Afdeling Haarlem
M. J. van Valen, Duvenvoordestraat 80
2013 AH Haarlem

Afdeling Hoorn
Sjaak Sneek, 020-457214
Uilenstede 194, 1183 AP Amstelveen

Afdeling Leiden
Jan Bregman, 071-126000 (18.30-21.00)
v. d. Werfstraat 32, 2312 VW Leiden

Afdeling Nijmegen
René Janson
Krayenhofflaan 21, 6541 PN Nijmegen

Afdeling Noordoost Brabant
Nico Koppers, 073-137644 (18.30-21.00)
Postbus 2281, 5202 CG 's-Hertogenbosch

Afdeling Rotterdam
M Alstede
Haveneind 21, 3252 LE Goedereede

Afdeling Sittard
Ad Hoogenboezem, 04748-1695 (18.30-21.00)
Salmenhofweg 5, 6095 BX Baexem

Afdeling Steenwijk
L. Bos
Pr. Christinastraat 60, 8331 GB Steenwijk

Afdeling Tilburg
C. A. F. S. Scholberg, 013-424401 (18.30-21.00)
Juraweide 308, 5022 LG Tilburg

Afdeling Twente
M. Mensink, 053-330082 (18.30-21.00)
Postbus 3801, 7500 DV Enschede

Afdeling Utrecht
Hans Verbeek, 035-47825 (18.30-21.00)
Leeuwenstraat 28a, 1211 EV Hilversum

Afdeling Venlo
Jan Peeters, 04765-1693 (18.30-21.00)
Postbus 8029, 5993 ZG Maasbree

Afdeling Zeeland
Mw. J. H. Berghuijs-Goris, 01185-1680 (overdag)
De Boisotstraat 45, 4371 BL Koudekerke

Afdeling Zoetermeer
Guido Melief, 079-313195 (18.00-22.00)
v. Boisotring 64, 2722 AD Zoetermeer

Afdeling Zwolle
G. Weide, 038-543381 (18.30-21.00)
Chopinstraat 37, 8031 ZH Zwolle

Sluitingsdata Verenigings-nieuws

Nummer 116 (mei) op zondag 2 april 's avonds om 24.00 uur. Nummer 117 (juni) op zaterdag 6 mei en nummer 118 (juli) op zondag 4 juni. **In FIDO-Houten, 03403-78220, File area 3.**

HCC Afdeling Amsterdam

ATARI ST Ons project uit c't om op een eenvoudige en relatief goedkope wijze een harddisk aan de ST te koppelen kreeg veel belangstelling.
Door dit harddisk project heeft een enthousiast groepje hardware mensen elkaar gevonden. Omdat we verslaafd zijn aan sjippies en de geur van smeltend harskern-soldeer zijn we alweer met een vervolgproject bezig. Ditmaal willen we eens kijken wat er voor nodig is om een hard-disk via een SCSI controller aan de ST te koppelen. Daarvoor moet een host interface, die tussen het DMA-kanaal en een SCSI controller zit, ontworpen en gebouwd worden. Op FIDO Amsterdam hebben we een hoekje ingericht waarin we onze ervaringen zetten. Wilt u op de hoogte blijven van ontwikkelingen of eigen ervaringen met anderen delen? Log in (020-154154) en laat een bericht achter.

AMIGA Henk Lurvink, bestuurslid van de Commodore gg, gaf onze bijeenkomsten een flinke injectie met gebruikers en hun computers. Op de laatste bijeenkomst werden enige Amiga 500 en 2000 systemen gesignaleerd. Waar blijft de 1000? Die is er toch ook nog?
Ook voor de Amiga zijn we bezig geweest met het koppelen aan een harddisk. Hoewel er in het begin enige problemen met de meegeleverde software waren, lijken deze nu verholpen te zijn. Ook voor de Amiga hebben we een hoekje in FIDO Amsterdam ingericht om ervaringen in te zetten.

Daarnaast willen we nog andere hardware-projecten met de Amiga realiseren. Daarvoor zoeken wij mensen die bekend zijn met de hard- en de software van de Amiga en bereid zijn deze projecten te begeleiden. Voor nadere inlichtingen kunt u contact opnemen met Theo Nicola, 020-265390.

CURSUS MS-DOS Deze is inmiddels door veel leden met grote tevredenheid gevolgd. Het is gebleken dat de leerstof soms te veel is om in twee avonden eigen te maken.

AFDELINGEN

Omdat het wèl de bedoeling is dat cursisten na deze cursus zelfstandig met MS-DOS verder kunnen gaan, hebben we besloten de cursus iets anders op te zetten. Elke cursus wordt nu afgesloten met een zgn terugkomavond. Cursisten die dat op prijs stellen kunnen hiervan gebruik maken. Op deze avond kunt u vragen stellen over de behandelde stof en problemen waar u na de cursus tegenaan bent gelopen. Omdat we ervan uitgaan dat de cursussen kostendekkend moeten zijn heeft dit wel consequenties voor de prijs. Deze wordt nu *ƒ* 90.00 incl. BTW.
Het doel van de cursus is:
- inzicht krijgen in de taak en de werkwijze van MS-DOS
- kunnen werken met de meest gebruikte DOS- en hulpprogramma's
- inzicht krijgen in de structuur en organisatie van een harde schijf.

Wilt u zich opgeven? Stuur dan een briefkaartje met uw naam, adres, telefoonnummer, HCC lidnummer en de avond(en) waarop u niet kunt, naar John Meyer, Reinwardstraat 75, 1093 HB Amsterdam. Voor eventuele vragen, 020-929099.

DTP Ofwel Desk Top Publishing. Daar staat dit nummer dus vol mee. Desk Top Publishing. Waar staat dit voor? Tafelblad uitgeven? Buro uitgeven? In eigen beheer uitgeven? Is er een Nederlands woord voor? Het is het onderwerp van onze volgende thema-avond op **24 april**. We gaan dan eens flink opmaken, en niet alleen met de computer en beeldscherm. We zijn hard bezig met de inhoud en vormgeving. Nadere bijzonderheden over deze en onze andere bijeenkomsten zetten wij op FIDO Amsterdam 020-154154 en in de HCC pagina's op COMNET, 078-156100

Theo Nicola

BELEGGEN Enkele nummers geleden vroeg ik hier of er computeraars waren die zich daar mee bezig hielden. Die waren er en ze kwamen bijeen om over hun verslaving te praten en de aanwezige programmatuur van Elsevier, Davilex en ST-Invest met elkaar te vergelijken. Besloten is om voorlopig elke tweede maandag van de maand in een hoekje van de Amsterdamse bijeenkomsten in het Ytech-gebouw, de nog niet verdiende winsten te calculeren. Neem het door u gebruikte programma (en computer) rustig mee!

Ed Baars

NETWERK We vroegen ons af of er belangstelling zou zijn voor een **Onderwijs gg**. Onder de bezoekers van de thema-avond bleek de animo ervoor groot. Er is grote behoefte aan een informeel netwerkje rond een FIDO, waar docenten die computers in het onderwijs gebruiken, ervaringen kunnen uitwisselen. De eerste schapen zijn al over de Dam in Amsterdam. Wie eraan mee wil doen of daar ideeën over heeft kan reageren. Per post naar HCC Afd. Amsterdam, t.a.v. Mieke Holtackers, postbus 61289, 1005 HG Amsterdam of op de Amsterdamse FIDO.

LEKEN-BASIC Op de HCC-Dagen gaven diverse vrouwen te kennen belangstelling voor zo'n cursus te hebben. Er komt er dus een. Hij wordt gegeven op vier woensdagavonden van 20.00-23.00 uur, te beginnen op **26 april**. De kosten bedragen *ƒ* 50,- Incl. BTW. Vrouwen die destijds wilden, maar ook vrouwen die er voor het eerst van horen en mee willen doen moeten dat even laten weten aan bovenstaande postbus of FIDO. Telefonisch kan ook: 020-310748 (19.00-22.30 uur). Werkt u met een ander systeem dan MS-DOS moet u dat systeem (of Basic-versie) opgeven. Dan houden we daar rekening mee.

Mieke Holtackers

HCC Afdeling Arnhem

ZWART LICHT? Ik zit dit te tikken tijdens onze bijeenkomst in februari. Om mij heen zitten mensen ingespannen te staren naar groen of geel (of zwart) oplichtende beeldschermen. Het zijn er ondanks het hondeweer toch nog weer vrij veel. Zou dat komen door de beloofde consumptiebon? De koolzuurdruk op de tap is veel te hoog, zodat de glazen bier voornamelijk schuim bevatten. Maar ja, veel mensen zijn toch met de auto en die drinken niet!

ACTIVITEITEN Op 10 april zal een lezing worden gehouden over MSX videographics. Door een demonstratie kunt u zien hoe u beelden van een videorecorder kunt bewerken met een MSX computer.
Bridgeliefhebbers opgelet! De heer Wielinga zal op 8 mei zijn bridgeprogramma demonstreren. Dit programma staat de gebruiker toe zijn eigen biedsysteem in te voeren en het tijdens het spel te veranderen.

UIT HET HUISHOUDEN Ons bestuur is wederom versterkt, zodat we nu met

ons vijven zijn. Floris Strumphler zal zich richten op PD-software. In het bijzonder die voor MS-DOS systemen. Ons contactadres is sinds februari: Graafseweg 111, 6512 BS Nijmegen, 080-235817.
De avonden worden iedere tweede maandag van de maand gehouden in zalencentrum Mabri, Bernulphusstraat 13 te Oosterbeek. Aanvang half acht.

Hans Drexler

HCC Afdeling Breda

BIJEENKOMST Aan de geanimeerde februari-drukte in 'De Tunnel' was niet af te zien, dat er van een geïmproviseerde organisatie sprake was. We konden helaas geen gebruik maken van onze vertrouwde stek 'De Belcrum'. De parallelinformatie 'MS DOS, WAT IS DAT?' en een inleiding op het relationele pakket QUATTRO konden ongehinderd voortgang vinden.

ACTIVITEITEN Zoals onze leden hebben kunnen vaststellen, is het voorjaar niet alleen in de natuur, maar ook in onze activiteiten op respectabele wijze doorgebroken. In maart zullen niet alleen de vaste items van ons programma, maar ook een eerste introductie van het combi-pakket STORYBOARD, alsmede een sessie van WORDPERFECT in samenwerking met het 'fonts-pakket' LETTRIX de revue hebben gepasseerd. Voor 13 april a.s. verwachten we naast MS DOS... en POWER-C een vervolg van STORYBOARD. Ook zal door een externe medewerker de praktijk van DBASE III+ worden belicht.

FIDONODE De trouwe lezer van onze bijdragen aan de Nieuwsbrief zullen zich de bij herhaling geuite noodzaak tot een regionale FIDO-node herinneren. Ook is de wens geuit (via Houten) te komen tot een collectieve aanschaf van noodzakelijke hardware, waarbij in eerste instantie gedacht wordt aan modems. In feite tamboert ons afdelingsbestuur al vanaf oktober 1988 op deze voor de leden zo belangrijke items. Het moet ons van het hart dat, ondanks correspondentie en telefonische notities, de situatie tot op heden (20 februari) nog ongewijzigd is. Wij hopen dat hierin spoedig verandering komt, zodat de communicatie binnen de regio Breda nu eindelijk op niveau kan worden gebracht. Wij houden u op de hoogte!

Jan Douwes

BIJEENKOMST Het onderwerp van deze avond staat nog niet geheel vast.

We zijn echter volop doende om de door ons geplande zaken op tijd te regelen. Iedere bijeenkomst zit er één van de bestuursleden in de MS-DOS hoek om u te helpen met eventuele problemen. De PC met modem staat ook deze avond klaar om bij onze FIDO (en andere) in te loggen. Ook deze combinatie wordt door één van de bestuursleden bemand. Wanneer u vragen of problemen heeft, kunt u deze gerust voorleggen aan uw mede-HCC-leden en natuurlijk aan het bestuur.

Wilt u uw kostbare computerapparatuur verzekeren, dan kunt u gebruik maken van de HCC computerverzekering. Informatiemateriaal en inschrijfformulieren zijn bij ons verkrijgbaar. Regelmatig wordt mij door vrouwelijke computer-enthousiasten de vraag gesteld of de bijeenkomsten door vrouwen worden bezocht. Dit bevestig ik telkens weer, maar wij zouden het zeer op prijs stellen als deze vragenstelsters ook onze bezoeksters zouden kunnen worden.

De eerstvolgende bijeenkomst is op dinsdagavond 25 april van 19.30-22.00 uur, in het gebouw van de SOWS, Gondelstraat 31, Scheveningen.

IDEEËN of suggesties voor een onderwerp van een bijeenkomst, of eventueel een eigen bijdrage? Graag, die kunnen we altijd gebruiken. Hiervoor kunt u altijd reageren via de post aan HCC Afdeling Den Haag, Postbus 71740, 2507 BH Den Haag. Of via FIDO Den Haag, 070-936969, te richten aan ondergetekende. U kunt mij ook bellen op ons telefoonnummer **070-676713**. Ben ik niet thuis, dan kunt u uw naam en telefoonnummer inspreken op het antwoordapparaat en ik bel u, zoals u gewend bent, zo snel mogelijk terug.

Theo Spinders

HCC Afdeling Eindhoven

COMPUTERVLINDERS De lente is in mijn computer geslagen. Vreemde tekens en een onwillig pakket waren het gevolg. Computervirus? Nee, computervlinders denk ik. Er is echter niet veel nieuws onder de zon voor de afdeling. Het loopt zoals het zou moeten: goed dus. Vandaar dat dit stukje niet de gebruikelijke lengte heeft. Toch wil ik even een verre sprong in de toekomst wagen. Ondanks dat de HCC-dagen van vorig jaar een succes waren, willen we de leden binnen de regio er wat meer bij gaan betrekken. Voor dit jaar dus kan een ieder die denkt iets nuttigs te kunnen doen of tonen, zich melden bij het bestuur.

PD-SOFTWARE Op het moment dat ik dit schrijf lopen er onderhandelingen met iemand die ons van nieuwe PD-software kan voorzien, rechtstreeks afkomstig uit Amerika en Duitsland. Gloednieuw dus en veelbelovend. Waarschijnlijk zult u er op onze avonden wel meer van horen (en hopelijk zelfs zien). Even inloggen op FIDO Eindhoven en in file-area 1 rondneuzen. Daar vindt u de nieuwste lijst. Downloaden die hap en op voorhand lekker thuis selecteren wat u wenst. Dit spaart u een hoop tijd met het bestellen.

LEZING Op donderdag 6 april hebben we in buurthuis 'De Ketting' aan de Tinelstraat te Eindhoven een lezing gepland over een geheimzinnig onderwerp. De lezing zal worden gehouden door de stichting Wetenschappelijk Onderzoek Eindhoven. Waarover? Zelf komen luisteren, het belooft heel wat te worden!

ONZE TELEFOONLIJST:
- 24 uur per dag het antwoordapparaat (sommigen noemen het de babbelbox...) waarop u uw grieven kwijt kunt: 040-835703.
- 's Avonds Dhr. van Reekum, 040-432002.
- Ons nummer over datacommunicatie, Jaap Kramer 040-550521.

Het adres van de afdeling: De Eilanden 1, 5673 KK Nuenen.

Rest me nog u een zonnige lente te wensen... met of zonder vlinders.

Jan van der Elsen

HCC Afdeling Groningen

BIJEENKOMST Zoals iedere derde woensdag van de maand, is er ook 19 april weer een bijeenkomst in het

denksportcentrum aan de Oliemuldersweg 43 te Groningen van 20.00-23.00 uur.

CONTACT met het bestuur van de afdeling Groningen kan:
- via een briefje naar postbus 1650, 9701 BR Groningen.
- door 's maandags tussen 20.00-22.00 uur te bellen met 050-272711.

Op andere tijden kunt u luisteren naar een bandje met bestuursmededelingen.

VERANDERINGEN Onze FIDO is, tegen de tijd dat u dit onder ogen krijgt, verhuisd naar 050-772950. Wegens aanvaarding van een betrekking elders in den lande, heeft onze voorzitter (en sysop) Frans Hardijzer zijn werkzaamheden voor de afdeling moeten beëindigen. Jan-Maarten Langbroek heeft de voorzittershamer voorlopig overgenomen (tot de ALV op 24 mei). Tevens hebben we in de vorm van Herman Hegge bestuursversterking gekregen.

SERVICE Tijdens de bijeenkomsten kunt u uw inktlint inleveren voor een inktverversing. Ook kunt u een MODEM huren om op ontdekkingsreis te gaan in dataland.
Tot ziens op 19 april!

Henk Wieringa

HCC Afdeling Hoorn

MENSEN MET WENSEN De afdeling Hoorn wil wat meer gaan doen om ook eens wat andere leden dan de trouwe vaste kern naar de avonden te krijgen. Daartoe willen we graag reacties van mensen met wensen.

IN ANDERE PLAATSEN bijeenkomsten organiseren? Die bereidheid is er van onze kant, omdat we beseffen dat het voor veel leden bezwaarlijk is om daarvoor steeds lange reizen te moeten ondernemen. Daartoe willen we, ja moeten we weten, wat voor wensen er bij onze leden in de Noordkop leven. Bij die andere plaatsen denken wij met name aan Enkhuizen, Zaandam en Purmerend omdat er daar zeker wel interesse zal zijn. We verzoeken de leden die daar wat voor voelen een kaartje te sturen, of te bellen naar 072-112868 tussen 9.00-19.00 uur. Dus liever niet 's avonds, want dan zijn we meestal weg.

HOME AUTOMATION Het is mogelijk met eenvoudige middelen vele dingen in het huis (of bedrijf) te automatiseren, waardoor zelfs verrassende besparingen kunnen worden bereikt. Op een eventuele eerste avond zullen wij allerlei mogelijkheden op onze (MS-DOS) computer demonstreren.

COMPUTER MEE Het is altijd weer verrassend te zien wat anderen met hun computer uitkuren en wat voor leuke dingen dat kunnen zijn. Dat hoeven helemaal geen technische hoogstandjes te zijn; ook leuke spelletjes, mooie HiRes en Fractals trekken altijd veel belangstelling. Daarom verzoeken we juist diegenen met andere dan MS-DOS machines eens wat meer van hun kunnen te laten zien. Met name voor Commodore en Atari zoeken we mensen die daar wat moois op kunnen laten zien. Het is de bedoeling dat in diverse media te laten aankondigen.

TRANSPORTPERIKELEN Het is ons ter ore gekomen dat sommigen best wel met hun computer willen komen, maar dat op de fiets niet zo erg zien zitten. We willen proberen om daar iets voor te regelen, maar dan moeten we natuurlijk wel weten wie dat zijn. Bij de volgende avonden zullen we daarvoor vragenlijsten neerleggen.

OVER FIDO Veel vragen kunnen via FIDO gesteld, maar ook beantwoord worden. Binnen het telefoon-basisgebied kost dat haast niets. Ook vallen we niemand lastig als er net iets op de TV is dat ons niet maar die ander wèl interesseert. Op de komende avonden zullen wij één en ander demonstreren met FIDO-sessies die op schijf zijn vastgelegd.

Wim Janssens

HCC Afdeling Leiden

BIJEENKOMSTEN Die zijn sinds kort in een nieuwe, gezelligere gelegenheid: In Den Leidschen Salon, Steenstraat 2, Leiden (Vlak bij het station Leiden). Kom kennismaken met andere computer-enthousiasten en wissel ervaringen uit. Er is ruimschoots gelegenheid om in een ontspannen sfeer vragen te stellen en problemen voor te leggen aan mede-HCC-leden. Veel vragen kunnen we ter plekke beantwoorden. Neem vooral uw systeem mee (een aanmoedigingspremie is voorhanden). Dat maakt het geven van antwoorden en instructie wel zo makkelijk. Schroom niet om ook met beginnersvragen te komen. Dat soort vragen hebben we allemaal wel eens, en waarom uren puzzelen als andere computergebruikers uw vraag of probleem in vijf minuten kunnen oplossen? Zo mogelijk geven wij demonstraties en, als de telefoon niet al te druk bezet is, proberen we het gebruik van het FIDO-net te laten zien.
De eerstvolgende bijeenkomst is op DINSDAG 21 MAART om 20.00 uur. Volgende bijeenkomsten steeds op de derde dinsdag van de maand.

OPROEP We zoeken nieuwe bestuursleden. Bel met de secretaris, 071-126000 (18.30-22.00 uur), of kom op een van onze bijeenkomsten.

Jm Tewis

HCC Afdeling Noord Oost Brabant

DE OPEN DAG op zaterdag 25 maart 1989 vervalt en wordt nu definitief gehouden op zondag 23 april 1989 van 10.00-17.00 uur. Dit vindt plaats in het gehele complex van het Wijk- en Dienstencentrum 'De Biechten' te Hintham, dat belangeloos in de bloemen wordt gezet door een bloemenboetiek. Thema van deze dag, die wij als afdeling in nauwe samenwerking met de gemeente Rosmalen organiseren is: 'Leven met computers, zonder drempels!'

MEDEWERKING wordt verleend door:
- de gemeente Rosmalen
- verschillende organisaties van visueel, auditief en lichamelijk gehandicapten
- de Vereniging voor Weer- en Sterrenkunde 'Galaxis'
- het Rode Kruis
- de Sterrenwacht Heesch
- de Big-Band van de Muziekschool uit Rosmalen
- Scouting Hintham
- en alle andere medewerkenden die ik vergeten ben.

BIJEENKOMSTEN Elke tweede dinsdag van de maand in het Wijk- en Dienstencentrum 'De Biechten' (zie plattegrond in HCCN 106, blz. 91) aan de Vincent van Goghlaan 1 te Hintham (Gemeente Rosmalen) vanaf 20.00 uur.
Ons bestuurslid Gerard Klunder geeft op elke bijeenkomst, nadat een lezing of demonstratie is gegeven, in een andere ruimte dan onze bijeenkomstruimte een cursus in het werken met dBASE III+.

Het verheugt ons bijzonder dat het aantal bezoekers van onze avonden stijgende is. Heeft u interesse om een lezing of een demonstratie over uw computergebruik te geven, laat dit dan even weten via ons secretariaat. Wilt u dan ook de door u benodigde ruimte en apparatuur vermelden? Bij uw presentatie kunt u, als u daarom vraagt, gebruik maken van onze apparatuur.

PRIKBORD Wij vragen uw aandacht voor onze prikborden waarop u bestuursmededelingen, vraag- en aanbod, waarschuwingen etcetera kunt vinden.

FIDO-NODES:
- Node 27 (HCC Herpen-1), 04123-2332 (Frans Boeyen).
- Node 32 (HCC Mill-1), 08859-54500 (Ton Derks).
- Node 101 (HCC IBM PC-gg), 08859-52370 (Ton Derks).

ACTIVITEITEN Op onze bijeenkomst van 11 april a.s. wordt wederom een lezing door Apple-Centre Den Bosch gegeven met als onderwerp 'Multi-Media'. Op de bijeenkomsten van 9 mei en 13 juni hopen we uitleg te kunnen geven over 'moeilijke woorden' die in onze computerhobby gebruikt worden.

CONTACTEN met het bestuur bij voorkeur op onze bijeenkomsten, via FIDO-node 27 of schriftelijk via ons secretariaat, Postbus 2281, 5202 CG 's-Hertogenbosch

Nico Koppers

HCC Afdeling Nijmegen

EXPERT En... bent u al bezig met het bouwen van uw eigen expert systeempje, naar aanleiding van de lezing in maart? Enkele leden zijn er in ieder geval wèl mee aan de slag gegaan. Als u daar ook toe behoort, kom dan nog eens met uw systeem naar een afdelingsavond en laat uw vorderingen zien.

RE-INKT ONDERZOEK Uit het grote aanbod van 'lege' inktlintjes elke avond is te merken, dat u deze service op prijs stelt. Om nu een nog beter inzicht te krijgen in het verloop ervan, doen we er sinds een maand een vragenformulier bij. Vul dit svp. in, na ervaring opgedaan te hebben met het gere-inkte lintje en overhandig ons dit op een afdelingsavond.

COMMODORE & ATARI Binnen de afdeling zijn er diverse mensen die met een Commodore of Atari werken. Alleen worden dit soort computers (bijna) niet meegenomen naar een afdelingsavond (waarom niet?). We zijn van mening dat op bovenstaande computers hele fraaie dingen kunnen waar wij als MS-DOS'ers alleen maar van kunnen dromen. Denk hierbij eens aan de zeer uitgebreide grafische mogelijkheden op de Atari en de Amiga. Neem dat ding dus eens mee en laat de mogelijkheden ervan zien! We weten zeker dat u al gauw een groep belangstellenden om u heen heeft staan. Mocht u nu niet zoveel

AFDELINGEN

van uw computer afweten, neem hem dan ook mee want er zijn altijd mensen die u verder op weg willen helpen. Dus, kunnen we op jullie rekenen...?

ROMMELMARKT In mei willen we een tweedehands rommelmarkt organiseren. Te denken valt aan spullen die wat te maken hebben met computerapparatuur, maar dan wel in de breedste zin van het woord. Deze rommelmarkt willen we op een zaterdag houden. De juiste datum wordt nog bekend gemaakt. Echter: dit hele idee valt of staat met medewerking van de leden en belangstellenden. Dus zou u hier aan mee willen werken neem dan vroegtijdig contact op met het bestuur.

CONTACTADRES De afdeling is schriftelijk te allen tijde bereikbaar onder postbusnummer 6601, 6503 GC te Nijmegen. Als u telefonisch contact met een der bestuursleden zoekt, gelieve u zulks te doen tussen 19.00-21.00 uur. Houdt u a.u.b. ook aan deze tijden. Want ook wij zijn maar vrijwilligers die overdag heel andere dingen te doen hebben. Verder zijn we natuurlijk ook voor de modem'ers te bereiken op FIDO Nijmegen, 080-788405; dit kan natuurlijk 24 uur per dag.
Tot ziens op de volgende afdelingsavond.

René Janson

HCC Afdeling Rotterdam

NIEUW BESTUUR Op 17 maart j.l. kozen we een nieuw afdelingsbestuur en vonden we een aantal mensen bereid om als bestuursmedewerker afdelings-activiteiten te ondersteunen.
Bij die verkiezingen legde het Dagelijks Bestuur van de HCC uit waarom in het verleden de afdeling Rotterdam niet goed functioneerde. Ingegaan werd op de reorganisatie van de bestuurswerkzaamheden en het door ons opgezette werkplan.
Gesteund door het 'hoogste gezag' zullen we de komende twee jaar met dat werkplan 'THE SKY IS THE LIMIT' aan de weg gaan timmeren.

THEMA'S Op woensdag 26 april demonstreren Bram den Exter en André Visser van FIDO BRIELLE-1 hoe **modemcommunicatie** werkt en kunnen de vaste inloggers de 'andere kant' van de FIDO-keuken bekijken. En u helpen met mogelijke problemen. Dat hebben ze beloofd!

CURSUSSEN De **MS-DOS** cursus neemt vijf, en de (beginners)cursus **WordPerfect** tien avonden. Beide cursussen gaan vijftien piek per avond kosten en duren van 19.30-22.30 uur. De leden die zich reeds opgaven kregen daarover bericht. De **dBASE III+** cursus wacht nog op een goede leraar.

Wie nog mee wil doen kan een kaartje aan het secretariaat sturen. Het cursusgeld dient vooraf te worden betaald. Alle cursussen worden met een examen en een certificaat afgesloten.

BEGINNERSAVONDEN Voor beginnende computeraars organiseren we twee avonden over het gebruik van de computer. Wat gebeurt er als u hem aanzet? Wat is MS-DOS en GW-BASIC? Hoe sluit ik die printer aan? Ook gaan we in op de functie van de computer in de maatschappij en komen onderwerpen als informatie en gegevens, Mega- en Kilobytes, en de werking en opbouw van een computer aan bod. Beide avonden duren van 19.30-22.30 uur en kosten samen ƒ 15,-. Opgeven bij het secretariaat.

PD-SOFTWARE Er is een bibliotheek, van door de leden zèlf gemaakte software. Graag breiden we hem verder uit met door u gemaakte programma's. Neem daarvoor contact op met het secretariaat.

De vraag naar software van onze CD-ROM overschrijdt onze stoutste verwachtingen. Om de wachttijden te verminderen hebben we er een selectie uit gemaakt. Ook overwegen we een extra computer aan te schaffen voor het kopieerwerk. De prijs is ƒ 2,50 (5,25") en ƒ 5,75 (3,5").

MUURKRANT M.i.v. deze maand treft u daarop mededelingen van het bestuur, informatie over activiteiten aan. U kunt daarop advertenties plakken, of (uw oplossing voor) een computerprobleem.

INFORMATIELIJN Behalve op de avonden van de bijeenkomsten (Dan geeft het antwoordapparaat informatie over die bijeenkomst) kunt u mij bellen over informatie of technische problemen. Als ik niet thuis ben, kunt U uw boodschap op het bandje inspreken. Op **01879-3178**
Onderstaand een verslag van de werkgroep Tandy model 2000.

Miranda Alstede

GESCHIEDENIS Toen TANDY besloot om de fabricage en de verkoop van model 2000 te stoppen, vielen de ondersteuning en het uitbrengen nieuwe

software weg. Nu is het altijd verstandig om je bij een vereniging aan te sluiten, maar in zo'n situatie is dat een vereiste. Ook wij besloten dus om voor onze machine een clubje te vormen.

De Afdeling Amsterdam was bereid om ons te steunen en in september 1987 werd de werkgroep Tandy model 2000 een feit.

EN NU? We hebben geen bestuur, maar een team voor ondersteuning en stimulering van het gebruik van de Tandy 2000, die natuurlijk niet alleen in Rotterdam in gebruik is. De vragen om hulp en verzoeken om deelname komen van gebruikers uit alle windstreken. We zijn dus landelijk actief. Als u zo'n Tandy hebt en HCC-lid bent, adviseren wij u om u als lid aan te sluiten.

CLUBBLAD EN -AVONDEN Eens per maand verschijnt ons NIEUWSBRIEFJE van inmiddels drie pagina's. Daarin staan de diverse wetenswaardigheden omtrent onze machines aan bod en wordt de directory van de nieuwe PD-diskette vermeld. Daarnaast zijn de plaats en data van de clubavonden erin opgenomen. Die bijeenkomsten vinden tegelijk met die van de Afdeling Rotterdam plaats in De Larenkamp, Slinge 303 te Rotterdam-Zuid (zie de agenda verderop).

FIDO We hebben op Node Rotterdam-1, nummer (029), 010-4834256, een area beschikbaar gekregen voor Messages en Files.

WIE DOET WAT?

- Algemene zaken: Leo van Putten, 010-4352172 en Piet Huisman, 01880-16817.
- Clubblad: Theo Spaan, 010-4676300, Pb. 3210, 3003 AE Rotterdam.
- Hardware: Joop Leipoldt, 010-4515660.
- Ledenadministratie: Henk Langhorst, 010-4359156.
- PD-Library: Mw. Marty Meuldijk, 010-4343397.
- Coördinatie gebruikers in België: Elbert Pattijn, 070-201953.

Piet Huisman

HCC Afdeling Sittard

LEZINGEN

- Woensdag 19 april 1989: databases en spreadsheets voor privé gebruik, door Aljo Tossaint; een aantal practische toepassingen.
- Woensdag 21 juni 1989: hardware voor de PC, door Ad Hoogenboezem.
- Woensdag 20 september 1989: communicatie met FIDO, door Leo Reijnen.

KLEURENMONITOREN Onze afdeling heeft thans de beschikking over een aantal kleurenmonitoren, die worden aangesloten op de afdelings-pc's. Omdat de presentatie van veel software er in kleur veel beter uitziet, hopen wij met deze aankoop veel leden van de afdeling een plezier te doen. Kom naar onze afdelingsbijeenkomsten en overtuig jezelf. De afdelings-pc's staan er om ook door jou gebruikt te worden. Uiteraard zijn ze voorzien van een harde schijf en een schat aan PD-software.

SCANNEN EN DIGITALISEREN Tijdens een van onze laatste bijeenkomsten heeft Rogier van Nassau met behulp van een Atari-computer een demonstratie gehouden over het scannen en digitaliseren van beelden (image-processing). De interesse hiervoor bleek uit de grote belangstelling van onze leden. Rogier bedankt! Het ligt in het voornemen, deze demonstratie in de loop van dit jaar te herhalen.

CONTACTADRESSEN Onze lijst dient te worden aangepast en luidt thans: Wim Ernst (04742-3987), Ad Hoogenboezem (04748-1695), Hein Kop (04490-14818), Leo Reijnen (04755-2090).

Ad Hoogenboezem

HCC Afdeling Steenwijk

BIJEENKOMSTEN Zoals gewoonlijk vinden onze bijeenkomsten de eerste en de derde vrijdagavond van de maand plaats in de Meenthe. Dit betekent dat er op 7 en 21 april een bijeenkomst is, maar in mei moeten we vanwege bevrijdingsdag afwijken van dit schema. De bijeenkomsten zijn dan op 12 en 26 mei.

THEMA'S De laatste bijeenkomst van de maand is in principe een avond met een thema. Op 21 april staan de programmeertalen Pascal en C op het programma. Hoe deze avond precies gaat verlopen is nog niet bekend.

FIDO Onze FIDO is inmiddels vol in bedrijf en kan dag en nacht worden bereikt op 05210-88583. De sysop is Jan Groenendijk.

INLICHTINGEN over de afdeling of de bijeenkomsten kunt u verkrijgen bij Cor Hilbrink (eerste secretaris), Linthorst Homanstraat 40, 8384 EG Wilhelminaoord, 05212-1685.

Luc Bos

HCC Afdeling Twente

ONZE BIJEENKOMSTEN worden iedere tweede dinsdag van de maand, vanaf 20.00 uur, gehouden in Twente Technovia, Walstraat 2 in Enschede. Ze worden meestal geopend met een praatje. Als het enigszins kan, en het zich daarvoor leent, proberen we nu ook om het praatje met computerend handelen te ondersteunen. Het betreft dan wel MS-DOS onderwerpen. Maar -ik blijf het roepen- zodra iemand iets anders te vertellen heeft, schuiven we MS-DOS acuut een keer aan de kant.

LEDENVERGADERING Op woensdag 29 maart j.l. is er een algemene ledenvergadering in **Café-Restaurant 'De Zon'**, op de hoek van de Zuiderhagen en de Pijpenstraat (tegenover de Bibliotheek). Op het moment dat ik dit schrijf (26 februari), weet ik nog niet hoe de opkomst zal zijn, maar ik wil hier alvast mijn excuses maken naar al degenen die niet tijdig wisten waar ze moesten zijn. Tenslotte komt niet iedereen naar de afdelingsbijeenkomsten en krijgt dus ook niet iedereen het maandelijkse infootje. We hebben, toen de plaats van vergadering bekend was, nog nèt binnen de deadline van de vorige Nieuwsbrief geprobeerd deze mee te laten nemen. Helaas! Dat liep mis...

COMPUTERDAG? Nieuws is er verder niet zoveel, wel onzekerheid. Onzekerheid of we dit (voor)jaar wel weer een Twentse Computerdag kunnen organiseren. Wie het vorige nummer goed gelezen heeft, zal kunnen beseffen dat de actieve kern van de afdeling weer een forse deuk heeft opgelopen, nu zoveel ervaren actievelingen zich hebben teruggetrokken. Bij de deelnemers van vorig jaar was er genoeg animo voor herhaling, maar dan liefst eerder in het voorjaar. Nou, dat zou dus ongeveer nu zijn, nietwaar?! En dat lijkt er niet in te zitten. Misschien zijn er nog alternatieven te formuleren, daar wordt in ieder geval naar gezocht. Maar zelfs als dat lukt, dan nog hebben we een grote behoefte aan actieve vrijwilligers. Hoofden en handen die het denk- en doe-werk dat bij de vele activiteiten komt kijken, kunnen helpen verlichten. Waar zijn jullie?

Rob de Krieger

HCC Afdeling Utrecht

BIJEENKOMSTEN Die vinden plaats op elke eerste maandag van de maand in de Technische School 'de

Bron', Vaderrijndreef 7 in Utrecht-Overvecht van 19.30-23.00 uur. Afwijkende data worden tijdig vermeld in de Nieuwsbrief.

CURSUS C De Commodore/Compet gg organiseert in samenwerking met de afdeling Utrecht een cursus over de programmeertaal C. Veel professionele programmatuur is in C geschreven en vaak zijn modules bijgeleverd, die door de gebruiker zelf kunnen worden aangepast (denk bv. aan UNIX-achtige applicaties). Ook in de 'PD-sfeer' verschijnen steeds meer programma's, waarvan de broncode in C is geschreven. Hierdoor ondervindt de taal steeds meer belangstelling van de hobbyïst. Liefhebbers prijzen de goede overdraagbaarheid tussen verschillende computer-systemen en de 'snelle' code die wordt gegenereerd.

DREMPEL Maar zoals zo vaak, lijkt de drempel te hoog om deze taal ook daadwerkelijk te leren. Meestal wordt verondersteld, dat de taal te moeilijk en te onoverzichtelijk is. De Commodore/Compet gg wil nu dus wat doen aan deze misverstanden. De cursus is niet gebonden aan een bepaald type computer. Een verder voordeel: voor diverse computer-systemen is er een PD C-compiler te vinden, zodat u niet eerst een dure compiler hoeft aan te schaffen om deze cursus te volgen.
Meer informatie kunt u vinden in het artikel van de Commodore/Compet gg, elders in de Nieuwsbrief bij het nieuws van de gebruikersgroepen.

Adri Kuiper

hcc Venlo

COMPUTERDAG Alweer het achtste jaar dat we dit doen. Dit keer op 6 mei a.s. met als thema: **PC-privé, wat doe je ermee?.**
De dag duurt van 10.00-17.00 uur en breng gerust uw kinderen mee, want als ze jonger dan 10 jaar zijn komen ze gratis binnen. En als u graag alleen rondloopt, parkeert u ze gewoon even in de creche, want die is er ook.
Deze dag organiseren we om mensen te laten zien wat er met een computer mogelijk is, want dat blijkt na die zeven jaar nog steeds een actueel gegeven. Door de toename van het computergebruik in alle delen van de samenleving, zijn er steeds meer mensen die niet weten wat dat ding kan.

MEER INFO? Als u anderen wilt laten zien dat u het wèl weet, stuur dan een briefje naar HCC Afd. Venlo, Steenstraat 37, 5981 AC Panningen, of bel 04760-73650. U ontvangt dan alle informatie die u nodig heeft. Woont u in de buurt van Venlo, kom dan naar een van onze bijeenkomsten in Grand Hotel de Maagdenberg te Venlo. Elke eerste dinsdag van de maand kunt u er terecht.

J.Swillens

HCC Afdeling Zeeland

HOERA! Een vreemde gewaarwording! Gewoonlijk wil ik even nakijken wat ik de vorige keer voor verhaal heb geschreven. Dus: tekst oproepen in de tekstverwerker of, als er ook een afdruk gemaakt is, deze opzoeken. Want de 'laatste' Nieuwsbrief bevat over het algemeen het voor-vorige stukje... Maar nu staat de gezochte tekst al in Nieuwsbrief 114, terwijl ik nog een paar dagen de tijd heb voordat mijn bijdrage aan nr. 115 de telefoonlijn ingepiept moet worden. Fantastisch! Ik feliciteer graag redactie en drukker met deze prestatie! Het geeft een heel prettig gevoel. Net of alles wat reëler is, minder science fiction-achtig. Houden zo!

OVERDAG Deze vermelding in de afdelingenlijst heeft wel heel andere gevolgen dan waarvoor het eigenlijk bedoeld was! Het lijkt een soort vrijbrief voor iedereen, uit welk deel van het land ook, om mij te benaderen met vragen over printerkeuze, virusproblemen, startmoeilijkheden met programma's, printers die niet doen wat men verwacht enz. enz. enz. Laatst had ik zelfs een jeugdige HCC'er uit XX (ik zal hem niet verraden...), die mede-gebruikers van zijn computermerk zocht en het heerlijk vond dat hij mij overdag kon bellen. Want 's avonds bellen vond zijn vader niet goed, omdat de telefoonrekening dan te hoog zou oplopen! Zo goed en zo kwaad als ik kan probeer ik de helpende hand te bieden, hoewel dat beslist toch niet als de taak van een eenvoudige afdelingssecretaris kan worden gezien. Uiteraard moet ik ook vaak doorverwijzen naar speciale gebruikersgroepen of adviseren met een plaatselijke afdeling contact op te nemen.

TERUGBLIK Zoals bij ons gebruikelijk werd het januari-onderwerp uit Vlissingen begin maart in Goes herhaald. Die 30 km zijn voor een auto niet onoverbrugbaar, maar meestal blijft men liever wat dichter bij huis. De afstanden zijn in onze provincie toch al groot genoeg. Vlissingen wijdde de februari-bijeenkomst aan de Archimedes. Na een inleidend praatje en de gelegenheid tot het stellen van vragen kon men de praktijk bekijken: de naast elkaar opgestelde Acorn-versies vertoonden een aanmerkelijk snelheidsverschil in het uitvoeren van gelijke opdrachten.

ZEEUWS VLAANDEREN Ondanks de (schijnbaar?) geringe belangstelling wil het bestuur naar alle waarschijnlijkheid toch proberen aan de 'overkant' iets van de grond te krijgen. Wat langs elkaar heen lopen als gevolg van vakanties heeft tot gevolg gehad, dat er op dit ogenblik nog niets concreets te vertellen is. Maar verliest u de moed niet! Wij zijn allemaal ook maar vrijwilligers met soms weinig tijd.

WAT ER KOMT Heel voorzichtig ga ik wat noemen. Toekomstige onderwerpen zijn:
- muziek met de Amiga (wellicht ook met andere computers).
- programmeren in Basic.
- een MS-DOS avond.

De bestuursleden die de evenementen als speciale taak op hun schouders hebben, moeten één en ander nog wel concretiseren. Wij wachten af! Naast de algemene onderwerpen willen wij een proef nemen met een soort 'hoekbespreking': in klein verband, liefst op verzoek, wordt rondom een computer een bepaald onderwerp besproken. Vraag voor maart: aandacht voor Lotus 123. Iedereen met suggesties, vragen, moeilijkheden, oplossingen enz. is in die werkhoek van harte welkom.
Als nieuw verschijnsel hopen wij tenslotte een soort toko te gaan bemannen voor de levering van hard- en software, supplies e.d. Dit staat nog in de kinderschoenen, maar kinderen groeien meestal hard...

J.H. Berghuijs-Goris

HCC Afdeling Zoetermeer

BIJEENKOMSTEN zijn er elke eerste woensdag van de maand in de sporthal Olympus, Voorweg 7 te Zoetermeer. Voor april is dat dus de vijfde. Deze karakteristieke sportkoepel ligt ongeveer honderd meter vanaf het sprinterstation Voorweg en is derhalve ook met het openbaar vervoer goed bereikbaar. De aanvang is om 20.30 uur en een half uurtje eerder voor mensen die hun systeem willen opzetten. Op de bijeenkomst in april zal een lezing worden gehouden over datacommunicatie via modems. Deze lezing zal in principe voor iedereen 'toegankelijk' zijn, dat wil zeggen: enige voorkennis hierbij is niet noodzakelijk. Tevens, maar dit onder voorbehoud, zal er een demonstratie zijn van CD-ROM: 600 MB op één schijfje.

TELEFONISCHE VRAAGBAAK Om urgente (technische) moeilijkheden met betrekking tot uw computerhobby te kunnen oplossen kunt u met uw vragen terecht bij Henk Jansen, 079-411111.

FIDO ZOETERMEER (500/24) heeft sinds februari een 40 Mb harddisk. Deze verdubbeling van de opslagcapaciteit maakt een nog betere service mogelijk. Er zijn inmiddels vijftien points geregistreerd, maar van enkele heeft de sysop Marcel Stikkelman nog niets vernomen. Als dat te maken heeft met technische problemen, aarzel dan niet eens te bellen naar de sysop of Henk Jansen, onze technische vraagbaak en tevens Dutchie-expert (500/24.1077 Point of Questions).

BIBLIOTHEEK Nog even afhankelijk van het feit of onze begroting wordt goedgekeurd, zal worden begonnen met het opzetten van een afdelingsbibliotheek. U kunt dan op vertoon van uw HCC-lidmaatschapskaart een boek één maand lang lenen, met een maximale verlenging van nog een maand. We houden ons aanbevolen om boeken over computers, die bij u nu onder een dikke laag stof staan omdat u ze al uit het hoofd kent, af te stoffen en te herdistribueren.

FLOPPYTHEEK Vanwege de grote belangstelling voor de PD-diskettes is een speciale kopieermachine gebouwd, zodat voortaan meegenomen systemen voor nuttiger demonstraties gebruikt kunnen worden. Momenteel hebben we ongeveer 200 Volumes MS-DOS-software en 65 Volumes Atari-software. Aan PD-software voor de Amiga wordt gewerkt. Wèl is daarvan inmiddels een catalogus aanwezig. Nog steeds geldt dat iedereen, die een **(PD)** schijfje heeft dat we nog niet hebben, hiervoor gratis een andere mag uitzoeken.
Tot ziens op de volgende afdelingsbijeenkomst!

Guido Melief

HCC Afdeling Zwolle

AFDELINGEN

PROBLEEM Een echtpaar, waarschijnlijk Zwollenaren, heeft zich op de clubavond van februari aangemeld als lid. Zij hadden kortgeleden een MS DOS machine (SIREX) met harddisk aangeschaft. **Helaas ben ik hun gegevens kwijt!** Foei! Ik schaam me diep. Maar, lieve meneer en mevrouw, mocht u dit lezen: Ook ik wacht nu met smart op bericht... (En u, trouwe lezer, als u ze denkt te kennen, wilt u ze dan even tippen?)

PRETTIG was het om zoveel mensen op de clubavond te zien. Jammer dat drie van onze bestuursleden dit moesten missen. Gezien het aantal hobbyvrienden dat regelmatig overstapt naar en van de PTC-hoek, mogen we aannemen dat het combineren van de clubavonden duidelijk waarde toevoegt aan uw bezoek. Wat zou het toch mooi zijn als er een nog grotere verscheidenheid aan machines te zien was.

SINCLAIR-GEK? Nee, nee: Nou niet meteen zeggen dat je gek bent als je nog met een Sinclair-computer(tje) werkt. Voor heel wat mensen is het Sinclair-spul nog lang niet verbannen naar de nostalgie. (Ik ben er ook 'zoéén'). Op de komende clubavond gaan we wat laten zien. Komen dus, als je ook nog een beetje Sinclair-gek bent.

HARDWARE-GEK! Jazeker. Zo mogen we Marco Beestman rustig noemen. Hij wil zijn enthousiasme graag delen met anderen. Een **hardware-groepje** is zijn ideaal, maar hij heeft naast zijn studie al zoveel hooi op de vork dat hij de organisatie hiervan graag aan ons overlaat. Hij heeft al wel veel ideeën, misschien zelfs wel een ruimte om wekelijks bij elkaar te komen (lekker solderen en zo). Dus, zou je wel eens een poortje of een interface willen bouwen, of ben je al wat verder en kun je EPROMS gebruiken of programmeren, kom dan even praten op de clubavonden in april en mei.

FIDO EN DE REST John Broek, sysop van FIDO Zwolle-1 heeft op de clubavond van maart een 'trouble-shooting' ronde gehouden voor zijn POINTS. Ik heb begrepen dat dit leden zijn die hun computer met een modem en een speciaal programma, DUTCHIE, verbinden met het FIDO-bulletinboard van John en dan op een heel bijzondere manier aan datacommunicatie doen. Je ziet dat ik het ook nog niet helemaal begrijp, dus u bent in goed gezelschap wanneer John het in april nog eens gaat uitleggen voor de geïnteresseerde leek. Aanbevolen.

CURSUSSEN komen er dus niet? Nou, we hebben al twee reacties gehad! We denken nu ook te weten hoe dat komt. Je wilt immers graag van te voren weten waar je aan toe bent: tijden, kosten, duur, onderwerpen enz. Wij willen ook graag van te voren weten waar wij aan toe zijn: aantal deelnemers, tijden, kosten enz. Dit is een vicieuze cirkel die alleen maar doorbroken wordt door bepaalde risico's te nemen. En dat gaat ons nou net weer te ver. Toch willen we wat aan voorlichting blijven doen. Daarom vindt u voortaan een **beginnershoek** op de clubavond. De grootste behoefte hiervoor wordt veroorzaakt door MS-DOS. Daarom zal de clubmachine worden ingezet voor uitleg en demonstratie van allerlei commando's, tips en trucs, en het oplossen van problemen. (Als ik dit doe, dan...) In het najaar willen we wel met de toegezegde cursus **MS-DOS voor gevorderden** starten. Op de clubavond kunt u zich alvast inschrijven.

Vakantieplannen? Tot nu toe was het de gewoonte geen clubavonden te houden in de maanden juli en augustus. Horen we kort geleden dat er afdelingen zijn, die dan bijeenkomsten hebben die nog drukker zijn dasn normaal. Dit lijkt ons het experiment waard om dit jaar **ook in juli en augustus** clubavonden te houden. Let wel, ik schrijf niet: 'organiseren', want dat zit er niet in. U zult u zelf moeten vermaken als u dan naar de clubavond komt, maar gezien de ervaringen elders gaat dat best.

TOT SLOT Nog even alles op een rijtje: eerste donderdag van de maand, wijkcentrum Holtenbroek, 20.00-22.30 uur.
- leestafel met bladen, boeken en de PD-catalogi van IBM en DOS gg.
- eigen PD-programmatheek.
- online demonstratie van FIDO.
- MS-DOS vraagbaak en nu ook beginnershoek.
- twee uitleen-modems voor afdelingsleden.
- lezingen en demonstratie(tje)s.
- en last-but-not-least: een prima kopje koffie (of een puik pilsje) in een gezellige ongedwongen sfeer.

Recentelijk gesignaleerde systemen: MS-DOS, MSX, Amiga. Ook nog wel eens te zien: Amstrad/Schneider, Sharp, Sinclair. Onze afdeling wordt ondersteund door FIDO Zwolle-1 (038-547425) en FIDO Zwolle-2 (038-547161). Aanbevolen!

Gerard Weide

HCC AGENDA

MAART

za 25 MSX GG 10.30 uur.
HCC-kantoor, Multihouse- & Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 072-338228.
Amiga, ST, Commodore, QL, PASCAL, Sharp, MS-DOS.
di 28 AFDELING DEN-HAAG 19.30 uur.
Gebouw SOWS, Gondelstraat 31, Scheveningen, 070-676713.
wo 29 AFDELING TWENTE 20.00 uur.
Café de Zon, Pijpenstraat, Enschede, 053-895099.
Ledenvergadering
vr 31 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, Drs. F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 31 SHARP MZ GG 19.00 uur.
Kantershof, Kantershof 389, Amsterdam Z.O., 020-991371.

APRIL

za 1 AFDELING APELDOORN 10.30 uur.
Centraal Beheer, Pr. Willem Alexanderlaan, Apeldoorn, 055-669909.
za 1 FORTH GG 10.30 uur.
HCC-Kantoor, Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 079-164755.
za 1 OLIVETTI GG WERKGROEP M20 10.00uur.
HCC-Kantoor, Traintec-zaal, Standerdmolen 8, Houten, 02990-30509.
za 1 SHARP MZ GG 10.00 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
ma 3 AFDELING UTRECHT 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7 Utrecht, 035-47825.
ma 3 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01196-13517.
ma 3 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
ma 3 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Tourslaan 22, Eindhoven, 040-428758.
ma 3 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01100-21862 of 23658.
ma 3 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7, Utrecht, 030-284509.
ma 3 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Clubhuis 't Lansink, Twijnstraat 8, Hengelo, 053-773121.
ma 3 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Tamboer, Hoofdstraat 17, Hoogeveen, 05930-2917.
di 4 AFDELING NIJMEGEN 19.30 uur.
Café Juliana, Schependomlaan 94, Nijmegen, 080-778932.
di 4 AFDELING VENLO 19.30 uur.
Café Maagdenberg, Leutherweg 1, Venlo, 04765-1693
wo 5 AFDELING HOORN 20.00 uur.
De Schakel, Middenwaard 61, Heerhugowaard, 02207-13770.
wo 5 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Sporthal Olympus, Voorweg 1, Zoetermeer, 079-313195.
do 6 AFDELING EINDHOVEN 19.45 uur.
De Nieuwe Ketting, Tinelstraat 3a, Eindhoven-Zuid, 040-432002.
do 6 AFDELING ZWOLLE 20.00 uur.
Wijkcentrum Holtenbroek, Beethovenlaan 394, Zwolle, 038-224993.
vr 7 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 8 GENEALOGIE GG 10.30 uur.
HCC-kantoor, Traintec- en Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 04406-12136.
za 8 NEWBRAIN GG 10.00 uur.
SBBO, Lammenschanspark 1, Leiden, 02159-11065.
za 8 SHARP MZ GG 12.00 uur.
Jan van Besouwhuis, Thomas van Diessenstraat 1, Tilburg, 013-551477.
za 8 ZENITH/HEATH GG 11.00 uur.
Ing. Bur. D.H.V., Laan 1914 35, Amersfoort, 020-189304.
zo 9 SHARP MZ GG 10.00 uur.
Le Comedien, Heeswijkplein 160, Den Haag, 070-886584.
ma 10 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Ytech-Gebouw, v Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
Beleggen, Amiga, ST, Commodore, QL, PASCAL, Sharp, MS-DOS.
ma 10 AFDELING ARNHEM 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstraat 13, Oosterbeek, 080-770200.
ma 10 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstr 13, Oosterbeek, 08880-1498.
ma 10 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Buurthuis Ricardo, Mr. Arend v/d Woudenslaan, Rotterdam, 01804-27534.
di 11 AFDELING N.O. BRABANT 20.00 uur.
De Biechten, Vincent van Goghlaan 1, Hintham, 073-137644.
di 11 AFDELING TWENTE 20.00 uur.
Twente Technovia, Walstraat 2, Enschede, 053-895099.
wo 12 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 12 AFDELING TILBURG 20.00 uur.
Boerke Mutsaers, Vijverlaan 2, Tilburg, 013-684853.
do 13 AFDELING BREDA 19.30 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 01608-35391.
do 13 OLIVETTI GG 20.00 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 076-713071.
do 13 SHARP MZ GG 19.30 uur.
De Hille, Loveltlaan 25, Oss, 04120-47659.
do 13 SHARP MZ GG 19.45 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
vr 14 AFDELING ZWOLLE 20.00 uur.
Wijkcentr. Gerenlanden, Munterkamp 75, Zwolle-Zuid, 038-650675.
MSX-groep.
vr 14 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, Drs. F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 14 SHARP MZ GG 19.00 uur.
Kantershof, Kantershof 389, Amsterdam Z.O., 020-991371.
za 15 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 12.00 uur.
Tourslaan 22, Eindhoven, 040-428758.
za 15 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 10.30 uur.
Buurtvereniging Het Karveel, Karveel 49-15, Lelystad, 03200-44906.
za 15 BONDWELL/ELCI GG 10.00 uur.
Mon Rêve, t/o station, Ede, 08370-15423.
za 15 COMMODORE (COMPET) GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Multihouse- & Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 020-267887.
za 15 MODELBAAN GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Traintec-zaal, Standerdmolen 8, Houten, 079-312211.
za 15 SHARP MZ GG 10.00 uur.
Buurthuis Poelenburgt, Wheerpad 1a, Zaandam, 020-154489
zo 16 AFDELING ALMERE 11.00 uur.
Sporthal Arcade, Koninginneweg 1, Almere-Stad, 03240-31689.
zo 16 OLIVETTI GG 11.00 uur.
Sporthal Arcade, Koninginneweg 1, Almere-Stad, 076-713071.
zo 16 SHARP MZ GG 11.00 uur.
Sporthal Arcade, Koninginneweg 1, Almere-Stad, 03240-30116.
ma 17 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
Open Hof, Alexander Gogelweg 49, Vlissingen, 01185-1680.
ma 17 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
ma 17 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 20.00 uur.
De Schaaf, Breedstraat 48, Leeuwarden, 05121-1932.
ma 17 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Schaaf, Tuinzaal, Breedstraat 48, Leeuwarden, 058-673452.
di 18 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Biechten, Vincent van Goghlaan 1, Hintham, 04120-47659.
wo 19 AFDELING HOORN 20.00 uur.
Café Het Gouden Hoofd, Westerblokker 80, Blokker, 02290-34032.
wo 19 AFDELING SITTARD 20.00 uur.
Centr. Limbrichterveld, Eisenhowerstr 724, Sittard, 04755-2090.

do 20 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Café Harry Schut, Handelsstraat 31, Stadskanaal, 05926-3423.
vr 21 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 22 ASTROLOGIRE GG 13.00 uur.
HCC-Kantoor, Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 01720-34665.
zo 23 AFDELING NOORDOOST BRABANT 10.00 uur.
De Biechten, Vincent van Goghlaan 1, Hintham, 073-137644.
Open Dag
zo 23 APPLE/AMSTRAD/ATARI/SINCLAIR GG 10.00 uur.
Buurthuis Ricardo, Mr. Arend van der Woudenslaan, Rotterdam-Lombardijen.
Computerdag
ma 24 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Ytech-Gebouw, v Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
Thema: Desk Top Publishing.
di 25 AFDELING DEN-HAAG 19.30 uur.
Gebouw SOWS, Gondelstraat 31, Scheveningen, 070-676713.
wo 26 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 26 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Gemeenschapsh. Limmel, Populierweg 34, Maastricht, 04408-1316.
do 27 SHARP MZ GG 19.30 uur.
't Vinkhuys, Boraxstraat 4, Groningen, 05979-2989.
vr 28 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, Drs. F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 28 SHARP MZ GG 19.00 uur.
Kantershof, Kantershof 389, Amsterdam Z.O., 020-991371.
za 29 1802 GG 10.00 uur.
HCC-Kantoor, Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 05150-15032.
za 29 SHARP MZ GG 11.00 uur.
RCC Micro Home, Industriestraat 15a, Roosendaal, 076-870302.
za 29 SINCLAIR GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Multihouse- & Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 01670-66845.

MEI

ma 1 AFDELING UTRECHT 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7 Utrecht, 035-47825.
ma 1 AFDELING ZEELAND 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01196-13517.
ma 1 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
ma 1 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Tourslaan 22, Eindhoven, 040-428758.
ma 1 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01100-21862 of 23658.
ma 1 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
De Bron, Vader Rijndreef 7, Utrecht, 030-284509.
ma 1 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Tamboer, Hoofdstraat 17, Hoogeveen, 05930-2917.
di 2 AFDELING NIJMEGEN 19.30 uur.
Café Juliana, Schependomlaan 94, Nijmegen, 080-778932.
di 2 AFDELING VENLO 19.30 uur.
Café Maagdenberg, Leutherweg 1, Venlo, 04765-1693.
wo 3 AFDELING ZOETERMEER 20.30 uur.
Sporthal Olympus, Voorweg 1, Zoetermeer, 079-313195.
do 4 AFDELING EINDHOVEN 19.45 uur.
De Nieuwe Ketting, Tinelstraat 3a, Eindhoven-Zuid, 040-432002.
za 6 AFDELING APELDOORN 10.30 uur.
Centraal Beheer, Pr. Willem Alexanderlaan, Apeldoorn, 055-669909.
za 6 AFDELING VENLO 10.00 uur.
Congrescentrum "De Maaspoort", Venlo, 04756-1693.
Jaarlijkse computerdag
za 6 DOS (+CP/M) GG 10.00 uur.
HCC-Kantoor, Multihouse- en Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 03212-1653.
zo 7 SHARP MZ GG 11.00 uur.
RCC Micro Home, Industriestraat 15a, Roosendaal, 076-870302.
zo 7 SHARP MZ GG 10.00 uur.
De Heyplaat, Victorieuxstraat 20, Rotterdam, 010-4741391
ma 8 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Ytech-Gebouw, v Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
Beleggen, Amiga, ST, Commodore, QL, PASCAL, Sharp, MS-DOS.
ma 8 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstr 13, Oosterbeek, 08880-1498.
ma 8 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 19.30 uur.
Buurthuis Ricardo, Mr. Arend v/d Woudenslaan, Rotterdam, 01804-27534.
ma 8 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Clubhuis 't Lansink, Twijnstraat 8, Hengelo, 053-773121.
di 9 AFDELING N.O. BRABANT 20.00 uur.
De Biechten, Vincent van Goghlaan 1, Hintham, 073-137644.
di 9 AFDELING TWENTE 20.00 uur.
Twente Technovia, Walstraat 2, Enschede, 053-895099.
wo 10 AFDELING APELDOORN 20.00 uur.
Vrijzicht, Zichtweg, Apeldoorn, 055-669909.
wo 10 AFDELING HOORN 20.00 uur.
De Schakel, Middenwaard 61, Heerhugowaard, 02207-13770.
wo 10 AFDELING TILBURG 20.00 uur.
Boerke Mutsaers, Vijverlaan 2, Tilburg, 013-684853.
do 11 AFDELING BREDA 19.30 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 01608-35391.
do 11 AFDELING ZWOLLE 20.00 uur.
Wijkcentrum Holtenbroek, Beethovenlaan 394, Zwolle, 038-224993.
do 11 OLIVETTI GG 20.00 uur.
De Belcrum, Pastoor Pottersplein 12, Breda, 076-713071.
do 11 SHARP MZ GG 19.45 uur.
Café De oude St Joris, Past. Dijkmanstr 25, Eindhoven, 040-453480.
do 11 SHARP MZ GG 19.30 uur.
De Hille, Loveltlaan 25, Oss, 04120-47659.
vr 12 AFDELING DEN HELDER 20.00 uur.
Kantine Taylor, Drs. F. Bijlweg 238, Den Helder, 02230-21865.
vr 12 AFDELING STEENWIJK 19.30 uur.
De Meenthe, Stationsplein 1, Steenwijk, 05210-13573.
za 13 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 10.00 uur.
HCC-Kantoor, Multihouse- en Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 015-131048.
Gebruikersdag
za 13 SHARP MZ GG 10.00 uur.
De Pit, Appelstraat 2a, Goes-Zuid, 01100-21219.
ma 15 AFDELING ARNHEM 19.30 uur.
Biljartcentrum Mabrie, Bernulphusstraat 13, Oosterbeek, 080-770200.
ma 15 68' GG 20.00 uur.
Pieter Schiphorst, Lange Heul 394a, Bussum, 02159-35211.
di 16 SHARP MZ GG 20.00 uur.
De Biechten, Vincent van Goghlaan 1, Hintham, 04120-47659.
wo 17 AFDELING SITTARD 20.00 uur.
Centr. Limbrichterveld, Eisenhowerstr 724, Sittard, 04755-2090.
do 18 SHARP MZ GG 19.30 uur.
Café Harry Schut, Handelsstraat 31, Stadskanaal, 05926-3423.
vr 19 AFDELING ZWOLLE 20.00 uur.
Wijkcentr. Gerenlanden, Munterkamp 75, Zwolle-Zuid, 038-650675.
MSX-groep.
za 20 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 10.30 uur.
Buurtvereniging Het Karveel, Karveel 49-15, Lelystad, 03200-44906.
za 20 COMMODORE (COMPET) GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Multihouse- & Trainteczaal, Standerdmolen 8, Houten, 020-267887.
za 20 AMSTRAD/SCHNEIDER GG 12.00 uur.
Tourslaan 22, Eindhoven, 040-428758.
za 20 PASCAL GG 10.00 uur.
HCC-kantoor, Traintec- en Lezingzaal, Standerdmolen 8, Houten, 033-614593.
za 20 SHARP MZ GG 12.00 uur.
Jan van Besouwhuis, Thomas van Diessenstraat 1, Tilburg, 013-551477.
zo 21 AFDELING ALMERE 11.00 uur.
Sporthal Arcade, Koninginneweg 1, Almere-Stad, 03240-31689.
zo 21 OLIVETTI GG 11.00 uur.
Sporthal Arcade, Koninginneweg 1, Almere-Stad, 076-713071.
zo 21 SHARP MZ GG 11.00 uur.
Sporthal Arcade, Koninginneweg 1, Almere-Stad, 03240-30116.
ma 22 AFDELING AMSTERDAM 20.00 uur.
Ytech-Gebouw, v Diemenstraat 10, Amsterdam, 020-265390.
Amiga, ST, Commodore, QL, PASCAL, Sharp, MS-DOS.

GEBRUIKERSGROEPEN

HCC 68000 gg

VERZINSELS We zijn een wat afwijkende gebruikersgroep. Het in assembly programmeren is niet bij iedereen even populair. Om nog maar te zwijgen over het zelf bouwen van rekentuig. En om het nog erger te maken: dat zelf bouwen dient letterlijk genomen te worden. Dus bij voorkeur niet een gekochte printkaart van onderdelen voorzien, maar jezelf uitleven op het construeren van een machine die je zelf verzonnen hebt.
De bedoeling is, dat de mensen die meedoen met de groep ook met elkaar samenwerken om zo sneller tot resultaat te komen. Dat betekent discussies over de oplossing van hoe met een bepaalde chip zekere dingen gedaan kunnen worden en het schrijven van software voor mensen die echt alleen in chips geïnteresseerd zijn en derhalve niet verder komen dan het schrijven van een controle-lusje om te zien of een detail het doet.
De leiding van de groep probeert een degelijke service aan de leden te geven maar verwacht ook dat de leden een zak vol inventiviteit en creativiteit meenemen.
Kom dus eens kijken op de volgende bijeenkomst en breng vooral je bouwsels mee. En denk niet dat het geweldige bouwsels moeten zijn. Elke uiting van inventiviteit is prachtig!

De datum van de volgende bijeenkomst staat in de agenda. Wilt u meer weten? Bel dan Dennis van Beek, 03403-78139 of mijzelf, 01736-5042.

Jan Blok

HCC AI gg

FIDO ALKMAAR is ons nieuwe thuishonk. Eindelijk is het dan zover! Op veler verzoek is de AI-gg dus nu ook per modem te bereiken. In de message-area kunt u voortaan al uw opmerkingen, ideeën en suggesties kwijt. Tevens zal hier de laatste informatie over de bijeenkomsten van de AI-gg werkgroepen (plaats en tijd) te vinden zijn. In de file-area vindt u een aantal gebieden met daarin PD-software op het gebied van Lisp, Prolog en expertsystemen. Daarnaast bevat deze area een apart gebied waarin kopij voor ons opnieuw gestarte blad KENNISGEVING aangeleverd kan worden. De redactie hoopt dit gebied natuurlijk vaak goed gevuld aan te treffen. Dus: schrijf uw interessante artikel en stuur uw modemsignaal naar FIDO Alkmaar op 072-126783.

Bert Grootjans

HCC Amstrad/ Schneider gg

COMPUTERDAG Samen met de HCC gg's van Apple, Atari en Sinclair organiseren wij een COMPUTERDAG op zondag 23 april vanaf 10.00 uur in Buurthuis Ricardo, Mr. Arend van der Woudenslaan, Rotterdam-Lombardijen. Er zullen verschillende demonstraties worden gegeven en er is een tweedehands markt voor hardware. Ook kunt u er PD-software kopen. Voor informatie kunt u bellen naar Hans Schoutens, 01804-27534. U bent allen van harte welkom, toegang en deelname is gratis.

GEBRUIKERSDAG In afwijking van de vorige maand genoemde datum wordt de Amstrad/Schneider gebruikersdag gehouden op **13 mei 1989** vanaf 10.00 uur in het HCC-gebouw te Houten. Op onze oproep voor ideeën voor deze dag hebben we nog niets gehoord, dus zet die hersencellen aan het werk, denk mee en grijp de telefoon. In ieder geval komen daar al onze regio's en werkgroepen aan bod, zodat liefhebbers van CPC-computers, Joyce-bewonderaars en PC-slaven aan hun trekken zullen komen.

NACHTRUST Onze regiocoördinator in Flevoland, Riemer Reinalda uit Lelystad, verzoekt u bij deze hem niet meer uit bed te bellen. Beperk uw telefoontjes naar 03200-44906 voortaan tot weekdagen van 17.00-22.00 uur.
Algemene inlichtingen zijn zoals altijd te verkrijgen op 015-131048 (niet van 18.00-20.00 uur!). Ons Bulletinboard zit vol software en is te vinden op 04780-88119, -80417, -87840 en -84510.

Ernst Pereira

VAN DE VOORZITTER Het is nu mijn beurt als voorzitter, om een woord tot jullie te richten. Over FIDO? Daarover is in de vorige nummers al genoeg gezegd, niet door mij, maar toch! Laat ik het maar hebben over wat wij voor jullie kunnen en willen betekenen!

Wij zijn een groep gebruikers, die eens per maand in de verschillende regio's bijeenkomen. En begin nu niet te klagen: 'In mijn regio cq. omgeving is geen AMSTRAD/SCHNEIDER gg bijeenkomst!' Wij zijn zelf ook maar gebruikers en zouden wat meer hulp van u allen best kunnen gebruiken. Helaas moet ik opmerken, dat we een slechts een harde kern van meewerkenden hebben van ongeveer zestien personen. Graag zouden we dit aantal uitgebreid zien, zodat ook in uw nabije omgeving een bijeenkomst gehouden kan worden.

We proberen het contact met de fabrikant of, als dat te moeilijk of te kostbaar gaat worden, de importeur te verbeteren. In het verleden is gebleken dat contact met de Nederlandse importeur niet of nauwelijks van de grond kwam. Maar nu AMSTRAD zèlf in Zeist is gekomen hebben we contact gezocht en nu al behoorlijke vorderingen geboekt.

ONLINE ons eigen blad, is niet ter ziele, maar ligt wel in de ijskast, daar wij als bestuur en vaste kern niet genoeg capaciteiten hebben om de redactie ook nog op ons te nemen. In het laatst verschenen nummer stond een oproep, waarin we naar redactieleden zochten. Per ongeluk stond er ook nog een oproep voor een penningmeester in. De enige reactie op beide oproepen was iemand, die dat laatste wel wilde doen. Van hier uit bedanken wij hem nogmaals voor zijn interesse. Maar deze functie was reeds bezet omdat tussen het vrijkomen van de post en het verschijnen van ONLINE ruim twee maanden zat.
Echter: voor het opnieuw verschijnen van ons tijdschrift is het noodzakelijk dat enkelen onder u zich gaan bezighouden met de redactie.

WONDERCOMPUTER Het was niet mijn bedoeling om van dit stukje een wervingscampagne te maken. Het is spontaan zo uit de computer gerold!! Hopelijk horen we nog eens iets van jullie. We staan altijd open voor kritiek, maar met meer meewerkenden kunnen we misschien wat van de klachten verhelpen.
NIEUWKOMERS ZIJN DUS BIJ VOORBAAT WELKOM.

Anton Teering

HCC Astrologie gg

TWEEDE MISSER Tegen het einde van de maand begin ik altijd na te denken over een stukje voor de Nieuwsbrief. Dan kijk ik ook even wanneer de sluitingsdatum van de kopij is. Die viel altijd omstreeks het laatste weekend van de maand, maar in januari was deze datum een week eerder. Dus (weer) geen 'astrologisch verhaal' in de Nieuwsbrief. Het gaat ook allemaal niet zo gemakkelijk als Saturnus en Uranus nagenoeg tegelijkertijd over je radix-zon transiteren.

PERIODIEK komt ons blad **'Compas'** uit. Eén keer per jaar is natuurlijk al periodiek, maar we willen het toch

wel vaker laten verschijnen. De gedachten gaan uit naar vier tot zes keer per jaar. Nu het eerste schaap over de dam is, gaan bestuur en redactie zich buigen over de vraag wat wenselijk en haalbaar is.

DE GEBRUIKERSDAG houden we op zaterdag 22 april in de Lezingenzaal van het verenigingskantoor te Houten. Aanvang: 13.00 uur. Het belooft iets bijzonders te worden, want het is gelukt: de voortrekker op het gebied van astrologische expert-systemen in Nederland, Ole Eshuis, komt iets vertellen over de ontwikkelingen op dat gebied.

INFORMATIE over de activiteiten van de Astrologie gg is in de vorm van een folder beschikbaar. Deze kan worden aangevraagd bij onze secretaris/penningmeester Paul Schippers, postbus 1355, 5200 BK Den Bosch, onder toevoeging van een geadresseerde en gefrankeerde retourenveloppe.

Hans Leefkens

HCC Auditief Gehandicapten GG

ISOLEMENT Do- ven en slechthorenden komen uit hun isolement dank zij FIDO. FIDO is het elektronische bulletinboard van de Hobby Computer Club. Met daarvoor geschikte apparatuur kan contact opgenomen worden met vele knooppunten en kunnen berichten uitgewisseld worden over de hele wereld. Geschikt is ofwel een Visicom of een computer met een modem. Via FIDO communiceren is op een aantal punten erg verschillend van 'pra- ten' met een andere teksttelefoon of Visicom. Dan heb je alleen contact met die ander; bij FIDO heb je contact met een zgn. FIDO-node (node = knooppunt). Je kunt dan niet rechtstreeks met degene pra- ten aan wie je een bericht wilt sturen (tenzij het de beheerder van het knooppunt is) en je moet een bericht achterlaten voor degene die je wilt bereiken. Het voordeel is dat, als die ander niet thuis is, je toch een bericht achter kunt laten en dat je ook berichten aan een heleboel mensen, die aan elektronische communicatie doen, kunt sturen. Desnoods over de hele wereld! Verder zijn de kosten ook veel lager. Een ander voordeel is dat het in contact komen met horenden veel makkelijker is.
De meeste mensen die met FIDO werken zijn ho- rend. Via een teksttelefoon in contact komen met mensen die zo'n ap- paraat niet hebben is via de PTT zo peperduur dat dit alleen gebeurt als het werkelijk nodig is en niet voor de lol, zoals via FIDO.
Wat ook kan is gewoon een vraag achterlaten aan iedereen die er maar op antwoorden wil. In de praktijk is er altijd wel iemand die wil helpen!

INFORMATIE Mocht u enthousiast geworden zijn en apparatuur willen kopen, dan is het heel belangrijk om bij de verderop genoemde adressen informatie op te vragen welke computer en modem het meest geschikt is. Het aantal merken is duizelingwekkend groot en slechts een klein aantal computers en modems is aan te bevelen. Verder moet u om met FIDO te kunnen werken, HCC lid worden (kosten ca. ƒ 55,- per jaar). U heeft dan echter wel het voordeel dat eventuele reparaties aan uw apparatuur goedkoper uitvallen door de reparatieservice die de HCC haar leden biedt. De HCC heeft een speciale gebruikers- groep: de auditief ge- handicapten gebruikersgroep en er is een FIDO speciaal voor do- ven. Telefoonnummer 030-315317. Meer informatie is te verkrijgen bij de heer F. Bieri, postbus 3049, 1620 GA Hoorn, of via FIDO 02290-34046.

Aart van Halteren

NAGEKOMEN NOODKREET Deze gebruikersgroep telt momenteel 4 leden. Er hebben zich echter meer dan 50 leden bij hen aangemeld. Helaas vulden ze bij de vraag "welke GG"? hun computermerk in. Leuk voor die GG's, maar van ƒ 20,- per jaar (4 x ƒ 5,-) kan deze GG niet bestaan. Laat dat dus even veranderen bij het hoofdkantoor, Postbus 149, 3990 DC, Houten. Vergeet uw lidmaatschapsnummer niet te vermelden!

Ed Baars

ENQUÊTE Tegelijk met de uitnodiging voor de gebruikersdag van 28 januari jl. ontving u een kaartje met enkele vragen. We hebben op de kop af vijftig van die kaartjes ingevuld terug ontvangen. Het onderwerp was 'MS-DOS en Bondwell', want uw bestuur wil de activiteiten in die richting stimuleren. Natuurlijk was een grotere respons maatgevender geweest, maar dat is het probleem van elke enquête. Ik zit er niet mee: onderstaande (globale) resultaten zijn er immers niet minder aardig om.

DE UITKOMST:
- 36% antwoordde een MS-DOS Bondwell te gebruiken. Van de overigen gaven sommigen te kennen niettemin over ervaring en kennis op MS-DOS gebied te beschikken.
- De meesten (80%) zeiden wel iets van onder MS-DOS werkende software af te weten. Voor meer dan de helft (60%) geldt dit ook voor MS-DOS zelf.
- Hardware is voor de meesten niet het sterkste punt, maar toch nog wel voor 42%. In de eerste bestaansjaren van de microcomputer was dat wel anders! Toen was bovendien opvallend dat er zoveel radio-(zend)amateurs onder de 'computeraars' zaten.
- Verheugend vind ik dat in een tijdperk waarin er zoveel 'ikke' in de tijdgeest zit, 65% antwoordt dat men anderen (desgevraagd?) best wel van advies wil dienen.
- Je zou verwachten dat vrijwel alle kaartschrijvers over een MS-DOS Bondwell beschikken. Nee hoor, maar 34%! De 12, 13 en 14 spanden weer de kroon: 46% (waaronder de leden met meer dan één computer). Per type was het resultaat: 2 - 14%, 12 - 14%, 13 - 6%, 14 - 26%, 16 - 6%, 28 - 2%, 32 - 0%, 34 - 12%, 38 - 20%.

HET LEUKST om te lezen zijn vaak de ongevraagde opmerkingen die men bij zo'n gelegenheid doorgeeft. Ik bedoel dan natuurlijk niet de enkeling die maar gelijk z'n hele systeem te koop aanbiedt, maar bv. degene die meldt dat hij ook een VAX/VMS, Macintosh, UNIX en telecom deskundige is. En weer een ander die graag info wenst over het 'overspelen' van WS-files van zijn 14 naar een MS-DOS systeem. Dit is overigens misschien een mooi onderwerp voor de volgende keer op deze plaats!
Alle inzenders hartelijk bedankt! Uw bestuur gaat op de ingeslagen weg door meer aandacht aan MS-DOS te schenken, echter zonder het CP/M gebeuren in de steek te laten.

Ton Helwig

CURSUS C In samenwerking met de afdeling Utrecht organiseren we een cursus 'Kennismaking met de taal C', bedoeld om de basiskennis van het programmeren in C te leren. De cursus wordt gegeven aan de hand van het boek 'The C programming language' van Kernighan en Ritchie en is niet aan een bepaald type computer gebonden. Wèl bestaat de mogelijkheid dat hierop nog een vervolg komt, speciaal voor de Amiga. De cursus bestaat uit 6 lessen en wordt gehouden op de avonden van de afdeling Utrecht van 20.30 tot 21.30 uur. De eerste les is op 1 mei, daarna in juni en na de vakantie weer in september. De kosten bedragen ƒ 25,- voor de hele cursus, te betalen op de eerste avond. Het boek is niet bij de cursus inbegrepen! Wie interesse heeft moet zich uiterlijk 15 april inschrijven. Wij hebben maar ruimte voor ongeveer 40 mensen, dus hoe eerder u zich opgeeft hoe

GEBRUIKERSGROEPEN

beter. Ook hier geldt het spreekwoord 'Wie het eerst komt, het eerst maalt'.

SUBGROEPEN In Nieuwsbrief 113 heeft u kunnen lezen dat we subgroepen voor de verschillende typen Commodore-computers willen instellen. Dit is nodig omdat deze typen wat architectuur en gebruiksomgeving betreft steeds meer gaan verschillen en de bestuursleden niet meer van elk type de kennis hebben. Voor de Amiga-subgroep is reeds een stuurgroep gevormd. Op de gebruikersdag van 18 februari bleek belangstelling te zijn voor een CP/M-subgroep voor de C-128. Hiervoor heeft Erik Peterson zich reeds beschikbaar gesteld.

VERDELING Te denken valt aan: PET-computers, C16/plus4, VIC-20/C-64, C-128/CP/M, Amiga, PC-1 en andere Commodore MS-DOS computers.
Binnen de subgroep kunnen specifieke activiteiten voor dat type computer georganiseerd worden. Hierbij nodigen we u uit om uw interesse voor een bepaalde subgroep te melden en tevens of u in de stuurgroep van deze subgroep plaats zou willen nemen. Graag een briefkaart naar postbus 2, 3984 ZG Odijk.

Frits Hermans

BIJEENKOMSTEN De komende maanden zul je ons regelmatig in den lande tegenkomen; met een aantal afdelingen worden al afspraken gemaakt. Informatie in de Nieuwsbrief, SoftwareBus en mogelijk in een mailing. Verder komen we al een stuk dichterbij de bijeenkomst op 6 mei in Houten. Dat het thema hiervan 'databases' wordt wist je al, en ook dat we proberen een workshop (met je eigen PC) te plannen. Er worden nog meer dingen duidelijk: o.a. dat we speciaal op de landelijke bijeenkomsten software-pakketten gaan voeren. Dit zijn bijzondere collecties Programmatheek-software, met een klein boekje, die je alleen op de dagen kunt krijgen; net als het Gezinspakket (er is 6 mei nog een restpartij op 5.25") dus, met een bijzondere lage prijs. Op 6 mei hebben we, hoe raad je het al, een **database-pakket**; met daarin o.a. een SQL-pakket en Buttonware's PC-File PLUS (inderdaad: de gewraakte!).

SOFTWARE BUS Over de Aanhangwagen van de laatste SoftwareBus (89/1) weet je reeds alles, door de 'Publishware' pagina's van collega Van Munnen in deze en de vorige HCCN. Over de verdere inhoud niets, en daarmee mis je een hoop als PC-liefhebber. Met de nu volgende info wordt dat voor een stukje goedgemaakt, maar eigenlijk zou je je toch voor slechts ƒ 22,50 moeten abonneren (zie HCC Bestelservice). Je vindt:

- informatie over de meest geavanceerde ARCers en ont-ARCers, compleet met DOS-shell
- de real-time klok van een AT of kloon
- de uitgebreide, niet (wegens lengte) ingekorte, versie van een boeiende correspondentie over shareware in Nederland die je ook in een Leestafel van HCCN zult tegenkomen
- een bespreking van de TurboProfessional (4.0) toolbox van Turbopower
- een inleiding over Echomail in Fidonet
- een boekbespreking van een dBASE III boek
- een heuse (papieren) taartengooierij door de auteurs van ons FIBO boekhoudpakket. Met een positieve uitkomst voor de leden: met jullie medewerking komt er een nieuwe versie van FIBO inclusief facturering
- een debat over de veiligheid van een pincode-registratie
- en tot slot nog een gericht CP/M onderwerp: modificeren van MBASIC editing

S5 ABONNEMENT Naast SoftwareBus hebben we ook een diskette-abonnement. De disk die abonnees in maart/april krijgen verdient speciale aandacht. Hij staat ook in een van de komende Publish Ware Pagina's, maar hier vast een voorproefje: de BlackBeard editor. Een 'tekstbewerker' met o.a. dynamisch herdefinieerbare toetsmacro's, en de mogelijkheid om net als Sidekick resident te worden gebruikt. In het S5-abonnement krijg je zes disks voor ƒ 45,- (dit jaar ook op 3.5"!), en dat scheelt je toch maar weer de verzendkosten en besteltijd vergeleken met Software Service.

BESTELPROCEDURE En nog een wijzigingetje bij Software Service: men werkt daar nu zo soepel, dat voor **gewone PC-bestellingen geen bestelformulier meer nodig is**. Een simpel briefje met je naam etc., lidnummer, de gewenste volumes en de tekst '5.25" of 3.5"' is genoeg. Je krijgt dan de disks plus een acceptgiro. Voor de overige disketteformaten mag je ook een briefje gebruiken, maar dat moet dan de formaatcode bevatten zoals die op ons bestelformulier staat; zie de Publish Ware pagina's voor de details.

VRAAGBAAK En tot slot weer een overzicht van de vraagbaken, waar je met al je inhoudelijke problemen terechtkomt. Alleen op doordeweekse avonden tussen 19.30-22.00 uur dus.

CP/M Vraagbaak
- Noord/Oost: Harry van Hemert, Kampen, 05202-20738.
- Centrum: W. Leenards, Almere, 03240-61163.
- Noordwest: Erik de Ruijter, Haarlem, 023-314841 (ook via Fido-Lord-Board: 023-327814).
- Zuidwest: Dick Spork, Voorburg, 070-874739.

MS-DOS Vraagbaak
- Noorden: Jacob Boer, Sappemeer, 05980-98345.
- Arnhem/Gelderland: B. Hulsman, 085-217575.
- Centrum: Rob Drop, Amersfoort, 033-635213; Baptist van Emstede, Nieuwegein, 03402-35628.
- Amsterdam e.o.: Bob Hilderink, Landsmeer, 02908-3930.
- Gooi: Ton Hilgersom, Huizen, 02152-56678.
- Leiden e.o.: Marc Gobes, Leiden, 071-317084.
- Rotterdam e.o. en daarnaast speciaal voor OS/2: Michiel de Bruijn, Rotterdam, 010-4556377 (afwijkende tijden: 19.00-21.00 uur!).
- Betuwe/Brabant: Hans Schuts, Culemborg, 03450-17845.
- Zuidoost: Jan Peters, Maasbree, 04765-1693.

Houd je aan de opgegeven tijden en maak de vrijwilligers niet gek met al te langdurig bellen.

Erik de Ruijter

HCC FORTH gg

APRILGRAP? Nee, de bijeenkomst op 1 april in het verenigingskantoor te Houten is géén grap. Komt dus allen! Op de agenda staat in ieder geval een verhaal van Coos Haak over 'Definiërende Datastructuren', zoals toegepast bij KFX-FORTH. Jammer genoeg is het verhaal van de vorige keer over de cross-compiler van Leo Bal wegens ziekte de mist in gegaan. Dat houden we dus nog te goed.
Op 27 mei is de daaropvolgende bijeenkomst, waar de treinbesturingssoftware weer eens aan de orde zal komen.
Tot ziens in Houten op 1 april aanstaande.

Han de Jong

IBM® PC
Gebruikersgroep

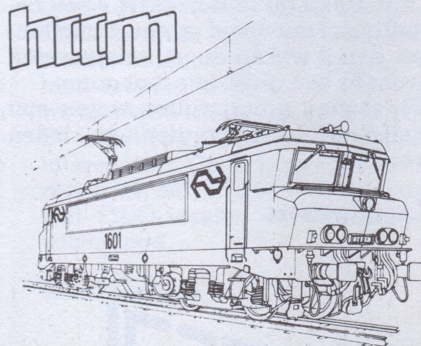
OPGELET IBM-PC gg leden! Uw lidmaatschap gaat u geld opleveren. Met ingang van het uitkomen van deze HCC Nieuwsbrief krijgt u allemaal 10% korting op onze artikelen. Dus op de PCNL-diskettes, de PDS Catalogus, PCNL-DISK, het PDS Supplement onderwijs, de ringbanden en slipcases etc.
We hebben er altijd naar gestreefd voor leden iets extra's te doen. Tot nu toe was het echter niet goed mogelijk te controleren of iemand lid was. We moesten altijd werken met een enorme papieren uitdraai (meer dan 17000 leden, en dat ís een pak papier!), die bovendien niet altijd even up-to-date was. Onze eigen ledenadministratie is nu echter geautomatiseerd met een database waarin alle leden zijn opgenomen. Daardoor is het mogelijk online te controleren of iemand lid is. Hierover vindt u meer informatie in PCNL-MEMO elders in deze Nieuwsbrief.
Let op! Deze korting geldt **niet** voor **alle** HCC-leden, maar **alleen** voor HCC-leden die lid zijn van de IBM-PC gg. Als u ook in aanmerking wilt komen voor de korting geef u dan nu snel op als lid. Voor HCC-leden kost dat lidmaatschap slechts ƒ 5,- per jaar. Dat hebt u er zo uit!

OUDE LEDEN dat wil zeggen, zij die zich vóór november 1988 hebben opgegeven kunnen gemakkelijk nagaan of ze ook als zodanig geregistreerd staan. Op het strookje van de acceptgirokaart waarmee de contributie voor 1989 is betaald staat de code: 'IB' (met eventueel nog andere codes van andere gg's). Bij hen die zich later opgaven bestaat de kans dat deze code niet op het strookje staat. Mocht u twijfelen, of nu besluiten lid te worden, dan kunt u de ledenadministratiekaart uit deze Nieuwsbrief invullen en rechtstreeks opsturen aan de IBM-PC gg, postbus 47, 7250 AA VORDEN. Bent u lid, dan gebeurt er verder niets. Zoniet, dan voeren wij u direct in en geven dat door aan de HCC. In alle gevallen kunt u meteen met het sturen van de ledenadministratiekaart aan de IBM-PC gg gebruik maken van de kortingsregeling (Stuur uw bestelling dan mee!).

GEEN HCC-LID? en u wilt toch gebruik maken van de korting van de IBM-PC gg dan moet u eerst lid worden van de HCC. Dat kost ƒ 55,- per jaar (inclusief het lidmaatschap van 1 gebruikersgroep). U ontvangt dan 12 HCC Nieuwsbrieven per jaar. Lid worden van de HCC kan schriftelijk via de ledenadministratiekaart uit deze Nieuwsbrief, op de gebruikersdagen van de IBM-PC gg of rechtstreeks bij de HCC, postbus 149, 3990 DC HOUTEN. Bij opgave als nieuw HCC-lid ontvangt u na verloop van tijd een acceptgirokaart en een lidmaatschapskaart. Geeft u zich meteen op als deelnemer aan de IBM-PC gg! Als u de kaart rechtstreeks naar de IBM-PC gg stuurt, kunt u direct gebruik maken van de kortingsregeling. Wij sturen die kaart dan door naar de HCC.

PCNL-HULPLIJN De speciale telefoonservice van de IBM-PC gg is nog steeds volop actief. Deze lijn wordt bemand door Henk van Walbeek en Henk Bennik. U kunt in principe terecht met algemene computervragen (bv. over het werken met DOS, het gebruik van harddisks, het werken met printers etc.), maar ook met meer gerichte vragen over speciale programma's. Het motto van deze service is: **'DOMME VRAGEN BESTAAN NIET'**.
Telefoonnummers: iedere dinsdagavond van 20.00-23.00 uur op 04138-72613 (Henk van Walbeek) en elke donderdagavond van 20.00-23.00 uur op 04104-78334 (Henk Bennik). Als u buiten de opgegeven tijden telefoneert treft u alleen een antwoordapparaat.

Johan Hageman

BOEM!! Dat was het geluid van een IBM-compatible computer, nadat iemand hem had ingeschakeld met een zojuist voltooide IBM-I/O-kaart erin. Nadat we het één en ander eens goed hadden bekeken vonden we een totaal verpeste I/O kaart. Verschrikkelijk lelijk gesoldeerd met tussen enkele pennen van IC-voeten een paar grote klodders soldeertin. Daarbij enige met solderen vernielde printsporen die waren vervangen door draden. Kortom: een grote troep! Op dit vreselijk lelijk uitziende printje was de kabel naar het modelbaanrekje aangesloten en was in dat rekje de 15 volt, 5 ampère voeding voor de treinen ingeschakeld. Deze 15 volt was via de kabel en de I/O kaart op de 5 volt van de computer terecht gekomen. Omdat deze zelfbouwer natuurlijk geen zekeringen in zijn voeding had, is er in die eens zo fraaie computer heel wat uitgebrand.

OORZAAK? Door het slechte soldeerwerk waren een paar printsporen losgegaan van de print. Deze zijn vervangen door een paar draadjes. Als dat goed wordt gedaan is er nog niets aan de hand. Maar als je op zo'n manier (door het draadje van de plus 15 volt op een verkeerde pen te solderen) aan al die mooie en goed bedoelde optocouplers voorbij gaat, ben je wel verkeerd bezig. Uiteraard werd er ook nog eens op ons gemopperd, van dit deugt niet en dat is niet goed beschreven, enzovoort. Ons boekje is nu eenmaal geen vervanging voor vier jaar MTS en zeven jaar praktijk ervaring. U soldeert geheel op eigen risico. Als u geen ervaring heeft met dit soort soldeerwerk dan moet u er niet aan beginnen. Bij calamiteiten als deze betuigen wij ons diepste medeleven, maar ook niet meer dan dat. Wij gaan beslist niet met de pet rond om u een nieuwe computer te bezorgen.

IBM I/O KAARTEN Omdat het assembleren van de I/O kaarten af en toe problemen geeft, hebben wij besloten deze kaarten gebouwd en getest te gaan leveren. Daar de IBM-kaart veruit de meest gevraagde is nemen wij alleen die op voorraad. Dat houdt in dat er bij elke bijeenkomst één kaart in voorraad is. Hij is ook te bestellen bij Rein Heesterman, 079-312211. De prijs van een gebouwde en geteste IBM-I/O-kaart is ƒ 125,-

CURSUS SOLDEREN Voor de twijfelaars onder de soldeerders heb ik de volgende oefening bedacht: u neemt dertien stukjes soldeertin van 1 mm diameter en 10 cm lang. Die rolt u tussen een klein plankje en een vlakke ondergrond totdat ze kaarsrecht zijn. Daarna legt u vier van de stukjes tin op tafel in een vierkant en die soldeert u aan elkaar. Dit herhaalt u nog eens met vier andere stukjes tin. Dan heeft u twee vierkanten van soldeertin. Nu komt het moeilijkste: bij zo'n vierkant soldeert u op elk van de hoekpunten nog een stukje tin van 10 centimeter. Vervolgens soldeert u het tweede vierkant boven op de stukjes tin die reeds aan het andere vierkant zijn gesoldeerd. Als dat allemaal achter de rug is, heeft u een prachtige kubus van soldeertin met ribben van 10 centimeter. Dat dertiende stukje tin gebruikt u natuurlijk als soldeertin om de kubus in elkaar te solderen. Veel succes.

EVENEMENTEN De laatste tijd ontvangen wij veel verzoeken om de demobaan te demonstreren. Niet alleen van de diverse HCC-regio's maar zelfs van jubilerende warenhuizen. Wij willen onze demobaan graag laten zien op trein- en/of computerfestiviteiten. Als het er echter op aan komt om geschikte mensen te vinden, zijn er altijd te weinig vrijwilligers. Als u het leuk lijkt om zoiets te doen en als u er tijd voor heeft, meldt u dan alstublieft

bij onze contactpersoon of zet een berichtje op onze FIDO. Wij zorgen voor een goede scholing en als het even kan gaat er iemand van ons mee voor de technische ondersteuning. We streven ernaar om een groep van circa tien mensen te vormen, waarop we een beroep kunnen doen voor vervoer, opbouw en bediening van de demobaan. Kom en laat ons niet in de steek, wij wachten op u.

KORT-KORT Het lijkt wel of er steeds meer mensen op onze bijeenkomsten komen. Om een uur of elf is er tegenwoordig een topdrukte. Er rijdt altijd wel een treintje. Zelf probeer ik daar regelmatig defecte printjes te repareren. De meeste fouten worden nog altijd veroorzaakt door slecht soldeerwerk. Soms is het voldoende om even met een hete soldeerbout over netjes lijkende solderingen te gaan zodat het tin nog eens flink door kan vloeien. Daarna doet de (blok)kaart het weer. Ook zijn er zakjes met onderdelen en printjes te koop. Ons boekje 'De computer gestuurde Modelbaan' mag ook niet worden vergeten. Heeft u een derde of nog oudere druk, lees dan in Nieuwsbrief 113 wat u moet doen. U kunt dan meteen kijken naar de data van de volgende bijeenkomsten. Zo hoef ik ze niet steeds te herhalen. Als u op- en aanmerkingen heeft over het modelbaan gebeuren dan kunt u altijd terecht op onze FIDO, 079-422334. De user-list wordt al langer en langer. Heeft u geen modem, dan kunt u voor informatie terecht bij onze contactpersoon of eens langs komen op een van onze bijeenkomsten. Tot ziens.

Wim Bolkensteyn

HCC P2000 gg

GEBRUIKERSDAGEN Die zijn dit jaar op 3 juni en 16 september in het HCC-Kantoor in Houten. Op 8 april zijn we bij de **Open Dag** van de PTC in Den Bosch. Ook dan kunt u bij ons terecht met uw vragen. Zowel op hardware- als op softwaregebied. Heb je moeilijkheden met een P2000 computer? Neem dan contact op met een van de bestuursleden. Vaak weten we wel een oplossing.
Er is veel documentatie ter inzage of te koop. Tevens is er hard- en software verkrijgbaar voor alle soorten P2000 computers. Bij kopen of verkopen van overtollige apparatuur willen wij ook bemiddelen. Schrijf daarvoor een briefje naar onderstaand adres.
Heb je P2000 artikelen of kleine toebehoren die niet meer gebruikt, geef ons dan even een berichtje. Vaak zit er iemand om verlegen. Op de gebruikersdag van 3 juni zal de ledenvergadering worden gehouden.

ONZE FIDO is verhuisd naar Muiderberg, 02942-2204. Alleen is 'ie op maandagavond in gebruik als vraagbaak en dus onbereikbaar.

PD-SOFTWARE Daarin zij we ruim voorzien. Lees daarvoor vooral de opsomming op pag. 72 van HCCN 113. Op cassette kosten ze *f* 20,- per stuk. Een lijst van meer dan 200 programma's kun je krijgen door een aan je zelf geadresseerde en gefrankeerde enveloppe te sturen aan P2000 SW, Akkerweg 6, 1276 BC Huizen, 02152-56678.
Voor de P2000T en M zijn er 12 disketten met PDOS programma's voor *f* 10,- per disk. Een catalogus met PDOS software krijg je door een dubbel formaat enveloppe voorzien van je adres en *f* 3,-aan postzegels ingesloten op te sturen.
CP/M-software voor de M-T-C-modellen hebben we ook. Voor *f* 15,- per volume met nummers uit de catalogus van de CP/M gg.
Alles te bestellen door storting + *f* 2,50 per bestelling op giro 1931769 t.n.v. P2000 gg te Huizen. Als een bestelling of antwoord op een vraag langer dan 3 weken duurt, reageer dan even. Er kan altijd iets fout gaan.
Wij zouden graag willen weten met welke P2000 apparaten de leden werken.

Ton Hilgersom

Pascal
gebruikersgroep

DE EERSTE GEBRUIKERSDAG viel dit jaar op zaterdag 18 februari jl. Het was weer gezellig druk met veel nadruk op informatie over de programmeermogelijkheden van Pascal. Paul Uljé beet de spits af met een overzicht van de verschillende data-typen die Pascal kent. Hij liet zien hoeveel mooier je kunt programmeren als je op een inzichtelijke manier datastructuren gaat omschrijven. Voor de meer gevorderden in Pascal betrad Pieter Elzinga het duistere terrein van 'Terminate and Stay Resident'-programma's. Dit alles met als motto: "TSR's in Pascal is zoiets als een vis laten ademen op het droge; het lijkt een paar minuten goed te gaan". Pascalprogrammeurs die met deze TSR-programma's wilden experimenteren, konden voorbeelden vinden op de flop van de dag. Op deze flop staan naast de TSR-programma's o.a. enkele DOSSHELL-routines en routines om vanuit Turbo Pascal de printerstatus te kunnen bepalen.

PASCODE was 's ochtends het onderwerp van overleg tussen de Pascodegroep en een aantal gasten. Allereerst was er een afvaardiging van de Vereniging van Procestechnologen, die het één en ander kwam vertellen over de manier, waarop zij Pascal-programma's uitwisselen. Hun werkwijze verschilt nogal van de manier die ons voor ogen staat. Maar dat neemt niet weg dat we zeer veel informatie van hen mochten ontvangen, die bij de verdere ontwikkeling van Pascode van zeer veel nut zal blijken te zijn. Verder kwam Rob van den Brink iets vertellen over het gebruik van een standaard grafische library, met name G.K.S. Waarschijnlijk zullen we op de één of andere manier een subset van dit pakket in Pascode integreren. Contactpersoon voor de Pascodegroep is Henk Kouwen, 02503-15456.

PROGRAMMEERSTIJLEN stonden 's middags centraal. Dhr. Te Boekhorst van de Open Universiteit leidde het onderwerp in. Hij benadrukte dat de begrijpelijkheid van het programma bevorderd wordt door een goede stijl. Dat is met name belangrijk voor degene die het programma moet bijstellen. Overigens benadrukte de inleider ook, dat het nuttig effect van stijl snel wordt overdreven: te veel stijlmiddelen werken averechts en een goed program-ontwerp is veel belangrijker. Vervolgens was er een levendige discussie olv. Peter Schrauwen. De inleider en de panelleden (Zijlstra, Klompmaker, v.d. Velde en van Beest) hadden van te voren een 'stijlloos' programma ontvangen met het verzoek om dit programma naar eigen inzicht vorm te geven. Het voert te ver om in deze rubriek uitgebreid verslag te doen van de diverse standpunten. De discussie spitste zich toe op de eisen van een programma-ontwerp, inzichtelijke namen voor procedures en variabelen, de hoeveelheid commentaar en de overdraagbaarheid van een programma naar andere Pascal-dialecten of andere talen.
Al met al een geslaagde dag. Op de volgende twee gebruikersdagen (20 mei en 7 oktober) willen we op dezelfde manier speciale thema's aan de orde stellen. Wij denken daarbij aan onderwerpen als 'het gebruik van pointers' en 'de ontwikkeling van Pascode. Mocht u suggesties/ideeën hebben, houd ik me aanbevolen.

BLAISE nummer 7 is in februari verschenen met tips, de vraag- en antwoordrubriek en tal van interessante artikelen, zoals 'Bit-peuteren in Pas-

cal' en 'Bekentenissen van een Duivel'. Informatie over Blaise is te verkrijgen bij Bob van Naerssen, 02972-4519.

REGIONALE ACTIVITEITEN Op onze oproep hiervoor is helaas weinig reactie gekomen. A. Boonstra (Amsterdam, 020-967947) is, als u dit leest, waarschijnlijk reeds gestart. B.Tops (Zuid-Holland, 01849-2129) en W. Klein (Zeeland, 01184-70047) hebben echter nauwelijks reacties gehad. Heeft u interesse, neem dan contact op.

FIDO-PASCAL-ECHO Vanaf 1 maart 1989 is er voor Pascal een eigen echomail-area met als naam 'Pascal.500' in het HCC-net. Wij hopen dat vele sysops dit echogebied op hun bulletinboard zullen installeren. Tot nu toe stonden de Pascal-berichten in verschillende gebieden, maar nu heeft de Pascalprogrammeur een mogelijkheid tot communicatie erbij. Wij zullen vanuit de gg dit berichtengebied extra koesteren en ervoor zorgen dat zoveel mogelijk op vragen en programmeerproblemen geantwoord wordt. Tevens zullen we een verbinding leggen met PASNET, het bulletinboard voor personen die niet over een modem beschikken. We hebben in dit net een aantal nieuwe programma's opgenomen en de mogelijkheden van het berichtengebied uitgebreid. Op deze wijze kunnen we vanuit de gg beter ondersteuning geven aan onze leden bij het oplossen van programmeerproblemen.

Piet Hermkens

HCC Politie & Computers gg

OPRICHTING U las het al eerder in de Nieuwsbrief: de politie heeft haar eigen gg. Deze wil haar leden een zo optimaal mogelijke ondersteuning geven op micro-computergebied. Op 8 februari kwam een aantal actieve HCC-leden van verschillende korpsen bijeen. In die vergadering is de huidige gang van zaken besproken, is er breed gediscussieerd over de aan te vangen activiteiten, en is er een voorlopig bestuur samengesteld dat de eerste ledenvergadering moet voorbereiden.

PROJECTEN Dat wil niet zeggen dat we tot die vergadering niets doen. Sinds de oprichting is er nogal wat gebeurd. Vele collega's hebben ons bezocht op onze stand tijdens de HCC-dagen, waar o.a. de eerste operationele politie-FIDO werkend te zien was. Enkele collega's schaften zich in ons modemproject zo'n ding aan en sindsdien rinkelde de politie-FIDO al meer dan 1500 keer.
Er is dus veel gebeurd, maar nog lang niet genoeg. In ons concept-beleidsplan staan vele activiteiten die nog van de grond getrokken moeten worden: het politie-FIDO project vraagt om een tweede FIDO-node, het modemproject vraagt (ook via dit medium uw) aandacht, in het landelijke netwerk verwelkomen we graag nog een aantal contactpersonen, we onderzoeken de behoefte aan een nieuw PC-privé project, waarvoor iedere collega -al dan niet rechtstreeks- zal worden benaderd en er moet een landelijk verenigingsorgaan worden opgezet.

VERGADERING Helaas, als u dit leest is 'ie al voorbij, de vergadering van 17 maart in het bureau van de GP-Utrecht. Op het moment dat ik dit schreef was dus nog niet bekend hoeveel contactpersonen we daar hebben opgedaan. Maar het zal duidelijk zijn dat we **dringend** meer actievelingen nodig hebben. Met name het Noordelijke en Oostelijke deel van het land is nog onontgonnen.

SIGNALEMENT
Voorlopig bestuur:
- Voorzitter: Goos Hageman, Basserhof 32, Heerhugowaard, RP Alkmaar.
- Secretaris: Lex van Rhenen, Molenhei 37, Vught, GP Vught.
- Secretaris: Jaap Laay, Kwekerijstraat 16, Delft, RP Den-Haag.

Politie-FIDO, 072-157891:
Ruud Weteling en Dick van de Vlugt (RP Alkmaar), James Wattstraat 19, Alkmaar.

Modemproject:
Bouke Ybema, 072-195695 en Goos Hageman, 072-195441, James Wattstraat 19, Alkmaar.

Goos Hageman

SHARP MZ-GG
Gebruikersgroep

PC-5000 Dat de Sharp-gebruiker tot een uitzonderlijk volkje hoort, zal u hopelijk niet verbazen. De lange agenda maandelijks in de Nieuwsbrief geeft aan, dat het gaat om meer dan een stuk hardware, zoals de typen 80, 700 en 800. Alleen door gebruik te maken van elkaars vindingrijkheid en ervaring ontstaat een bruikbaar stuk gereedschap. Recent blijkt tot dat gereedschap ook de PC-5000 te behoren. Het aantal PC-5000 gebruikers is sterk toegenomen. Het gaat hier om een draagbare computer met één van de eerste MS-DOS versies en een typisch bubble-geheugen. Dus een buitenbeentje onder de Sharp-computers. Bovendien is het een type dat tot op heden nog niet in gebruik was binnen de gg, zodat ondersteuning nu niet mogelijk is. Blijkt er evenwel voldoende animo en kennis aanwezig, dan is er voor de PC-5000 een plek te vinden binnen de Sharp gg. Heeft u belangstelling, stuur dan een brief(kaart)je naar de Sharp MZ-gg, Lis 14, 1273 CD Huizen.

SERIEEL In de HCCN 113 schreef ik over een truc om bijvoorbeeld de PC als een diskslaaf aan de MZ-800 te knopen. Het ging om een soort éénrichtings-RS232. Een oplettende gebruiker maakte mij erop attent dat het programma niet alleen werkt met de cassette-Basic, maar ook met de quickdisk-Basic.

UNITEKST Een nieuwe versie van de (800-)tekstverwerker QDTEKST is uit.

Met een heuse presentatie bij de regio Groningen door Hans Niessen, werd nog eens het belang van een goede tekstverwerker onderstreept. Verbeterd zijn de diverse functies voor de printer: binnen de tekst onderstrepen, vet en breed afdrukken, super- en subscript, het uitvullen (rechte kantlijn links en rechts) en centreren. Daarbij is ook nog eens de reactie op het toetsenbord versneld. Omdat het gaat om een in Basic geschreven pakket, is dat beslist geen overbodige luxe!

Bijzonder nuttig is de introductie van rubrieken. Dit betekent dat het nu mogelijk is om gegevens in 'vakjes' te zetten. Gegevens die bovendien gesorteerd kunnen worden. Wie later de rubrieks-indeling wil wijzigen, vindt daarvoor ook de mogelijkheden. Verder is een stickerroutine opgenomen voor bv. het gebruik met adreslijsten. Hierbij is zelfs aan een vaste koptekst gedacht. Bij gegevens kun je ook denken aan kolommen met bedragen. Wat wordt hier vaak mee gedaan...?

Juist: optellen. Zelfs dat bleek nog in te passen. Om het tenslotte vriendelijker te maken voor de gebruiker, is een help-functie ingebouwd. De nieuwe versie is inmiddels leverbaar onder de naam UNITEKST.

Jan Jonkman

HCC Sinclair gg

ONZE SINCLAIRDAG op 4 februari was de eerste die we hielden in het HCC-kantoor te Houten. Ook hier werd het wederom een gezellige dag voor jong en oud. Wel kleefden er nog enkele onvolkomenheden aan deze nieuwe locatie. Er waren namelijk niet voldoende tafels en stoelen, zodat niet iedereen zijn meegebrachte computerspullen kon opstellen. Voor een deel was dit ook te wijten aan ons bestuur, dat niet tijdig had ingegrepen om alles wat evenwichtiger over de verschillende ruimtes verdeeld te krijgen. Maar omdat het de eerste keer was, mag hun dat niet te zwaar aangerekend worden. Dat er in die drukke linker zaal tafels in beslag werden genomen voor verkoop mag natuurlijk niet meer voorkomen. Een oplossing hiervoor lijkt: professionele verkoop in de hal, particuliere in de rechter zaal en in de linker alleen de computers. Voorts misten we een aparte ruimte voor het houden van de VRAAGBAAK.

Het bestuur doet er alles aan om het één en ander de volgende keer verholpen te hebben. De bijeenkomst van 18 maart moet bij het schrijven van dit stukje nog plaatshebben, dus daar bericht ik u de volgende maand over.

Deze maand hebben we ook weer een SINCLAIR DAG, en wel op zaterdag 29 april van 10.00-16.00 uur, wederom in het HCC-kantoor te Houten.

SINCLAIR IMPULS Wanneer de schrijvers de redactie niet in de steek laten, (en de redactie, de drukker, de verzender en de PTT u niet), ontvangt u IMPULS 71 eind maart. Die staat dan weer vol artikeltjes om nog meer uit uw Sinclair-computer te halen, en hij bevat ook het beloofde lijstje met gelegenheden waar veel Sinclair-gebruikers komen (blijf die aan ons doorgeven, er zijn er meer). Bent u nog steeds geen abonnee, dan kunt u dat alsnog goedmaken door ƒ 27,50 te storten op gironr. 5374525 van de HCC Sinclair gg te Bunnik, onder vermelding van 'IMPULS 1989'.

SGG-HARDWARE Behalve software verkopen we al jaren allerlei speciale artikelen voor uw Sinclair-computer. Dit gebeurt over de balie op de SINCLAIR DAGEN en via onze postorderservice. Een greep hieruit:

- Het SGG-IF1: een RS232-interface dat software-compatibel is met ZX-Interface1 (dus vervangend, niet tegelijk bruikbaar). De prijs voor dit bouwpakket is ƒ 25,-.
- Ons Centronics-interface SGG-IF2 is helaas uitverkocht, maar nu hebben we een SGG-IF3 ontwikkeld met hierin drie poorten: voor een Centronics-printer (parallel), voor een modem of een RS232-printer (serieel) en voor een Kempston-joystick. De prijs is op dit moment nog niet bekend.
- Een print voor een ZELFBOUWMODEM (1200/75, 75/1200 en 300/300 baud duplex), met uitgebreide bouwbeschrijving, kost ƒ 25,-.
- Voor TOETSENBORDMEMBRANEN van de Spectrum, de Spectrum+ en de QL kunt u ook bij ons terecht. Ze kosten ƒ 22,50 (graag aangeven welk type).
- THERMISCH PAPIER voor de ZX- of de Timex-printer is iets wat u alleen nog maar bij ons kunt kopen. Dat kost ƒ 7,50 per rol, of ƒ 20,- per set van drie rollen (ook weer aangeven welke soort).

BIJ SGG-POSTORDER kunt u bestellen door het bedrag, vermeerderd met portokosten (ƒ 2,50 per artikel, of ƒ 4,50 per set), over te maken op ons gironummer, onder vermelding van hetgeen u wenst te ontvangen.

Jack Raats

GEBRUIKERSGROEPEN

HCC Zenith/Heath gg

ONZE BIJEENKOMSTEN houden wij per traditie op elke tweede zaterdag van het kwartaal. De eerstvolgende bijeenkomst zal dus zijn op zaterdag 8 april 1989 vanaf 11 uur 's ochtends. De plaats van samenkomst is als gebruikelijk een zaal van D.H.V., Laan 1945 35, Amersfoort. Deze locatie is zowel met de auto (geen parkeerprobleem) als met het openbaar vervoer (met de bus vanaf station Amersfoort) gemakkelijk te bereiken.

OERTIJD Op die bijeenkomsten worden ervaringen uitgewisseld over alle Zenith/Heath computers. Dat loopt van de alleroudste H8 uit 1978 tot de nieuwste AT's en alle daartussen liggende modellen zoals de H89 (Z89) en de Z100. Voor de koffie en de lunch wordt een kleine bijdrage gevraagd.

Als u uw computer meeneemt, vergeet u dan niet ook wat verlengsnoeren mee te nemen, want dat is het enige waaraan we bij onze bijeenkomsten wel eens gebrek hebben.

Han Nieuwland

Apeldoornse Computer Dagen

De afdeling Apeldoorn organiseerde op 13 en 14 januari in de Americahal te Apeldoorn hun regionale computerbeurs, de Apeldoornse Computer Dagen. Zowel de hobbyist als de zakelijke gebruiker konden naast allerlei nieuwtjes op computergebied ook videofilms bekijken en deelnemen aan diverse cursussen. De afdeling Apeldoorn zelf bijvoorbeeld, gaf demonstraties van Dutchie en liet de mogelijkheden zien van een computer die zelf telefoneren kan. De computerclub 'Chaos', de beroemde en beruchte Duitse computerkrakers, gaven op een groot beeldscherm tekst en uitleg over hun activiteiten. De commerciële deelnemers waren uiteraard ook vertegenwoordigd. Zij boden een verscheidenheid aan computerprodukten aan. Dat al deze zaken de mensen duidelijk interesseerden, gaf het bezoekersaantal aan: ruim 7000 bezoekers kwamen naar de Americahal. Gezien het succes van dit jaar, is de afdeling Apeldoorn van plan ook in 1990 weer een dergelijke computerbeurs te organiseren. Groter van opzet om de actieve computergebruiker te informeren over computers en alles wat daarmee samenhangt.

PUBLISH WARE

Eigenlijk moet deze rubriek voluit heten: *Public Domain en Shareware Software*. Maar dat is te lang, en dan zie ik nog maar af van de termen *Freeware* en *User Supported Software*. Tot nummer 113 stond hier -al te eenzijdig- *Public Domain* boven. Het is nu dus *Publish Ware* geworden, tot schrik van de eindredacteur, die dat aan een wasmiddel doet denken. Vreemd hè? In *Publish Ware*, de naam zegt het al, wordt gewoon allerhande software gepublished. Bijdragen staat vrij voor elke gebruikersgroep.

Redactie: Marc van Munnen

MSX-gg

Van de MSX-gg ontving de redactie een papieren catalogus met de beschrijving van 32 diskettes, die elke MSX-er kan bestellen voor ƒ 12,50 per stuk. Veel, heel veel utility's: archivering, patches en aanvullingen op het MSX- en CP/M-operating systeem, hulpprogramma's bij dBase, printerprogramma's, editors, assemblerhulpmiddelen, etcetera, etcetera. Maar ook een compleet Kermitsysteem (datacommunicatie) en een stamboomtoepassing voor dBase II.

BESTELPROCEDURE DOS gg De hier genoemde en de honderden andere schijven uit de ProgrammaTheek kunt u als volgt bestellen:
Ofwel een simpel briefje naar Software Service, Postbus 8086, 1180 LB Amstelveen, met daarop
- je naam etc.
- je lidnummer van de DOS gg
- volumenummer(s)
- formaat: 'PC 5.25 inch' of 'PC 3.5 inch', dan wel een formaatkode uit de kodetabel.

U ontvangt vervolgens de bestelling plus een acceptgiro.
Ofwel een bestelformulier naar bovenstaand adres. Dat formulier bevat de kodes voor de zeer vele disk formats anders dan PC, en kunt u gratis aanvragen bij het secretariaat: Langs de Bogen 16, 8255 GG Swifterbant.
We leveren op enkele tientallen MS-DOS-formaten en zo'n honderd CP/M-formaten, variërend van 3 tot 8 inch. Voor niet vermelde formaten kun je onderzoek en levering aanvragen. De kosten zijn ƒ 7,50 per volume voor alle 5,25 en 8 inch formaten en ƒ 10,- per volume voor het 3,5 inch formaat. Voor 3 inch formaat geldt een prijs van ƒ 15,-. Alleen bepaalde CP/M formaten kosten meer (ƒ 2,50 respektievelijk ƒ 5,- per extra benodigde diskette). Verder betaal je voor elke bestelling ƒ 5,- verzend- en administratiekosten.

SoftwareBus 89/1 bevat zo'n 70 pagina's met nieuwe MS-DOS ProgrammaTheek software; meer dan 30 volumes. In de vorige Nieuwsbrief vond u al een selectie hieruit, hier volgt meer.

2528 Cat van de Cat 1988 De nieuwe ProgrammaTheek-catalogusbestanden, bijgewerkt tot en met Catalogus deel IV van einde 1988. Ze konden nog niet in 2527 (zie HCCN 114) worden aangebracht, dus dat zal een geïnteresseerde zelf moeten doen (met een harddisk). Voor mensen die reeds met andere database-pakketten voor dit doel werken is de schijf direkt bruikbaar.

2529 KB Artikelreferentiesysteem, CUE menumanager Twee produkten van eigen bodem. KB is een database (kaartenbak) van boeken en artikelen, waarmee je kunt zoeken op o.a. auteur en titel. Uitvoer kan o.a. in WordPerfect-formaat plaatsvinden. CUE is een menusysteem met aardige mogelijkheden.

3519/20 Budgetprogramma Een systeem om in afdelingen van grotere organisaties te gebruiken. Hiermee kan men van dag tot dag de uitgaven binnen het eigen budget bijhouden, en desgewenst tot in detail bijsturen.

3538 Astronomie en meteorologie Een beperkte sterrendatabase (heel wat kleiner dan op vol. 2518) en wat telescoopberekeningen voor astronomen. Daarnaast voor meteorologie-freaks een fraai STORM programma: om stormen en orkanen te volgen in de Caraïben en Zuidoost-USA. Met allerlei calculaties en live voorbeelden; moet aanpasbaar zijn aan de Noordzeesituatie.

3539 Zorktools / Adventure Hints Een must voor elke adventure-verslaafde: allerlei add-on routines voor Infocomspellen, plus teksten met vele tips voor een aantal populaire adventures.

3564 Jon Dart's C & ASM utilities Een gereedschapskist vol met C- en assemblerroutines, kompleet met broncode en de gebruikte library. Geen schokkende programma's, maar wel een hele serie handige hulpjes.

3575 PC-Stock aandelenanalyse Het moderne hulpmiddel voor de aandelenbelegger: een grafische analyse van het verloop van een gewenst fonds. Er worden automatisch trendanalyses gemaakt op basis van de invoergegevens.

3629 PC-Art systeem, Turbo Pascal schermontwerp PC-Art is gemaakt voor een CGA-adapter, en dan ook vooral gericht op lijnen, punten en letters; de kleurmogelijkheden zijn beperkt. Toch kunnen er heel aardige kunstwerkjes mee worden gemaakt, zonder gebruik van een muis. SCNDSIGN is een ontwerpprogramma voor Turbo Pascal invoerschermen. Het genereert Pascalcode die men in de eigen programma's kan opnemen.

3651 TurboCalc / ASEASys spreadsheets Twee krachtige shareware spreadsheets, Aseasys zelfs met grafische mogelijkheden. Aseasys heeft ook andere voordelen: het heeft het .WKS bestandsformaat, en is dan ook tot op zekere hoogte compatibel met 1-2-3. Het vereist een CGA-kaart, en kan door zijn kracht slechts vrij kleine modellen aan; een nieuwe versie (na registratie te verkrijgen) kan echter veel meer.

3686 HELPDOS Een compleet menugestuurd hulpsysteem over MS-DOS: zeg maar een DOS-handboek op disk, waarin je gemakkelijk kunt bladeren. Met vele tips voor gemakkelijk DOS-gebruik: ideaal voor beginnende gebruikers.

3696 QUBECALC 3-D spreadsheet Een spreadsheet dat nu al kan wat Lotus versie 3 pas eind van dit jaar zal kunnen: werken in 3 dimensies! De maat van een model is maximaal 64 X 64 X 64, en ook het coördinatensysteem is steeds driedelig. Tevens zijn er grafische mogelijkheden (met CGA-kaart)

en macro's: al met al heel aardig om te proberen, en later de shareware-registratieprijs dubbel en dwars waard!

3986 QuickBASIC / BASCOM tools Een omvangrijke verzameling hulpmiddelen voor de programmeur die met BASIC-compilers werkt. Qua sleutelwoorden is de toolkit bijgewerkt tot en met MS QuickBASIC versie 2, maar vele andere mogelijkheden zijn ook volledig bruikbaar met de nieuwste versies.

2476 3-D spellen Een verzameling aardige spellen, waarvan de meeste geen grafische kaart nodig hebben. 3-Demon helaas wel, maar de schitterende werking (een PacMan met spoken die voor je opdoemen van twee kanten...) maakt dat waar. Verder space invaders, poker en CASTLE: dring een kasteel binnen zonder dat je de spelregels kent.

Erik de Ruijter

IBM® PC

Gebruikersgroep

PCNL diskettes
Onderstaande diskettes zijn afkomstig uit de PDS-SoftwareBibliotheek van de IBM-PC gg. Al deze PCNL-diskettes zijn er in zowel 5,25 als 3,5 inch formaat. Bij vrijwel elk programma is de (Engelstalige) documentatie op de diskette aanwezig.

PCNL0880 - VGA GRAPHICS. Een diskette vol met programma's die zeer fraaie plaatjes laten verschijnen op VGA (kleuren) schermen. Weinig functioneel, maar wel heel mooi. Op deze diskette zijn aanwezig: FIREWORKS, FRACTKAL, PYRO, RAISINS en VGA-DEM. De twee laatste programma's zijn demo's gemaakt met SHOW PARTNER (SHOW PARTNER NIET aanwezig).

PCNL0863 - ANYWORD v1.06. ANYWORD is een algemeen toepasbaar tekstindexeringsprogramma. Het programma bestaat uit twee delen, INDEXER en FINDER. Met INDEXER kan van een groot aantal files (liefst ASCII-tekst) tegelijk een grote index gemaakt worden. Met FINDER kan m.b.v. deze index gezocht worden naar het voorkomen van bepaalde woorden in deze files (ook wildcards en combinaties van woorden zijn mogelijk). Het programma toont de gezochte woorden op het scherm, inclusief de tekst eromheen. Indien gewenst kunnen de getoonde stukken tekst overgenomen worden in andere files.

PCNL0881, 0882, 0883 en 0884 - PC-KEY-DRAW v3.51. Krachtig grafisch tekenprogramma voor de PC. De plaatjes kunnen gemaakt worden met de toetsen van het toetsenbord of met een muis. PC-KEY-DRAW is geschikt voor alle soorten grafisch werk; business graphics, artistieke plaatjes, illustraties, animaties en technische tekeningen. Voor het technische werk kent het programma een invoer via coördinaten en de mogelijkheid metingen en berekeningen uit te voeren op de plaatjes. De gemaakte afbeeldingen kunnen direct afgedrukt worden of gebruikt worden in andere programma's (zowel BASIC als DTP). Draait op PC, XT en AT met een CGA- of daaraan compatibele kaart (echter altijd in CGA-resolutie). Op de diskette is een eenvoudig menusysteem aanwezig met BATCH-files, alsmede een flitsende demo. Deze demo is geheel gemaakt met behulp van macro's en draait in zogenaamde runtime mode. Deze versie bevat een volledige handleiding (disk 0882), vele voorbeeldplaatjes (disk 0883), en een tutorial (disk0884). Ook de tutorial is volledig gemaakt met macro's!

PCNL0207 - MS-KERMIT v2.28. Programma dat speciaal ontwikkeld is voor het communiceren met midi- en mainframe-computers. Vooral bekend van het KERMIT-protocol. Een bijzonder krachtig en efficiënt programma. Op de diskette is uitgebreide documentatie aanwezig. Deze versie 2.28 bevat een softwarematige aanpassing voor het werken met de split baudrate (1200/75). Daardoor is deze Kermit ook geschikt voor het werken met PTT-viditelmodems.

PCNL0471 - RESIDENT UTILITIES. Deze blijven na het starten in het computergeheugen aanwezig. Kunnen daarom opgeroepen worden terwijl andere programma's draaien. Met onder andere CTRLALT, schermmanipulatie, popuptabellen (ASCII), doorgeven van blokken tekst uit het ene programma en doorgeven naar een ander, rechtstreekse printerbesturing, 'nooduitgang' voor als de computer op hol slaat en toetsenbordmakro's.

PCNL0488 - EXTENDED BATCH LANGUAGE v3.06c. EBL is een uitbreiding van de mogelijkheden in BATCH-files. Met EBL is het mogelijk interactieve BATCH-files te maken waarbij de gebruiker tijdens de uitvoering van de BATCH-files kan kiezen uit verschillende opties. Hierdoor kunnen met behulp van batch-files volledige menuprogramma's gemaakt worden. Op de diskette is daarvan een voorbeeld aanwezig. Deze versie is ook geschikt voor DOS 3.0 en hoger.

PCNL0612 - GAGS v1.06. Het GENERIC ADVENTURE GAME SYSTEM is een set van programma's waarmee iedereen zijn eigen adventure games kan maken of naar eigen inzicht kan aanpassen. Op de diskette is uitgebreide (Engelstalige) documentatie aanwezig, alsmede een voorbeeld van een adventure game. GAGS bevat al een groot aantal (Engelse) woorden en afkortingen waardoor het zelf maken ervan aanzienlijk vereenvoudigd wordt.

PDS-Catalogus Een uitgebreide beschrijving van de bovengenoemde diskettes kunt u vinden in de PDS-Catalogus. Deze diskettebeschrijvingen staan op diskette en kunnen met het bijgeleverde speciale zoekprogramma PCNL-VIEW bekeken worden. Helemaal compleet, inclusief handleiding, alle 9 tot nu toe uitgebrachte delen (op 9 diskettes van 5,25 inch of 5 diskettes van 3,5 inch), indexen en ringband/slipcase, kost de nieuwe PDS-Catalogus ƒ 50,-. Zonder ringband/slipcase kost de complete PDS-Catalogus ƒ 40,-.

Prijzen Alle bovengenoemde PCNL-diskettes en de PDS-Catalogus zijn rechtstreeks te verkrijgen bij de IBM-PC gg (niet bij de HCC-bestelservice) voor de bovengenoemde prijzen. De PCNL-diskettes kosten ƒ 7,50 (5,25 inch) of ƒ 10,- (3,5 inch) per stuk. Als bijdrage in de verzendkosten wordt per bestelling (ongeacht de samenstelling) ƒ 5,- in rekening gebracht.

Let op! Voor leden van de IBM-PC gg geldt met ingang van het uitkomen van deze HCC Nieuwsbrief een korting van 10%! Kijk voor deze kortingsregeling in PCNL-MEMO elders in deze HCC Nieuwsbrief. U kunt uw bestellingen van deze PCNL-diskettes ook combineren met een eventuele bestelling van diskettes die in PCNL-MEMO beschreven staan. U hoeft dan slechts één keer verzendkosten te betalen.

Bestelinformatie Totale bedrag verhoogd met de ƒ 5,- bijdrage in de verzendkosten overmaken op gironummer 1947766 of bankrekeningnummer 51.09.65.873 t.n.v. HCC IBM-PC gg te VORDEN. Het sturen van een ingevulde en ondertekende girobetaalkaart of eurocheque naar postbus 47, 7250 AA VORDEN is ook mogelijk. Vergeet niet te vermelden wat u precies wilt bestellen en op welk formaat diskettes (5,25 of 3,5 inch)! Inlichtingen tijdens kantooruren tel.nr. 05752-1881 (Jan Willem Beek).

Johan Hageman

PD SIGNAAL

KLOPSIGNALEN

Het toetsenbord van de PC is vaak het enige apparaat waarmee je de computer bedient - muizen, aanraakschermen en lichtpennen ten spijt. Op de standaardwerking van die belangrijke sta-in-de-weg valt echter wel wat af te dingen: die is traag, springt onlogisch om met hoofdletters, laat de instelling van de drie 'Lock'-toetsen niet zien en bevat niet alle tekens. Er zijn gelukkig kleine prettige programmaatjes die hulp bieden. KBFIX2 is er één van. Het is echt public domain en geschreven door Skip Gilbrech.

Marc van Munnen

VERSNELLING Waar de '2' van KBFIX2 vandaan komt weet ik niet. Misschien is hier de truc van dBase II, de 'opvolger' van het imaginaire dBase I, wel geprolongeerd. Op het aantal functies van KBFIX2 kan het niet slaan, dat zijn er liefst vijf en alle functies beïnvloeden de werking van het toetsenbord. Allereerst, en mijns inziens het belangrijkst, kan KBFIX2 het toetsenbord drastisch versnellen bij het repeteren van toetsen. Voor het wandelen met de cursor door een tekst, het trekken van lijnen en zo, kan dat prettige gevolgen hebben. En: *als die toetsenbord ies sneller, die hele PC ies sneller!*. KBFIX2 staat fijnregeling van die versnelling toe: hoelang het duurt voor een toets repeteert, hoeveel tekens tegelijk per repetitie worden geproduceerd en natuurlijk de frequentie daarvan. Wie een turbotoetsenbord wil kan dat ruimschoots krijgen.

OVERVOEREN Het verwerken van al die snel uitgespuugde toetsaanslagen kan een probleem zijn voor programma's, vandaar dat KBFIX2 ook de mogelijkheid biedt de buffer van het toetsenbord (een opslagbak van nog te verwerken aanslagen) te vergroten tot 127 bytes. Hier zit echter een addertje onder het gras: sommige programma's zijn zo traag bij het verwerken van de toetsaanslagen dat ze hopeloos achter raken, terwijl je als gebruiker argeloos de buffer blijft volpompen. Als dan de gewenste acties door het programma eindelijk zijn uitgevoerd resteert er nog een grote hoeveelheid toetsaanslagen die allemaal nog zullen worden verwerkt. Dat dat levert soms ergerniswekkende resultaten: je 'scrollt' te ver door, je 'delete' hele zinnen, je scherm is plots één en al onderstreping, etc. KBFIX2 doet hier niets tegen, jammer genoeg.

Sommige toepassingsprogramma's stellen zich er echter wél tegen teweer, dus het kan beslist. Enfin, iets voor KBFIX3?

VERLOCKING De andere drie functies van KBFIX2 concentreren zich rond de 'Lock'-toetsen: de stand van die toetsen kan op het scherm, op een willekeurige plaats, worden getoond. Bij het omschakelen kan de PC bovendien een in hoogte oplopend of aflopend geluidssignaal ten gehore brengen. Een speciale behandeling krijgen de 'Caps Lock'-toets en de 'Scroll Lock'-toets. Van oorsprong keert de 'Caps lock' op de PC de werking van de lettertoetsen om: kleine letters worden hoofdletters, hoofdletters worden kleine letters. KBFIX2 zorgt er nu voor dat er altijd hoofdletters tevoorschijn komen als 'Caps Lock' actief is; dat is dus meer typemachine-achtig. Maar op een typemachine zorgt het indrukken van de 'Shift'-toets voor het ontgrendelen van de 'Caps Lock' - en ook dat is mogelijk met KBFIX2.
De 'Scroll Lock' - een weinig gebruikte toets - krijgt naar wens een bijzondere functie: het éénmaal indrukken ervan stopt alle uitvoer naar het scherm, waardoor in het programma dat dan bezig is meestal effectief gepauzeerd wordt. Op het scherm vertoont KBFIX2 in dit geval een knipperende S. Een tweede keer indrukken van 'Scroll Lock' en het programma hervat zijn bezigheid. De echte 'Scroll Lock' (wat zou dat toch zijn?) krijg je nu in combinatie met de 'Shift'-toets.

GEBRUIK KBFIX2 is natuurlijk resident (permanent in het geheugen aanwezig) en het neemt maar een kleine 3 Kb in beslag. Het moet ná een eventueel KEYBxx-programma van DOS worden geladen. Je laadt het met de gewenste instellingen, bij voorkeur vastgelegd in de AUTOEXEC.BAT.

Eenmaal geïnstalleerd laten de opties zich achteraf stuk voor stuk aanpassen. Voor programma's die niet lekker lopen met bijvoorbeeld de toetsenbordversnelling is dus een afzonderlijke instelling mogelijk. En als extraatje: met de optie -K 'kill' je KBFIX2 uit het geheugen. Dan merk je weer goed waarom je ooit aan KBFIX2 begonnen bent...

KBFIX2 is te vinden op de schijf PCNL0717 van de IBM-PC gg, waarvan ik eerder al (in HCC Nieuwsbrief 111) DKEY besprak. De schijf staat vol met nuttige toetsenbord-georiënteerde programma's. De aanschaf is beslist de moeite waard.

Via de HCC Bestelservice kunt u centraal een aantal boeken en door de HCC uitgebrachte tijdschriften, mappen, boekjes en artikelen bestellen. Op de bestelkaart – die u elders in het blad aantreft – vermeldt u naast uw lidmaatschapsnummer de gewenste artikelnummers. De artikelen ontvangt u in het algemeen binnen twee weken. Aan het begin van de maand na bestelling ontvangt u een factuur en een acceptgirokaart. De prijzen zijn inclusief porto- en administratiekosten. Aan niet-leden wordt ƒ 7,50 per bestelling voor extra administratiekosten in rekening gebracht.

HCC BESTELSERVICE

Artikelen HCC DOS gg

5409000	Softwarebus abonnement*	ƒ 22,50
5409300	Softwarebus jaargang 1983*	ƒ 15,00
5409320	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1	ƒ 20,00
5409321	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1 + ringband	ƒ 27,50
5409375	Introductie in CP/M	ƒ 15,00
5409382	JRT Pascal Users Guide*	ƒ 12,50
5409385	ZCPR2 System Users Guide + ringband*	ƒ 40,00
5409400	Softwarebus jaargang 1984*	ƒ 15,00
5409420	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 2	ƒ 20,00
5409421	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 2 + ringband	ƒ 27,50
5409425	CP/M A5 GG Ringband	ƒ 15,00
5409450	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2	ƒ 30,00
5409455	CP/M Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2 + 2 ringbanden	ƒ 45,00
5409490	Handleiding Pegel Boekhoudsysteem	ƒ 12,50
5409500	Softwarebus jaargang 1985*	ƒ 15,00
5409510	Handleiding GIAP/M Administratiesysteem	ƒ 12,50
5409525	Telecommunicatie met Kermit (users and protocol manual)	ƒ 20,00
5409600	Softwarebus jaargang 1986*	ƒ 15,00
5409700	Softwarebus jaargang 1987*	ƒ 15,00
5409720	Het beste uit Softwarebus 83-87 CP/M	ƒ 15,00
5427001	MS-DOS Instruktiepakket (2 diskettes 5,25") + handleiding	ƒ 25,00
5427100	MS-DOS GG A5 Ringband (nieuw model: extra dik!)	ƒ 15,00
5427200	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2	ƒ 30,00
5427220	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 1 + 2 + ringband	ƒ 40,00
5427300	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 3 + 4	ƒ 30,00
5427320	MS-DOS Catalogus Programmatheek dl. 3 + 4 + ringband	ƒ 40,00
5427490	Handleiding Pegel Boekhoudsysteem MS-DOS-versie	ƒ 15,00
5427710	Handleiding FIBO Boekhoudsysteem	ƒ 12,50
5427725	Het beste uit Softwarebus 83-87 MS-DOS	ƒ 15,00

Artikelen HCC Genealogie gg

5436010	Programmapakket Geneal 2 (voor de PC; 5,25"; 360 KB)	ƒ 15,00
5436020	Genealogieprogramma Zorn (Dbase III + Applicatie; 5.25"; 360 KB)	ƒ 15,00
5436030	Programma 'Familiegeschiedenis' (Brown/Hijdra) (voor de PC; 5.25"; 360 KB)	ƒ 15,00

Diverse HCC artikelen

6301002	HCC A5 Ringband	ƒ 15,00
6301011	HCC Sweatshirt rood (opdruk wit) M	ƒ 35,00
6301012	HCC Sweatshirt rood (opdruk wit) L	ƒ 35,00
6301013	HCC Sweatshirt rood (opdruk wit) XL	ƒ 35,00
6302047	Library Pascal-GG # 1	ƒ 8,00
6302067	Aanvulling op de 4e druk van 'De Computergestuurde Modelbaan'	ƒ 10,00
6302068	De Computergestuurde modelbaan (5e druk)	ƒ 27,50

Boeken Academic Service

6302109	PC-Write, PC-File +, PC-Calc, Procomm, PC-Outline (J. Schildermans)	ƒ 68,00
6302110	Logisch Logo (A. Sikma)	ƒ 35,00
6302111	Microsoft Basic (A. van Veen)	ƒ 29,90
6302112	Programmeertaal C (L. Ammeraal)	ƒ 25,00
6302113	Basiscursus Multiplan (Krekels)	ƒ 29,50
6302114	MS DOS (R. Ashley)	ƒ 45,00
6302120	Cursus Z-80 (R. Hutty)	ƒ 36,00
6302121	40 Grafische Programma's voor de IBM (A. Sutter)	ƒ 29,90
6302122	Prolog, een inleiding (W. D. Burnham)	ƒ 35,00
6302123	Sorteerroutines (McLuckie)	ƒ 35,00
6302124	Schaken voor computers (P. van Diepen)	ƒ 45,00
6302130	Turbo C (L. Ammeraal)	ƒ 45,00
6302131	PC Tools en PC Tools de luxe (P. Kahrel)	ƒ 29,50
6302132	Handboek voor de C-Programmeur (M.I. Bolsky)	ƒ 32,50
6302133	Interactieve 3-D computer Graphics (L. Ammeraal)	ƒ 45,00
6302134	MS DOS: Het maken van Batchprogramma's	ƒ 35,00
6302135	De Norton utilities (H. Endendijk)	ƒ 29,50
6302136	Leren met LCN logo (Haars/Klappe)	ƒ 48,00

HCC/Standard Data Reeks

6302017	CP/M handleiding	ƒ 15,50
6302018	Wordstar handleiding	ƒ 15,50
6302021	De IBM Personal Computer	ƒ 15,50
6302033	Handleiding dBase II	ƒ 15,50
6302034	Handleiding Logo	ƒ 15,50
6302045	Dbase II Eenvoudigweg	ƒ 25,50
6302042	De Computerkunde Strip	ƒ 9,—
6302060	Commandogids Wordstar	ƒ 10,50
6302062	Commandogids voor CP/M	ƒ 10,50
6302063	Commandogids voor Supercalc	ƒ 10,50
6302064	Commandogids voor dBase II	ƒ 10,50
6302065	Commandogids programmering dBase II	ƒ 10,50

Fido/Dutchie e.d.

6302050	Praten met FIDO	ƒ 8,00
6302051	FIDO Protocol Standard (Engelstalig)	ƒ 8,00
6310001	Dutchie (Nederlandstalig) + Point-abonnement (1 jaar) 5,25 inch diskettes (alleen voor HCC-leden)	ƒ 75,—
6310002	Dutchie (Nederlandstalig) + Point-abonnement (1 jaar) 3,5 inch diskette (alleen voor HCC-leden)	ƒ 75,—
6310112	Fido V.12	ƒ 420,—
6310120	Fido V.12 (alleen voor HCC-leden)	ƒ 378,—
6310150	Telstar communicatie-pakket voor de PC (5½ inch diskette)	ƒ 15,—

Vult u uw bestelling a.u.b. duidelijk in.
Let vooral ook op correcte vermelding van de *Artikelnummers* en bestelde *aantallen*!
Zonder deze gegevens kan uw bestelling niet correct uitgevoerd worden.

De volgende HCCNieuwsbrieven zijn te bestellen door gebruik te maken van de bestelkaart in dit nummer, onder vermelding van uw lidnummer. De prijzen zijn inclusief porto- en administratiekosten. Aan niet leden wordt ƒ 7,50 per bestelling voor extra administratie in rekening gebracht.

Bestelnummer	Nieuwsbriefnummer		Prijs
7130103	103	apr 88	ƒ 5,00
7130104	104	mei 88	ƒ 5,00
7130105	105	jun 88	ƒ 5,00
7130107	107	sep 88	ƒ 5,00
7130108	108	okt 88	ƒ 5,00
7130109	109	nov 88	ƒ 5,00
7130110	110	cat 88	ƒ 5,00
7130111	111	dec 88	ƒ 5,00
7130112	112	jan 89	ƒ 6,00
7130113	113	feb 89	ƒ 6,00
7130114	114	maa 89	ƒ 6,00

FIDO

Roedelnieuws

Dutchie drukt zijn stempel steeds duidelijker op de berichtengebieden op Fido. Points plaatsen veel berichten in de verschillende echo's, want men kan thuis rustig off-line berichten lezen en schrijven. Vaak staan er berichten die er niet thuis horen: berichten die eigenlijk privé zijn, bedankjes bijvoorbeeld, worden in openbare gebieden geplaatst. Daarom dit keer wat achtergrondinformatie over elektronische post.

Jan Leijerweerd

Het Fidonet is door Tom Jennings zo opgezet, dat steeds een aantal BBS'en (die heten dan nodes) met uitsluitend één ander systeem (een HUB) contact hebben en dat in de goedkope tarieftijd. Op dezelfde manier zijn een aantal HUB's aangesloten op een HOST, vaak is dat een landelijk of regionaal centraal punt. Die HOST's zijn weer aangesloten op de ZONEGATE, die contact heeft met de andere zones. Het Fidonet kent drie zones. Zone 2 is Europa. Deze organisatie is terug te vinden in het nummer van elke Fido: de redactie-Fido is nr. 2:500/402. Zone 2, netnummer 500 van de HOST, het nodenummer 402. Weet je het juiste adres, dan kun je vanaf iedere Fido een bericht sturen naar iedere andere aangesloten BBS over de hele wereld. Vergelijk het met de PTT-organisatie: een lokaal postkantoor, regionale distributiekantoren en een landelijk centrum. De post wordt gedeponeerd in een openbare brievenbus. In Fido systemen is dit het Fidonetgebied (herkenbaar aan een * voor het nummer van het gebied). De berichten in dit gebied worden (Fido)netberichten genoemd en het verkeer daarvan heet Netmail. Om in zo'n gebied een bericht te verzenden moet je op de betreffende Fido een tegoed hebben, HCC-points hèbben een tegoed (zit in het abonnement).

FILES Met berichten kunnen ook files meegezonden worden naar het systeem waarmee je direct contact hebt, bijvoorbeeld van node naar HUB. Slimme jongens hebben nu een manier bedacht om berichten uit andere dan de Fidonetgebieden tot een file samen te voegen, te comprimeren en zo te versturen. Zulke berichten staan op de Fido's in speciale gebieden. Wordt op een Fido in zo'n gebied een bericht ingegeven, dan wordt het 's nachts verzameld en klaar gezet in het grote pakket dat door de HUB opgehaald wordt. Die geeft het weer door aan de andere HUB's en zo komt het na enige nachten op alle Fido's terecht. Dit berichtenverkeer maakt weliswaar gebruik van de Fidonet faciliteiten, maar is toch totaal anders. De berichten zijn niet privé, maar openbaar (van algemeen belang), staan in andere dan het netgebied en komen op vele plaatsen (Fido's) terecht. Het heeft dan ook een eigen naam: ECHOMAIL. Vergelijk dit met het aanleveren van post op het postkantoor voor een huis-aan-huis verspreiding.
Een bericht in een HCC echogebied wordt dus vele malen verzonden, kassa voor de PTT, kosten voor het net. Een bericht waarin Point-X Point-Y bedankt kan dus beter via Netmail verzonden worden en niet alleen vanwege de kosten: dergelijke berichten vervelen derden en maken de gebieden voller dan nodig.

DUTCHIE/ECHOMAIL Alvorens te vertellen wat points moeten doen om een antwoord via Netmail te versturen eerst iets over Dutchie en echomail. De automatische installatie van Dutchie is opgezet voor Netmail. Hier gaat het altijd om privé berichten, daarom staat er in DUTCHIE.CFG een regel: Editor private. Die zorgt er voor dat automatisch alle berichten die je intikt Private zijn. Om technische redenen en vanwege de aard van Echomail mogen Echomailberichten nooit Private zijn. Die optie moet dus uitgeschakeld worden. Dat kan door een ; te zetten voor de regel 'Editor Private' in het DUTCHIE.CFG bestand of door deze regel te verwijderen. In het Fidonetgebied kunnen de berichten met F2 privé gemaakt worden.

Wat moet een point nu doen om via Netmail een privé antwoord te geven op een bericht in een echomailgebied? Wel, hij verplaatst (toets F9) het originele bericht van het echomailgebied naar gebied 0, dat de naam Postvak draagt en het Fidonetgebied van zijn Point is. Hij drukt de antwoordtoets in en het Aan:-veld wordt ingevuld, zet het adres er achter (staat onderaan het bericht waarop je antwoord geeft), bericht afmaken en bij het eerstvolgende contact gaat het bericht mee naar de Boss, waar het ook in het Fidonetgebied komt. Wordt daar de post klaargezet voor de HUB dan ziet Fido het adres, bijvoorbeeld 2:500/31.10314 en het bericht wordt meegenomen en verstuurd naar 2:500/31 (de rest van het adres ziet Fido niet). Op 500/31 aangekomen ziet Dutchie dat het voor de daar bekende point 10314 is en zet het klaar voor die point in het Fidonetgebied. Dit bericht is dan alleen aan de geadresseerde verzonden en dus niet zoals bij echomail naar alle stations die dezelfde echomail voeren.
Fidonetberichten worden door de HUB binnen 24 uur doorgestuurd naar de plaats van bestemming, veel sneller dan echomail. Een reden te meer om privé berichten via de normale Netmail te versturen.

Jan Leijerweerd,
2:500/31.10314

EXKLUSIEVE NEDERLANDSE SOFTWARE

NIEUW: RAZENDSNEL FAKTUREREN EN BOEKHOUDEN

OP UW PERSONAL COMPUTER

ST Stark-Texel brengt boekhouden en faktureren op MS DOS computers nu binnen ieders bereik. Onder de serie-naam **"SnelStart"** verscheen bij ons een reeks Nederlandse softwarepakketten waarmee het bedrijfsleven probleemloos kan overstappen naar een geheel geautomatiseerde administratievoering. *In no time.*

ST De SnelStart-pakketten kennen een mate van **flexibiliteit èn bedieningsgemak** die zeldzaam is voor professionele administratieve software. Ook zelfstandig gebruikt, verdienen SnelStart-pakketten zichzelf in een ommezien terug.

ST **Wilt u hier meer van weten?** Stuur ons de onderstaande bon ingevuld toe. U ontvangt dan onze uitgebreide software-brochure binnen enkele dagen. Natuurlijk kunt u ook bellen!

- GEEN ONDERHOUDSKOSTEN
- UITGEBREIDE HANDLEIDINGEN
- GRATIS TECHNISCHE ONDERSTEUNING

AUTOMATISEREN MET DE SNELSTART-SERIE

ST Gaat u automatiseren met de serie SnelStart-pakketten van Stark-Texel, dan bent u in een oogwenk van uw administratie-problemen af. De SnelStart-pakketten helpen u snel op weg.

De serie bestaat uit de pakketten: **SnelBoek**, **SnelBoek-Plus**, **SnelFaktuur 3.0** en **SnelBase**. SnelStartpakketten kunnen zeer nauw met elkaar samenwerken, maar zijn ook zelfstandig te gebruiken.

Wat komt u tegen in de SnelStart-pakketten?

ST ***Faktureren:*** Fakturen met vrije faktuur-layout, prijsnotatie in/exklusief btw (4 tarieven), faktureren met/zonder btw, omzet-overzichten, boekingsadvies, debiteurenbewaking, voorraadafboeking, nettobedragen tot 10 mln gulden, rekeningoverzichten/aanmaningen, doorboeken naar SnelBoek of SnelBoek-Plus. "SnelBase" gratis!

ST ***Boekhouden:*** Boeken van verkoopfakturen en grootboekmutaties met omschrijving, afboeken betalingen (automatisch doorverwerkt naar boekhouding), zelf ontwerpen van rekeningoverzichten, historische overzichten, kolommenbalans met proef-saldibalans, verlies- en winstrekening en eindbalans, omzet-overzicht per debiteur, sub-boek krediteuren en -debiteuren, vrije koderingen, automatisch btw en slotboekingen berekenen, grootboek en subboek door elkaar gebruiken. "SnelBase" gratis!

ST ***SnelBase:*** Gegevensbestanden definiëren; aanmaken, opvragen, verwijderen en wijzigen van gegevens en lijst-ontwerpen, gegevens sorteren, selekteren, (sub)-totaliseren en afdrukken, gegevens overbrengen naar andere software (bv SuperKaart), importeren gegevens, virus-kontrole ...

Prijzen (inklusief BTW):

SnelBoek: ƒ 249,- | SnelBoek-Plus: ƒ 449,- | SnelFaktuur 3.0: ƒ 349,- | SnelBase: ƒ 149,-; prijzen voor 5,25" diskettes

BON VOOR MEER INFORMATIE

Ja, ik wil graag meer informatie over uw uitgaven. Stuur mij de **gratis** brochure over:

❑ PC-software

❑ PC-boeken

Merk en type computer: ____________________

(Bedrijfsnaam:) ____________________

Kontaktpersoon: ____________________

Adres: ____________________

Postkode, plaats: ____________________

Stuur deze bon in een gefrankeerde envelop naar:
Uitgeverij Stark-Texel bv, Postbus 302, 1794 ZG Oosterend Nh

hccmrt89-h&k

hcc

PC-LITERATUUR VAN STARK-TEXEL

Als één van Nederlands aktiefste uitgevers op het gebied van Personal Computers, publiceert uitgeverij Stark-Texel b.v. professionele, Nederlandstalige boeken en software voor projekten, bedrijfsleven en partikulieren.

In ons literatuur-assortiment zijn inmiddels boeken verschenen over: *tekstverwerking, automatisering, "public domain software", desktop publishing, programmeren in GW-Basic en machinetaal, programmeertips, datakommunikatie, grafische toepassingen, randapparatuur en, natuurlijk,* ***DOS*** *(t/m DOS versie 4.0).*

Met deze boeken wordt het voor de PC-gebruiker mogelijk, echt àlles uit zijn systeem te halen.

Wilt u **meer weten** over ons leveringsprogramma?
Vul dan de bon in, of **bel** gewoon even:

uitgeverij STARK-TEXEL b.v.
Postbus 302 · 1794 ZG · Oosterend · tel. 02220-18661

PROBLEEM VAN DE MAAND

Oplossing van de maand

Peter van Tilburg

In januari viel er weer een erg groot aantal oplossingen bij mij in de bus. Het probleem bestond uit het zoeken naar getallenparen (A,B), waarvan de som van de gehele getallen 1 tot en met A het dubbele is van de som van de getallen 1 tot en met B. Als voorbeeld werden de paren (3,2), (20,14) en (119,84) genoemd. Gevraagd werd een programma dat de volgende combinaties vindt.

Omdat er niet om een exact aantal paren werd gevraagd heb ik de oplossingen van die inzenders goed gerekend, die in ieder geval het vierde paar, (696,492), vonden.

Dit leverde uiteindelijk, na loting, de volgende winnaars op:

Boekenbon van ƒ 100,-:
L. Roelevink
Oosterhof 11
6715 LG Ede
Boekenbonnen van ƒ 50,-:
P.G. van Zanten
Vinklaan 1
5561 TL Riethoven
en
L. van Marion
Generaal Spoorlaan 671
2285 TJ Rijswijk

De hierbij afgedrukte oplossingen zijn ingezonden door R. Hamerling uit Vianen en Dick van Lenen uit Oud-Beijerland.

Oplossing Dick van Leenen

Als oplossing voor het Probleem van de maand heb ik het programma HCCREKEN geschreven in de taal QuickBasic van Microsoft.

Het programma is zo gemaakt dat het bij waarde 30000 voor getal 1 afbreekt met een melding. In de QuickBasic-file wordt dit geregeld in regel 75.

Het programma ontdekt de volgende waarden:

```
1. Getal 1 =     3  Getal 2 =     2  Som 1 =         6  Som 2 =         3
2. Getal 1 =    20  Getal 2 =    14  Som 1 =       210  Som 2 =       105
3. Getal 1 =   119  Getal 2 =    84  Som 1 =      7140  Som 2 =      3570
4. Getal 1 =   696  Getal 2 =   492  Som 1 =    242556  Som 2 =    121278
5. Getal 1 =  4059  Getal 2 =  2870  Som 1 =   8239770  Som 2 =   4119885
6. Getal 1 = 23660  Getal 2 = 16730  Som 1 = 279909630  Som 2 = 139954815
```

```
10 GOSUB 180
20 GETAL1&00= 0: GETAL2&00= 0: SOM1&00= 0: SOM2&00= 0: Y = 12
30 GETAL2&00= GETAL2&00+ 1
40 SOM2&00= ((GETAL2&00+ 1) * GETAL2&00) / 2
50 SOM1# = 2 * SOM2&00
60 GETAL1&00= (SQR(1 + 8 * SOM1#) - 1) / 2
70 GETAL1&00= CINT(GETAL1&00)
75 IF GETAL1&00> 30000 THEN LOCATE 20, 14: PRINT "Programma-limiet van Getal 1 b
ereikt": END
80 LOCATE 6, 34: PRINT GETAL1&00
90 LOCATE 7, 34: PRINT GETAL2&00
100 SOM1X&00= ((GETAL1&00+ 1) * GETAL1&00) / 2
110 IF SOM1X&00= SOM1# THEN 120 ELSE 30
120 Y = Y + 1
130 LOCATE Y, 7: PRINT "Getal 1: "; USING "#####"; GETAL1&00
140 LOCATE Y, 22: PRINT "Getal 2: "; USING "#####"; GETAL2&00
150 LOCATE Y, 37: PRINT "Som 1: "; USING "#########"; SOM1X&00
160 LOCATE Y, 54: PRINT "Som 2: "; USING "#########"; SOM2&00
170 GOTO 30
180 CLS
190 LOCATE 1, 23: PRINT "*** Programma ***"
200 LOCATE 4, 15: PRINT "Deze getallen worden nu berekend:"
210 LOCATE 5, 15: PRINT "================================="
220 LOCATE 6, 24: PRINT "Getal 1: "
230 LOCATE 7, 24: PRINT "Getal 2: "
240 LOCATE 10, 20: PRINT "Deze getallen zijn goed:"
250 LOCATE 11, 20: PRINT "========================"
260 RETURN
```

Oplossing R. Hamerling

ANALYSE Beschouw de reeks (I) van monotoon stijgende positieve gehele getallen 1, 2, 3,..... etc. Er ontstaat een even grote nieuwe reeks (II) van monotoon stijgende gehele positieve getallen door van elk getal uit reeks I de som van de getallen van 1 t/m het betreffende getal te nemen. De opgave laat zich 'vertalen' in het opsporen van paren getallen in reeks II welke de eigenschap hebben dat het eerste getal de dubbele waarde heeft van het tweede getal.

STRATEGIE Laat twee getallen (A en B, uit reeks I) afzonderlijk oplopen vanaf 1, in stappen van 1, tot een bepaald maximum (in verband met de rekencapaciteit van de computer, bij 16 bits unsigned integers: 65535). Bepaal voor elke nieuwe waarde van A en B de som van de getallen van 1 t/m A, resp B (SA en SB, in reeks II).
Doe dit door telkens de 'vorige' waarde van SA, resp SB, te verhogen met de nieuwe waarde van A, resp B. Daar we te maken hebben met monotoon stijgende reeksen, hoeven we niet de gehele reeks op te slaan, maar alleen de actuele waarden, mits we een goede koppeling van de waarden van A en B toepassen. B is de kleinste van de twee. Koppel de verhoging van A aan die van B, zodanig dat A wordt verhoogd totdat de waarde van SA gelijk is aan of groter is dan de tweemaal de waarde van SB. Wanneer een gelijkheid wordt aangetroffen (SA = 2*SB), dan behoort het getallenpaar (A,B) tot de verzameling van oplossingen.

OPLOSSING De genoemde strategie is in C-language omgezet en hier weergegeven. De opgave vraagt strikt genomen alleen het eerste paar na (119,84). Het bijgeleverde programma echter geeft alle paren, tot het aangegeven maximum wordt bereikt. Het programma zou (triviaal) geoptimaliseerd kunnen worden door SB meteen de dubbele waarde te geven (2 maal de som van de getallen). Dit geeft echter in de code een minder overzichtelijke afspiegeling van de probleemstelling, en bovendien kan dit gerekend worden tot de taak van de compiler.

```
#include <stdio.h>

#define MAXa 65535

main() {
  unsigned int  a,b;               /* reeks I  */
  unsigned long sa,sb;             /* reeks II */
   a =  b = 1;                     /* beginwaarden */
  sa = sb = 1;

  while (a < MAXa) {               /* 'loop' tot limiet van A */
    while (sa < 2 * sb)            /* 'loop' tot limiet van SA */
      sa += ++a;                   /* bepaal som 1..A voor nieuwe A */
    if (sa == 2 * sb)              /* treffer? */
      printf("Getallenpaar (%d,%d) geeft als sommen: %ld en %ld.\n",
              a,b,sa,sb);
    sb += ++b;                     /* bepaal som 1..B voor nieuwe B */
  }
```

Output van dit programma:

Getallenpaar (3,2) geeft als sommen: 6 en 3.

Getallenpaar (20,14) geeft als sommen: 210 en 105.

Getallenpaar (119,84) geeft als sommen: 7140 en 3570.

Getallenpaar (696,492) geeft als sommen: 242556 en 121278.

Getallenpaar (4059,2870) geeft als sommen: 8239770 en 4119885.

Getallenpaar (23660,16730) geeft als sommen: 279909630 en 139954815.

Probleem van de maand

Ik ben op zoek naar 5 ongelijke positieve getallen a, b, c, d en e, die ieder kleiner zijn dan 500 en die voldoen aan: a*a + b*b = c*c - d*d = e*e.

Daarbij moet rekening worden gehouden met het volgende:
- a en b mogen niet beide deelbaar zijn door eenzelfde geheel getal groter dan 1. Datzelfde geldt voor c en d. Dit betekent dat een stel goede getallen voor a, b, c, d en e is 3, 4, 13, 12, 5, maar 6, 8, 26, 24, 10 of 9, 12, 17, 8, 15 zijn niet bruikbaar.
- Natuurlijk telt 4, 3, 13, 12, 5 ook niet als afzonderlijke oplossing, want dat is dezelfde als 3, 4, 13, 12, 5.

Kunt u alle mogelijkheden vinden van dit door P. Molenaar uit Leeuwarden ingezonden probleem? Stuur dan uw oplossing vóór 1 mei a.s. naar:

Peter van Tilburg
Schuifelenberg 40
5751 HZ Deurne

Onder de goede inzendingen worden 1 boekenbon van *f* 100,- en 2 bonnen van *f* 50,- verloot.

KIJK: DE GROOTSTE KOLLEKTIE COMPUTER-BOEKEN VAN NEDERLAND EN BELGIË!

Welk automatiserings- of computerboek u ook zoekt, wij hebben 't altijd. Kies dus uit de grootste kollektie automatiserings- en computerboeken van Nederland en België, dat maakt verder zoeken overbodig.

En... alle titels zijn direkt uit voorraad leverbaar!

TOP 20 VAN DE MAAND

Starten met MS DOS/PC DOS	Boeke	ƒ 32,50	BF 650
PC Tools en PC Tools deluxe	Kahrel	ƒ 29,50	BF 590
Werken met WordPerfect	Boeke	ƒ 69,00	BF 1380
Basishandleiding Norton	Melching	ƒ 15,00	BF 300
Machinetaalboek voor de IBM PC	Norton	ƒ 89,50	BF 1790
Basishandleiding WordPerfect	Melching	ƒ 15,00	BF 300
Werken met PlanPerfect	Jans	ƒ 69,00	BF 1380
De Turbo Pascal 5.0 Programmeergids	Zee	ƒ 69,50	BF 1390
Understanding dBase IV	Simpson	ƒ 69,00	BF 1380
MS DOS maken van Batchprogramma's	Krug	ƒ 35,00	BF 700
WordPerfect Executive gebruikersboek	Veen	ƒ 49,00	BF 980
Macintosh Bible	Naiman	ƒ 69,00	BF 1380
Basishandleiding C:\DOS	Melching	ƒ 15,00	BF 300
Beginnen met WordPerfect 4.2	Koops	ƒ 32,50	BF 650
De Norton Utilities en de advan. ed.	Edendijk	ƒ 29,50	BF 590
Het WordPerfect 5.0 Handboek	Hendrikse	ƒ 59,50	BF 1190
180 Tips en Trucs voor MS Dos	Oets	ƒ 49,00	BF 980
dBase III Plus Handboek	Chou	ƒ 78,00	BF 1560
Using Hypercard	Vaughan	ƒ 65,00	BF 1190

NIEUW! VERS VAN DE PERS!

Gids voor PlanPerfect	Huls	ƒ 59,50	BF 1190
Het complete DOS 4.0 boek	Robbins	ƒ 85,00	BF 1700
Data Becker gids Ventura	Kirchhoff	ƒ 32,50	BF 650
Hint Book (diverse titels)	Sierra	ƒ 20,00	BF 400
X Window System User's guide	O'Reilly	ƒ 69,00	BF 1395
Data Becker gids UNIX	Larisch	ƒ 34,50	BF 690
dBase IV for the first time user	Dickler	ƒ 55,00	BF 1100
Inl. Programmeertaalvertalers	Katwijk	ƒ 49,50	BF 990
Hypercard Handbook 1.2 upgrade kit	Goodman	ƒ 55,00	BF 1100
The Hypertalk Bible	Waite	ƒ 65,00	BF 1300
dBase IV SQL user's guide	Hurch	ƒ 67,00	BF 1340
Desktop Typography Quarck Xpress	Romano	ƒ 59,00	BF 1180
Hypercard The Complete Ref.	Michel	ƒ 69,00	BF 1380
Paradox toepassingen techn.	Knecht	ƒ 62,50	BF1250
Macintosh II Reference Guide	Veljkov	ƒ 59,00	BF 1180
Mastering DOS	Robbins	ƒ 65,00	BF 1300
Insider's guide to Quattro	Philip	ƒ 59,00	BF 1180
Understanding and using MS Excel	Crumm	ƒ 62,00	BF 1240
Advanced OS/2 programming	Duncan	ƒ 85,00	BF 1700
Everyman's database primer dBase IV	Byers	ƒ 49,00	BF 980

Catalogus Najaar '88

W COMPUTERBOOKS

WILSON &

HCC 4

EXKLUSIEVE SOFTWARE AANBIEDING

Microsoft Muis

ƒ199,- BF 3980 incl. btw

Met gratis Microsoft Paintbrush

Geavanceerd ergonomisch ontwerp ondersteunt honderden toepassingen. 's Werelds meest gebruikte muis van Microsoft geschikt voor XT, AT of PS/2 en compatible.

GAMES TOP 5

Tracon	ƒ 139,00	BF 2780
Leisure Suit Larry	ƒ 79,00	BF 1580
Jet Fighter	ƒ 126,00	BF 2520
Police Guest	ƒ 89,00	BF 1780
The Ancient Art Of War at Sea	ƒ 95,00	BF 1900

BON

☐ Hierbij bestel ik de volgende titel(s): ______________________

____

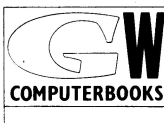
____

☐ Ja, ik maak gebruik van uw speciale software-aanbieding. Stuurt u mij dit pakket toe.

Ik werk met een ______________ computer. Diskformaat ☐ 5¼ inch – ☐ 3,5 inch.

☐ Stuurt u mij gratis uw uitgebreide catalogus. (aankruisen wat u wenst).

Alle prijzen zijn inkl. BTW. Bestellingen worden onder rembours geleverd. Uw bijdrage voor administratie- en verzendkosten: ƒ 6,00 (BF 80). Bon in gefrankeerde envelop sturen naar:
Wilson Computerboeken en Software bv, Utrechtsestraat 68, 1017 VR Amsterdam.
Voor België: GW Computerbooks bvba, Place de la Justice 22, 1000 Brussel.
U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen.

GW Computerbooks
Place de la Justice 22,
1000 Brussel.
Entre/Tussen Le Sablon-Rue du Lombard.
Tel.: 02 - 5123830.
Fax: 02 - 5119058.

Wilson Computerboeken en Software. Utrechtsestraat 68,
1017 VR Amsterdam.
Tel.: 020 - 238395 / 247821.
Fax: 020 - 228061.
Zadelstraat 28, 3511 LV Utrecht.
Tel.: 030 - 314569.

KBS for Object Oriented programming

Smalltalk/V

De meest gebruikte object-georiënteerde programmeertaal, voorzien van een windows-omgeving. Bijzonder uitgebreide PC-implementatie. Ook 80286 versie leverbaar.
Prijs hfl. 299,--.

Brainmaker

Een neural network programma. Patroonherkenning en classificatie problemen zijn hiermee uitstekend op te lossen. Inclusief een introduction to neural networks, Documentatie ca. 700 pag.
Prijs hfl. 394,--.

Actor

Een bijzonder mooie object-georiënteerde programmeertaal. Volledig geïntegreerd met Microsoft Windows. Hiermee is het mogelijk binnen zeer korte tijd Windows-applicaties te ontwikkelen.
Prijs hfl. 1.570.--.
Diverse Actors-tools en classes verkrijgbaar. Prijs op aanvraag.

Trilogy

Trilogy is een Ai-taal die aan de hand van PROLOG is ontworpen. Deze taal is, in vergelijking met PROLOG, echter beter toegankelijk en eenvoudiger te leren.
Prijs hfl. 353,--.

Intelligence Compiler

Een "high level" programmeertaal voor het bouwen van expert systemen. Krachtig en flexibel in gebruik. Geeft de mogelijkheid om "logic programming" te combineren met object georiënteerd programmeren.
Prijs hfl. 1.690.--.

Zortech C++

Zortech C++ implementatie met een 582 pagina's tellend handboek. Het systeem bestaat uit compiler, libraries, editor en help system. Ideaal voor beginner alsook professional.
Prijs hfl. 375,--.

AEWINDOWS

Zeer uitgebreide C windowing libraries. Demo diskette wordt op aanvraag toegestuurd. Zowel geschikt voor UNIX alsook DOS. MS-Dos
Prijs hfl. 465,--.

Desktop Moleculair Modeller

Molecuul voorstellingen tot circa 2000 atomen op uw PC. Ideaal voor onderwijsinstellingen en Universiteiten, tevens edukative korting. Een bijzonder mooie Poster van dit programma is op aanvraag beschikbaar.
Prijs hfl. 1140,--.

JPI Modula compiler

Uitzonderlijk snel en goed. Volledige Modula-2 implementatie. Werkt bijzonder comfortabel. Met unieke visual interactive debugger en techkit. Totaal pakket aanbieding:
Prijs hfl. 435,--.

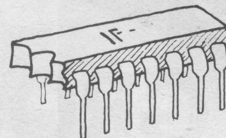
KBS Consultants: ook voor uw applicatie ontwikkeling met behulp van de 4-GL Progress, onder UNIX, VMS en MS-DOS.

Prijzen excl. B.T.W. & verzendkosten.

Wijzigingen in prijs voorbehouden.

KBS Consultants

Bel voor informatie of bestellingen
KBS Consultants,
Burg. Conraetzstraat 34, 5913 BC Venlo.
Telefoon (0) 77-515674

DE BEPERKING VAN UW WERKGEHEUGEN;

De omvang van uw werkgeheugen bepaalt het gebruik van uw PC. Gebruikers van CAD systemen en databases in netwerken kennen dit probleem maar al te goed. Extra toegevoegd werkgeheugen door het optimaal benutten van de beschikbare adresruimte vormt de oplossing van dit probleem.

Artefact RamRom-kaart (f 495,— ex. btw)

Met behulp van de Artefact RamRom-kaart kunt u in de "open gaten" van de adresruimte van uw PC extra geheugen aanbrengen. De zo verkregen winst aan DOS geheugen kan oplopen tot 160 kb of zelfs meer. Neem contact op met Artefact en constateer welke winst de RamRom-kaart voor uw configuratie kan betekenen. Tot 31 mei geven wij 10% korting op de Artefact RamRom-kaart. **Bel vandaag nog: 015 - 621 246**

Artefact, ingenieus in informatica

Artefact
ingenieursbureau voor informatica

Nassaulaan 2a 2628 GH Delft (015) 621 246 fax 618 202

HIGH FOCUS

Gratis MS-DOS hulpschijf

(Bij aankoop van 1 doos RPS High Focus diskettes 3,5" of 5¼")

DEALERS

RPS High Focus diskettes zijn 100% betrouwbaar, ook in de meest ongunstige omstandigheden. Ze zijn verkrijgbaar bij elke goede vakhandelaar, of via onderstaande dealers:

Belona B.V.
Oud-Gastel 01651-2451
Datakey Computerproducts
Amsterdam 020-111700
GEHA Handelsmaatschappij
Den Haag 070-505757
Geveke Electronics
Amsterdam 020-5812121
Logicsoft Europe
Amsterdam 020-834864
Mocas v.o.f.
Amsterdam 020-176047
Niva Kantoorefficiency
Almere 06-0220402
Orgaplus
Alphen a/d Rijn 01720-62030
Ormas
Houten 03404-90911
Pegasus
Den Haag 070-298245
Recom
Nijmegen 080-788800
Ribton
Landsmeer 02908-6252

De meest gebruikte DOS-commando's, ASCII, Griekse en grafische tekens op een unieke Nederlandstalige hulpschijf.

RPS
FLOPPYDISK DISKETTE

Straatweg 130[E], 3621 BV Breukelen, tel. 03462-64554/64989, fax 03462-63832

Aktieperiode: 15-2-89 tot 15-5-89

HOFF-PC'S, TOONAANGEVENDE PRIJSBREKERS MET KWALITEIT!

HOFF-PC'S

(Inclusief Philips 7513/23 monitor!)

Hoff XT-II TURBO, 2x360Kb	1995,-
Hoff XT-II TURBO, 1x360Kb/20Mb	2595,-
Hoff XT-II TURBO, 1x360Kb/30Mb	2900,-
Hoff XT-II TURBO, 1x360Kb/40Mb	3100,-
Hoff AT-286, 1x1,2Mb/20Mb*	3895,-
Hoff AT-286, 1x1,2Mb/40Mb	4225,-
Hoff AT-286, 1x1,2Mb/80Mb	5400,-

(*zie PCM AT-test nov. '88)

PERSONAL COMPUTERS

(Alle PC's incl. monochroom monitor!)

IBM PS/2 computers	BEL!!!
Laser XT-III, 2x360Kb	2250,-
Laser XT-III, 1x360Kb/20Mb	3195,-
Laser AT-II, 1x1,2Mb/20Mb	4250,-
Philips NMS-9100, 3,5"/5,25"	2395,-
Philips NMS-9100, 3,5"/5,25"/20Mb	3150,-
Philips NMS-9126 AT, 20Mb	5099,-
Philips NMS-9126 AT, 40Mb	5400,-
Tulip Compact-II, 2x360Kb	2995,-
Tulip Compact-II, 1x360Kb/20/Mb	3650,-
Tulip AT-II, 1,2Mb/20Mb +LX 800	5100,-
Tulip AT-II, 1,2Mb/40Mb +LX 800	5750,-
Tulip AT-386 SX,	9000,-
Amstrad PC-1512, 20Mb/monochr.	2500,-
Amstrad PC-1512, 20Mb/kleur	2800,-
Amstrad PPC-512 DD portable	1995,-
Amstrad PPC-640 DD portable + modem	2450,-
Commodore Amiga 500 + 1084S monitor	2075,-
Commodore Amiga 2000 + Bridgeboard	3995,-
Commodore PC 10-III	2295,-
Commodore PC 20-III	2995,-
Commodore PC 40-III +VGA mono	6500,-
Commodore PC 40-III +multisync II	7900,-
Toshiba T1000	2675,-
Toshiba T1200, 20Mb	7650,-
Toshiba T3100E	9950,-
Toshiba T3200	12500,-
Toshiba T5100	14500,-
Toshiba T5200	16900,-

SPECIALE AANBIEDING:
Alle PC's met EGA kaart en Philips 9CM043 monitor **1000,-** EXTRA!

ADD-ON

Philips 7513/23 monitor	230,-
Philips 7MB713/723/743 monitor	350,-
Philips 8833 kleur monitor	775,-
Philips 9043 EGA monitor	925,-
Philips 9CM053 EGA monitor	1125,-
Philips 9CM073 EGA monitor	1250,-
Philips 9CM082 VGA monitor	1495,-
Dual frequency 14" gr./amb./wit	350,-
NEC Multisync-II VGA	1850,-
Ultimate EGA kaart	415,-
EGA Wonder	595,-
VEGA de Luxe	570,-
VIP, VGA kaart	799,-
Genius Handyscanner	795,-
Genlock (Commodore Amiga)	795,-
GM 6000 muis	150,-
Mousepad	15,-
Genius GM6 +muis incl. software	125,-
Serialcard com 1/com 2	150,-
Parallelcard	90,-
Game i/o card	90,-
PC joystick	72,-
Clockcard	125,-
Printerswitchbox A/B	125,-
Printerswitchbox A/B/C/D	225,-
Printerswitchbox auto	550,-
Keyboard XT/AT	225,-
Voeding XT	195,-
Voeding AT	250,-
5,25" drive 360 Kb	200,-
5,25" drive 1,2 Mb	350,-
3,5" drive 720 Kb	230,-
3,5" drive 1,44 MB	325,-
Uitbreiding 512 naar 640 Kb	260,-
Uitbreiding 512 naar 1 Mb	900,-
Printertafel	245,-
Computertafel	250,-
Printerstandaard	59,-
Kyocera 3,5" 20 Mb +controler	825,-
Tandon hardcard 21 Mb	825,-
Harddisk 20 Mb +controler	795,-
Harddisk 30 Mb +controler	895,-
Harddisk 40 Mb/40 Ms	1095,-
Harddisk 40 Mb/28 Ms	1195,-
Harddisk 40 Mb/23 Ms 3,5"	1250,-
Harddisk 80 Mb/28 Ms	1895,-
8087-1 Intel coprocessor	699,-
80287-10 Intel coprocessor	995,-
Colorkit P6+/ P7+	595,-
GTM 2C kaartmodem V21V22	350,-
GTM 2 externmodem V21V22	475,-
GTM 3C kaartmodem V21V22V22bis	540,-
GTM 3 externmodem V21V22V22bis	690,-
GTM 4C krt.modem V21V22V22bisV23	700,-
GTM 4 ext.modem V21V22V22bisV23	875,-
Modemkabel (extern)	75,-

MATRIXPRINTERS

Brother M1209 9 pins/100 cps	825,-
Brother M1409 9 pins/180 cps	1075,-
Brother M1709 9 pins/240 cpc	1350,-
Brother M1724 24 pins/216 cps	1995,-
Brother M2518 18 pins/360 cps	2900,-
Brother M1224 24 pins/160 cps	1095,-
Epson LX 800 9 pins/180 cps	650,-
Epson APEX 80 9 pins/180 cps	650,-
Epson FX 850 9 pins/264 cps	1750,-
Epson FX 1050 9 pins/264 cps	2100,-
Epson LQ 500 24 pins/180 cps	1095,-
Epson LQ 850 24 pins/264 cps	2195,-
Epson LQ 1050 24 pins/264 cps	2575,-
NEC P2200 24 pins/168 cps	995,-
NEC P6+24 pins/265 cps	1900,-
NEC P7+24 pins/265 cps	2495,-
Star LC10 9 pins/144 cps	650,-
Star LC10 colour 9 pins/144 cps	795,-
Star LC24/10 24 pins/142 cps	1125,-
Star NX15 9 pins/120 cps	1150,-
Amstrad DMP 3100 9 pins/180 cps	599,-
Amstrad LQ 3500 24 pins/180 cps	799,-

LASERPRINTERS

HP Deskjet	2495,-
HP Laserjet II	6500,-
HP Laserjet IID	9250,-
Canon LBP II	6500,-
Brother HL-8E	6500,-
Kyocera F1000	6400,-
NEC LC866 plus	6995,-
Epson GQ3500	4900,-

DAISYWHEELPRINTERS

Brother HR-20 20 cps	1450,-
Brother HR-40 40 cps	2195,-
Printerkabel IBM/parallel 2 mtr.	25,-
Printerkabel IBM/parallel 5 mtr.	100,-

KOPIEERMACHINES

Canon FC-3	1590,-
Canon FC-5	2000,-
PC-6	2495,-
PC-7	3095,-

HOFFSCHLAG'S COMPUTER CENTRUM NU GOEDKOOPSTE IN MIDDEN-NEDERLAND!

FAX

Canon Fax 120	3500,-
Canon Fax 230	4995,-
Canon Fax 410	6500,-
Murata F-20	2995,-

TAPESTREAMERS

W.D. 60 Mb	1025,-
Jumbo 40/60 Mb intern	1050,-
Jumbo 40/60 Mb extern	1450,-

SOFTWARE

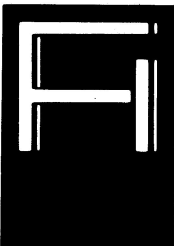
Queen II	450,-
Lotus 1-2-3	995,-
Symphony	1295,-
Wordperfect 4.2/5.0 NL	1395,-
Wordperfect 5.0 UK	850,-
Dbase III plus	1795,-

DISKETTES & PAPIER

Noname 5,25"	9,-
Noname 3,5"	28,-
Nashua 5,25"	18,-
Nashua 5,25" HD	42,-
Nashua 3,5"	42,-
3M 5,25"	25,-
3M 5,25" HD	48,-
3M 3,5"	50,-
3M 3,5" HD	94,-
Kettingpapier rediform 800 vel	50,-
Kettingpapier A4 2500 vel	75,-
Kettingpapier 380 mm 2500 vel	95,-

ALLE PRIJZEN ZIJN INCL. 18.5% BTW

PRIJSWIJZIGINGEN VOORBEHOUDEN

HET JUISTE ADRES VOOR KANTOORMACHINES, MEUBELEN EN COMPUTERS

FRANS HOFFSCHLAG B.V.

Minrebroederstraat 22-24, 3512 GT Utrecht.
Telefoon 030 - 31 32 68*. Telefax 030 - 34 14 64.
*Postordernummer 030 - 31 60 94

GENOEMDE ARTIKELEN ZIJN OP VOORRAAD / VERZENDING DOOR HEEL NEDERLAND / VANDAAG BESTELD, MORGEN IN HUIS!

Plotroutine voor C64 en 1520 plotter

Voor Commodore 64 gebruikers in het bezit van een 1520 plotter (of kloon) volgt hier een subroutine voor het aansturen van zo'n plotter.

Roel van der Vlugt

```
100 OPEN4,6:OPEN3,6,3:OPEN6,6,6:PRINT#6,1
110 PRINT#4,T$;:CLOSE4:CLOSE3:CLOSE6:RETURN
120 OPEN4,6:OPEN3,6,3:OPEN6,6,6:PRINT#6,1
130 PRINT#4:CLOSE4:CLOSE3:CLOSE6:RETURN
```

OPMERKINGEN Kanaal 4, secondary address 0 - drukt ASCII tekens af. Kanaal 3, secondary address 3 - aantal karakters per regel instellen. Bijvoorbeeld:
PRINT#3,1 geeft 40 tekens per regel,
PRINT#3,2 geeft 20 tekens per regel,
PRINT#3,3 geeft 10 tekens per regel
Kanaal 6, secondary address 6 - keuze kleine of hoofdletters. Bijvoorbeeld:
PRINT#6,1 geeft normaal kleine, maar met shift hoofdletters
PRINT#6,0 net andersom.
GOSUB 100 drukt 80 karakters per regel af in kleine en hoofdletters (met SHIFT).
GOSUB 120 sluit het afdrukken af en moet dus altijd als laatste printopdracht gegeven worden.
In de variabele T$ moet de af te drukken tekst staan.

K L I K S

Print Screen op Schneider PC1640

Bart Verspagen

Print screen is een handige toets op je PC. Allerlei grafische afbeeldingen kun je met behulp van deze toets zo van je scherm naar je printer sturen. Voordat je dit handige kommando kunt gebruiken moet je echter eerst het programma 'graphics' (of iets dergelijks) draaien, om je komputer 'voor te bereiden' op het print screen kommando.

Bezitters van een Schneider PC1640 die werken met een monochrome herculeskaart gebruiken in plaats van 'graphics' het kommando 'mdgraph'. In kombinatie met sommige printers (met name de Star NL-10) levert de 'Mdgraph' van Dos 3.2 echter problemen op. Mogelijk treden bij andere computers en printers dezelfde problemen op.'Mdgraph' is een zogenaamd memory-resident programma, dat wil zeggen dat het zich na het draaien in het geheugen van de PC nestelt en aktief wordt indien het (door middel van de print screen toets) wakker gemaakt wordt. Het leest dan het scherm uit en stuurt de gegevens naar de printer.

Sommige printers (zoals in mijn geval de Star NL-10), werken echter niet goed samen met 'Mdgraph': bij het sturen van de data gaat er iets mis. Wanneer je een mooie grafische afbeelding wilt printen, komt het geheel verknipt uit de printer. De verschillende regels die de printer afdrukt, komen niet aan elkaar vast, maar met witte regels ertussen op het papier. De afbeelding bestaat dus eigenlijk uit een groot aantal smalle balkjes, die los van elkaar staan.

Dit verknipte beeld is het gevolg van het feit dat de printer niet ingesteld is op de juiste regelafstand. 'Mdgraph' zou de printer moeten vertellen welke regelafstand te gebruiken, maar kennelijk gaat er iets mis in de communikatie. Een artikeltje van Wouter Stigter over aanverwante problemen in PCM van januari 1988 bracht mij op het idee voor de volgende oplossing.

Voor tekst afdrukken is de printer standaard ingesteld op 6 regels per inch, maar bij grafische afbeeldingen moet dat 9 regels per inch zijn (zodat de regels op elkaar aansluiten). De meeste printers kennen verschillende commando's om die regelafstand in te stellen. Het programma 'Mdgraph' gebruikt de kode [ESC] "A""8", hetgeen betekent dat de regelafstand ingesteld wordt op 8/72inch. De snelle rekenaars onder de lezers zullen opmerken dat dat toch ook de bedoeling is, 8/72 betekent immers 9 regels per inch! De makers van 'Mdgraph' hebben echter geen rekening gehouden met het feit dat de [ESC] "A" "8" kode bij sommige printers (o.a.Star, Olivetti, Oce) geaktiveerd moet worden met de kode [ESC] "2". De regelafstand wordt dus niet ingesteld op de nieuwe waarde, als het kommando [ESC] "2" niet gegeven wordt! Bij andere printers is [ESC] "2" niet nodig. In zo'n laatste geval werkt 'Mdgraph' dus zonder problemen.Het print screen probleem kan opgelost worden door een andere code te gebruiken. De regelafstand kan namelijk op meerdere manieren ingesteld worden, die geen aktivering door middel van.
[ESC] "2" vereisen. Dat is bijvoorbeeld de kode [ESC] "3" "n",
die staat voor een regelafstand van n/216 inch. Voor een regelafstand van 1/9 dient de kode dus [ESC] "3" "24" te zijn. Met Norton Utility (of PC-tools) kun je dus gewoon twee bytes veranderen, en het probleem is opgelost. Dat doe je als volgt.

Zoek in de file "mdgraph.com" naar de (hexadecimale) string 1B 4108 (dat is de hexadecimale waarde van [ESC]"A" "8"), en vervang deze door 1B 33 18 (de hexadecimale waarde van [ESC] "3" "24"). Gelukkig komt 1B 41 08 in de hele file maar een keer voor, dus je kunt hem niet missen. Schrijf het programma in de nieuwe vorm weer weg naar de schijf en de print screen problemen zijn opgelost! Wil je het helemaal perfect doen, dan kun je de melding"-- MDGRAPH V 1.0 --" die op het scherm verschijnt nadat je het programma gedraaid hebt, op dezelfde manier veranderen in "--MDGRAPH 2.0 --", om het verschil tussen de oude (foute) versie en de nieuwe (goede) aan te geven.

Bart Verspagen Brusselseweg 265 6217 GV Maastricht

K L I K S

Van Joyce 1 naar Joyce 1.5?

Een 3,5 inch diskdrive voor de Joyce

J. van Reekum

Een klein jaar geleden kwam ik er achter dat je al snel een indrukwekkende voorraad 3 inch diskettes krijgt, als je ook maar een beetje aan tekstverwerking doet.. Op zichzelf was dat niet zo'n probleem, wel de toen geldende prijs. Nog vervelender wordt het als je in advertenties de prijs van 'witte' diskettes steeds ziet dalen en opmerkt dat de merkdiskettes daar gelijke tred mee houden. Dit geldt echter niet voor de 3 inch diskettes.

De Joyce heeft wel mogelijkheden voor een tweede drive, waar dan ook het dubbele aan tracks gebruikt wordt, maar die diskettes zijn nóg duurder!

Een vriend van mij bood me een Teac drive aan voor 3,5 inch diskettes. Deze drive kon aan twee kanten 80 tracks lezen en schrijven (net als drive 2 van de Joyce). De vraag was of het zou passen. Om niet helemaal met een 'black box' opgescheept te zitten kreeg ik er de handleiding bij, waarin ook de aansluitgegevens stonden. Nu de aansluitgegevens van de 3 inch drive van Joyce nog....

De scoop werd aangezet en de rug van Joyce afgeschroefd. En zie: daar lagen twee connectors klaar om ingeplugd te worden. Zou het zó gemakkelijk zijn? Doe het NIET! Het kost je al gauw een handvol IC's. Wat bleek namelijk:

DE VOEDINGSCONNECTORS

JOYCE pin		TEAC pin	
1	12 Volt	1	5 V
2	GND (0 V)	2	GND (0 V)
3	GND (0 V)	3	GND (0 V)
4	5 V	4	12 Volt

Rechtstreeks aansluiten en aanzetten resulteert in 'poef', óf de drive gaat kapot óf de voeding van de Joyce kan er niet tegen! Met een klein pennetje kunnen de weerhaakjes in de voedingsconnector iets teruggeduwd worden en zo kunnen de 5 V en de 12 V aansluitingen in de connector van plaats gewisseld worden. Daarna kan de connector veilig worden aangesloten.

DE DATACONNECTOR Nu werd het lastig. De Teac drive bleek veel meer aansluitingen te hebben en ideeën van een zeer complexe en geavanceerde structuur van deze drive kwamen bij mij op. Het was echter niet zo moeilijk. Nadat ik alle aansluitingen van de 3 inch drive had bepaald (met een bepaalde onzekerheidsfactor) kon ik het één en ander vergelijken met de Teac drive. Later bleek dat mijn bepalingen volledig klopten met het schema.

PROBLEMEN Hier komen de moeilijkheden. De selectie van de te gebruiken drive is bij de Joyce een 'wired or' constructie. De Teac drive werd met behulp van de jumpers die er op aanwezig waren zo ingesteld dat een signaal op pin 10 en 16 van de Teac nodig waren. Door pin 6 van Joyce aan pin 10 van de Teac en pin 8 van Joyce aan pin 16 van de Teac aan te sluiten kreeg de Teac drive de juiste motorsturingssignalen. Maar de motor draait nu altijd tegelijk met de motor van de 3 inch drive.

Als echter gebruik wordt gemaakt van de jumpers op de Teac drive, dan is het mogelijk de drive alleen te laten werken als dat nodig is. In dat geval moet 'drive select 1 (12) van de Teac

JOYCE pin		TEAC pin	
1-25,	oneven: GND	1-31,	oneven: GND
2	index	2	reserved
4	niet aangesloten (gesaboteerd: het vrouwtje is uit de steker gehaald!)	4	in use
6	drive select	6	drive select 3
8	motor on	8	index
10	direction select	10	drive select 0
12	step	12	drive select 1
14	write data	14	drive select 2
16	write gate	16	motor on
18	track 00	18	direction select
20	write protect	20	step
22	read data	22	write data
24	side one select	24	write gate
26	ready	26	track 00
		28	write protect
		30	read data
		32	side one select
		34	ready

verbonden worden met 'drive select 1 (6) van Joyce. Dit laatste maakt dan ook de volgende handige constructie mogelijk:

- koop een 34-polige female connector met een zelfsnijdende aansluiting voor een lintkabel,
- schroef de Joyce open,
- maak de verbinding voor de voeding in orde,
- tel vanaf de gemarkeerde draad van de lintkabel van Joyce tot je bij de zesde ader bent gekomen,
- maak nu in de lengte van de lintkabel een sneetje in de isolatie tussen ader 6 en 7,
- rangschik nu ader 1 tot en met 6 in een 34-polige female connector op de plaatsen 7 tot en met 12,
- rangschik ader 7 tot en met 26 op de plaatsen 15 tot en met 34 van de 34-polige female connector,
- knijp nu de connector dicht zodat de verbinding tot stand wordt gebracht,
- laat de oude connector wel zitten, je weet maar nooit of deze eens van pas komt.

De plaatsen voor de aders 1 tot en met 6 en 13 en 14 blijven vrij. Deze aansluitingen van de Teac drive worden gebruikt voor andere 'motor on'-signalen. De tabel geeft het een en ander al duidelijk aan.

De aansluiting van de Teac drive is universeel, zo vertelde men mij. Deze aansluiting zou dus ook passen op andere diskdrives van zowel 3,5 als van 5.25 inch. Controleer het wél even!

INBOUWEN Het lukte mij niet de Teac drive in te bouwen. De drive was net iets te groot. Ik heb de drive in een kastje gebouwd en verder met een flatcable een aansluiting gemaakt aan de voorzijde van de Joyce, op de plaats waar anders de tweede drive wordt gemonteerd. Door nu een female connector te gebruiken die met schroeven bevestigd is kan er een driveconnector aan de achter/zijkant van Joyce gemaakt worden. De lintkabel van Joyce is niet lang genoeg om een dergelijke connector op de plaats van de tweede 3 inch drive op het front te plaatsen. Vanwege het experiment heb ik dat wel gedaan, maar het is geen mooi gezicht!

Het is misschien wel mogelijk een 'slim-line' drive in te bouwen. Er moet dan een soort subframe worden gemaakt om deze drive aan de kast van de Joyce te bevestigen.

Veel succes!

J.van Reekum
van Spaenweg 16
6862 XK Oosterbeek

K L I K S

Nog eens: bewegende grafieken

In HCC Nieuwsbrief nr. 113 stond een artikel over bewegende grafieken op de Herculeskaart.

Helaas is de uitvoerige listing niet geheel geplaatst zoals de bedoeling was. Het vervelende gevolg was dat degenen die de listing hadden ingetikt niets draaiend konden krijgen. Deze keer opnieuw de listing, maar dan volledig op de juiste manier. Er is een kleine uitbreiding aan toegevoegd voor de Turbo 4.0 programmeurs.

```
@AP@PROGRAM plot_moves (input, output);

{USES Graph;} { Dit statement inlassen voor TURBO 4.0 }

CONST hgc_segment     = $B000; {Start van schermgeheugen}
      white           = 0;
      black           = 1;

VAR   i, former: INTEGER;
      c: CHAR;

{ Hieronder volgen twee routines "herculesmode". De ene is voor }
{ Turbo pascal 3.0, de ander voor 4.0. Zet de niet benodigde    }
{ routine tussen kommentaar haakjes. Denk tevens om het USES    }
{ statement, dat bij 4.0 ontdaan moet worden van kommentaar.    }

    PROCEDURE herculesmode (mode: INTEGER);
                            {0 = textmode, 1 = graphics}

    {Zet de routine in Graphics mode voor TURBO 3.0 }

    TYPE  modedescriptor = RECORD
                             crtmode: Byte;
                             R6845: ARRAY [0..11] OF Byte;
                           END;

    CONST vro = $58;
          hercmodes: ARRAY [0..1] OF modedescriptor =
          ((crtmode: 32; R6845: ($61,$50,$52,$0F,$19,$06,
                                 $19,$19,$02,$0D,$0B,$0C)),
           (crtmode: 2;  R6845: ($35,$2D,$2E,$07,$5B,$02,
                                 vro,vro,$02,$03,$00,$00)));

    VAR i: INTEGER;

    BEGIN
      Inline($8B/$B6/Mode/$81/$E6/$01/$00/
             $74/$03/$BE/$0D/$00/$81/$C6/
             hercmodes /$BA/$BF/$03/$B0/
             $01/$EE/$2E/$8A/$04/$B2/$B8/$EE/$B9/$00/
             $00/$B2/$B4/$88/$C8/$EE/$46/
             $2E/$8A/$04/$42/$EE/$4A/$41/$80/$F9/
             $0C/$75/$F0/$83/$EE/$0C/$2E/
             $8A/$04/$0C/$08/$B2/$B8/$EE);
      Port[$03BF] := 3;
    END; (*** herculesmode ***)
(*

      PROCEDURE herculesmode (mode: INTEGER);
                              {0 = textmode, 1 = graphics}

      { Zet de routine in Graphics mode voor TURBO 4.0. }
      { Denk eraan om het USES statement van kommentaar }
      { haken te ontdoen.                               }
 \j\

     VAR graphdriver, graphmode, errorcode: INTEGER;

BEGIN
  IF mode = 1 THEN
  BEGIN
    graphdriver := Detect;
    Initgraph (graphdriver, graphmode, 'C:\TURBO');
    errorcode := Graphresult;
    IF errorcode <> 0 THEN
    BEGIN
      Writeln ('Graphics error: ', Grapherrormsg (errorco,de));
      Writeln ('Program aborted...');
      Halt (1);
    END;
  END ELSE Closegraph;
END; (*** herculesmode ***)

PROCEDURE clearscreen;

BEGIN
  Fillchar (Mem [hgc_segment:0], maxint, 0);
END; (*** clearscreen ***)

FUNCTION set_bit (b: Byte; bitpos, bit: Byte): Byte;

BEGIN
  IF bit = 0 THEN set_bit := b OR (1 SHL bitpos)
             ELSE set_bit := b AND NOT (1 SHL bitpos);
END; (*** set_bit ***)

FUNCTION hercules_pos (x, y: INTEGER): INTEGER;

BEGIN
  hercules_pos :=
    $2000 * (y MOD 4) + 90 * (y DIV 4) + x DIV 8;
END; (*** hercules_pos ***)

PROCEDURE plot (x, y: INTEGER;
                { X-Y coordinaten van het te plotten punt }
```

```
                color: INTEGER);
                { 0 = wit punt plotten, 1 = zwart punt    }

   VAR offset, bit: INTEGER;

   BEGIN
      IF (x>=0) AND (x<=719) AND (y>=0) AND (y<=347) THEN
      BEGIN
         offset := hercules_pos (x, y);
         bit    := 7 - x MOD 8;
         Mem [hgc_segment:offset] :=
              set_bit (Mem [hgc_segment:offset], bit, color);
      END; (* If *)
   END; (*** plot ***)
\j\
      PROCEDURE draw (x1, y1, x2, y2, color: INTEGER);

   VAR x, y, deltax, deltay, xstep, ystep, direction: integer;

   BEGIN
      x := x1;
      y := y1;
      IF x1 > x2 THEN xstep := -1
                 ELSE xstep := +1;
      IF y1 > y2 THEN ystep := -1
                 ELSE ystep := +1;
      deltax := abs(x2-x1);
      deltay := abs(y2-y1);
      IF deltax = 0 THEN direction := -1
                    ELSE direction := 0;
      WHILE not ((x = x2) AND (y = y2)) DO
      begin
         plot (x, y, color);
         IF direction < 0 THEN
         BEGIN
            y := y + ystep;
            direction := direction + deltax;
         END ELSE
         BEGIN
            x := x + xstep;
            direction := direction - deltay;
         END;
      END;
   END; (*** draw ***)
```

```
   PROCEDURE move_picture (n: INTEGER);

   VAR x, y, start, range_x: INTEGER;

   BEGIN
      x := 1;
      FOR y := 0 TO 347 DO
      BEGIN
         start := hercules_pos (x, y);
         move (mem [hgc_segment:start + n],
               mem [hgc_segment:start], 89);
         mem [hgc_segment:start + 89] := 0;
      END; (* For *)
   END; (*** move_picture ***)

   PROCEDURE plot_value (value: INTEGER);

   BEGIN
      move_picture (1);
      draw (711, former, 719, value, white);
      former := value;
   END; (*** plot_value ***)

{ ...de plotroutines zoals hierboven behandelt... } \j\


{Het volgende programma laat een sinus bewegen over het scherm}
{Berekend wordt een waarde in [0..347], vandaar de wat rare   }
{formule om de sinus uit te rekenen.                          }

BEGIN
   herculesmode (1); {Zet in grafische mode}
   clearscreen;
   former := 173;    {Eerste laatst uitgerekende waarde}
   i := 1;
   REPEAT
      plot_value (Trunc (173 * (1 + sin (i / 10))));
      i := Succ (i);
   UNTIL i = 100; { of een andere eindconditie }
   herculesmode (0);
END.
```

LEESTAFEL

Turbo C

Leen Ammeraal
Uitg. Academic Service 1988
ISBN 90 6233 393 1
271 blz; ƒ 45,-

Enige jaren geleden verscheen van dezelfde schrijver een algemeen boek over de taal C. Sinds die tijd heeft C een enorme vlucht genomen. Zowel de taal als de compilers zijn verbeterd en de belangstelling neemt enorm toe. Reden genoeg voor een nieuw boek, in dit geval een boek dat is toegespitst op de populaire Turbo C compiler van Borland (IBM versie 1.5).
Het boek behandelt op een overzichtelijke manier het grootste gedeelte van de taal C. Er wordt veel gebruik gemaakt van kleine programma's om bepaalde opdrachten toe te lichten, hetgeen zeer verhelderend werkt. Twee hoofdstukken zijn het vermelden waard. Als eerste het hoofdstuk waarin beschreven wordt hoe teksten direct naar het scherm geschreven kunnen worden, wat een grote snelheidswinst tot gevolg heeft. Het tweede gaat over de uitgebreide grafische functies van versie 1.5 van de compiler. Ook deze hoofdstukken zijn rijkelijk voorzien van voorbeeldprogramma's.

Conclusie:
Op een paar kleine foutjes na maakt het boek een verzorgde indruk. Het is voor hen die de taal C willen leren dan ook een uitstekende keus, met als voordeel dat het in het Nederlands geschreven is.

■ Jac. Kersing

Microcomputertechniek deel 1

Het programmeren van de Z80

A. C. H. M. Maas
Educaboek, 1987
ISBN 90 11 013182
200 pag.; ƒ 39,50

Dit eerste deel in de voor het middelbaar technisch onderwijs bestemde reeks Microcomputertechniek van uitgeverij Educaboek behandelt het programmeren van de Z80 microcomputer. Op een gedegen manier worden, uitgaande van een inleiding over de opbouw van een microcomputer, getalstelsels, de architectuur van de Z80 en een deel (voorzover nodig voor een eerste kennismaking) van de instructieset van de Z80 behandeld. Basiskennis van de digitale techniek wordt hierbij wel verondersteld. Omdat diverse oefeningen zijn geënt op het gebruik van de MPF-1, die alleen hexadecimale in- en uitvoer heeft, wordt veel aandacht besteed aan het 'handmatig' assembleren.
De aanpak van het programmeren is redelijk gestructureerd. De keuze tussen de traditionele stroomdiagrammen en de Nassi-Schneiderman diagrammen wordt aan de docent overgelaten; het boek hanteert beide vormen naast elkaar.
Waar wordt gewerkt met assemblercode blijft deze beperkt tot de vorm die zelfs door de eenvoudigste assemblers kan worden verwerkt (bijvoorbeeld relatieve adressering niet met alleen een label, maar met een labelexpressie gerelateerd aan de program counter).
Het boek is geschreven voor gebruik in het onderwijs, dat wil zeggen onder leiding van een docent. Toch leent het zich ook wel voor zelfstudie, al zullen enkele oefeningen bij gebrek aan de specifieke hardware (MPF-1) veelal niet kunnen worden uitgevoerd.

Conclusie:
Voor een eerste kennismaking met de Z80 een bruikbaar boek, als je al wat van digitale techniek weet. De meeste hobbyisten zullen echter een groter deel van de instructieset gebruiken en dus één van de in dit boek genoemde vollediger, zij het minder toegankelijke, boeken er bij moeten hebben.

■ Jacques van der Sman

Microcomputertechniek deel 2

Van IC tot schakeling

A. C. H. M. Maas
Educaboek, 1988
ISBN 90 11 015630
208 pag.; ƒ 39,50

Dit is het tweede deel in de voor het middelbaar technisch onderwijs bestemde reeks Microcomputertechniek van uitgeverij Educaboek. Voortbouwend op aanwezige basiskennis van digitale techniek en de in deel 1 opgedane kennis omtrent het programmeren van de Z80 komen hier de principes van het ontwerpen van computerschakelingen aan bod. Het accent ligt op bouwstenen uit de Z80-familie. Maar veel van de behandelde componenten, met name geheugen-IC's, kun je in nagenoeg alle soorten computers tegenkomen.
Ondanks het feit dat dit boek voor het onderwijs is bestemd, dus met begeleiding van een docent, is het ook zelfstandig te gebruiken. Wie dat doet zal in staat zijn de ergste blunders op hardwaregebied te vermijden.

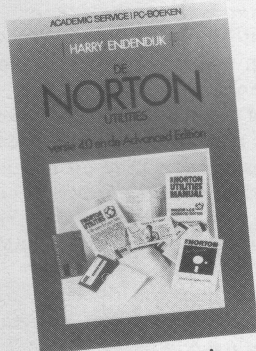
Conclusie:
Voor wie aan een computer ook nog wel eens wat anders dan een beeldscherm, een toetsenbord, een printer en een muis wil hangen biedt dit boek een gedegen ondergrond voor eigen experimenten. Dat het bovendien heel wat inzicht geeft in de hardwarematige opbouw van een computer is natuurlijk ook mooi meegenomen.

■ Jacques van der Sman

De Norton Utilities

versie 4.0 en de Advanced Edition

Harry Endendijk
Uitg.: Academic Service 1988
ISBN 90 6233 335 4
127 pag.; ƒ 29,50

dBase III Plus Toepassingen

deel 2

Thomas W. Carlton en Charles O. Stewart III
Academic Service 1988
ISBN 90 6233 2994
318 blz. ƒ 58,-

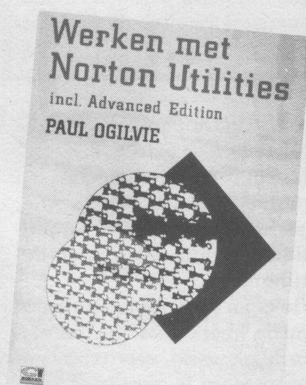
Een paar maanden geleden heb ik al mijn waardering uitgesproken over de inhoud en opzet van het eerste boek in deze serie. Het nu voorliggende tweede deel bevestigt de kwaliteit van de inhoud van deze tweedelige serie. In beide boeken worden op een degelijke en overzichtelijke wijze een aantal zeer bruikbare dBase toepassingen in elkaar gezet. In het tweede deel worden met behulp van de dBase programmeertaal een debiteurenadministratie en een boekhoudsysteem opgebouwd. Via duidelijke en bondige teksten worden de listings van de beide programma's, bestaande uit vele procedures, toegelicht. Via goed gedocumenteerde stroomschema's wordt duidelijk gemaakt hoe de procedures van beide programma's onderling zijn verbonden. Liefst een derde van de pagina's wordt in beslag genomen door de listings van de dBase-programma's. Vandaar dat bij de uitgever ook floppies zijn te verkrijgen met de programma's.
Deze beide boeken kan ik met een gerust hart aanraden aan diegenen die, nadat ze al wat hebben geprogrammeerd in dBase III, nu wel eens willen zien hoe dat in elkaar zetten van een dBase-applicatie op een degelijke en overzichtelijke wijze moet geschieden. Een aardige bijkomstigheid is dat de boeken meteen een paar erg zinvolle en complete programma's opleveren, waarvan ik overigens de boekhoudkundige merites niet kan beoordelen.

■ Dick Ike

Werken met Norton Utilities

incl. Advanced Edition

Paul Ogilvie
Uitg.: GW-Boeken 1988
ISBN 90 6983 015 9
225 pag.; ƒ 54,-

Norton Utilities is een alom bekend en uitgebreid utilitypakket dat in de softwarebibliotheek van vele gevorderde PC/MS-DOS-gebruikers een plaats heeft gevonden. Het pakket bevat een verzameling onmisbare, nuttige en minder nuttige opties. De boeken behandelen alle programma's uit genoemd pakket en beide boeken doen dat goed. Voor gebruikers die om één of andere reden de officiële handleiding moeten ontberen is de aanschaf van één van de boeken het overwegen waard, noodzakelijk is het niet.
Maar welk boek moet het dan worden? Het boek van Harry Endendijk is het goedkoopste en behandelt alle programma's van Norton Utilities duidelijk en goed. Zo ook het boek van Paul Ogilvie, maar waar Endendijk ophoudt gaat Ogilvie verder. Hij heeft aan het boek een drietal hoofdstukken (over schijven en bestanden, het MS-DOS bestandensysteem, de fysieke schijf) toegevoegd om de lezer achtergrondinformatie te verschaffen. Kortom, Ogilvie legt uit hoe informatie wordt opgeslagen, maar dan wel op een manier die meer voorkennis vereist dan die van een beginner.

Conclusie:
Naast de officiële handleiding geeft het boek van Endendijk weinig nieuwe informatie. Het boek van Ogilvie geeft daarnaast nog drie hoofdstukken (totaal 87 bladzijden) achtergrondinformatie, die weliswaar leerzaam is, maar niet absoluut noodzakelijk. De officiële handleiding is in het Engels en deze boeken zijn geschreven in onvervalst Nederlands. Voor velen is dit al een reden om zo'n boek aan te schaffen. Kortom: wie de officiële handleiding bezit en met het Engels redelijk uit de voeten kan geeft te veel geld uit aan deze boeken.

■ Jan Verschaeren

Turbo Pascal voor gevorderden

Jeff Duntemann
Academic Service 1988
ISBN: 90 6233 348 6
427 pag. ƒ 68,-

De Amerikaanse titel van dit boek is 'Turbo Pascal solutions'. De vertaler had er beter aan gedaan het te vertalen met 'Het grote inline boek' dan met 'Turbo Pascal voor gevorderden'.
Het boek is voor meer dan de helft gewijd aan het interfacen van assembler met Turbo Pascal, via inline en externals. De uitleg hierover is duidelijk, maar wel wat erg overdadig voor gevorderden. Veel ruimte wordt ingenomen door voorbeeldprogramma's, die soms meermalen in dezelfde vorm voorkomen.
Ondanks dat het een dik boek is komen er toch vrij weinig onderwerpen aan de orde. De namen die de vertaler(?) aan de variabelen geeft is er soms aanleiding tot misverstanden. Aan het einde van het boek is een tabel van 70 bladzijden opgenomen over hoe bepaalde 8088/8086 opcodes kunnen worden vertaald naar inline. Maar men mag toch verwachten dat gevorderden de beschikking hebben over een assembler. Handig, maar erg overdadig. Voor een boek dat als naslagwerk bedoeld is heeft het een belachelijk kleine index (3,5 bladzijden) en inhoudsopgave (1,5 pagina).

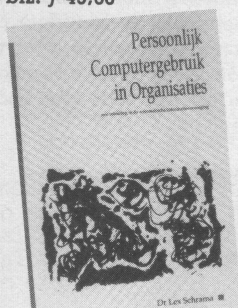
Conclusie:
Van een boek dat zegt voor gevorderden te zijn mag men meer verwachten. Het grootste nadeel is echter dat alle voorbeelden alleen bruikbaar zijn voor Turbo Pascal versie 3. Versie 4 komt in het boek totaal niet aan de orde, om over versie 5 maar te zwijgen! Een boek dat de indruk achterlaat dat de schrijver het 'even in elkaar gedraaid' heeft.

■ Pieter Elzinga

Persoonlijk computergebruik in organisaties

Een inleiding in de automatische informatieverzorging

Dr. Lex Schrama
Addison-Wesley, 1988
ISBN 90-6789-098-7
324 blz. ƒ 49,50

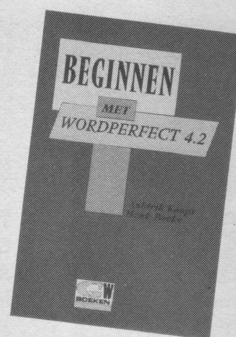
De achterflap en de inleiding maken duidelijk dat het boek bestemd is voor (aanstaande) staffunctionarissen en managers. Het boek belooft de lezer in te wijden in vierde generatie talen en -software (4GL). Op het eerste gezicht maakt het een keurige indruk, aan het eind van ieder hoofdstuk de trefwoorden, een literatuurlijst en een aantal vragen over de gegeven informatie.
Maar dan begint het. In het voorwoord blijkt er geen sprake te zijn van een verhandeling over 4GL, maar over 'vierde generatie software' en dat is iets heel anders.
Het boek bestaat uit vier delen. De inhoud van deel I is redelijk tot goed. De schrijver schetst de ontwikkeling en de noodzaak van MIS (Management Informatie systemen). Er wordt een goed beeld gegeven van de huidige stand van zaken in kantoorautomatisering.
Deel II behandelt de informatie- en communicatie-infrastructuren. Dit is een vrij mager onderdeel van het boek. Er wordt veel informatie gegeven maar het technisch niveau is laag en het geheel riekt naar goedkope boekvulling. De verhandeling over software is een stuk interessanter. Opvallend is dat hij derde generatie talen noemt (BASIC, PASCAL), maar weinig over de vierde zegt. Eigenlijk bekruipt de lezer het gevoel dat de auteur blijkbaar niet weet waar hij het over heeft.
Deel III van dit boek legt vrij omstandig uit wat tekstverwerking, databases en spreadsheets inhouden. Er valt weinig op aan te merken, het past in het bestek van dit boek, maar de bij naam genoemde pakketten zou ik zeker geen 4GL willen noemen.
Deel IV sluit af met een stoomcursus Pascal en laat de lezer met gemengde gevoelens achter. Het nut en de toegevoegde waarde van dit deel trek ik in twijfel, de inhoud is te summier om alleen op deze informatie iemand programmeren te leren.

Conclusie:
Samenvattend is het een boek dat erg veel informatie bevat, zonder deze diep uit te werken. In technische zin staan er een aantal fouten en/of onvolkomenheden in. Alleen met dit boek kom je er niet in automatiseringsland.

■ Jan van Vugt

Beginnen met WordPerfect 4.2

Aaldrik Koops
Uitg. GW Boeken 1988
ISBN: 90 6983 020 5
180 pag. ƒ 32,50

Eerder verscheen bij GW Boeken 'Werken met WordPerfect' van de hand van Henk Boeke. Dezelfde Henk Boeke heeft als eindredacteur gefungeerd voor dit boek. 'Werken met WordPerfect' geldt zo ongeveer als het standaardwerk op dit gebied. Van dezelfde kwaliteit is dit boek.
Het behandelt aan de hand van een brief en een rapport de alledaagse en ook vele niet alledaagse functies van WP. Wie de voorbeelden uitwerkt leert spelenderwijs om te gaan met WP op het niveau van een goede secretaresse. Ingewikkelder zaken als rekenen komen maar beperkt aan bod, renvoyeren helemaal niet. Samenvoegen, de spellingchecker en eenvoudige macro's echter wel, evenals kop- en voetteksten, paginanummering, inhoudsopgave en index maken.
Voor de gemiddelde gebruiker dus meer dan genoeg en dat alles op een prettige manier geschreven. De goede inhoudsopgave en index maken het boek ook geschikt als naslagwerk.
De bezitter van dit boek, die niet van de meest geavanceerde mogelijkheden van WP gebruik maakt, zal vaker naar dit boek grijpen dan naar de officiële handleiding.

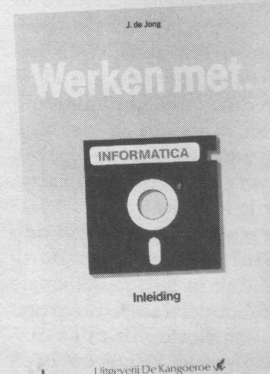
■ Jan Leijerweerd

Werken met...

J. de Jong
Uitg. De Kangoeroe 1988
Informatica 90 6673 082 X
dBASE 3/3+ 90 6673 074 9
WordPerfect 90 6673 084 6
WordStar 90 6673 083 6
ca. 80 pag. ƒ 10,50 per deel

De educatieve uitgeverij De Kangoeroe uit Leiderdorp brengt met grote snelheid een serie boekjes uit, getiteld: Werken met... De boekjes hebben het formaat A4 en zijn uitgevoerd met een spiraal. Ze zijn bestemd voor het MBO, KMBO, HAVO en VWO.
Het deeltje over informatica is de inleiding van de serie, de overige deeltjes zijn genummerd: 1, 2, 3 enzovoort. Deel 4 zal gaan over Lotus 1-2-3.
Zonder franje wordt uitgelegd waar het om gaat. Duidelijk leesbaar en praktijkgericht; ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal vragen en opdrachten.
De inleiding (het deeltje over informatica) heeft als doelgroep de detailhandel. Alle facetten van computer, randapparatuur, software, gegevensverzamelingen enz. komen aan de orde. Vervolgens wordt besproken hoe de overdracht van hard- naar software plaats vindt. Daarbij komen behalve toetsenbord en dergelijke ook modem, muis, barcode en magneetstrippen aan de orde.
Het laatste hoofdstuk is getiteld: automatisering in de detailhandel.
Wie eens op eenvoudige wijze aan de weet wil komen hoe een harddisk werkt, een floppy georganiseerd is, wat voor soorten printers er zijn of wat een scanner is en nog veel meer moet zeker dit deeltje aanschaffen.
De andere deeltjes zijn op gelijke wijze opgebouwd: eerst een inleiding over computersystemen, geheugenindeling, diskdrives, toetsenbord, printers en het operating system MS-DOS.
Er is een hoofdstukje over tekstverwerken of database in het algemeen. Vervolgens wordt ingegaan op betreffende pakket. Buitengewoon helder wordt aan de hand van praktijkvoorbeelden het gebruik van het betreffende pakket uitgelegd, inclusief wat meer geavanceerde functies. Bij de tekstverwerkingsdeeltjes wordt zelfs ingegaan op correcties van zetproeven en de daarbij gebruikelijke codes.
Ook hier wordt elk hoofdstuk afgesloten met vragen en opdrachten. Een duidelijke inhoudsopgave en een goed register ontbreken evenmin, alleen de inleiding moet het zonder register stellen.

Conclusie
De boekjes zijn bedoeld voor het onderwijs, vandaar waarschijnlijk de lage prijs. Wie echter pas begint met één van de behandelde onderwerpen zal er zeker een goede leidraad aan hebben. Soms zal in de handleiding iets nagezocht

moeten worden of wordt de hulp van een ervaren kennis ingeroepen. De manier waarop De Jong de stof presenteert is echter zo helder en niet complex, dat iedereen ermee uit de voeten kan.

■ Jan Leijerweerd

Werken met Ventura

LEESTAFEL

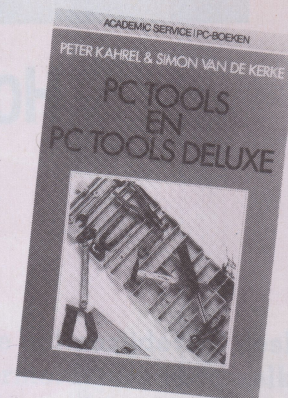
Ernst Frankemölle
Uitg.: GW Boeken
ISBN 90 69 83 031 2
271 blz.: ƒ 78,50

Dit boek over het beste desktop publishingprogramma dat op de markt is gaat uit van de versie 1.1 van Ventura Publisher. Inmiddels is er al versie 2.0, maar deze biedt extra mogelijkheden die eigenlijk alleen interessant zijn voor de vakman (of -vrouw!) op grafisch gebied. De oudere versies van Ventura zijn en blijven uitstekend bruikbaar voor het zelf maken van 'drukwerk'.
Als handleiding voor de eerste stappen op DTP-gebied zal het boek behoorlijk kunnen voldoen, al is de uitleg niet altijd glashelder. Het moet mogelijk zijn om betrekkelijk snel tot behoorlijke resultaten te komen. Wie aanzienlijk meer wil heeft aan dit boek niet voldoende. Frankemölle zou volgens de tekst op de omslag desktop publishing als specialisme hebben, maar daar kan ik in dit boek niet zoveel van merken. Het is echt een handleiding, het boek brengt je niet veel verder.
De handleiding is in Ventura opgemaakt. De typografie is uiterst matig. Vervelend vind ik persoonlijk dat het boek slordig is geredigeerd: afbreekfouten (het afbreekprogramma van Ventura is goed, maar niet onfeilbaar), soms ontbreekt een woord en er is ook wel eens sprake van een volledige 'black-out'. Wat bijvoorbeeld te denken van de aanwijzing dat op de harddisk tussen de 1 en 3 Kb vrij moet zijn voor Ventura. Dat zou heel leuk zijn, maar vanzelfsprekend wordt Mb bedoeld, wat in de praktijk toch nog enig verschil maakt.

Conclusie:
'Werken met Ventura' is op zichzelf een goed handboek, maar het voegt te weinig toe aan de originele handleiding. Voor een prijs van bijna tachtig gulden mag meer worden verwacht. Het 'Xerox Ventura 1.2 Publisher Gebruikersboek' (zie HCC Nieuwsbrief 112) is van betere kwaliteit.

■ Berend Harmens.

PCTOOLS en PCTOOLS DELUXE

Kahrel & v.d. Kerke
Uitg: Academic Service
2e druk 1989
ISBN: 90 6233 395 8
166 blz. ƒ 29,50

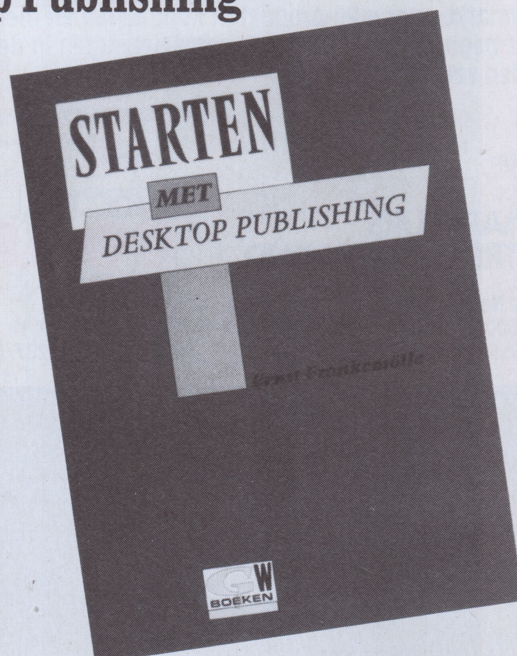
Handleidingen van software lijden vaak aan het euvel dat ze slecht geschreven zijn, doordat de auteurs programmeur zijn en geen schrijver. Bij PCTools is dat ook het geval.
Twee gebruikers van dit pakket, van beroep taalkundige, ondervonden dat ook en hebben na een intensieve studie van PCTools hun ervaringen op papier gezet, het voorgelegd aan één van de redacteuren van Academic Service, die de nodige hulp gegeven heeft, het resultaat is dit boek.
Na een overzicht van PCTools wordt achtergrondinformatie gegeven over schijven, files en wat meer van belang is bij het gebruik van PCTools. In de volgende hoofdstukken worden alle onderdelen van PCTools behandeld, vervolgens de extra's die op de schijf staan: PCBackup en PCRestore, Compress, Mirror en Delete Tracking, Rebuild, PCFormat en PCCache.
In bijlage A staan de foutmelding met daarbij duidelijk vermeld wat de oorzaak kan zijn en wat dan te doen. In bijlage B staan alle startopties op een rijtje.
Alle onderwerpen worden zonder omhaal van overbodige woorden duidelijk uitgelegd, zelfs een aantal ongedocumenteerde commando's worden genoemd, bijvoorbeeld bij de ingebouwde editor (hoevelen wisten dat die bestond?).
Nog tijdens het recenseren van de eerste druk van oktober 1988 verscheen de tweede druk, die niet alleen wat taalkundige correcties bevat, maar ook uitgebreid is met de extra opties van versie 4.3, die vooral in PCCache te vinden zijn.

Conclusie:
Een **must** voor iedere MS-DOS gebruiker, ook al heeft hij nog geen PCTools. Wie PCTools nog niet heeft zal na lezing van dit boek snel naar de winkel lopen om alsnog in het bezit van dit mooie pakket te komen, wie het al wel heeft zal dankbaar gebruik gaan maken van de voor hem tot dan toe onbegrepen mogelijkheden.

■ Jan Leijerweerd

Starten met Desktop Publishing

Ernst Frankemölle
Uitg. GW-boeken, 1988
ISBN 90 69 83 014 0
117 blz. ƒ 32,50

Vooral de achteromslag vertelt ons direct dat we met desktop publishing te maken hebben. Fantasierijk of ietwat kinderlijk? De smaken verschillen hierin. Maar goed, de binnenkant is belangrijker en die probeert een overzicht te geven van begrippen en configuraties uit de DTP-wereld. Al vrij snel worden twee conclusies duidelijk. Ten eerste is verantwoord DTP bedrijven een gerichte investering in vooral een juiste hardwareconfiguratie, die tenminste moet bestaan uit een AT en laserprinter. Ten tweede is DTP niet persé goedkoper dan het gebruikelijke zetwerk. Deze twee conclusies maken ook meteen duidelijk waar het boekje zich op richt: de zelfstandig werkende geïnteresseerden en het bedrijfsleven. In acht hoofdstukken worden zaken als apparatuur, programmatuur (Ventura versus PageMaker), praktijktoepassingen en begrippen nader toegelicht. De achterliggende bedoeling hiervan is een goed overzicht te krijgen van de mogelijkheden en het kostenplaatje, waardoor tot een evenwichtig oordeel kan worden gekomen betreffende de aanschaf van een DTP-configuratie. Het beeld kan in het korte bestek van dit boekje natuurlijk niet compleet zijn, maar is toch voldoende als eerste verkenning van deze relatief nieuwe computertoepassing.

■ Peter Buysman

Computer Cash & Carry Nederland

MICRO-COMPUTERS

PHILIPS
NMS 9100	8088-2 768Kb 720/720 FD	fl 1.895.-
NMS 9100	8088-2 768Kb 720/360 FD	fl 1.895.-
NMS 9100	8088-2 768Kb 720 FD+20 Mb	fl 2.250.-
NMS 9100	8088-2 768Kb 720/360+20Mb	fl 2.450.-
NMS 9126 AT	80286 640Kb 20Mb 1,44/1,2 FD	fl 3.950.-
NMS 9130 AT	80286 640Kb 40Mb 1,44/1,2 FD	fl 4.995.-

COMPAQ
Compaq Deskpro 386 S model	16Mhz	fl 5.995.-
Compaq Deskpro 386 S model 20	16Mhz	fl 7.395.-
Compaq Deskpro 386 S model 40	16Mhz	fl 8.895.-
Compac Portab. III model 20	12Mhz	fl 8.550.-

TULIP
Compact II	V20 10Mhz 640Kb 2x360Kb	fl 2.495.-
Compact II	V20 10Mhz 640Kb 20Mb	fl 2.995.-
Compact AT-2	286 640Kb 20Mb 1,2 FD	fl 3.950.-
Compact AT-2	286 640Kb 40Mb 1,2 FD	fl 4.350.-

COMMODORE
PC 10-III	8088-2 8Mhz 640Kb 2x360Kb	fl 1.990.-
PC 20-III	8088-2 8Mhz 640Kb 20 Mb	fl 2.595.-
PC 40 AT-III	80286 1Mb 20Mb 1,2 FD	fl 5.250.-
PC 40 AT-III	80286 1Mb 40Mb 1,2 FD	fl 5.750.-

EPSON
PC AX	80286 12Mhz 640Kb 20Mb 1,2FD	fl 4.495.-
PC AX	80286 12Mhz 640Kb 40Mb 1.2FD	fl 4.995.-
PC AX-2	80286 10Mhz 640Kb 20Mb 1,2 FD	fl 3.995.-
PC AX-2	80286 10Mhz 640Kb 40Mb 1,2 FD	fl 4.350.-

SAMSUNG
S300 XT	8088-2 8Mhz 512Kb 2x360 FD	fl 1.895.-
S300 XT	8088-2 8Mhz 512Kb 20Mb	fl 2.495.-
S500 AT	80286 10Mhz 512Kb 20Mb 1,2 FD	fl 3.150.-
S500 AT	80286 10Mhz 512Kb 40Mb 1,2 FD	fl 3.450.-

LASER
Turbo XT-3	8086 10Mhz 640Kb 360/720FD	fl 1.725.-
Turbo XT-3	8086 10Mhz 640Kb 20Mb	fl 2.250.-
Turbo AT-2	80286 10Mhz 640Kb 20Mb 1,2 FD	fl 3.695.-
Turbo AT-2	80286 10Mhz 640Kb 40Mb 1,2 FD	fl 3.895.-

HYUNDAI
Turbo XT	8088-2 10Mhz 640Kb 360/720 FD	fl 1.625.-
Turbo XT	8088-2 10Mhz 640Kb 360/720+20Mb	fl 2.325.-

BROTHER
BC-10	8088-2 8Mhz 640Kb 20Mb	fl 2.895.-
BC-10	8088-2 8Mhz 640Kb 360/720+20Mb	fl 3.095.-

KLOON XT
Turbo XT-2	8088-2 10Mhz 640Kb 360/720FD	fl 1.625.-
Turbo XT-2	8088-2 10Mhz 640Kb 20Mb	fl 1.995.-

KLOON AT
Turbo AT	80286 10Mhz 512Kb 20Mb 1,2 FD	fl 2.750.-
Turbo AT	80286 10Mhz 512Kb 40Mb 1,2 FD	fl 2.950.-

TWINHEAD TOWER 386
Turbo AT	80386 16Mhz 1Mb 40Mb 1,2Mb	fl 6.095.-
Turbo AT	80386 16Mhz 1Mb 80Mb 1,2Mb	fl 6.695.-

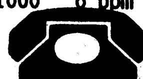
TOWER KLOON 386
Turbo AT	80386 25Mhz 1Mb 40Mb 1,2 FD	fl 5.995.-
Turbo AT	80386 25Mhz 1Mb 80Mb 1,2 FD	fl 6.495.-

LAPTOPS
Toshiba 1200	80C86 1Mb 2x3,5" FD	fl 4.395.-
Toshiba 3200	80286 1Mb 40Mb 3.5" FD	fl 10.595.-
Toshiba 5100	80386 2Mb 40Mb 3.5" FD	fl 12.495.-
Olivetti M15	80C88 512Kb 2x3.5" FD	fl 1.795.-
Goupill club	80C88 768Kb 2x3.5" FD	fl 1.795.-
Halikan	80286 640Kb 20Mb 3.5" FD	fl 4.995.-

PRINTERS

MATRIXPRINTERS
Epson LX 800	180 cps.	fl 515.-
Epson FX 850	240 cps.	fl 1.295.-
Epson FX 1050	240 cps.	fl 1.595.-
Epson LQ 500	180 cps.	fl 915.-
Epson LQ 850	264 cps.	fl 1.595.-
Epson LQ 1050	264 cps.	fl 1.995.-
NEC P2200	165 cps.	fl 870.-
NEC P6 plus	240 cps.	fl 1.495.-
NEC P7 plus	240 cps.	fl 1.995.-
Star LC-10	144 cps.	fl 525.-
Star LC-10 kleur	144 cps.	fl 670.-
Star LC-2410	170 cps.	fl 925.-
Star NX 15	120 cps.	fl 995.-
Panasonic 1081	120 cps.	fl 495.-
Panasonic 1083	180 cps.	fl 895.-
Panasonic 1124	180 cps.	fl 995.-
Brother M-1209	160 cps	fl 695.-
Brother M-1409	180 cps.	fl 975.-
Brother M-1709	240 cps.	fl 1.225.-
Brother M-1724	216 cps.	fl 1.575.-
Brother HR 20	20 cps.	fl 1.095.-
Brother HR 40	40 cps.	fl 1.750.-
Philips NMS 1432	120 cps.	fl 495.-
Philips NMS 1441	240 cps.	fl 1.125.-
Oki 182 I	120 cps.	fl 550.-
Oki 320 I	300 cps.	fl 1.250.-
Oki 321 I	300 cps.	fl 1.595.-
Oki 390 I	270 cps.	fl 1.495.-
Oki 391 I	270 cps.	fl 1.850.-
Seikosha SP1600	160 cps.	fl 595.-
Seikosha SL 80	160 cps.	fl 760.-
Seikosha SL130	216 cps.	fl 1.695.-
Seikosha MP1300	300 cps.	fl 1.095.-

LASERPRINTERS
Visa LSR600 dubbelbaks		fl 4.350.-
Kyocera F-1000	10 ppm	fl 5.350.-
Philips NMS1480	6 ppm	fl 3.495.-
Canon LBP-8II	8 ppm	fl 4.650.-
Canon LBP-8II R	8 ppm	fl 6.995.-
Extraprint 1000	6 ppm	fl 3.395.-
HP Deskjet		fl 1.995.-
HP Laserjet II	8 ppm	fl 5.250.-
HP Laserjet II D	8 ppm	fl 7.850.-

COMPUTER CASH & CARRY NEDERLAND BV.
Ploegweg 4
5232 BS 's-Hertogenbosch
Fax 31.-73415259

073-420015

COMPUTER CASH & CARRY FRANCE S.A.R.L.
Ave des Sports 29
65600 Séméac
Tel. 62.36.85.36

LISTING

Programmeren in Basicode (14)

Ben Rintjema

Deze keer geen programma. Dit artikel gaat over een enquête onder de deelnemers aan deze rubriek.

De listings aan het einde zijn een herhaling van de listings uit HCC Nieuwsbrief nummer 100 (januari 1988) - met enkele wijzigingen/aanvullingen - die u eenmalig moet intypen. Daarmee wordt het ook voor nieuwe leden mogelijk deze rubriek te volgen. In het vervolg wordt naar dit deelprogramma BASIS-1 verwezen.

LISTINGS Sedert HCC Nieuwsbrief nummer 100 staan in deze rubriek programmalistings, die door iedere computerbezitter kunnen worden ingetypt. Velen ervaren het alsof gebruik wordt gemaakt van de Basic van hun eigen computer. Typerend is in dit verband dat men in brieven geen melding maakt van de computer die men heeft.
De programma's waren bedoeld om eerst eens te polsen of er nog belangstelling bestond om zelf programma's in te typen. Bij de grote hoeveelheid commerciële programma's die nu wordt aangeboden, kon dat wel eens sterk zijn afgenomen. Dat is niet het geval. Een groeiend aantal computerbezitters is bereid om zelf weer aan de gang te gaan.

ONDERWERPEN Het aantal onderwerpen waarvoor programma's kunnen worden gemaakt is enorm groot. In de huidige serie staat de kalender centraal. Ik heb nog enkele programma's in gedachten die ik aan u wil voorleggen.

Voor de programma's die daarna volgen doe ik een beroep op u.
U moet de programma's zelf intypen. Ze zijn bedoeld om er van te leren zodat u er zelf weer verder mee kunt gaan. Dat intypen zult u met meer plezier doen naarmate de programma's meer in uw lijn liggen.

Daarom mijn verzoek. Stuur een brief of briefkaart naar de redactie van de HCC Nieuwsbrief, postbus 149, 3990 DC Houten. Geef duidelijk aan dat het gaat om de Basicode rubriek.
Vertel in welke programma's u belangstelling hebt. Vermeld ook welke computer u hebt en sinds wanneer. En spui uw kritiek over vorige afleveringen.

SUGGESTIES Enige suggesties voor volgende programma's:

- het softwarematig aansturen van een matrix- of daisywheelprinter,
- het aansturen van de naalden van een matrixprinter om zelf karakters te ontwerpen,
- het maken van een stamboom,
- het verwerken van enquêtegegevens,
- het vastleggen van beleggingsgegevens (effecten e.d.),
- een wordprocessor = woordverwerker (niet te verwarren met textprocessor = tekstverwerker), speller en samenhangend hiermee het samenstellen van een woordenboek,
- een woordvertaler en samenhangend hiermee het samenstellen van een thesaurus (woordentolk),
- desktop publishing.

TOELICHTING LISTINGS Dit is de bouwsteen BASIS-1 die u eenmalig moet intypen en SAVEn op een opslagmedium. Iedere keer als met een nieuw programma wordt begonnen wordt u verzocht om eerst dit deelprogramma in uw computer te laden.
Aan dit deel moeten de Basicode-2 standaardroutines voorafgaan. In het geval u die nog niet hebt: voor de meeste computers staan ze nu op het FIDO-net. Met een modem kunt u ze er afhalen. Vraag anders uw buurman of buurvrouw om het voor u te doen. De routines staan uiteraard ook in de Basicode-2 vertaalprogramma's, waarmee u de computerprogramma's van NOS - Hobbyscoop 'uit de lucht'" kunt plukken. Al met al scheelt u dat circa 4000 tot 5000 karakters die u niet steeds opnieuw behoeft in te typen. Na het intypen van beide listings typt u zonder regelnummer: RUN (+ een druk op de RETURN-toets). Als het programma correct functioneert dan komt u in het Hoofd-Menu, waar nu een kort programma is geplaatst om de kalender te testen.
Enige attentie voor de regels 3110, 4070, 9040, 9080 en 9130. Die moeten eindigen met een puntkomma. De letters 'J' en 'N' op de regels 4090 en 4100 MOETEN hoofdletters zijn. De vergelijking wordt altijd gemaakt op 'hoofdletterniveau'. Als u in de hierna volgende programma's een typefout ontdekt in dit programmadeel, corrigeer die dan niet alleen in het betreffende programma, maar ook in BASIS-1, anders komt u die fout steeds weer tegen.
Ten opzichte van de oude versie (HCC Nieuwsbrief 100) zijn de volgende wijzigingen aangebracht. De formule voor de eeuwigdurende kalender (vanaf regel 2400) is nu compleet. Op regel 2950 is een routine toegevoegd. Op regel 4000 en verder (normaal de plaats van het menu) staat een klein programma. De regels 9065, 9180 en 9190 zijn er bij gekomen. Op regel 9400 staat een nieuwe routine. De weekdagen (vanaf regel 25200) zijn in de juiste volgorde gezet. In de programma's die nu volgen moeten bestanden kunnen worden opgeslagen op een medium (cassette, floppy of harddrive) en weer terug worden ingelezen (regels 20000 t/m 22990). In ieder programma zal worden aangegeven om welke stringarray het gaat. Als uw computer daartoe in staat is kunt u de routines voor het kleine en vergrote scherm zetten op de regels 24010, 24110 en 24210.

```
-----------------------------------------------------------
Listing 1
-----------------------------------------------------------
1000  GOSUB 3500: GOTO 20: REM  BASIS-1
1010 N1$ = "BASIS-1": GOSUB 3500
1020  DIM N$(NR)
1030  DIM MS$(12)
1040  DIM WD$(7)
1200 A = 0:M = 0:N = 0:PM = 0:SW = 0
1210 X$ = "":Y$ = ""
1220  FOR I = 1 TO 39:X$ = X$ + "-": NEXT I
1230  FOR I = 1 TO 39:Y$ = Y$ + " ": NEXT I
1400  FOR I = 1 TO 12: READ MS$(I): NEXT I
1410  FOR I = 1 TO 7: READ WD$(I): NEXT I
1600  GOTO 4000
1800  REM  PRINT-ROUTINE
1810 L$ = LM$ + L$: IF PT = 2 THEN 1830
1820  PRINT L$:L$ = "": GOTO 1850
1830 SR$ = L$: GOSUB 350: GOSUB 360
1840 SR$ = "":L$ = ""
1850 RR = RR + 1: IF RR = AR THEN RR = 0: GOTO 1870
1860  RETURN
1870 L$ = L3$: GOSUB 1800:RR = 0
1880  IF PT = 1 THEN  GOSUB 3100
1890  STOP
2200  REM  DATUM-CONTROLE
2210  IF  LEN (DT$) <  > 10 THEN M = 1: GOTO 4410
2220 DD =  VAL ( MID$ (DT$,1,2))
2230  IF (DD < 1) OR (DD > 31) THEN M = 1: GOTO 4410
2240 MM =  VAL ( MID$ (DT$,4,2))
2250  IF (MM < 1) OR (MM > 12) THEN M = 1: GOTO 4410
2260 JJ =  VAL ( RIGHT$ (DT$,4))
2270  IF JJ < 1584 THEN M = 1: GOTO 4420
2300 D = 31: IF (MM = 4) OR (MM = 6) THEN D = 30
2310  IF (MM = 9) OR (MM = 11) THEN D = 30
2320  IF MM = 2 THEN  GOSUB 2350
2330  IF DD > D THEN M = 1: GOTO 4410
2340 JR = JJ: GOTO 2400
2350  IF (JJ / 400) =  INT (JJ / 400) THEN D = 29: RETURN
2360  IF (JJ / 100) =  INT (JJ / 100) THEN D = 28: RETURN
2370  IF (JJ / 4) =  INT (JJ / 4) THEN D = 29: RETURN
2380 D = 28: RETURN
2400  REM  EEUWIGDURENDE KALENDER
2410 SS = 365 * JR + 31 * (MM - 1) + DD + 1
2420  IF MM < 3 THEN 2440
2430 SS = SS -  INT (0.4 * MM + 2.3):JR = JR + 1
2440 SS = SS +  INT ((JR - 1) / 4)
2450 SS = SS -  INT (3 / 4 *  INT ((JR - 1) / 100 + 1))
2460  RETURN
2500  REM  WEEKDAG
2510 WD = SS - 7 *  INT (SS / 7) + 1
2520 WD$ = WD$(WD): RETURN
2600  REM  HOOFDLETTER-ROUTINE
2610 HL =  ASC ("A") -  ASC ("a")
2620 SR$ = "": FOR Z = 1 TO  LEN (IN$)
2630 Z$ =  MID$ (IN$,Z,1):SR =  ASC (Z$)
2640  IF (Z$ >  = "a") THEN 2660
2650  GOTO 2670
2660  IF (Z$ <  = "z") THEN SR = SR + HL
2670 SR$ = SR$ +  CHR$ (SR): NEXT Z
2680 IN$ = SR$:SR$ = "": RETURN
2800  REM  WACHTLUSSEN
2810  FOR Z = 1 TO 1000: NEXT Z: RETURN
2900  REM  KOPPEN
2910  GOSUB 100:N$ = N1$:VE = 0: GOSUB 3000
2920 N$ = N2$:VE = 2: GOSUB 3000: RETURN
2950  GOSUB 100:N$ = N1$:VE = 0: GOSUB 3000
2960 N$ = N2$:VE = 2: GOSUB 3000: RETURN
3000  REM  KOP CENTREREN
3010 X =  LEN (N$):HO =  INT ((40 - X) / 2)
3020  GOSUB 110: PRINT N$
3030  IF M = 5 THEN M = 0: RETURN
3040 VE = VE + 1: GOSUB 110
3050  REM  STREEP ER ONDER
3060  PRINT  LEFT$ (X$,X): RETURN
3100  GOSUB 250:HO = 0:VE = 22: GOSUB 110
3110  PRINT "Druk een toets in ...";
3120  GOSUB 210: PRINT : RETURN
3500  REM  BEREKENING VAN A IN CLEAR A
3510  RESTORE : READ NR
3520 SL = 35: REM  STRINGLENGTE
3530 A = (SL + 3) * NR: REM  BESTAND
3540 A = A + 76 + 12 * 3: REM  MAANDEN
3550 A = A + 52 + 7 * 3: REM  WEEKDAGEN
3560 A = A + 200: REM  EXTRA
3570 BT = A: RETURN
3600  REM  BESTAND LEEGMAKEN
3610  FOR I = 1 TO NR:N$(I) = "": NEXT I
3620 N = 0: RETURN
4000 N2$ = "Hoofd-Menu": GOSUB 2910
4010  GOSUB 250:HO = 0:VE = 6: GOSUB 110
4020  PRINT "Geef een datum (01-01-1989)"
4030  PRINT ": ";: INPUT DT$: IF DT$ = "" THEN 4010
4040  GOSUB 2200: IF M = 1 THEN M = 0: GOTO 4010
4050  GOSUB 2500:VE = 10: GOSUB 110
4060  PRINT DT$ + " is een " + WD$
4070 VE = 14: GOSUB 110: PRINT "Nog een datum? (J/N): ";
4080  GOSUB 210: PRINT IN$: GOSUB 2600
4090  IF IN$ = "J" THEN 4000
4100  IF IN$ = "N" THEN 10000
4110  GOTO 4070
-----------------------------------------------------------
Listing 2
-----------------------------------------------------------
4400  REM  BOODSCHAPPEN
4410  GOSUB 250: PRINT "datum niet correct!": GOTO 4600
4420  GOSUB 250: PRINT "niet VOOR 1584!": GOTO 4600
4430  GOSUB 250:SR = L1: GOSUB 300
4440  PRINT "tenminste " + SR$ + " karakters!": GOTO 4600
4450  GOSUB 250:SR = L3: GOSUB 300
4460  PRINT "tenminste " + SR$ + " regels!": GOTO 4600
4600  REM  CORRECTIE SCHERM-DELEN
4610  GOSUB 2810:T1 = VE: GOSUB 120:T2 = VE
4620 HO = 0: FOR VE = T1 TO T2: GOSUB 110
4630  PRINT Y$: NEXT VE: RETURN
9000 N2$ = "printen": GOSUB 2910
9010  GOSUB 250:HO = 0:VE = 5: GOSUB 110
9020  PRINT " 1 = scherm"
9030  PRINT " 2 = printer": PRINT
9040  GOSUB 250: PRINT "Uw keuze: ";
9050  GOSUB 210: PRINT IN$:PT =  VAL (IN$)
9060  IF (PT < 1) OR (PT > 2) THEN 9010
9065  IF PT = 2 THEN  GOSUB 9180
9070 IN$ = "": GOSUB 250:HO = 0:VE = 14: GOSUB 110
9080  PRINT "Max.aantal karakters op een regel: ";
9090  INPUT IN$:RL =  VAL (IN$)
9100  IF PT = 2 THEN L1 = L2
9110  IF RL < L1 THEN  GOSUB 4430: GOTO 9070
9120 IN$ = "": GOSUB 250:HO = 0:VE = 15: GOSUB 110
9130  PRINT "Max.aantal regels op een blad ...: ";
9140  INPUT IN$:AR =  VAL (IN$)
9150  IF PT = 2 THEN L3 = L4
9160  IF AR < L3 THEN  GOSUB 4450: GOTO 9120
9170 RR = 0: RETURN
9180 N$ = "zet uw printer aan!"
9190 M = 5:VE = 12: GOSUB 3000: RETURN
9200 L1$ = "":L2$ = "":L3$ = ""
9210  FOR I = 1 TO KL:L1$ = L1$ + " ": NEXT I
9220  FOR I = 1 TO KL:L2$ = L2$ + ".": NEXT I
9230  FOR I = 1 TO KL:L3$ = L3$ + "-": NEXT I
9240  RETURN
9300  REM  KOP PRINTEN
9310 L$ = LM$ + L$: IF PT = 2 THEN 9330
9320  PRINT L$:L$ = "": RETURN
9330 SR$ = L$: GOSUB 350: GOSUB 360
9340 L$ = "":SR$ = "": RETURN
9400  REM  LINKER-MARGE
9410 LM =  INT ((RL -  LEN (L$)) / 2)
9420 LM$ = "": IF LM = 0 THEN  RETURN
9430  FOR Z = 1 TO LM:LM$ = LM$ + " ": NEXT Z
9440  RETURN
9500  GOSUB 2910: FOR Z = 1 TO 3: GOSUB 250: NEXT Z
9510 N$ = "U kunt nu een nieuw blad instellen!"
9520 VE = 12: GOSUB 3000: GOSUB 3100
9550  GOSUB 2910: FOR Z = 1 TO 3: GOSUB 250: NEXT Z
9560 N$ = "ik ben bezig!":M = 5
9570 VE = 12: GOSUB 3000: RETURN
10000 N2$ = "einde": GOSUB 2910
10010  FOR Z = 1 TO 3: GOSUB 250: NEXT Z
10020 N$ = "tot de volgende keer!"
10030 VE = 12: GOSUB 3000: END
20000 N3$ = "bestand inlezen": GOSUB 22000
20010  GOSUB 2950: PRINT
20020  GOSUB 3100: RETURN
21000 N3$ = "bestand wegschrijven": GOSUB 22000
21010  GOSUB 2950: PRINT
21020  GOSUB 3100: RETURN
22000  GOSUB 2950: PRINT
22010  GOSUB 3100: RETURN
24000  REM  SCHERM OP 40 KARAKTERS/REGEL
24010  REM  HIER UW ROUTINE
24020  RETURN
24100  REM  SCHERM OP 160 KARAKTERS/REGEL
24110  REM  HIER UW ROUTINE
24120  RETURN
24200  REM  SCHERM SCHOON BIJ 160 KAR./REGEL
24210  GOSUB 100: REM  HIER UW ROUTINE
24220  RETURN
25000  DATA 200
25100  DATA "januari","februari","maart"
25110  DATA "april","mei","juni"
25120  DATA "juli","augustus","september"
25130  DATA "oktober","november","december"
25200  DATA "vrijdag","zaterdag","zondag"
25210  DATA "maandag","dinsdag","woensdag"
25220  DATA "donderdag"
30000  REM
30010  REM  BASIS-1
30020  REM  DOOR B.P.M.RINTJEMA/VENRAY
30030  REM  GEMAAKT OP APPLE IIE
30040  REM  FEBRUARI 1989
30050  REM  COPYRIGHT (C) VOORBEHOUDEN
-----------------------------------------------------------
```

LISTING

File Writer en Reader voor Commodore 64

Sjaak Loehlefink

Wat moet je als Commodore 64-bezitter doen met een eenvoudig programma om een tekstfile te lezen, zonder dat je op een even eenvoudige manier één kunt schrijven? Heel eenvoudig eigenlijk: je neemt het volgende schrijfprogramma, en gebruikt dat!

Het was voor mij een logisch gevolg om bij de 'reader' een 'writer'programma te maken, dat vooral even klein moest zijn. Het idee ontstond eigenlijk doordat ik regelmatig programma's en teksten opstuur, met daarbij een briefje (tekstfile), waarin ik wat nadere uitleg geef over de zaken die op de schijf staan. Er zaten wel wat problemen aan om het klein en toch goed bruikbaar te maken.

BESTURINGSTEKENS Het voornaamste probleem was ook hier dat de besturingstekens, zoals de CLR, niet gebruikt moesten kunnen worden. Een ander punt is dat het wel zo prettig is als je nog een tikfout kunt verbeteren. Dat is bij dit programma mogelijk, zij het dan dat je terug moet gaan tot en met de fout. Het programma maakt gebruik van een buffergeheugen van 240 tekens. Dat zijn precies 6 volle regels. Dat gebied kan bij fouten gewist worden door te DEL'en. Op het moment dat de buffer vol is wordt het eerste teken naar de disk gestuurd. Op die manier blijft de buffer gelijk. Klaar met typen? Dan gewoon de F1 toets indrukken en klaar is Kees.

PROBLEEM Een probleem dat op een gegeven moment naar voren kwam was het wissen van tekst na een RETURN. Als het programma moet controleren of het betreffende teken een chr$(13) is, en dan al of niet een regel naar boven moet springen, wordt het moeilijk en vooral traag.
De oplossing is: vervang het teken op net scherm door wat anders, bijvoorbeeld een klein blokje. Dat werkt op zich prima, alhoewel het even wennen is dat de cursor niet verspringt naar een nieuwe regel. Overigens is het niet mogelijk om de dubbele aanhalingstekens, chr$(34) te gebruiken. De Commodore zou dan de besturingstekens af gaan drukken. Er is altijd nog de enkele uitvoering, die geen enkel probleem oplevert.

DE WERKING Net als bij 'reader': eerst scherm zwart en break uitschakelen. Dan (fout)kanaal 15 openen en de disk error subroutine overslaan. Dan natuurlijk de filenaam. Een 'empty string' is niet mogelijk, door de POKE 19,1 (vraagteken uit bij INPUT). Dan wordt de cursor neergezet en het toetsenbord afgevraagd. Die invoer wordt helemaal gecontroleerd, op geldigheid van de tekens en op speciale tekens als DEL, RETURN en F1. Bij ieder teken wordt de teller count met één verhoogd, zodra deze de waarde 240 heeft wordt het eerste teken weggeschreven. Een DEL laat het laatste teken van het scherm verdwijnen, verlaagt de teller met één en wist het laatste teken van de buffer. F1 tenslotte zorgt ervoor dat de buffer weggeschreven wordt, de file gesloten en het programma herstart. Door een paar regels toe te voegen is het uiteraard mogelijk om 'writer' met 'reader' te koppelen en als twee in één te gebruiken.

```
1 rem "WRITER V2.0
2 rem "SJAAK LOEHLEFINK, APELDOORN"

3 rem "________________________________
1000 poke 53280,0:poke 53281,0:poke 650,200:poke 808,234
1010 open 15,8,15
1020 goto 1240
1030 :
1040 rem" /***************************/
1050 :
1060 rem" /* disk error */
1070 input#15,er,er$,et,es:if er=0 then goto 1210
1090 print"<CLR/RVS ON>File Writer V2.0 (c) Xenon Software<RVS
OFF>"
1100 print"<4 DOWN/LT GRN>DISK ERROR<LT BLU>"
1110 print"<DOWN>Number :";er
1120 print"Týpe   : ";er$
1130 print"Track  :";et
1140 print"Sector :";es
1150 close 2
1160 print"<DOWN>Press [RETURN]"
1180 print# 15, i0:"
1190 get zz$:if zz$<>cH(13) then goto 1190
1200 rem" /* end if */
1210 return
1220 :
1230 rem" /***************************/
1240 print"<CLR/RVS ON/LT BLU/CTRL N/CTRL
    H>File Writer V2.0 (c)
1986 Xenon Software<RVS OFF>"
1250 poke 19,1
```

```
1260 input"<4 DOWN>Enter fine name: ";zz$
1290 poke 198,0
1300 print"<CLR/RVS ON>File Writer V2.0 (c) 1986 Xenon
Software<RVS OFF>"
1310 print"<4 DOWN>";
1320 print chr$(164);"<LEFT>";
1330 get zz$
1340 if zz$<>chr$(34) and (zz$>=" " and zz$<="z")
     then goto 1450
1350 if (zz$>="A" and zz$<="Z") then goto 1450
1360 if zz$=chr$(13) then print"<RVS ON>*<RVS OFF>";:goto 1510
1370 if zz$=chr$(133) then goto 1530
1390 rem" /* delete */
1400 if len)zy$)=0 then goto 1330:rem" /* no char */
1410 count=len(zy$)
1420 zy$=left$(zy$,count)
1430 print "<LEFT>  <2 LEFT>";
1440 goto 1320
1450 rem
1460 if len(zy$)<240 then goto 1500
1470 print#2,left$(zy$,1):zy$=right$(zy$,239)
1480 zy$=left$(zy$,239)
1500 print zz$;
1510 zy$=zy$+zz$
1520 goto 1320
1530 print# 2,zy$
1540 close 2
1550 goto 1240
```

De teksten tussen < en > zijn besturingstekens. Hier de verklaring:

```
<down>      - cursor naar benenden, een getal geeft het aantal
keren aan.
<left>      - cursor naar links.
<clr>       - shift clr/home
<rvs on>    - ctrl 9 :reversed text on
<rvs off>   - ctrl 0 :reversed text off
<lt blu>    - C= 7   :tekst lichtblauw
<lt grn>    - C= 6   :tekst lichtgroen
<ctrl n>    - ctrl n :chr$(14), kleine letters
<chrl h>    - ctrl h :karakter set vastzetten
```

Wanneer u deze toetscombinatie na de aanhalingstekens intypt verschijnt er een besturingsteken. Dus niet letterlijk intypen.

File Reader

Iedere bezitter van de Commodore 64 zal het probleem wel kennen. Je hebt een tekstfile, zoals gegevens uit een databank, en je wilt hem lezen. Een tekstverwerker inladen kost doorgaans nogal wat tijd. Bovendien heb je al die mogelijkheden niet nodig.

Dan maar even een paar regels typen: OPEN, GET, PRINT, IF, ST en CLOSE. Ik heb het vaak zo gedaan, maar alle besturingstekens worden ook uitgevoerd, zoals een CLR. Niet echt prettig dus. Vooral bij URS-files kun je dat soort dingen tegenkomen, omdat die vaak in een speciaal formaat zijn uitgevoerd. Om al die problemen te voorkomen heb ik dit reader-programma geschreven. Het is intussen de tweede versie en ik maak er regelmatig gebruik van, vooral omdat ik regelmatig gewoon brieven of uitleg schrijf via floppy.

De werking van het programma is in feite niet anders dan wat ik net als voorbeeld gaf. Het verschil zit in de volgorde extra's:

- Disk error controle,
- SEQ of URS wordt vanzelf uitgezocht,
- op een nette manier afbreken van het lezen door middel van de <STOP> toets,
- het stilhouden van het lezen,
- de besturingstekens worden niet afgedrukt.

Daarbij is het programma niet erg lang, dus het is snel in te lezen. Een eventueel nadeel is dat de afhandeling van de disk in BASIC vrij traag verloopt, maar ik merkte dat de compiler die ik heb dat juist snel doet. Toch vind ik het langzaam werken niet echt een probleem. De snelheid waarmee je normaal leest is gelijk of lager.

WERKING Allereerst wordt het scherm naar zwart gezet en de break uitgeschakeld. Hierna volgt de disk error subroutine, die aan het begin van het programma staat om tijd te besparen (voor een GOTO of GOSUB worden de regelnummers vanaf het begin nagezocht). Dan wordt de filenaam gevraagd en als SEQ geopend. Hiervoor wordt de variabele TYPE of 0 gezet, om ervoor te zorgen dat bij een 'file type mismatch' geen fout wordt aangegeven, maar opnieuw wordt geopend als URS. Vervolgens bestaat het programma eigenlijk alleen uit twee onderdelen: het GET' en van de tekens controleren of het normale tekens zijn, en het uitlezen van het toetsenbord.
Wordt de F1 toets ingedrukt dan zal een oneindige loop worden doorlopen, totdat de toets opnieuw is ingedrukt. Dit gedeelte komt twee keer voor, in tegenstelling tot de BREAK test. De laatste reageert dan ook beduidend langzamer. De POKE 650 dient ervoor om de toetsen op repeterend te schakelen (200), om op die manier sneller te reageren. Met nul wordt dat weer naar gewone toestand teruggezet.

L I S T I N G

```
1 rem "FILE READER V2.2
2 rem "SJAAK LOEHLEFINK, APELDOORN"

3 rem "________________________________
1000 poke 53280,0:poke 53281,0:poke 808,234
1010 open 15,8,15
1020 goto 1240
1030 :
1040 rem" /***************************/
1050 :
1060 rem" /* disk error  */
1070 input# 15,er,er$,et,es:if er=0 then goto 1220
1100 print"<CLR/RVS ON> Reader V2.2 (c) 1986
    Xenos Software<RVS  OFF>"
1110 print"<4 DOWN/LT GRN>DISK ERROR<LT BLU>"
1120 print"<DOWN>Number :";er
1130 print"Type   : ";er$
1140 print"Track  :";et
1150 print"Sector :";es
1160 close 2
1170 print"<DOWN>Press [RETURN]"
1180 get zz$:if zz$<>chr$(13) then goto 1180
1200 rem" /*end if */
1210 print# 15,"i0:"
1220 return
1230 :
1233 rem" /***************************/
1237 :
1240 rem" /* main program */
1250 print"<CLR/LT BLU/RVS ON/CTRL N/CTRL H>File
    Reader V2.2 (c)
1986 Xenon Software<RVS OFF>"
1280 input"<4 DOWN>Enter file name: ";file$
1290 poke 650,200
1310 open 2,8,2,file$+",*,r"
1320 gosub 1070:rem" /* diskerror */
1330 if er then goto 1240
1400 print"<CLR/RVS ON>File Reader V2.2 (c) 1986 Xenon
Software<RVS OFF>"
1410 print"<4 DOWN/LT GRN>[F1]<LT BLU> = Hold/Continue
    scrolling<2  DOWN>"
1420 get# 2,rd$
1450 poke 650,0:rem "repeat off
1460 get zz$:if zz$<>chr$(133) then goto 1460:rem" /* hold */
1470 poke 650,200:rem "repeat on
1480 if rd$>=" " and rd$<=chr$(95) then print rd$;
1490 if rd$>="A" and rd$<="Z" then print rd$;
1500 if rd$=chr$(13) then print
1510 get zz$:if zz$=chr$(3) then print:print"<LT
    GRN/DOWN>BREAK<LT  BLU> ";:goto 1580
1520 get zz$:if zz$<>chr$(133) then goto 1560
1530 poke 650,0:rem "repeat off
1540 get zz$:if zz$<>chr$(133) then goto 1540:rem" /*hold */
1550 poke 650,200:rem "repeat on
1560 if st=0 then goto 1420
1570 print:print"<LT GRN/DOWN>END OF FILE<LT BLU>";
1580 print"press [RETURN]"
1590 close 2
1600 poke 198,0
1610 get zz$:if zz$<>chr$(13) then goto 1610
1620 goto 1240
```

De teksten tussen < en > zijn besturingstekens. Hier de verklaring:

```
<down>    - cursor naar beneden, een getal geeft het
          aantal keren aan.
<clr>     - shift clr/home
<rvs on>  - ctrl 9 :reverse text on
<rvs off> - ctrl 0 :reversed text off
<lt blu>  - C= 7   :licht blauwe tekst
<lt grn>  - C= 6   :licht groene tekst
<ctrl n>  - ctrl n :chr$(14),kleine + hoofdletters
<ctrl h>  - ctrl h :chr$(8)=karakterset vastzetten
```

Wanneer u deze toetscombinatie intypt na de aanhalingstekens, dan verschijnt een besturingsteken.

KLIKS

Als reactie op het artikel van Hans Hallebeek in HCC Nieuwsbrief 114 volgt hier een andere methode om met verschillende woordenlijsten binnen WordPerfect 4.2 te werken. De auteur heeft hierbij gebruik gemaakt van de mogelijkheden die WP standaard biedt en heeft waar nodig het leven veraangenaamd met macro's.

Een nog beter gebruik van WordPerfect 4.2

G.M.Kortenbach

Aangezien WordPerfect in principe slechts één woordenlijst LEX.WP en één supplement {WP}LEX.SUP kent, is het nodig alle overige woordenlijsten een andere naam te geven. Zelf werk ik met een Nederlandse, een Engelse en een Duitse woordenlijst, met de bijbehorende supplementen. Onder DOS heb ik deze met behulp van het RENAME commando als volgt hernoemd:

LEXN.WP en {WP}LEXN.SUP Nederlandse woordenlijst en supplement
LEXE.WP en {WP}LEXE.SUP Engelse woordenlijst en supplement
LEXD.WP en {WP}LEXD.SUP Duitse woordenlijst en supplement

Deze woordenlijsten en supplementen staan gebroederlijk bij elkaar in mijn WP42 directory.

Middels opstarten via de WP/S optie wordt als default woordenlijst en supplement die woordenlijst opgegeven die het meest wordt gebruikt. Dit zal dus in de regel de Nederlandse zijn.

Als voorbeeld:

- Pad voor woordenboek: C:\WP42\LEXN.WP
- Pad voor supplement: C:\WP42\{WP}LEXN.SUP

WP zal dus als default steeds de Nederlandse woordenlijst raadplegen.

Voor het raadplegen van de overige woordenlijsten en supplementen heb ik een aantal macro's gemaakt, evenzoveel als er woordenlijsten zijn, om tussen de woordenlijsten te kunnen kiezen.
De macro's maken vanzelfsprekend gebruik van de mogelijkheid die WordPerfect biedt om via de functietoetsen een andere woordenlijst te kiezen.

De macro voor het kiezen van de Engelse woordenlijst wordt als volgt gecreeërd:

Handeling:	Invoer:	Commentaar:
Geef in:	Ctrl-F10	Start macro
Geef in:	LEXE	Geef macro naam
Druk op:	RETURN	
Geef in:	Ctrl-F2	Start macro definitie
Geef in:	4	Keuze 4
Geef in:	C:\WP42\LEXE.WP	Naam van woordenlijst
Druk op:	RETURN	
Geef in:	C:\WP42\{WP} LEXE.SUP	
Druk op:	RETURN	Naam van supplement
Druk op:	F1	Beëindig menu
Druk op:	Ctrl-F10	Stop macro definitie

Er is nu een macro gecreeërd onder de naam LEXE.MAC.
Om deze macro uit te voeren, moet na het intoetsen van Alt-F10 de macronaam worden ingegeven. De macro wordt dan uitgevoerd, met als resultaat dat WP nu de Engelse woordenlijst en supplement raadpleegt.

Als voor alle woordenlijsten en supplementen op overeenkomstige wijze macro's worden aangemaakt, kan op heel eenvoudige wijze worden gekozen tussen alle woordenlijsten die men tot zijn beschikking heeft en dit zonder WordPerfect te verlaten.

Een vluggertje

LISTING

Cobol onder Basic

A. Stam

Menigeen die Cobol-bestanden onder beheer heeft zal wel eens de verzuchting hebben geslaakt: 'Kon ik maar even vlug dat bestand benaderen!' Nu kunnen we dat 'even vlug' bij Cobol wel vergeten, want voordat we de hele data division hebben ingevuld zijn we al flink wat verder. Bij elkaar kan het toch gauw drie kwartier duren voordat we een simpel uitprintprogrammaatje met de tekstverwerker hebben aangemaakt, gecompileerd, verbeterd, opnieuw gecompileerd, etc.

Nu is het bekend dat GWBASIC erg veelzijdig is, ook hier biedt het de helpende hand.
We gaan ervan uit dat het een klassiek Cobol-bestand betreft, dus met 'organization sequential' (gewoon vooroorlogs Cobol, en dus geen relative of indexed bestand. Als we zo'n file onder DOS gaan uitTYPEn, zien we dat het uit een aaneengesloten geheel bestaat (met spaties op die plaatsen, waar een veld kleiner was dan de 'picture', dus de veldlengte). Anders dan Basic voegt Cobol aan het eind van een veld of record geen returncode toe. Dat is ook de reden dat we zo'n Cobol-bestand niet als sequentieel bestand onder Basic kunnen inlezen.

CODE Vóór een record plaatst Cobol een tweebyte-code, waarin de recordlengte vermeld staat. Als een Cobol-programma zo'n record moet inlezen, wordt eerste deze code gelezen. Vervolgens wordt het betreffende aantal bytes (= het record) ingelezen. Daardoor kan Cobol, ondanks het feit dat een record niet met een einde-record-teken wordt afgesloten, toch werken met een bestand dat records van verschillende lengtes bevat. Overigens gaan we er hier van uit dat het een Cobol-file betreft die maar één soort records bevat.
Een record dat bijvoorbeeld uit 121 bytes bestaat doet zich dus aan ons onder DOS (na een TYPE-opdracht) voor als een record van 123 bytes. Ieder record begint dan namelijk met
a0 een spatie
b0 het teken 'y'.

De tweede byte is gewoon de ASCII-waarde 121, de lengte van het record. De eerste byte is 'leeg', omdat er geen carry is (121 is kleiner dan 256). Deze spatie is dan ook geen gewone spatie (die de ASCII-waarde 32 heeft), maar zogenaamde low blank: ASCII-waarde nul, in wezen hetzelfde als wat in Cobol 'low-value' heet.
Voor ons (die record voor record onder GWBASIC willen inlezen betekent dit dat we een logisch Cobol-record - dat 121 tekens bevat - een lengte moeten toekennen van 121 + 2. Hoewel het dus in feite steeds gaat om twee fysieke records van respectievelijk 2 en 121 bytes moeten we toch een vaste recordlengte toekennen, want we gaan nu het sequentieel Cobol-record beschouwen als een direct benaderbaar bestand onder GWBASIC, dat wil zeggen *random*.

En dan blijkt het gewoon een fluitje van een cent te zijn:

```
10 OPEN "BESTAND" AS #1 LEN = 123
20 FIELD #1, 2 AS RECORDLENGTE$,
   121 AS RECORD$
30 GET #1:PRINT RECORD$
40 WHILE NOT EOF(1)
50   GET #1:PRINT RECORD$ 'lees en
   schrijf sequentieel
60 WEND
70 CLOSE
80 END
```

LISTING

De 121 bytes die in ons voorbeeld in het field-statement als RECORD$ worden gedeclareerd kunnen natuurlijk nog worden onderverdeeld in de eigenlijke veldlengtes, zodat alles netjes geformatteerd naar het papier of een BASIC-bestand kan worden gestuurd. Eventueel kunnen we op deze manier het bestand zelfs direct benaderen.

VARIABEL Anders wordt het wanneer we te maken krijgen met een Cobol-bestand dat een *variabele recordlengte* heeft. Dan laat zelfs GWBASIC ons in de steek.
Met TURBOBASIC zitten we echter weer op het goede spoor.
Door met
OPEN "bestand" FOR BINARY AS #1
de file als een *binair bestand* te beschouwen kunnen we steeds een wisselend aantal bytes inlezen, door middel van
GET$ #1, AantalBytes, Recordnaam$.
Maar we kunnen nu ook de bytes die de recordlengte aangeven uitlezen en deze informatie gebruiken om exact de juiste recordlengte in te lezen, of zelfs veld voor veld. In het hierna volgende voorbeeld houden we het simpel: we lezen sequentieel Cobol-records in, waarvan de lengte ons niet van tevoren bekend is.

Wat we nu hebben gedaan is niets anders dan in TURBOBASIC de routine te schrijven die Cobol gebruikt om records in te lezen.
Met een compiler duurt het weliswaar iets langer dan met de interpreter van GWBASIC, maar de tijdwinst die we boeken in vergelijking met een Cobol-compilatie is nog altijd zeer de moeite waard!

```
open "bestand" for binary as #1
  ' beschouw COBOL-bestand als
binaire file
gosub Leesschrijf
while not eof(1)
  gosub Leesschrijf
wend
close
end

Leesschrijf:
   get$ #1, 2, Lengte$
     ' lees de 2 bytes met informatie
     over recordlengte
   get$ #1, asc(right$(Lengte$,1)) +
     256*asc(left$(Lengte$,1)), Record$
     ' lees de bytes in waarvan het
     aantal gevangen is in Lengte$
   print Record$
     ' of spring eventueel naar
     subroutine
     die specifiek record mooi opmaakt
return
```

Stress en frustratie komt dagelijks voor in het leven van gebruikers van geautomatiseerde systemen. Een groot deel van hun tijd zijn ze kwijt met het leren en zoeken van commando's. Soms wordt het zelfs zo erg, dat men computers uit de weg gaat.

Gebruikersvriendelijkheid

M. J. Koppenol

De samenwerking tussen een computerprogramma en de gebruiker, ook wel user genoemd, heet interactie. De gehele interactie binnen een computerprogramma wordt verwerkt door de user-interface. Als de user-interface goed is, dan noemt men het programma gebruikersvriendelijk. Tegenwoordig worden de eisen, die gesteld worden aan het interactieniveau tussen de gebruiker en het professionele programma, steeds hoger. Om aan deze eisen te voldoen is er in korte tijd een aantal methoden en technieken ontwikkeld om de user-interface te vervolmaken. Wat zijn nu eigenlijk de voordelen van een verbeterde user-interface? Als eerste voordeel wil ik opmerken, dat een programma aantrekkelijker wordt voor startende gebruikers, doordat het programma behulpzaam is bij problemen, die tijdens de werking met het programma op kunnen treden. Ook zal de tijd om het programma onder de knie te krijgen en het aantal fouten, dat mensen maken, worden gereduceerd. Een psychologisch voordeel is, dat mensen het werken met dit type programma's leuk vinden. De gebruikersvriendelijkheid heeft commerciële voordelen: de productiviteit kan behoorlijk toenemen, voor de producent van het programma zijn hogere verkoopcijfers te verwachten en bij het leerproces van het programma is minder assistentie noodzakelijk.

Door de komst van goedkope krachtige computers, zoals Atari St en Apple Macintosh, met meer geheugen, snelheid en grafische mogelijkheden, komt de gebruikersvriendelijkheid in zicht van de grootste groep gebruikers, de hobbyisten. Voor het schrijven van gebruikersvriendelijke programma's raad ik een krachtige taal, en als het even kan een goede bibliotheek met grafische opdrachten aan.

De taal C is erg geschikt, voornamelijk vanwege zijn neus om het uiterste uit je machine te halen. Maar ook andere talen, GFA basic op Atari St, Turbo Pascal op Mac en IBM, zijn ook zeer geschikt.

Een paar punten verdienen de aandacht, alvorens met je programma te beginnen.

- Zorg voor consistentie, deze regel wordt het meest overtreden, hoewel hij het gemakkelijkst te voorkomen is. Gebruik dezelfde terminologie in al je menu's, help screens etc. Gebruik voor dezelfde opdracht maar 1 term.

- Bouw een mogelijkheid van macro's in. Geroutineerde gebruikers weten vaak wat ze willen, geef hun de mogelijkheid om een aantal opdrachten in 1 opdracht te vangen.

- Sta toe dat gegeven opdrachten ongedaan gemaakt kunnen worden (undo), hierdoor worden gebruikers minder huiverig om een opdracht te proberen, zonder het iemand te hoeven vragen.

- Geef informatieve feedback. Als de gebruiker een opdracht geeft, laat zien wat de computer aan het doen is, waardoor de gebruiker meer zekerheid krijgt. Vroeger kwam het nogal eens voor, wanneer een complexe opdracht gegeven werd, dat je dacht dat de computer vast zat.

- Bedenk dat een mens maar een mens is. Een mens kan maar erg weinig informatie tijdelijk in zich op slaan, dus laat essentiële informatie voor een langere tijd op het scherm staan.

- Zorg voor een goede, doch simpele foutafhandeling. Ontwerp je systeem zo, dat de gebruiker geen ernstige fouten kan maken. Wanneer er toch een fout ontstaat, zorg dat het systeem zijn status niet verandert (variabelen mogen geen andere waarde aannemen na een fout).

Tot zover een theoretische introductie in de ontwikkeling van een gebruikersvriendelijk programma.

VENDEX HEADSTART II

COMPATIBLE, COMPACT, COMPLEET
EN ZÉÉR GEBRUIKSVRIENDELIJK.

MCN diskettes.
In 10 stuks verpakking.
Dubbelzijdige diskettes.

5.25″	**19.95**
3.5″	**39.–**

High density diskettes.

5.25″	**42.50**
3.5″	**99.–**

De Vendex Headstart II is de meest complete XT-machine die in Nederland verkrijgbaar is. Ideaal voor zowel de beginnende als ervaren computergebruiker. De machine omvat standaard een 5.25 inch en een 3.5 inch diskdrive, waarbij de laatste ook double density aankan (1.44 MB). De machine is gebaseerd op de 8088-1 chip met een verwerkingssnelheid van 9.54 Mhz en 640k memory. Door een uitgekiend samenspel van hardware en software is de machine zeer snel. De standaard in het Nederlands bijgevoegde software omvat:

- Ashton-Tate's veelgeprezen pakket Framework II, met daarin geïntegreerd tekstverwerking, spreadsheet, database, telecommunicatie en grafieken.
- Drie cursusprogramma's:
  - Computer Ease, waarin op speelse wijze uiteengezet wordt wat een computer is
  - ATI-Skillbuilder, waarmee men leert met de computer te werken
  - Tempo Typen, waarmee men zowel kan leren typen of leren sneller typen
- De Headstart Environment, waardoor men op een gemakkelijke wijze (via een menustruktuur) met de computer communiceert en waarin allerlei nuttige elementen zijn opgenomen, o.a. een rekenmachine, een kalender, een agenda, en een uiteenzetting van DOS. Deze Environment omvat ook twee handige programma's, te weten Floppy Driver, waardoor de floppy diskdrive sneller werkt en bij het werken met programma's een ongeformateerde disk automatisch wordt geformateerd.

Kompleet (incl. MCN-lidmaatschap) met een 14 inch TTL monochrome amber flatscreen monitor **2499.–**
Met een 14 inch CGA kleurenmonitor **2899.–** Uitgebreid met een 32 Mb harddisk in de monochrome versie **3599.–**
In de kleurenversie **3999.–**
Vendex Headstart muis. Kompleet met software en paint software **179.–** **Mousepad 19.95**

MCN Service
Als MCN-lid kunt u de hele week tot 22.30 uur met uw vragen terecht bij de MCN-Hotline.

VROOM & DREESMANN

LISTING

Dit programma heb ik geschreven naar aanleiding van het sorteerprogramma in Turbo Pascal (HCC Nieuwsbrief 114 maart 1989 blz. 134), dat zo slecht geschreven was dat het me twee uur kostte om mezelf tot bedaren te brengen. Daarom hoop ik met dit artikel een beter sorteerprogramma aan te bieden.

Sorteerprogramma in Turbo Pascal versie 4.0 of hoger

E.R. van Es

Het programma is in staat om tekstbestanden te sorteren. Elke regel wordt afgesloten door een return. Deze regels worden gesorteerd op de ASCII volgorde. Het programma kan op de volgende manier opgestart worden als het naar disk gecompileerd is:

SORTEER invoer uitvoer

Invoer en uitvoer zijn de bestandsnamen. Indien het uitvoerbestand niet gegeven is dan wordt de uitvoer gelijk aan de invoer. Voorbeelden:

SORTEER TEKST.TXT LIJST.TXT
Het invoerbestand wordt gesorteerd en naar het uitvoerbestand geschreven.

SORTEER TEKST.TXT
Het invoerbestand wordt gesorteerd en naar diezelfde file teruggeschreven.

Beschrijving 'binary search tree'

Het programma maakt gebruik van zogenaamde 'dynamic data structures'. Dit zijn variabelen waarvan men vooraf niet weet hoeveel er nodig zijn. Een normale array is gebonden aan de vorm zoals die men bij de declaratie opgeeft, vandaar dat deze niet geschikt is voor het sorteren van een file. Door middel van dynamic data structures creëert men een variabele die naar behoefte kan groeien; een uiterst geschikte vorm. Hij is alleen gebonden aan de hoeveelheid geheugen die uw computer beschikbaar heeft.
Dynamic data structures maken gebruik van 'pointers'. Dit zijn geen variabelen op zich maar verwijzingen daarnaar. De pointer variabele herkent men aan het pijltje (^). Een pointer die wijst naar een integer ziet er als volgt uit:

```
VAR
Wijzer : ^integer;
```

Wijzer betekent nu op zich niets (hij wijst naar NIL) hij wijst pas naar een integer als het commando NEW(Wijzer) gegeven wordt.
Wijzer wijst nu naar het adres van de integer. Met Wijzer^ kan een waarde geven aan deze integer. Stel dat er twee van deze Wijzers gedeclareerd worden bijvoorbeeld P en Q.

```
NEW(P);
NEW(Q);
P^:=2;
Q^:=3;
P:=Q;
```

Nu is P^ gelijk aan 3, want P die naar het adres van 2 wijst, wijst nu naar het adres waar Q naar toe wijst en dat is 3.

Bij een 'binary tree' wordt er een record gedeclareerd die een pointer record wordt.

```
type
.....gegevens..=^ punt;
.....punt......= record
......................data : string;
......................l,r : gegevens
................end;

var
....Wijzer......: gegevens;
```

Als nu het commando NEW(Wijzer); gegeven wordt dan wijst Wijzer naar een record zoals hierboven. Dit record is special aangezien twee velden (l,r) op zich weer pointers zijn. Dit maakt het mogelijk een bepaalde boomstructuur te vormen zoals in het figuur. Het feit dat er per record twee aftakkingen zijn maakt het een 'binary tree'. Aan het record kunnen als volgt waarden gegeven worden:

```
Wijzer^.data:='E. van Es';
Wijzer^.l:=NIL;
Wijzer^.r:=NIL;
```

De laatste twee regels zeggen dat de linker- en de rechterwijzer nog niet bestaan. Die moeten ook weer afzonderlijk met NEW gecreëerd worden.
Het zoeken in een 'binary tree' is complex maar zeer kort in programmaregels. Dit komt doordat er gebruik gemaakt wordt van recursieve procedures, die niet optimaal zijn in snelheid maar wel heel beknopt en duidelijk. Een recursieve procedure is een procedure die zichzelf aanroept. De 'binary search tree' doorloopt de boom met recursie. Bij het aanmaken wordt hij doorlopen totdat er een dood punt (NIL wijzer) gevonden is, daar wordt een nieuw record aangemaakt en de data erin gezet. Bij het uitlezen wordt de boom weer doorlopen en in een bepaalde volgorde uitgelezen (Voor de gevorderden, ik maak gebruik van een in order traversal bij het uitlezen). Menig Pascal boek besteedt veel bladzijden aan 'binary trees' en recursieve procedures vandaar dat het onverstandig is om er hier verder op in te gaan, dus de geïnteresseerden pakken meteen de pascal boeken erbij.

Programmabespreking.

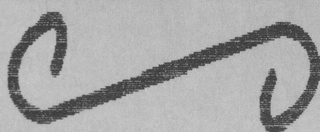
VARIABELEN

NaamIn,
NaamUit........Deze strings krijgen de naam van het in- en uitvoer bestand.
BestandIn,
BestandUit.....Deze variabelen worden toegewezen aan tekstfiles.
Lijn...........Dit is de regel die uit de file wordt gehaald.
Hoofd..........Dit is de wijzer die naar de boom wijst.
Aantal.........Deze telt het aantal regels die in de file zitten.
Dummy..........Dit is een dummy pointer (Verderop besproken).

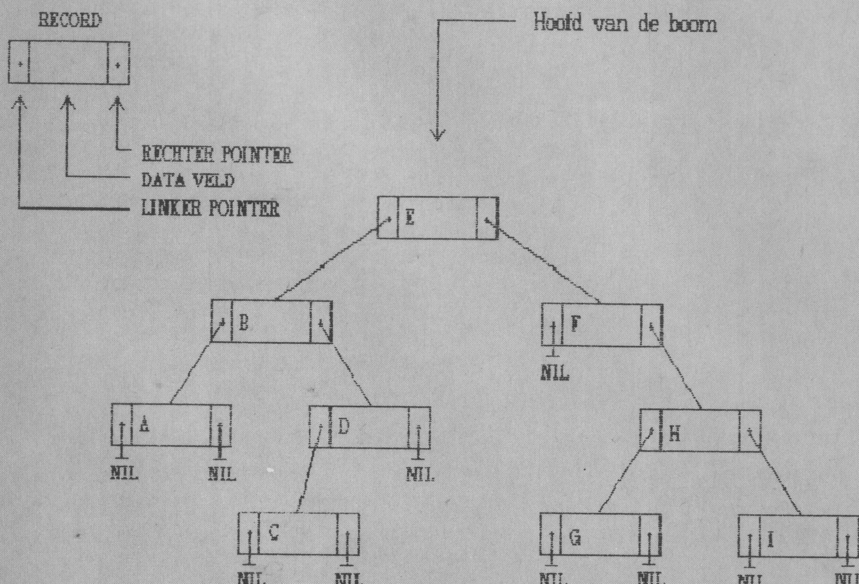
De variabelen in de procedures zijn voor het hoofdprogramma niet belangrijk, alleen de oproep vanuit het hoofdprogramma is van belang. Ik gebruik in de procedures altijd andere namen dan in het hoofdprogramma om verwarring te voorkomen, dit klinkt uiterst vreemd maar is wel degelijk van belang.

MARK (Dummy); Hier word de staat, waarin het geheugen is, bewaard in de Dummy variabele. Bij beëindiging van het programma kan de staat dan hersteld worden zoals hij was bij het opstarten van het programma. Dus als de te sorteren tekst een file van 20 kilobyte is dan wordt er een boom van deze orde gemaakt en het geheugen dat deze gebruikt moet weer vrij worden gegeven bij terminatie. De laatste regel van het programma luidt dan ook:
RELEASE(Dummy).
Om ervoor te zorgen dat het gecompileerde programma nuttig is heb ik het zo gemaakt dat vanaf de prompt in DOS de invoer en uitvoer file meegegeven kan worden. PARAMCOUNT telt hoeveel opties er vanaf DOS meegegeven zijn. In dit programma moet dat minstens één zijn. Met PARAMSTR kunnen deze opties in pascal gebruikt worden.
PARAMSTR(1) is dan de naam van de invoerfile en PARAMSTR(2) is de naam van de uitvoerfile als deze gegeven is. De rest van het programma spreekt eigenlijk voor zich. De invoer file wordt geopend en door {$I-} (Input/Output controle wordt overgelaten aan het programma) kan er met

BINARY TREE

Demo Structuur. E.R. van Es

L I S T I N G

Ioresult gekeken worden of de invoerfile wel bestaat en of er wel uit gelezen kan worden. Hierna wordt het bestand regel voor regel in de boom gezet, daarna wordt de invoer file gesloten en wordt de uitvoerfile aangemaakt. Nu wordt de boom uitgelezen en het bestand wordt regel voor regel weer gesorteerd opgebouwd. Indien er vanuit DOS geen opties meegegeven zijn wordt de correcte opstartwijze op het scherm vermeld.

Wijzigingen voor Turbo Pascal 3.0.
Turbo3 kent het commando USES en het type STRING niet. De regel USES kan gewoon weg in turbo3. Voor STRING moet iets anders verzonnen worden, namenlijk:

```
program Sorteer_bestand_Turbo3;

type
Regel.......= string[80];
Gegevens....=^ node;
node........= record
........................data : Regel;
........................l,r : Gegevens
.................end;
enz...
```

Overal in het programma waar STRING staat moet REGEL komen te staan. In totaal komt dat drie keer voor. Als uw tekst file regels heeft die langer zijn dan 80 characters dan kunt u de waarde verhogen (256 moet ruim voldoende zijn maar meer mag natuurlijk ook). Met het opties menu naar een com file compileren en klaar is kees.

PRESTATIES Het programma sorteert op mijn 10 Mhz PC ongeveer 600 regels tekst op mijn drives in 15 seconden en in minder dan 5 seconden op mijn harddisk. Op een AT met harddisk is het gebeurd voordat je zeshonderd kan zeggen. Het programma gaat nog slecht om met de access tijd van de drives. Om dit te voorkomen moeten de commandos BLOCKREAD en BLOCKWRITE gebruikt worden maar dit maakt het programma een stuk ingewikkelder.

Listing zie de volgende pagina.

Op het sorteerprogramma in de HCC Nieuwsbrief van maart kwamen enkele reacties. Sommigen vermanend, anderen geïrriteerd. Het was volgens deze reacties een slecht programma. Het positieve gevolg daarvan werd het bovenstaand artikel (red).

```
program Sorteer_Bestand;
{
 Sorteer programma.
 E.R. van Es.
 Sorteerd text files dmv een
 'binary search tree'.
}
uses crt;

type
    Gegevens    = ^node;
    node        = record
                     Data    : string;
                     L,R     : Gegevens
                  end;

var
   BestandIn,
   BestandUit  : text;
   NaamIn,
   NaamUit,
   Lijn        : string;
   Hoofd       : gegevens;
   Dummy       : ^integer;
   Aantal      : integer;

 procedure maakboom(var poin  : gegevens;
                        regel : string);
 begin
      if poin = nil then
      begin
           new(poin);
           poin^.data:=regel;
           poin^.l:=NIL;
           poin^.r:=NIL
      end
      else
      begin
           if regel < poin^.data then
           begin
                maakboom(poin^.l,regel)
           end
           else
           begin
                maakboom(poin^.r,regel)
           end
      end
 end;

 procedure schrijfboom(poin    :
 gegevens);
 begin
      if poin <> NIL then
      begin
           schrijfboom(poin^.l);
           writeln(bestanduit,poin^.
           data);
           schrijfboom(poin^.r)
      end
 end;
```

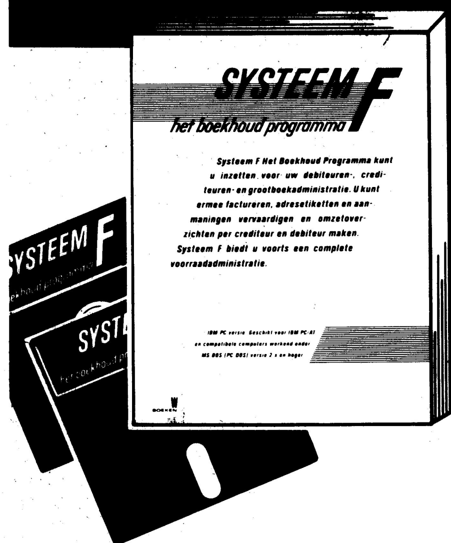
```
 begin
      mark(Dummy);
      writeln;
      Hoofd:=NIL;

      if paramcount > 0 then
      begin
           Aantal:=0;
           NaamIn:=paramstr(1);
           if paramcount > 1 then
           begin
                NaamUit:=paramstr(2)
           end
           else
           begin
                NaamUit:=NaamIn
           end;

           {$I-}
           assign(BestandIn,NaamIn);
           reset(BestandIn);
           {$I+}
           if Ioresult = 0 then
           begin
             while not eof(BestandIn) do
             begin
                  Aantal:=Aantal+1;
                  readln(Bestandin,Lijn);
                  gotoxy(1,wherey);
                  write(aantal:6,'  Regels
Geschreven door Eves');
                    maakboom(Hoofd,Lijn)
             end;
             close(BestandIn);

             assign(BestandUit,NaamUit);
             rewrite(BestandUit);
             schrijfboom(Hoofd);
             close(BestandUit)
           end
      end
      else
      begin
           writeln('   Sorteer  Invoer
           Uitvoer ');
           writeln;
           writeln('Als de uitvoer niet
           gegeven is wordt de file
met');
           writeln('de zelfde naam weg
           geschreven.');
           writeln;
           writeln('Geschreven door
           Eves.')
      end;
      writeln;
      release(Dummy)
end.
```

MET UNIEKE 'NIET GOED, GELD TERUG' GARANTIE

Een Beetje Boekhoud-programma kost Duizenden guldens. Systeem F ® Het Boekhoud Programma kost 369,-

DIT IS SYSTEEM F:

- compleet en overzichtelijk • extra opties standaard • hot-line ondersteuning
- **Nieuw** : cursus 'Boekhouden met Systeem F'
- **Nieuw** : verbeterde <u>dubbeldikke</u> handleiding

GW Boeken blijft automatiserend Nederland verbazen. Nu weer met Systeem F Het Boekhoud Programma® versie 5.3, voor de uitzonderlijk lage prijs van f 369,- (excl. BTW). GW Boeken kan dit aanbod waarmaken, door de inmiddels beroemde Borland formule te hanteren.
Dit betekent kort gezegd absolute topkwaliteit met standaard ingebouwde opties, tegen een zo laag mogelijke prijs met minimaal winstpercentage. Het resultaat van deze formule is, dat er zeer grote aantallen softwarepakketten verkocht kunnen worden. Dit dus in tegenstelling tot de meeste andere goede boekhoudprogramma's, die al gauw tussen de f 1.500,- en f 3.000,- moeten kosten.
En waarvan er dus ook veel minder worden verkocht. Daarom hanteert ook GW Boeken de Borland formule. Zodat een optimaal boekhoudprogramma binnen het bereik van iedereen komt.

De mogelijkheden van Systeem F Het Boekhoud Programma®:

● Compleet en overzichtelijk.

Geschikt voor IBM PC en compatible computers werkend onder MS-DOS (PC-DOS). Systeem F kunt u inzetten voor de debiteuren-, crediteuren- en grootboekadministratie. U kunt ermee factureren, adresetiketten en aanmaningen mee vervaardigen en omzetoverzichten per crediteur en debiteur maken. Systeem F biedt voorts een complete voorraad-administratie.

● Extra opties standaard.

Systeem F Het Boekhoud Programma® heeft een zogeheten 'open factuur' lay-out, waardoor u zelf de vorm van uw factuur kunt bepalen. Ook 'afdrukken' op het scherm is altijd mogelijk, zodat u op ieder gewenst moment overzichten kunt oproepen. Ook de standaard voorraadadministratie is een duidelijk extra van Systeem F.

Aantrekkelijke upgrade mogelijkheden: Indien u Systeem F na 1 augustus 1988 heeft aangeschaft krijgt u de NIEUWE VERSIE 5.3 GRATIS! Bij aanschaf voor 1 augustus betaalt u slechts 35,- ex btw, incl. kosten. Stuur uw oude versie op naar GW Boeken!

GW Boeken BV,
Nieuw adres per 30 januari:
De Posthoorn. Haarlemmerstraat 126/b
1013 EX Amsterdam. Telefoon 020-274258

● Hot-line ondersteuning.

Afhankelijk van uw ervaring met boekhouden en met computers, is het mogelijk dat u behoefte heeft aan directe, praktische ondersteuning. GW Boeken geeft u daarom toegang tot de Systeem F Hot-line, voor slechts f 49,- per 60 minuten! Een extra service, die het werken met Systeem F Het Boekhoud Programma® wel heel gemakkelijk en probleemloos maakt.

● Nieuw: cursus 'Boekhouden met Systeem F'.

Leer in vier avonden computerboekhouden met Systeem F. Deze cursus bevat alle elementen om uw financiële administratie professioneel op te zetten, het rekeningschema, werken met dagboeken, facturering, voorraadadministratie en natuurlijk ook het installeren van Systeem F. De cursus 'Boekhouden met Systeem F' kost u slechts f 450,-. Bestelt u de cursus gelijktijdig met het programma, dan betaalt u in totaal slechts f 695,-. Een korting dus van maar liefst f 124,-!

UNIEKE 'NIET GOED GELD TERUG' GARANTIE!

Tot 2 maanden na aanschaf krijgt u onvoorwaardelijk uw geld terug, als Systeem F Het Boekhoud Programma® onverhoopt toch niet aan uw verwachtingen voldoet. Gewoon, zonder gezeur of vragen van onze kant.

BON ☐ Hierbij bestel ik Systeem F Het Boekhoud Programma à f 369,- excl. 18,5% BTW. ☐ Ik wil tevens de Systeem F Hot-line voor f 49,- per 60 minuten, excl. 18,5% BTW.
☐ Ik profiteer van een korting van f 124,- en bestel het pakket Systeem F gelijktijdig met de professionele cursus 'Boekhouden met Systeem F' (vier avonden), en betaal slechts f 695,-, excl. 18,5% BTW. (aankruisen wat u wenst)

Mijn merk computer is ____________________

Ik gebruik diskettes van (5¼ of 3,5 inch) ____________________

Naam: ____________________

Adres: ____________________

Postcode/Plaats ____________________

Telefoon: ____________________

Alle bestellingen worden onder rembours geleverd. Administratie- en verzendkosten zijn voor rekening van GW Boeken. Bon in gefrankeerde envelop sturen naar: GW Boeken, Haarlemmerstraat 126/b, 1013 EX Amsterdam. U kunt natuurlijk ook telefonisch bestellen.

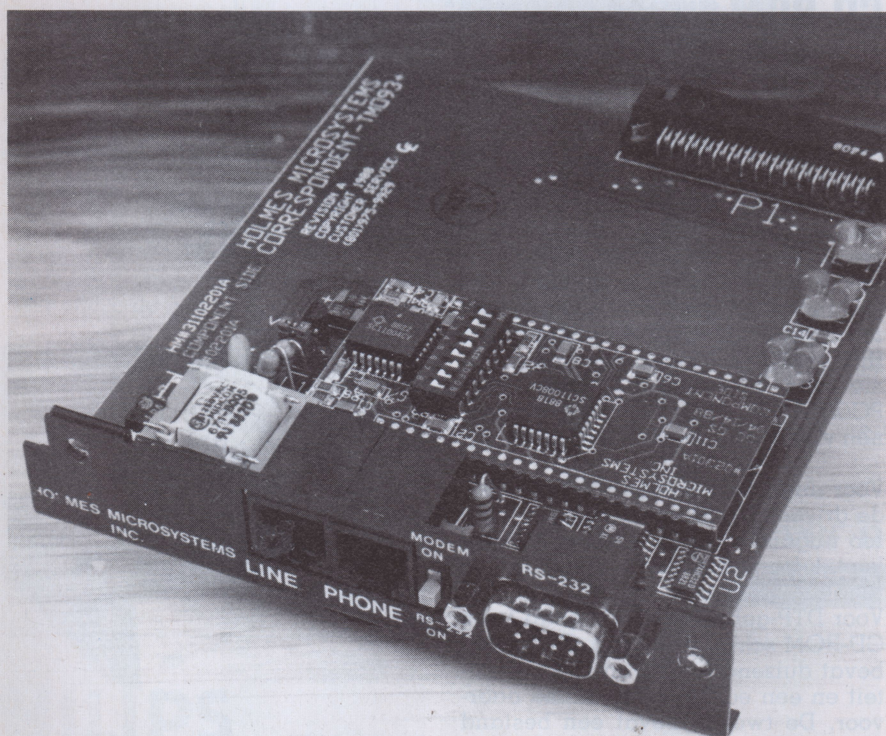
HCC 4

Databox 286

De G2 databox is een volledig IBM-AT compatibel computersysteem van geringe afmetingen, met een gewicht van 7 kg. In de behuizing is ondergebracht: een centrale verwerkingseenheid, bestaande uit een 80286 microprocessor en een werkgeheugen van 1 Mb RAM, uitbreidbaar tot 4 Mb op het moederbord.
Het externe geheugen wordt gevormd door een station voor 3,5 inch diskettes met een opslagcapaciteit van 1,44 Mb en een vaste schijf met een opslagcapaciteit van 40 Mb. De toegangstijd is 29 ms. De speciale interface waarborgt - zo zegt de fabrikant - een razendsnelle data-overdracht.
De draagbare Databox is standaard voorzien van een complete set in- en uitgangspoorten. Een extern grafisch- of kleurenscherm kan worden aangesloten via een gecombineerde RGB/Hercules video-aansluiting. Voor modems, muizen en andere randapparatuur, uitgerust met 9- of 25-pins pluggen, beschikt de G2 Databox over twee seriële poorten. Voor de aansluiting van printers is een parallelle poort aanwezig. De i/o-set wordt gecompleteerd met een aparte 16-bits busconnector, waarop een eventuele expansiekast met extra kaarten kan worden aangesloten.
Op het LCD-scherm wordt het beeld opgebouwd uit een matrix van 720 bij 400 lichtpunten. Om voor een heldere weergave te kunnen zorgen wordt het scherm van achteren verlicht. Het beeld is omkeerbaar naar CGA en MGA (Hercules, met een weergave van 80 tekens en 25 lijnen). Het toetsenbord heeft 75 toetsen, met afzonderlijke functietoetsen en toetsen voor numerieke invoeringen.
De prijs is niet meegedeeld.

Voor nadere informatie:
G2 Computersystems BV
Schermerweg 74
1821 BJ Alkmaar
Telefoon 072-127225

Intern modem voor laptops

Cirrus Computer Service BV brengt speciaal voor de laptop en voor portable computers een inbouwmodem uit, de Holmes Correspondent. Dit wordt geleverd met het communicatiepakket Mirror II.
Het modem heeft een automatische zend-, ontvangst- en nummerkeuze-optie met beeldschermprojectie en een eenvoudige, maar universele aansluitmogelijkheid op telefooninstallaties.
De Holmes Correspondent is volledig compatible met Hayes AT, Bell 103 of 212 A, CCIT V.21, V.22 en/of V.22 Bis. Het modem kan worden gebruikt in combinatie met alle actuele softwarepakketten en is er in twee versies: 1200 en 2400 Baud.

Voor nadere informatie (ook over de prijs):
Cirrus Computer Services BV
Parnassusweg 207
1077 DG Amsterdam
Telefoon 020-750591.

Ledenadministratie Member

Slecht weinig verenigingen en stichtingen hebben hun administratie goed geautomatiseerd, zo meldt GB Software. Daarom heeft dit bedrijf het computerprogramma Member uitgebracht. Het pakket bestaat uit twee onderdelen: een boek en software. Het Member-boek is onderverdeeld in een deel algemeen verenigingsmanagement en een handleiding voor de software. Boek en software kosten samen ƒ 480,-, de prijs van het boek alleen ligt op ƒ 95,-, alles inclusief BTW.
In het boek wordt uitgebreid informatie gegeven over veel aspecten van een vereniging, zoals management, marketing en bijvoorbeeld effectief vergaderen. Het geeft praktische suggesties hoe de automatisering in een vereniging kan worden aangepakt.

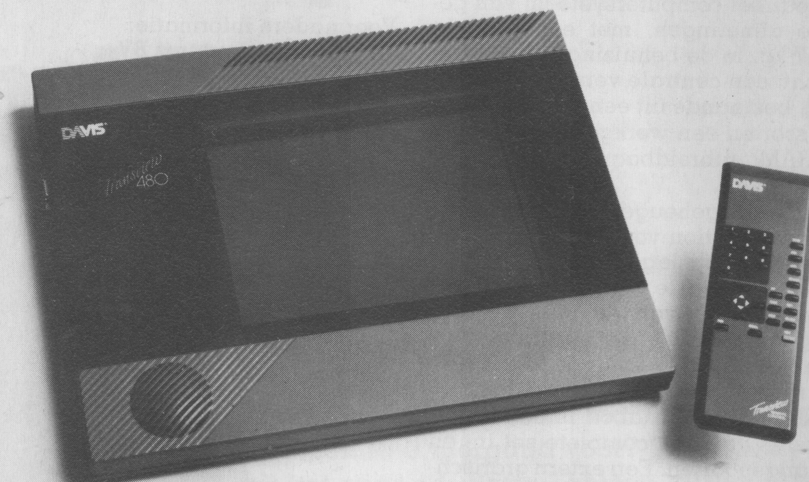
Voor nadere informatie:
GB Software Uitgever
Postbus 122
1270 AC Huizen
Telefoon 02152-53508

Draadloze muis

Best Ware is de enige distributeur in Nederland van de draadloze BMC-muis voor PC, AT en XT. Volgens de leverancier maakt de muis het mogelijk zeer gedetailleerd en zeer snel over het scherm te bewegen. Verder wordt gewezen op het gemakkelijke gebruik door het ergonomisch ontwerp. Er wordt software bijgeleverd met mouse drivers, mouse test en Menu Maker. De muis is Microsoft en Mouse Systems compatible. Helaas ontbreken gegevens over de prijs.

Voor nadere informatie:
Best Ware BV
Engelandweg 7
2411 NS Bodegraven
Telefoon 01726-19209

Transview 480

Paperback Direct heeft het assortiment uitgebreid met het computer presentatiesysteem Transview van de Noorse producent Davis. Deze systemen worden vooral gebruikt bij cursussen, trainingen, presentaties en vergaderingen. De Transview 480 is volgens de leverancier een hoogwaardig systeem met een opvallend scherpe weergave. Dit komt door een standaard resolutie van 640 bij 480 dots. Verder wordt de leesbaarheid verbeterd door de mogelijkheid om 384 kleurencombinaties te converteren naar acht 'echte' grijswaarden of zes arceerpatronen. Door een automatische scherm set-up is de beeldkwaliteit onafhankelijk van computer en software. Er wordt een infrarode afstandsbediening meegeleverd en een antistatische draagtas. De Transview kost ƒ 4895,- exclusief BTW.

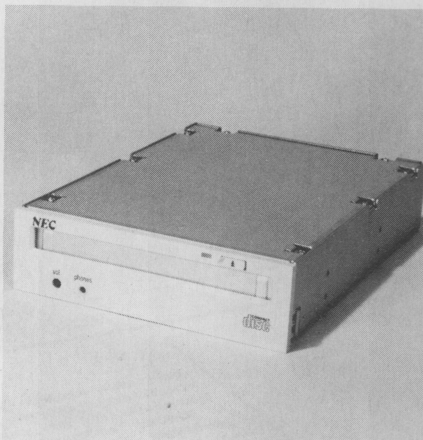
Voor nadere informatie:
Paperback Direct
Nijverheidsweg 37
2102 LK Heemstede
Telefoon 023-339101

CD-ROM drives van NEC

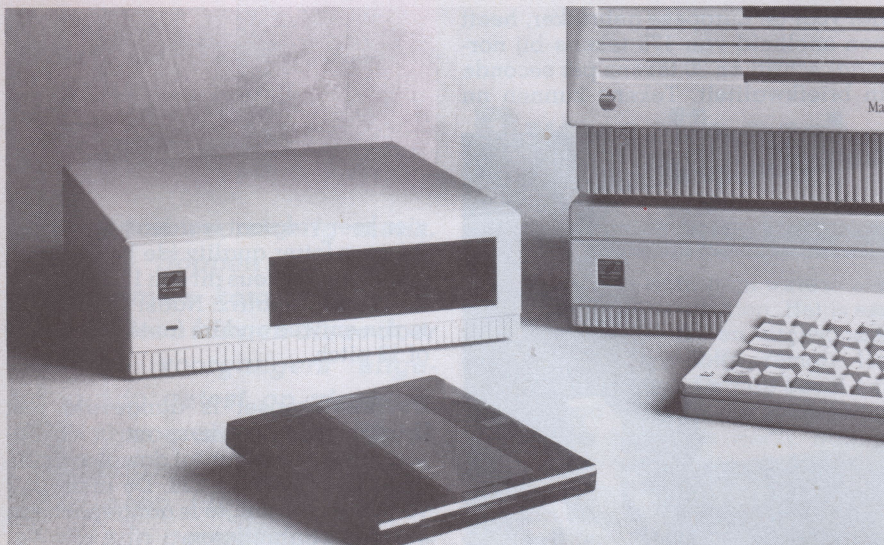
NEC introduceert in de Benelux twee CD-ROM drives: de CDR 75, een tabletop-versie die naast de PC wordt gebruikt, en de CDR 80, een slimline (platte) uitvoering voor inbouw in een PC. Beide types hebben een opslagcapaciteit van 540 Mb, wat overeenkomt met ongeveer 200.000 A4'tjes.
Met de nieuwe drives kunnen alle CD-ROM schijven worden gelezen, als deze volgens de High Sierra, Macintosh HFS of ISO 9660 standaard zijn geformatteerd. Er is een interfacekit voor PC/XT/AT en PS/2. Per interface kunnen vier drives worden aangesloten.

Voor audiotoepassingen hebben beide drives aan de achterkant een stereo uitgang. Aan de voorkant is een koptelefoonaansluiting met volumeregeling aanwezig.
Voor DTP-gebruik zijn als extra twee CD-ROM schijven te koop. Eén ervan bevat duizend foto's van videokwaliteit en een editing programma daarvoor. De tweede bevat een bestand met driedimensionale fonts en tweeduizend beelden, die met de bijbehorende software kunnen worden gebruikt.

Voor nadere informatie (ook over de prijzen):
NEC Business Systems
Strawinskylaan 665
1077 XX Amsterdam
Telefoon 020-716541

45 Mb verwisselbare vaste schijf

Micronet Technology heeft de MR-45 verwisselbare vaste schijfeenheid voor Macintosh-systemen op de markt gebracht. De MR-45 maakt gebruik van 45 Mb cartridges, die gemakkelijk zijn te wisselen en op te bergen. De gemiddelde toegangstijd van de schijfeenheid is 25 ms. De MR-45 is voorzien van software waarmee een nieuwe cartridge binnen vier minuten kan worden geïnitialiseerd en geverifieerd. Bij vergelijkbare systemen kan deze procedure oplopen tot wel 45 minuten.

MARKTINFO

De MR-45 is compatible met de Macintosh Plus, SE en II. Er is een SyQuest Technology eenheid gebruikt met een gegevens in- en uitvoer die gelijk is aan de meeste vaste schijfsystemen. Qua stijl is de MR-45 afgestemd op de Macintosh. De eenheid kan onder een Macintosh Plus of SE worden geplaatst. Ook kan het systeem worden geleverd als een dubbele schijfeenheid of optioneel met een 150, 300 of 600 Mb vaste schijf.

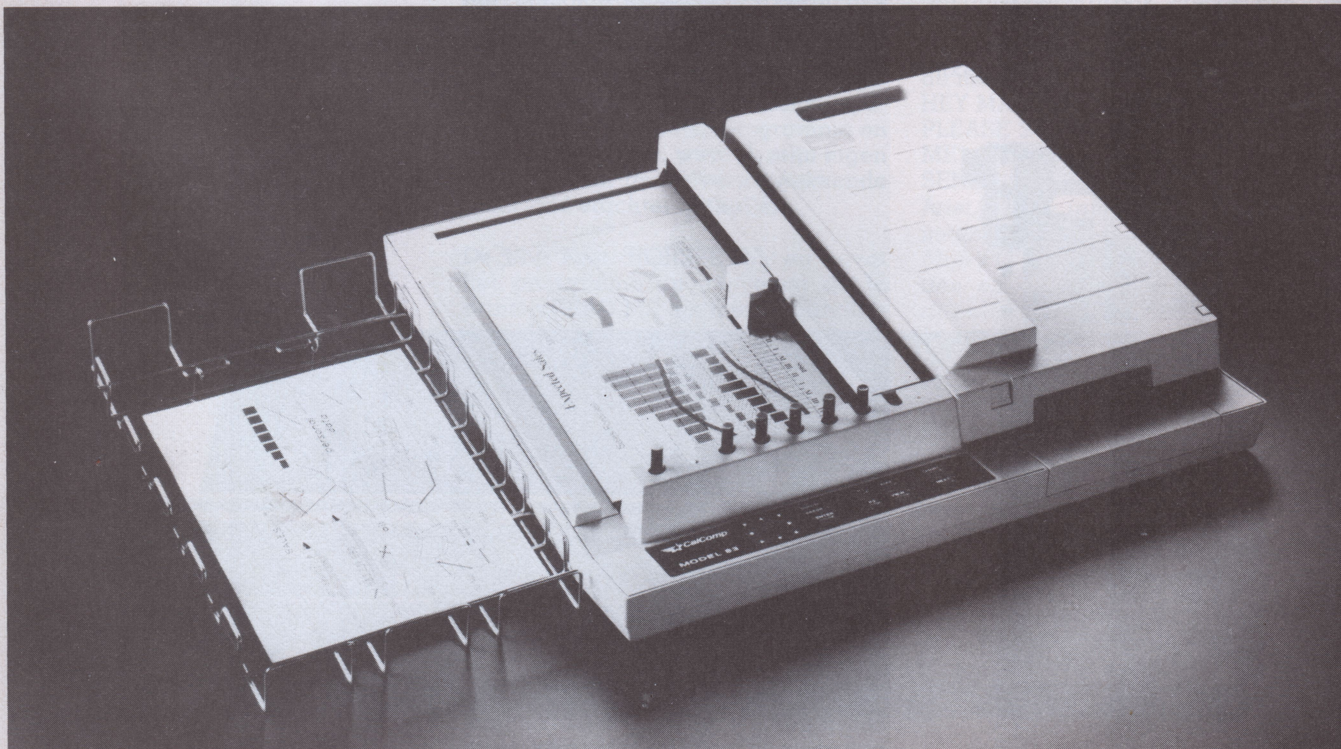
Gegevens over de prijs zijn niet gegeven.

Voor nadere informatie:
Stebis BV
Ravenswade 66
3439 LD Nieuwegein
Telefoon 030-884644

Artisan M-83 plotter

De Artisan M-83 tekent op A3 en A4 formaat en op overheadsheets met maximaal acht pennen. Papier op A4 kan automatisch in de plotter worden geladen met een sheetfeeder. De Artisan M-83 heeft een instelbare tekensnelheid van 5 tot 50 cm per seconde. De plotter werkt op basis van twee dataformaten: Calcomp's CCGL en HPGL. Er is een inputbuffer van 32 Kb. Ook produceert de plotter business graphics output op basis van de pakketten Lotus 1-2-3, Signmaster, MS Chart enz.
De plotter kost nog geen vijfduizend gulden.

Voor nadere informatie:
Calcomp BV
Dr. Willem Dreesweg 6-8
1185 VB Amstelveen
Telefoon 020-5457200

Snellere versie van Citizen 120D

Geveke Electronics introduceert een snellere versie van de Citizen 120D.

De nieuwe natrixprinter 180E, speciaal voor de Europese gebruiker, heeft een snelheid van 175 tekens bij normaal schrift en 30 tekens per seconde in briefkwaliteit. Tekens kunnen nu vier keer vergroot worden afgedrukt. Bij near letter quality (de beste weergave) is er de keus uit een 17 x 17 of 18 x 24 dots printmatrix. Naast Pica en Elite zijn er twee andere fonts, elk met 10 of 12 pitch.

MARKTINFO

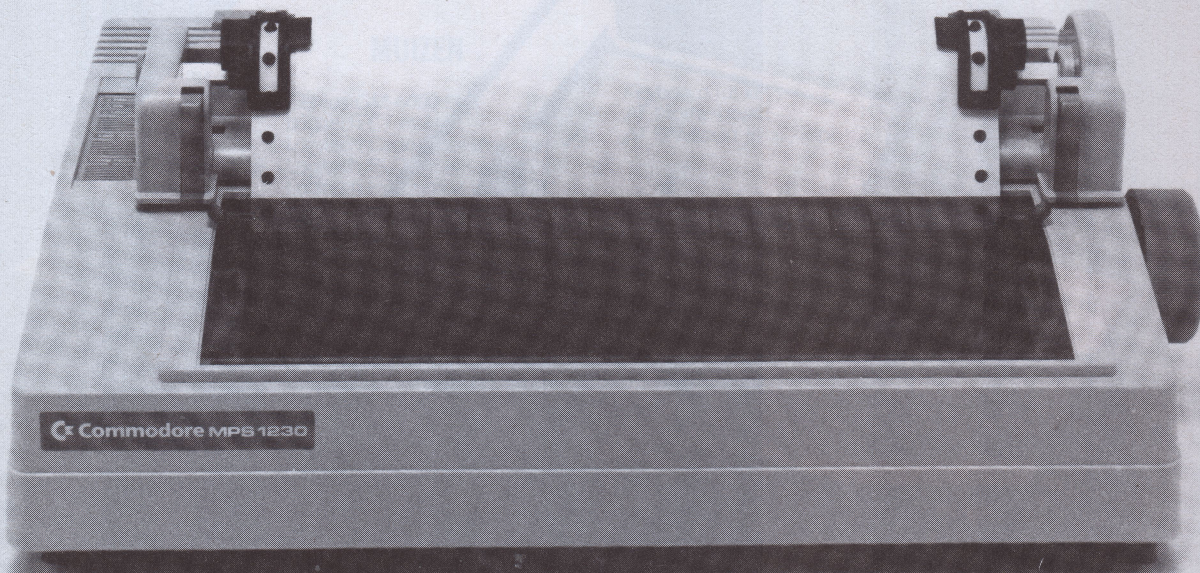
De IBM-tekenset is aangevuld met Scandinavische tekens en in de Epson-mode is het aantal downloadable tekens vergroot tot 239. De instelling van de papierlengte is aangepast aan Europese formulieren.
De printer wordt met parallel interface en formstractor geleverd en kost dan ƒ 1175,-, exclusief BTW.

Voor meer informatie:
Geveke Electronics
Postbus 652
1000 AR Amsterdam
Telefoon 020-5861580

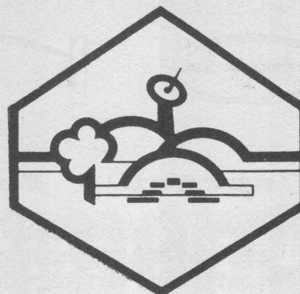
Nieuwe printers Commodore

Commodore komt met nieuwe printers: de MPS 1224 C voor de professionele markt en de MPS 1230 voor eenvoudige PC-applicaties en voor homecomputers.
De MPS 1224 C is een 24 naalds kleurenprinter met 136 kolommen, die volgens Commodore voldoet aan alle eisen die aan een kwaliteitsprinter kunnen worden gesteld. De maximale printsnelheid is 220 tekens per seconde. De machine heeft vier emulaties: Epson LQ-2500, IBM Proprinter XL124, NEC Pinwriter en IBM-AGM. Door middel van een Centronics of RS 232C aansluiting is de printer aansluitbaar op alle PC's en op de Amiga.
De MPS 1230 heeft negen naalden, print 80 kolommen breed en heeft een snelheid van 120 tekens per seconde. Standaard zijn drie emulaties aanwezig: IBM graphics, Epson FX 80 en de IBM Proprinter. Via een seriële interface is de printer aan te sluiten op de Commodore 64 en 128. Met behulp van de Centronics aansluiting kan worden gewerkt met alle PC's en met de Amiga.
Prijs: niet bekend.

Voor nadere informatie:
Commodore BV
Telefoon 020-882222

TECHNOVIA

SOFTWARE

TITEL:	AVP:	VKP:	TITEL:		AVP:	VKP:
PC			Commodore 64			
Prohibition	24,90	20,50	Prohibition	disk	14,90	12,20
Billards	89,90	74,00		cass.	9,90	8,10
Purple Saturn Day	89,90	74,00	Purple Saturn	disk	59,90	49,00
Action Service	79,90	66,00	Day	cass.	39,90	33,00
Hostages	89,90	74,00	Action Service	disk	59,90	49,00
				cass.	39,90	33,00
Atari ST	99,00	81,00	Hostages	disk	59,90	49,00
The Krystal	79,90	66,00		cass.	39,90	33,00
Billards	89,90	74,00	Amiga			
Purple Saturn Day	79,90	66,00	The Krystal		99,00	81,00
Action Service	79,90	66,00	Billards		89,90	74,00
Hostages			Purple Saturn Day		89,90	74,00
			Action Service		79,90	66,00
			Hostages		89,90	74,00

HARDWARE

AANBIEDING: PACO Master PC Turbo

Moederbord:	8 expansie slots, CPU 8088-1, 4.77/10 Mhz Intern geheugen 640 Kb.
Video:	Dual frequentie kaart (Hercules, CGA)
Kaarten:	Multi I/O (parallel, RS 232, Game poort, FDC (klok/kalender))
Power Supply:	150 Watt
Kast:	AT-look slide case met resetknop en turboswitch
Keyboard:	101 keys met mechanische switches
Drives:	5,25" (360 Kb), 3,5" (720 Kb)
Monitor:	14 " paper-white of amber, dual frequentie
Inclusief:	MS-DOS 3.21/GWBASIC

Master PC TURBO
f. 2560,- incl. BTW

Master PC TURBO
+ 20 Mb Harddisk
f. 3380,- incl. BTW

CURSUSSEN

	BINNENKORT:
MS-DOS	Q&A
MS-Word	Symphony
WordPerfect	
Lotus 1-2-3	
DBase III plus	
Computer boekhouden	
Desktop Publishing	

DEALERS & MERKEN

SPELEN:	HARDWARE:	SOFTWARE:
Kernsoftware	Paco	Q&A
Tatou	Sirex	Dolfin
Homesoft	Tulip	Lotus
Softkey	Unisys	Ashton Tate
	Compaq	WordPerfect
	Novell	Microsoft
	Star	Borland
	Epson	SPSS
	Nec	Xerox
	Kyocera	Symantec
	Hewlett Packard	3M

TECHNOVIA

Onderhoudt een klein centrum voor moderne technologie en informatica. Computers, software, robotica en holografie is bij ons te zien en te gebruiken.

Daarnaast verkopen wij hardware, software en geven cursussen.

De hiernaast genoemde spelen kunnen wij demonstreren en u kunt ze zelf spelen in ons centrum.

OPENINGSTIJDEN

10.00 tot 18.00 uur op di. t/m vr.
10.00 tot 17.00 uur op za.

Entreeprijs: Volwassenen f.5,- per dag
Jongeren f.3,-
Kinderen f.2,-

Stichting Twente Technovia
Walstraat 2
7511 GH ENSCHEDE
053-336228

BESTELBON SPELEN

Naam: ____________
Adres: ____________
Postcode: ____________
Plaats: ____________
Telefoon: ____________

SPEL	PRIJS
VERZENDKOSTEN	6,75
TOTAAL	

☐ ik vraag hierbij de catalogus aan.
Bij afhalen vervallen verzendkosten.
Wij verzenden onder rembours.

Lemax

TI-Schaakbord

LISTING

Schaakbord vervangen door scherm met extra's

Dirk Vijver

TI-Schaakbord is een programma voor de TI-99/4a homecomputer, dat zowel onder TI-Basic als onder Extended Basic goed werkt. Het kan een traditioneel schaakbord met schaakstukken vervangen, waardoor 'aan het scherm schaken' mogelijk wordt. Ook kan het worden gebruikt om partijen die in kranten en in boeken staan afgedrukt in te voeren, te bewaren, weer te 'laden' in de computer en ze opnieuw (of verder) te spelen.

Hoewel het programma wel nagaat of geen elementaire schaakregels met de voeten worden getreden (geen enkel stuk verplaatsen, een stuk van de tegenstander willen zetten, naar een eigen veld willen gaan) kan TI-Schaakbord geen illegale zetten van legale onderscheiden. Evenmin kan het zelf zetten genereren. Het is dus geen vervanger van een menselijke tegenstander of van een schaakcomputer. Desondanks is het een aardig, vrij compact programma voor een bijna nostalgische homecomputer, waarvan vooral de 'save' en 'load' mogelijkheden de schaakliefhebbers zullen aanspreken.

SCHAAKBORD TI-Schaakbord toont links op het scherm een miniatuurversie van een echt schaakbord. Om het spel beter te kunnen volgen zijn de velden aangeduid met de letters A tot en met H en de getallen 1 tot en met 8. De rechter helft van het scherm laat de ingevoerde zetten zien. Boodschappen en waarschuwingen zet de computer onder op het scherm. Als het programma vraagt een zet te doen, dan kan dit op de gebruikelijke wijze worden ingevoerd (bijvoorbeeld A2A4), of er kan worden besloten de TI-99/4a via een toetsencombinatie een 'speciale actie' te laten uitvoeren. Ik kom daar nog op terug.

Bij het afhandelen van de invoer controleert de computer in de eerste plaats of de invoer correct is. Als dit vonnis gewezen is wordt de schaaknotatie (bij voorbeeld A2A4) omgebouwd tot 'aanwijsstokjes' in een twee-dimensionale tabel P, die bijhoudt waar alle schaakstukken precies staan. Voor deze omzetting gebruikt het programma twee zogenaamde 'door de gebruiker gedefinieerde functies'. Elke BASIC-talige computer kan tegenwoordig wel een vierkantswortel uit een getal bepalen (SQR-functie) of een SINUS (SIN-functie) op een getal loslaten. Het in de computer ingebakken aantal functies kan echter bij de meeste computers door eigen gedefinieerde functies worden uitgebreid. Raadpleeg uw handboek!
De ene 'zelf gemaakte functie' handelt het letterdeel van de invoer af en de andere past de cijfers in de invoer aan. Het teken van de getallen in de tabel (+ of -) onderscheidt of er sprake is van een 'wit' of een 'zwart' schaakstuk. De getallen in de tabel zijn de ASCII-codes van de veranderde standaardtekens. Door de manier waarop de TI de kleurwijzigingsinstructies (per tekenset!) afhandelt worden de veranderde tekens in vier verschillende karaktersets (9 tot en met 12) gezet: voor witte stukken op lichte en donkere velden van het schaakbord, voor zwarte stukken op beide versies van de ondergrond.

Het omschakelen naar de juiste karakterset gebeurt met behulp van een andere twee-dimensionale tabel, B (van 'Bord'), die met nulletjes en achten lichte en donkere velden van het schaakbord aangeeft, en met behulp van het teken plus of min van het schaakstuk dat verplaatst gaat worden.
Omdat de programmalisting rijkelijk is voorzien is van REM (= REMark) regels en losse commentaren zal de exacte afhandeling van dit proces in de listing niet al te moeilijk te volgen zijn.

Geldige zetten worden op het scherm uitgevoerd, ze worden op het scherm netjes bijgehouden en ze worden bovendien in een zogenaamde ARRAY (tabel voor reeksen letters en lettertekens) gezet voor 'speciale acties'. Hiervoor wordt de array genaamd A$ (met ruimte voor 100 zetten) gebruikt. Als alle schermruimte voor het bijhouden van zetten gebruikt is wordt steeds de oudste door een nieuwe zet vervangen.
Leidt een zet er toe dat er geslagen wordt dan laat de weergave op het scherm dat ook zien. Bijvoorbeeld A5xA7 in plaats van A5-A7, als het invoeren van A5A7 betekende dat het stuk van de tegenstander op A7 geslagen werd.

SPECIALE ACTIES Wanneer uw zet één van de speciale tekens of letters bevat zal het programma ook iets speciaals gaan doen. Alle bijzondere (letter)tekens die daarvoor gebruikt kunnen worden plaatst het programma daarvoor bij het starten automatisch in een STRING (tekenreeks), die SP$ (van: SPeciaal) heet en die er dan zo uitziet: "-*+SLR".

Zorg er wel voor dat ook zo'n bijzondere zet 4 tekens lang is, bijvoorbeeld A2S4, ook al is alles behalve die 'S' voor u onzin. Het programma rekent nu eenmaal op zetten die precies 4 tekens lang zijn.

We nemen de bijzondere acties even met u door:

- betekent dat u zich tijdens het invoeren vergist hebt en dezelfde zet over wilt doen. Bijvoorbeeld A2-2 als u na het intikken van A2 merkt dat het eigenlijk B2B4 moest zijn.

* start een nieuw spel

+ biedt de mogelijkheid een extra zet in te voeren. Handig voor rochade en voor en passant slaan. Een voorbeeld. Speler 2 voerde het eerste deel van een 'rochade' in (0-0 en 0-0-0 in de vaknotatie): H8F8, waaraan hij nog E8G8 wil toevoegen. Na H8F8 krijgt speler 1 echter de beurt. Door A1+1 (of iets dergelijk met de '+' er in) in te voeren krijgt speler 2 de gelegenheid het tweede deel van de rochade in te voeren. Deze optie is ook bruikbaar om bij en passant slaan in de 'extra zet' het stuk van de tegenstander van het bord te verwijderen door het naar A0, B0 of iets dergelijks te verplaatsen.

S biedt gelegenheid het tot dan toe gespeelde spel te bewaren (Save). De listing gaat uit van het gebruik van cassettes.

L is het tegengestelde: u Laadt ermee een oud, al dan niet afgemaakt spel.

R speelt een spel opnieuw (Replay). Deze keuze start vanzelf als een spel geSaved of geLaden is, omdat de instructies van de TI met betrekking tot de cassetterecorder de opbouw van het scherm in zulke gevallen verstoren.
Het saven, laden en opnieuw laten spelen van een spel is echter alleen mogelijk als speler 1 aan de beurt is.

DE LISTING TI-Schaakbord is in TI-Basic geschreven, al gebruikte ik tijdens het programmeren zelf wel een 'Extended Basic'-module om het vrije geheugen in de gaten te houden (uiteindelijke programma-omvang zo'n 8 K) en vanwege de daardoor beschikbare extra edit-mogelijkheden.
Zoals het is afgedrukt draait het alleen wanneer u ook Extended Basic van Texas Instruments op uw TI gebruikt. Ik heb echter bewust geen gebruik gemaakt van de mogelijkheden meerdere instructies op een regel te plaatsen, noch van andere specifieke zogenaamde 'EXBAS'- instructies.

Als u met de volgende punten rekening houdt zal TI-SCHAAK daardoor ook op de standaarduitvoering van de TI-99/4a draaien. TI-Basic-gebruikers moeten in elk geval de uitroeptekens en de daarachter afgebeelde teksten achterwege laten bij het intikken van de listing. De uitroeptekens dienen namelijk als vervanging voor het woord REM(ark). Ze zijn handig in Extended Basic om te volgen wat er gebeurt en waar, maar werken niet in de standaard Basic.
Welke Basic-versie u ook gebruikt: laat geen programmaregels weg die alleen maar uit een REM(ark) bestaan. Sprongen naar dergelijke regels mislukken dan en het programma stopt met een foutmelding.
Als u zich toch intikwerk wilt besparen neem dan slechts het regelnummer en het woord REM (zonder de rest van de verklarende tekst) over.
Het afgedrukte programma bevat twee mogelijke vormen voor elk van de schaakstukken. Regel 12005 voert een RESTORE-instructie uit naar de gewenste DATA-regel (25020 of 25021). Pas die dus aan als u de andere stukken wilt. Verder is vermeldenswaard dat het automatisch overnieuw spelen ('REPLAY') nu zo is ingesteld dat er een toets ingedrukt moet worden, anders wordt het schaakstuk niet verzet. Als u het spel automatisch overgespeeld wilt hebben verander dan de regels 9120 en 9170 in 'GOSUB 1200'.

Regel 10510 bevat afkortingen voor variabelen, waarvan de volledige naam helpt meer inzicht in de werking van het programma te krijgen:

- pb = Player Black: schermkleur voor 'zwart'
- pw = Player White: schermkleur voor 'wit'
- df = Dark colored Field: donker veld (van het bord)
- lf = Light colored Field: licht veld (van het bord)
- lc = Letter Color: kleur van de letters voor boodschappen en het bijhouden van de etten op het scherm
- pl = PLayer: nummer voor de spelers (1 of 2)
- mc = Move Counter: zetten teller; deze variabele bevat het aantal zetten
- Fill$ = STRING met spaties ('wist' schermteksten)
- Array S = bevat het teken ('Sign') van de stukken van elk der spelers
- FT$ = FooT (pootje) van de schaakstukken in de tweede set schaakstukken
- SP$ = aantal bijzondere ('SPecial') tekens voor bijzondere acties.

TI-Schaakbord gebruikt veelvuldig subroutines (waarin afgeronde taken verricht of meermalen gebruikte instructies benut worden), hanteert vrij logische afkortingen voor variabelennamen en bulkt van de ingebouwde toelichtingen (REMarks). De werking is daardoor met enige aandacht goed te doorgronden en het programma is daardoor wellicht zelfs interessant voor niet TI-gebruikers, als voorbeeld voor een mogelijke aanpak van een dergelijk programma.

Het wachten is op de echte slimmerik (M/V), die volledige controle op de schaakregels en een 'zettengenerator' toevoegt, waardoor TI-Schaakbord een 'echt' schaakprogramma voor de TI-99/4a wordt. Wie pakt de handschoen op?

```
010 REM ++++++++++++++++++++++++++++++++++++++++
020 REM +    TI-SCHAAK: Schaakbord             +
030 REM +    voor TI-99/4a met extra's         +
040 REM +   Auteur: D. Vijver, Utrecht         +
050 REM ++++++++++++++++++++++++++++++++++++++++
100 REM      Hoofdprogramma
105 DIM A$(100),P(9,9),B(9,9),S(2)
110 GOSUB 2500
120 MC=MC+1
125 A$(MC-1)=TM$
130 DI$=STR$(MC)&". "
135 A$(MC)=SEG$(FILL$,1,24)
140 IF MC>9 THEN 170
150 DI$=" "&DI$
170 CORRECT=1  !-
180 GOSUB 4000 !HAAL ZET OP
190 GOSUB 5000 !SPECIALE ACTIES?
200 ON SPEC+1 GOTO 210,170,300,500,
6000,7000,400.
210 GOSUB 8000 !CONTROLEER INHOUD ZET
230 ON CORRECT+1 GOTO 240,700
240 T$="ONGELDIGE KEUZE!!!"
250 CALL SOUND(150,400,0)
260 GOSUB 3030 !BEELD TEKST AF
270 GOTO 170
290 REM -------------------------------------
300 REM NIEUW SPEL !*
310 GOSUB 10000    !TITEL
320 GOSUB 10250    !VERWIJDER STUKKEN
330 GOSUB 10500    !VARIABELEN
340 GOSUB 2540
350 GOTO 120
360 REM -------------------------------------
400 REM REPLAY     !R
410 GOSUB 9000
420 GOTO 170
490 REM -------------------------------------
500 REM EXTRA ZET  !+
510 PL=3-PL
520 GOSUB 4000 !HAAL ZET OP
530 GOSUB 8000 !CONTROLEER INHOUD
540 GOSUB 1200 !SUB-COMBI
560 IF PL=2 THEN 575
565 A$(MC)=SEG$(A$(MC),1,16)
&T1$&SEG$(A$(MC),20,4)
570 GOTO 580
575 A$(MC-1)=SEG$(A$(MC-1),1,20)&T1$
580 PL=3-PL
590 GOTO 170
700 GOSUB 19000 !OMZETTING
705 CORRECT=1
710 GOSUB 17000 !VALIDITY
720 IF CORRECT=0 THEN 240
730 H$="-"
740 IF SGN(P(V1,W1))=(SGN(P(V2,W2))*-1)
THEN 750 ELSE 760
750 H$="X"
760 T1$=SEG$(T1$,1,2)&H$&SEG$(T1$,3,2)
770 T$=T1$
775 Y=3
780 GOSUB 15000 !BEELD TEKST AF
790 GOSUB 1220  !SUB-COMBI
800 DI$=DI$&T1$&" "
810 T$=DI$
820 GOSUB 20020 !TOON ZET
830 TM$=DI$&(SEG$(A$(MC),17,8))
840 PL=3-PL
850 ON PL GOTO 120,170
860 REM -------------------------------------
1000 REM PROGR. KORT HOUDEN
1010 RESTORE 25060
1020 READ X,Y
1030 RETURN
1040 REM ------------------------------------
1100 REM USER-INPUT
1110 CALL KEY(0,M,ST)
1120 IF (ST=0)THEN 1110
1130 RETURN
1140 REM ------------------------------------
1200 REM SUB-COMBI
1210 GOSUB 19000 !OMZETTING
1220 GOSUB 1000  !PROGR. KORT HOUDEN
1230 GOSUB 18000 !VERPLAATS SCH.STUK
1240 RETURN
1250 REM ------------------------------------
1300 REM SUB-COMBI 2
1310 GOSUB 19000 !OMZETTING
1320 GOSUB 1000  !PROGR. KORT HOUDEN
1330 GOSUB 1100  !WACHT
1340 GOSUB 18000 !VERPLAATS SCH.STUK
1350 RETURN
1360 REM ------------------------------------
2500 GOSUB 10000 !TITEL-SCHERM
2510 GOSUB 10500
2520 GOSUB 11000
2530 GOSUB 12000
2540 GOSUB 13000
2550 GOSUB 14000
2555 RETURN
2560 REM ------------------------------------
3000 REM VRAAG ZET AAN SPELER
3010 T1$=""
```

```
3020 T$="PLAYER "&STR$(PL)&": UW ZET, A.U.B?"
3030 X=23
3040 Y=3
3050 GOSUB 15000
3060 CALL SOUND(500,110,0,131,0,196,3)
3070 RETURN
3080 REM -------------------------------------
4000 REM HAAL ZET OP
4010 GOSUB 3000
4020 CALL KEY(0,M,ST)
4030 IF (ST=0)+(ST=-1)THEN 4020
4040 T1$=T1$&CHR$(M)
4050 Z=LEN(T1$)
4060 IF Z=1 THEN 4110
4070 H$=SEG$(T1$,Z,1)
4080 IF H$<>SEG$(T1$,Z-1,1)THEN 4110
4090 T1$=SEG$(T1$,1,Z-1)
4100 GOTO 4010
4110 CALL SOUND(500,400,0)
4120 IF Z<4 THEN 4020
4130 RETURN
4140 REM -------------------------------------
5000 REM SPECIALE ACTIES?
5005 SPEC=0
5010 FOR V=1 TO 4
5020 W=POS(SP$,(SEG$(T1$,V,1)),1)
5030 IF W=0 THEN 5050
5040 SPEC=W
5050 NEXT V
5070 IF (PL=2)*(SPEC>3)THEN 5080
ELSE 5090
5080 SPEC=0
5090 RETURN
5100 REM -------------------------------------
6000 REM SAVE GAME !S
6010 OPEN #1:"CS1",INTERNAL,OUTPUT,FIXED
6015 PRINT #1:MC
6020 FOR V=0 TO MC-1
6030 PRINT #1:A$(V)
6040 NEXT V
6050 CLOSE #1
6060 PRINT "GAME SAVED!"
6070 GOTO 7070
6080 REM -------------------------------------
7000 REM LOAD OLD GAME
7010 OPEN #1:"CS1",INTERNAL,INPUT ,FIXED
7020 INPUT #1:MC
7030 FOR V=0 TO MC-1
7040 INPUT #1:A$(V)
7050 NEXT V
7060 CLOSE #1
7070 PRINT "AUTOMATISCHE REPLAY START.."
7080 GOSUB 9000
7090 GOTO 130
7100 REM -------------------------------------
8000 REM CONTROLEER INHOUD ZET
8010 FOR V=1 TO 4
8020 M=ASC(SEG$(T1$,V,1))
8030 IF (M>=48)*(M<=72)THEN 8050
8040 CORRECT=0
8050 NEXT V
8060 RETURN
8070 REM -------------------------------------
9000 REM AUTOREPLAY
9005 GOSUB 10250 !VERWIJDER STUKKEN
9010 GOSUB 2530
9020 Z=MC
9030 FOR Q=1 TO Z-1
9040 MC=Q
9050 IF A$(Q)="" THEN 9060 ELSE 9080
9060 Q=Z+1
9070 GOTO 9200
9080 FOR PL=1 TO 2
9085 GOSUB 20000 !DISPL.A$(X)
9090 D1=PL*6-1
9100 D2=D1+3
9110 T1$=SEG$(A$(Q),D1,2)&SEG$(A$(Q),D2,2)
9120 GOSUB 1310 !SUB-COMBI 2
9140 D1=(PL+3)*4+1
9150 T1$=SEG$(A$(Q),D1,4)
9160 IF T1$="    " THEN 9190
9170 GOSUB 1310 !SUB-COMBI 2
9190 NEXT PL
9200 NEXT Q
9210 PL=1
9220 MC=Z
9230 RETURN
9240 REM -------------------------------------
10000 REM TITEL SCHERM
10010 CALL CLEAR
10020 PRINT "      TI-SCHAAKBORD": : : : :
"GAME-BOARD WORDT GEMAAKT.."
10030 RETURN
10250 REM VERWIJDER STUKKEN
10260 FOR V=3 TO 6
10270 FOR W=1 TO 8
10280 P(V,W)=0
10290 NEXT W
10300 NEXT V
10310 RETURN
10320 REM -------------------------------------
10500 REM VARIABLES
10505 RESTORE 25000
10510 READ PB,PW,DF,LF,LC,PL,MC,
FILL$,S(1),S(2),FT$,SP$
10530 DEF CONVA(X)=ASC(SEG$(T1$,X,1))-64
10540 DEF CONVN(X)=9-(VAL(SEG$(T1$,X,1)))
10550 RETURN
10560 REM -------------------------------------
11000 REM SCH.BORD OPZETTEN
11010 H=0
11020 FOR V=1 TO 8
11030 FOR W=1 TO 8
11040 B(V,W)=H
11050 H=8-H
11060 NEXT W
11070 H=8-H
11080 NEXT V
11090 RETURN
11100 REM -------------------------------------
12000 REM STUKKEN/VELDEN
12005 RESTORE 25020
12010 FOR H=97 TO 102
12020 READ P$
12030 IF LEN(P$)=8 THEN 12040 ELSE 12050
12040 P$=P$&FT$
12050 FOR V=0 TO 24 STEP 8
12060 CALL CHAR(H+V,P$)
12070 NEXT V
12080 NEXT H
12090 CALL CHAR(103,"")
12100 CALL CHAR(111,"")!LEGE VELDEN
12110 CALL COLOR(9,PB,LF)
12120 CALL COLOR(10,PB,DF)
12130 CALL COLOR(11,PW,LF)
12140 CALL COLOR(12,PW,DF)
12150 RETURN
12160 REM -------------------------------------
13000 REM SCHAAKSTUKKEN PLAATSEN
13005 RESTORE 25030
13010 FOR V=1 TO 2
13020 FOR W=1 TO 8
13030 READ H
13040 P(V,W)=-1*H
13050 P(9-V,W)=H
13060 NEXT W
13070 NEXT V
13080 RETURN
13090 REM -------------------------------------
14000 REM SCHERM OPBOUWEN
14005 RESTORE 25040
14010 CALL CLEAR
14020 READ T$,X,Y
14030 IF T$="END" THEN 14060
14040 GOSUB 15000 !BEELD TEKST AF
14050 GOTO 14020
14060 FOR V=1 TO 8
14070 FOR W=1 TO 8
14080 PIECE=P(V,W)
14090 GOSUB 16000 !BEELD SCH.STUK AF
14100 NEXT W
14110 NEXT V
14115 RESTORE 25050
14120 READ X,Y
14130 FOR V=8 TO 1 STEP -1
14140 CALL HCHAR(X,Y,(ASC(CHR$(V+48))))
14150 X=X+1
14160 NEXT V
14170 FOR V=1 TO 8
14180 CALL COLOR(V,LC,13)
14190 NEXT V
14200 CALL SCREEN(13)
14210 RETURN
14220 REM -------------------------------------
15000 REM BEELD TEKST AF
15010 T$=T$&SEG$(FILL$,1,(32-Y-LEN(T$)))
15020 FOR H=1 TO LEN(T$)
15030 CALL HCHAR(X,Y,ASC(SEG$(T$,H,1)))
15040 Y=Y+1
15050 NEXT H
15060 RETURN
15070 REM ------------------------
15500 REM VARIABELEN AANPASSEN
15510 V=V1
15520 W=W1
15530 RETURN
15540 REM -------------------------------------
15550 REM VARIABELEN AANPASSEN
15560 V=V2
15570 W=W2
15580 RETURN
15590 REM -------------------------------------
16000 REM BEELD SCH.STUK AF
16010 ON (SGN(PIECE)+2)GOTO 16050,16020,16040
16020 PIECE=103
16030 GOTO 16050
16040 PIECE=PIECE+16
16050 CALL HCHAR(X+V,Y+W,(ABS(PIECE)+B(V,W)))
16060 RETURN
16070 REM -------------------------------------
17000 REM CONTROLEER GELDIGHEID ZET
17005 IF (V1=V2)*(W1=W2)THEN 17020
17010 IF (SGN(P(V1,W1))<>S(PL))+(SGN(P(V1,W1))
=SGN(P(V2,W2)))THEN 17020 ELSE 17030
17020 CORRECT=0
17030 RETURN
17040 REM -------------------------------------
18000 REM VERPLAATS SCH.STUK
18010 P(V2,W2)=P(V1,W1)
18020 P(V1,W1)=0
18025 IF V2=9 THEN 18050
18030 PIECE=P(V2,W2)
18035 GOSUB 15550 !PAS VARIABELEN AAN
18040 GOSUB 16000 !BEELD STUK AF
18050 PIECE=P(V1,W1)
18055 GOSUB 15500 !PAS VARIABELEN AAN
18060 GOSUB 16000 !BEELD STUK AF
18070 RETURN
18080 REM -------------------------------------
19000 REM OMZETTING
19010 W1=CONVA(1)
19020 V1=CONVN(2)
19030 W2=CONVA(3)
19040 V2=CONVN(4)
19050 RETURN
19060 REM -------------------------------------
20000 REM BEELD A$(X) AF.
20010 T$=SEG$(A$(MC),1,16)
20020 X=5+MC
20030 IF X>15 THEN 20040 ELSE 20050
20040 X=MC-(INT(MC/15)*15)+5
20050 Y=14
20060 GOSUB 15000
20070 RETURN
20080 REM -------------------------------------
25000 REM DATA
25010 DATA 02,13,15,16,2,1,0,"",1,
-1,3C183C,"-*+SLR"
25020 DATA 00183C3C,0024243C,00183C0C1C183C,
0018302C,005A3C7E,005A247E24183C
25021 REM DATA 00183C7EFF187E,00DBDBFFFF187E,
041C2CFFFE187E,00183872FF187E,00995
A3CFF187E,0018187EFF187E
25030 DATA 98,99,100,101,102,100,99
,98,97,97,97,97,97,97,97,97
25040 DATA TI-CHESS-BOARD,2,12,POSITIONS,5,2,
ABCDEFGH,15,3,PLAYER 1  PLAYER 2,5,14,END,6,2
25050 DATA 7,2
25060 DATA 6,2
```

Spelregels voor de Micromarkt

Leden van de HCC kunnen gratis een advertentie voor de Micromarkt plaatsen. De voorwaarden hiervoor zijn:

- niet meer dan 170 tekens,
- inzenden op een briefkaart,
- lidmaatschapsnummer vermelden,
- bij voorkeur getypt of geprint,
- software kan alleen worden gevraagd en aangeboden als die onderdeel is van een totaal-pakket met hardware (zelf geschreven software kan wél worden aangeboden),
- wat wordt gevraagd of aangeboden moet raakvlakken hebben met computers,
- een advertentie mag niet tot doel hebben om een computerclub, gebruikersgroep e.d. op te richten.

BETAALD In de Micromarkt kunnen ook advertenties worden geplaatst, waarvoor betaald wordt. Hiervoor gelden afwijkende regels. Dit geldt voor:

- advertenties van leden, waarvan de tekst langer is dan 170 tekens (in dit geval moet de volledige advertentie worden betaald),
- advertenties van niet-leden (ook bedrijven).

Het tarief voor deze advertenties is ƒ 5,– per 40 tekens.

BETALEN Betaalde advertenties kunnen ALLEEN per gesloten brief worden opgegeven. Bijgevoegd moet worden een gegarandeerd betaalmiddel, dat volledig ingevuld en ondertekend is. Het gaat dus om

- een girobetaalkaart of een
- bankcheque.

Opgaves die niet aan de voorwaarden voldoen kunnen helaas niet worden geplaatst. Telefonische navraag over Micromarkt-advertenties is niet mogelijk.

HCC KANTOOR
Uw. advertentie kan alleen worden geplaatst als deze wordt gezonden naar het HCC kantoor in Houten.
Dus NIET naar het bedrijf, dat de advertentie-acquisitie verzorgt.

MICROMARKT

AANGEBODEN

■ A1981 **Facit 4070 papertape punch** 75 chrs/sec. met papertape. ƒ 150,-. Tel.: 01608-16466.

■ A1982 **BBC-B + Z-80** second proc. 2 x 80 DSDD diskdr., RGB monitor incl. joysticks, mouse, veel soc. en softw., all-in ƒ 1750,-. Tel.: 040-853766, b.g.g. 040-519567.

■ A1983 **Advance-B (PC comp.) 256 Kb**, 2 x 360 Kb floppy dr. incl. mon. incl. softw. boekhoudpakk., tekstverw. etc. Tel.: 072-622041, na 20.00 uur.

■ A1984 **CBM-128**, 1571 diskdrive, 1530 cass.rec., Philips monitor (groen), Microline 80 printer, veel software en boeken. ƒ 1400,-. Tel.: 08340-43635, na 18.00 uur.

■ A1985 **Everex RAM card** 3000 de luxe voor PC/AT, 1.5 Mb RAM, tevens ook RAM card voor PC/XT met 384 K RAM. Chips zijn ook los te koop. Tel.: 01719-10380.

■ A1986 **Diskdrive** voor o.a. PC 360 Kb 5,25" nieuw ƒ 120,-. C. Romijn, tel.: 02940-19550.

■ A1987 **IBM-PC network** (ook voor AT's). 3 Netwerkkaarten. 1 verdeelunit, incl. software voor netwerk en officemanagement. ƒ 1000,-. Tel.: 04758-2317.

■ A1988 **IBM comp.** 10 Mhz, 640 Kb RAM 2 x 720 Kb drives, Herc./CGA, Multi I/O, mon. Amber, div. software. Nieuw met garantie, ƒ 1500,-. Tevens Token Ring card. Tel.: 03404-31310.

■ A1989 **Sharp MZ-800 + kl.mon.** + 2 x 5,25" d.d. + printer + veel software + boeken. ƒ 1700,-. QD. + interface + 23 disks + software MZ-800, ƒ 400,-. Tel.: 078-101788.

■ A1990 **Commodore 64** + d.d. 1541 + 2 joysticks + cass.rec. + software. ƒ 650,-. J. Jansen, tel.: 01736-5461.

■ A1991 Wegens verhuizing-:**Digital LA-50 matrixprinter**, incl. handl. in zeer goede staat. Tel.: 02153-15213.

■ A1992 **Schneider PC-1512**, 640 Kb 2 x 360 Kb floppies. Mono monitor + alle bijbehorende SW en boeken. ƒ 1400,-. Tel.: 04160-34927.

■ A1993 **Olivetti PC-1** 512 Kb intern geheugen, 2 x 720 Kb 3,5" FDU incl. 12" monochr. mon., DM-100 printer, MS-DOS 3.2 en GW-Basic + div. softw. ƒ 3000,-. Tel.: 02230-27201.

■ A1994 **CBM-64** + datarec. + Seikosha GP-100 printer + Power Cartridge + 2 joyst. + boeken + Pascal comp. + div. softw. ƒ 500,-. Tel.: 015-571844.

■ A1995 **Apple 2+**, 2 Teac drvs 35/40/80 tracks, Chedos, CP/M, 80 kol., pal, music krt., HI-res mon., Epson prn., z. veel progr. en doc. ƒ 1250,-. Tel.: 02230-42611.

■ A1996 **2 Stuks modems**: BCH 1200A. Geschikt voor Fido-nodes en Viditel. Orig./Answ mode, 300 en 1200 bps. Kompleet met softw. ƒ 200,-. (PTT goedgek.) Tel.: 078-410104, na 18.00 uur.

■ A1997 **PC Tandy 2000 trx 80**, 2 x FD drives 360/720 Kb uitbreidingskaart geh., uitbreidingskaart kleuren, klok-muis kaart, HS-kl.mon. ƒ 1250,-. Tel.: 01880-18711.

■ A1998 **ZX-Spectrum 48 K** + DK-Tronics toetsenb. + data cass.rec. + joystick + interf. + z/w t.v. + printer + veel progr. en boeken + LOI cursus t.e.a.b. Tel.: 020-189950.

■ A1999 Inbouw **3.5" 1,4 Mb diskdrive**, praktisch nieuw, met 5,25" montage kit, ƒ 390,-. J. Rombouts, tel.: 080-583964.

■ A2000 **Advance 86-B**, 640 Kb (16 bit), Nec V30, FD 2 x 360 Kb, LPT-, COM- en gamepoort, CGA, incl. monochr. mon., MS-DOS 2.11 en orig. softw. ƒ 1100,-. Tel.: 02968-94134.

■ A2001 **CBM-64 + 1541 diskdrive** + datasset + turbo Eprom + joystick + software, ƒ 800,-. Tel.: 077-739371. (Hans).

■ A2002 Staat in de weg, moet weg!!! Uit faillissement: **NCR-8230** + grote printer + termin. + voedingsapp. + 10 HD (40 cm) + handb. Echt bijna te geef. Tel.: 02289-3178 of 02290-40327.

■ A2003 **Sharp MZ-700/800** incl. recorder, Quickdisk, plotter en cursus basic. Diverse software. Tel.: 030-888234, ƒ 250,-.

■ A2004 **Sharp MZ-700** computer + data rec. + plotter handleidingen en softw. ƒ 200,-. Tel.: 08380-39697, na 18.00 uur.

■ A2005 **Amstrad PC-1512**, monochroom monitor, 1 x 360 Kb FD, 21 Mb hardcard, muis + fax-100 printer, div. softw. ƒ 2100,-. Tel.: 010-4708045.

■ A2006 **MSX-2 NMS-8255** + ingeb. mem. mapper + Toshiba plot./print. HX-P570 + softw. een koop ƒ 1250,-. Ook los. Tel.: 045-420906. Heerlen.

■ A2007 **Defecte Exidy Sorcerer** + beeldscherm met dual diskdrive en toetsenbord, extention unit + 2 losse drives + boeken. In een koop, moet weg!! Tel.: 02289-3178, na 18.00 uur.

■ A2008 **Amiga 500** + 512 Kb geh. uitbr. + 2e diskdrive (3,5") + 3e diskdrive (5,25") wegens aanschaf Amiga 2000, prijs ƒ 1600,-. Tel.: 015-563614.

■ A2009 **1 Spectrum 128 K** compleet! Handl. + software ƒ 250,-. 2 Spectrum's 48 K + 10 software, compleet a ƒ 175,-. Extra softw. 20 games ƒ 50,-. Brons, Enschede, tel.: 053-301049.

■ A2010 Wegens overkompleet te koop: **Taxan mon.** groen 12" scherm en CVBS ingang, type KX-117, nieuw in doos, halve prijs, ƒ 150,-. K. Bouw, Sliedrecht, tel.: 01840-10443.

■ A2011 **10 jaar HCC-Nieuwsbrief**, jaargang 1979 t/m 1988, ƒ 100,-. Tel.: 01728-7161, na 19.00 uur, uitgez. di. en do.

■ A2012 **80386 Master 16 Mhz**, met 1 Mb mem., uit te breiden tot 2 Mb, geheel compleet met doos en boeken, echter zonder mon./keyb. wel met FDD/HD contr. ƒ 3400,-. Tel.: 079-417751.

■ A2013 **PC toetsenbord**, ƒ 75,-. XT compatible monochr. video-printer (parallel) adapter, ƒ 75,-. M. Braun, tel.: 040-425447.

■ A2014 Zeer gebr. vr. **ledenadministr. progr.** voor sportver. incl. lijsten, labels, acceptgiro's, boekhouding, etc. Pr. ƒ 300,-. Tel.: 02510-37742.

■ A2015 **Bondwell 14**, 128 K, 2 x 360 Kb 5,25" drives, CP/M, Word-, Calc-, Data-, Reportstar en PD; stofhoes en uitgebr. handl. ƒ 1000,-. Tel.: 04998-91044.

■ A2016 **Atari 1040-STF** + Star NL-10 + SM-125 + muis + software + literatuur. Prijs ƒ 1400,-. Tel.: 03450-21469.

■ A2017 **Philips NMS-9100**, 768 Kb, 3,5" drive/20 Mb hd + Philips monitor + (ongebruikte) Philips printer. ƒ 3200,-. Tel.: 01838-1832.

■ A2018 **CBM-64**, 1541 diskdrive met ingeb. speeddos + datarec. + MPS-803 printer + 160 disks met progr. Totaal ƒ 1000,-. Stalen verstelbare comp. tafel. ƒ 250,-. Tel.: 013-631963.

■ A2019 **HP-15 C wetenschappelijke calculator** met matrices en complexe getallen, ƒ 125,-. Tel.: 03403-72383.

■ A2020 **Sharp MZ-800** met 2 drives, Philips groen monitor met basic en CP/M software en boeken en RS-232c. Tel.: 08373-

15019, na 17.00 uur.

■ A2021 **Atari 1040 ST** + SM 124 monitor + 25 diskettes met software, ƒ 1300,-. Tel.: 01890-15747, na 18.30 uur.

■ A2022 Wegens overcompleet: **Commodore kl.mon.** model 1701, Teltron 1200 modem met software, Star gemini 15x dot matrix printer, alles z.g.a.n. Tel.: 02510-42995, na 14.00 uur.

■ A2023 **Amstrad muis**, ƒ 90,-. PC-four software, orig. ƒ 100,-. Tel.: 05443-75890.

■ A2024 **Televideo TS-802 H**, 1 x 360 Kb floppy + 20 Mb disk, CP/M systeem + ZCPR-3, veel software en doc., ƒ 800,-. Microline printer 80 + 6 linten. ƒ 175,-. Tel.: 02972-1624.

■ A2025 **Teltron 1200 modem** voor CBM-64/128 met veel software voor ƒ 295,-. Ook andere software te koop of te ruil. B.J. Bremer, Woerden. Tel.: 03480-14188.

■ A2026 **Star NL-10 printer** met IBM interface en sheetfeeder, 1 jaar oud, ƒ 600,-. Tel.: 08330-15823, na 18.00 uur.

■ A2027 **CBM-128D** + 80 kol. mono mon. + joyst. + softw. + boeken voor ƒ 1000,-. 1541 diskdr. voor ƒ 250,-. W. Wansink, tel.: 01806-14194.

■ A2028 **Printer Seikosha GP-250X.** Weinig gebruikt, ƒ 125,-; R. Truyers, tel.: 08870-17095.

■ A2029 **Sharp floppy interface** MZ-80. Tel.: 070-503568.

■ A2030 Apple II GS, geheugen uitbreidingskaart 1 Mb (41256 chips), origineel Apple, met manual nieuw in doos, ƒ 395,-. Tel.: 05750-25074 (Theo), Zutphen.

■ A2031 **Portable PC**, TRS-80 model 4 + Ned. handleiding + printer zonder kabels!! + software. Dus echt portable. ƒ 1900,-. Tel.: 020-739393.

■ A2032 **Master 128**, printer, kl.monitor, Logo, Forth, e.a. soft-& hardware. Electron, software, boeken. J. Janssen, Huissen, 085-251205.

■ A2033 **Modem chip chat**, 1200/75, 300, V21, V23 Hayes comp. auto answer/dial, intersp. Tel.:03465-70560, na 18.00 uur.

■ A2034 **Sinclair Spectrum 48 K** met MS-/PC DOS borland, Turbo Pascal V 4.0 Tutor + Toolbox Num Meth verzegeld. ƒ 499,-. Minkhorst, tel.: 04490-15072.

■ A2035 **Bondwell 2-B**, CP/M schootcomputer met bijbehorende draagtas. Tel.: 058-126027.

■ A2036 **Sharp MZ-841** + QD + rec. + dubbele FD + gr. monitor + zeer veel software. Tel.: 04120-47659.

■ A2037 **Philips P2000** (c) portable CP/M computer met twee drives, beeldscherm èn Nederlandstalige programma's/handleidingen. ƒ 650,-. Tel.: 03438-15220.

■ A2038 **Enterprise 64 K** + disk controller & 2 x 360 K drives + monitor + Mannesmann printer 180 CPS. ƒ 1100,-. Tel.: 02942-3893, na 19.00 uur.

■ A2039 **Seikosha SL-80 AI printer** werkend 20 iplv. 24 naalds. T.e.a.b. Tel.: 075-166218.

■ A2040 **Beeldscherm terminal**, Televideo 950, ƒ 75,-. DEC LA-34 printer 300 BD ƒ 50,-. Televideo 955 3 jr. oud. Geheugen IC's 4164 zoons, ƒ 10,-. Tel.: 030-205357.

■ A2041 Jaarg. **1988 pers. comp. mag.** ƒ 25,-. Jaarg. 1988 duitse chip, ƒ 25,-. R. v/d Vlugt, tel.: 02507-19770, na 18.30 uur.

■ A2042 18 **RAMchips 256-15**, ƒ 20,-. per stuk. Astrologie progr. geeft fraaie tekening. Transits, enz. en tekst geheel eigen ontwikkeling met handl. H. v. Roekel, tel.: 015-613012.

■ A2043 **Epson HX-20** incl. koffer en 3 cassettes, alleen voor demo's gebruikt. Prijs n.o.t.k. Bel mw. Welten, 04139-2981.

■ A2044 **Commodore print**, MPS 803 + orig. softw. + handl. op disk. (Radarsoft Databasis 3.0 + Becker Datamat + Batt. includ. Homepak). Samen ƒ 300,-. Tel.: 070-863990, na 20.00 uur.

■ A2045 **PC-1512**, 640 Kb monochroom, 2 x 360 Kb drive, muis, MS-DOS, gem. en Ned. handboek. Prijs ƒ 1400,-. J. Berghoef. Tel.: 030-439785. Tussen 18.00 en 20.00 uur.

■ A2046 **Olivetti M-24** personal computer, 640 Kb, 2 x 360 Kb, monochr. groene monitor, software. Degelijk, snel, weinig gebruikt, ƒ 1750,-. Tel.: 020-956319.

■ A2047 **commodore 64 II** + 1541 C drive + datarec. + power cart. + software + diskbak + div. boeken. ƒ 850,-. Tel.: 01623-13072.

■ A2048 **5,25" 360 Kb diskdrive** (uit Tulip compact 2) ruilen voor 3,5" 720 Kb diskdrive. Tel.: 071-764759.

■ A2049 **C-64** + 1541 diskdrive + power cartridge met div. boeken en div. software, ƒ 1000,-. Tel.: 03403-74365, na 19.00 uur.

■ A2050 **Philips MSX-2**, VG-8235, bijbehorende software, diskettes. 1 Jaar MSX-Magazine, ƒ 550,-. Tel.: 02155-26355.

■ A2051 **128 Kb geheugenuitbreiding** (2 x 9 chips 4164-12), 2f 270,-. Tel.: 010-4676317.

■ A2052 **1084S kl. monitor** (3 mnd. oud) + kabels + rest. garantie, in doos, ƒ 675,-. Tel.: 03409-1417, F. Vulto.

MICROMARKT

■ A2053 **Comx PL-80**, 4 kl. A4 plotter, Centronics, in orig. verpakking, ƒ 400,-. Van Galen, tel.: 030-612359.

■ A2054 **CP/M, MP,M 8086 + 8087** + 1 Mb + 10 Mb HD + 800 Kb drive + 5 RS-232, multiuser ƒ 750,-. Eventueel met ASCII terminal. Tel.: 035-231893, na 19.00 uur. R.A. Kirchner.

■ A2055 **Schneider PC-1512** DD (1987), 512 Kb mono. 2 x 360 FD + muis, veel software. ƒ 1700,-. Tel.: 040-410570. W. Schuurman.

■ A2056 **Star SG-10 printer**, NLQ, Centronics int., i.z.g.s. met manual en extra inktlinten, ƒ 375,-. C. de Groot, tel.: 080-584834.

■ A2057 **CBM-64** + 1541 drive + datarec. + printer MPS-803 + Power Cartridge + Teltron 1200 modem + 2 joyst. + boeken + veel software. ƒ 1200,-. Tel.: 055-337881.

■ A2058 **Apple IIe** met 2 diskdrives, monitor, ƒ 600,-. Tel.: 070-241440, na 18.00 uur.

■ A2059 **Ericsson step one MS-DOS diskdr.** 2 x 700 Kb monitor, ƒ 1300,-. Tel.: 01827-2812.

■ A2060 **Cursus Ambi II PBNA**; bestaat uit lessen, boeken en een examentrainings diskette, prijs ƒ 195,-. Tel.: 03404-5475, na 18.00 uur.

■ A2061 **Plotter XT-computer**, harddisk Philips. Tel.: 02979-85256.

■ A2062 **Bondwell 34** met 256 K RAM en dubbele 5,25" drives. Prijs ƒ 1100,-. Incl. mono scherm. tel.: 05490-19274.

■ A2063 **Thermopapierrollen** br. 5.8 cm. (bv AIM-65); div. tijdschr. o.a. computer design, datacomm., radio Electronica. Inl. en lijst Tel.: 023-314471.

■ A2064 **Harddisk 20 Mb voor Amiga** 500/1000 + controller, ƒ 1200,-. Tel.: 030-892700, na 19.00 uur.

■ A2065 **Sony HBF9P hitbitr MSX-2 comp.** 128 K incl. diskdr., print/plott., datare. + enk. spell. + MSX-DOS. handl. + duid. NL handl. Prijs ƒ 800,-. Tel.: 010-4733729, na 18.00 uur.

■ A2066 **Apple IIe** + duodisk + IIe mon. + 80 kol. (+ 64) + 128 K krt. + SSC + Grappler + CP/M + muis + printer (Imageprint.) + veel softw. + veel doc. ƒ 1500,-. Tel.: 08880-4404.

■ A2067 **MSX-2** Philips NMS-8245 met monitor VS-0080/00 kabels en boeken. Overdag 070-650795. B.T.A.J. Degen.

■ A2068 **Schneider Joyce 512 K** incl. printer, lint, stofhoezen, handb. + progr. 50 CF2 disks, div. toebeh., in prima staat: ƒ 990,-. Tel.: 071-210028, na 19.00 uur.

■ A2069 **Sharp A4 kleuren plotter/printer.** Type CE-516P. Sharp en IBM karakter set. Centronics en RS-232 port. ƒ 450,-. Tel.: 05490-18594.

■ A2070 **Laser 310 computer Z-80A**, 18 Kb RAM, Basic kompl. m. cursus, voed. volw. toetsenb. en reiskoffer. Vr.pr. 250,-. Tel.: 072-615876.

■ A2071 **Osborne 1**, DD, weinig gebruikt, software (Wordstar, Supercalc, dBase en Basic), ƒ 700,-. Tel.: 02510-48727.

■ A2072 **Apple IIc** + mon. Scribe printer + 5 linten, joystick, softw. o.a. Applew., Macrow., Pascal, Printshop + div. spell. en adventures, ƒ 1000,-. A. v. Zundert, tel.: 020-457843.

■ A2073 **Apple IIe 128 K**, 2 DD, monitor, joyst., game-paddles, printinterf., comm. krt., softw., manuals 110 disks a ƒ 1,50. Totaal ƒ 970,-. Tel.: 070-606655.

■ A2074 **Matrix printer voor de C-64.** Merk: Seikosha SP-180. Prijs ƒ 250,-. Tel.: 071-212985.

■ A2075 **Tandon 30 Mb harde schijf**, hoog model, zeer snel 28 ms, zonder controller, ƒ 500,-. Tel.: 02522-14941, na 19.00 uur op do, vrij, za.

■ A2076 **IBM Compat. XT** turbo. 1 D.dr. 360 Kb, harddisk 10 Mb. Incl. klok/kalend.; Herc. graf. krt. Handb., GW-Basic, MS-DOS 3.20; IBM Monochr. gr. ƒ 1950,-. Tel.: 04758-2517.

■ A2077 **Macintosh ED 512 K** RAM/ROM + 800 K, ext. drive. Evnt. apart fabr. gar. tot 05-89. ƒ 3500,-. Tel.: 071-897729.

■ A2078 **Boekenpakket AMBI modules HE-1 + HE-2.** Uitgave van NOVI. Prijs n.o.t.k. Tel.: 023-273952.

■ A2079 T.K. **PRNT versie 1.0 voor MS-DOS.** Print ASCII files in verschil. lettergrote. Stort ƒ 15,- op rek.no. 587132590 t.n.v. PRNT, D. Tromp, J.A. Prinsstr. 11, 1785 BB Den Helder.

■ A2080 **Commodore 128** + diskdrive 1570 + joystick + software + boeken. ƒ 750,-. Bellen na 18.00 uur. Tel.: 01720-43704.

■ A2081 1 **Parallel printerkaart**, 1 ser. interface Epson FX-100+, 2 x 360 Kb 5,25" FDD's. T.e.a.b. Tel.: 01652-

15540.
■ A2082 **IBM-PC** Convertable 2 x 3,5", 512 Kb, draagbaar, adapt, accu-oplader, 15 mnd. oud, NL handl., 37x31x7 cm., gevar. softw., ƒ 2100,-. Tel.: 020-6622119, na 19.00 uur.
■ A2083 **P2000T**, 32 K RAM met 54 progr. cass. incl. software. Tekstverw. "tekst 2000". ROM doos, Uart., par. printer Seikosha GP-500A. Mon. gr. Vr.pr. ƒ 850,-. Tel.: 045-310035.

GEVRAAGD

■ G397 **Atari 1040-ST** + toebeh. Tevens gevraagd 24 nld printer en harddisk voor Atari. Tel.: 03440-17878.
■ G398 **Hulp van Apple Hypercard** programmeur (tegen verg.) bij ontwikkelen van Stacks voor mijn school. Tel.: 02209-2508. Ideen genoeg, maar progr. kennis tekort.
■ G399 **Robotarm voor de IBM** compatible computer. Tel.: 08851-12775.
■ G400 **Computertafel** ca. 80 x 150 cm gevraagd. Tel.: 02523-74834, na 18.00 uur.
■ G401 **Technical reference manual voor de Advance 86-B.** Of copie, kosten worden vergoed. G.M. Faber, S.H. de Rooshof 50, 9203 PS Drachten. Tel.: 05120-16376.
■ G402 **PC 640 Kb**, 20 Mb hard., diskdrive minstens 1,2 Kb, pr. incl. monitor, niet meer dan ƒ 2000,-. Tel.: 02550-11470 of 36037.
■ G403 Wij zoeken voor inr. van een comp. lok. **CBM-4040** d.dr. en pet switch. Ook CBM-4000 en print. zijn welkom. Wie kan ons helpen?? Van Asch van Wijckbasisschool, tel.; 030-930156.
■ G404 **Apple II** Asynchr. serial interface model 7710-A. Tel.: 04192-16836/15386.
■ G405 Heb je leuke **zelfgeschreven PC software**, wij kopen het !! Bel op zaterdagmiddag of schrijf: Harold Wever, Galgewater 38, Leiden. Tel.: 071-126127.
■ G406 Voor IBM 5150 PC + 5160 PC. Koop ik alle originele **onderdelen, handleidingen en boeken**. Aanbiedingen s.v.p. aan J. Brouns, Heirbaan 118, B-3761 Lanaken.
■ G407 MLK school zonder computerfonds zoekt een **printer voor C-64/P2000T/MSX/Exidy Sorcerer** computers. Alphen a/d Rijn, tel.: 01720-73115 (school) of 01720-30038 (huis).
■ G408 **MSX-2** met diskdrive of Atari ST. Liefst in of om Groningen. Tel.: 050-777563, na 18.00 uur.
■ G409 **OR-4 geheugen uitbreiding** voor Casio PB-700. Liefst 3 altijd afname. Tel.: 038-214851, na 18.00 uur.
■ G410 Wie kan mij aan **staalconstr. progr. voor Texas** Instr. 66. Tel.: 05220-57200.
■ G411 **Programmatuur/documentatie voor Philips P5003** (oorspr. tekstverwerker). A. Pothoven, tel.: 055-337437.
■ G412 Wie kan mij meer vertellen over het **modem, Sematrans LSI-311??** Alex. Tel.: 020-864082.
■ G413 **Extra memory board's** en software voor HP-150. Kok, Kievitspark 21, 2215 NH Voorhout. Tel.: 02522-13216.
■ G414 Wie kan mij helpen aan de **handleiding (Eng. of Ned.) van programma Newmaster** (Unison World rel. 1.5). Ik kan evt. zelf fotocopiëren. A.J. Baars, tel.: 03417-60273.
■ G415 **Letterwielen** + kabel van sheetfeeder voor NEC 3550 spinwriter. Tel.: 05106-372.
■ G416 **Olivetti EGA monitor** te koop gevraagd. Tel.; 079-417868.
■ G417 Wie kan mij helpen aan: **Viditel Insteekmodule VG-8180** voor MSX-2/8045 + handleiding. Tel.: 020-250345, E. Otten.
■ G418 **Amstrad/Schneider 3 inch diskdrive FD-1** (40 tracks SS) voor Schneider CPC-6128, met kabel en voeding. Bel 's avonds Geoff Searle, tel.: 08389-18011.
■ G419 Wie kan mij vertellen of er een **DAM-programma** (geen schaakprogr.) bestaat en van welk merk en waar verkrijgbaar? J. Schmidz, tel.: 023-376000.
■ G420 Handleiding en/of doc. voor **Ariadne Layout System.** Tel.: 05987-15337, na 18.00 uur, vragen naar Gert.
■ G421 Omzetten schijven wie kan mijn **Olivetti 351 schijven CP/M omzetten naar MS-DOS** voor Wordperfect 4.2 voor IBM kloon. Prijsopgave 20 schijven. Tel.: 045-716580.
■ G422 Voor Apple II+ een **Z-80 kaart CP/M** en programma's. Tel.: 02972-1003.
■ G423 **Printer 40 col.** met aansl. snoer, voor "Aquarius" + evt. Ned. handl. Tel.: 010-4201236, J. Boos, Viervantstraat 114, 3066 PC Rotterdam.
■ G424 **Apple II of Apple II+** met minstens 2 diskdrives. Moet i.g.s. zijn. Printer, mon., progr. etc. niet nodig. Tel.: 020-247056 of 768218.
■ G425 Wie wil een goede **Philips PC** kopen incl. monitor (ongebruikt)?? Wie wil een Arcade Suzo joystick kopen voor ƒ 24,95?? Tel.: 04120-33499.

ADVERTEERDERS

Inhoudsopgave van de laatste 11 HCC-Nieuwsbrieven

40% KORTING betekent voor u de laagste prijs

dus bel en bestel, want verder zoeken is overbodig!

TEKSTVERWERKING

Lotus Manuscript (Ned.)	f 895,00
Microsoft Word (Ned.)	895,00
Mouse Perfect	120,00
Volkswriter III (Ned.)	950,00
Volkswriter deluxe (Ned.)	195,00
Word Perfect (Am.) *	650,00
Word Perfect Libr. (Am.)	149,00
Word Perfect Library (Ned.)	bel
Word Perfect Speller	bel
Word Perfect (Ned.) *	bel
Sprint	395,00

SPREADSHEET

Excel (Am.)	795,00
Excel (Ned.)	1.195,00
Javelin plus	595,00
Lotus 1-2-3	825,00
Lucid 3D *	395,00
Multiplan (Ned.)	495,00
PlanPerfect (Am.)	425,00
PlanPerfect (Ned.)	bel
Quattro	355,00
Supercalc (Am.)	795,00
Supercalc (Ned.)	1.095,00
Surpass	595,00
Twin (Ned.)	274,00
VP Planner *	135,00

CAD

AutoCAD	bel
Drafix (Ned.)	2.495,00
Generic Cadd 3.0	185,00
Generic Cadd accessoires	bel
Pro Design (Ned.)	799,00

GRAPHICS

Autosketch	295,00
Boeing Graph	695,00
Chartmaster	595,00
Clip Art	195,00
Diagrammaster	595,00
Dr Halo + Genius 6 muis	155,00
Gem Draw plus	485,00
Gem Graph	485,00
Graph plus	695,00
Graphwriter	695,00
Graph-in-the-Box	195,00
Harvard Graphics	975,00
interactive Easy Flow	345,00
Lotus Freelance plus	895,00
MS Chart	645,00
Paintshow	95,00
PC Paint plus	165,00
Pixie	295,00
Pizazz	139,00
Show Partner F/X	695,00
Slide Write plus	995,00
VP Graphics	165,00
Windows Graph	525,00

INTEGRATED

Ability	109,00
Ability plus (Am.)	370,00
Ability plus (Ned.)	495,00
Framework 3 (Am.)	1.150,00
Framework 3 (Ned.)	bel
MS Works (Ned.)	495,00
Open Access II (Ned.)	2.195,00
Smart	1.195,00
Symphony (Ned.)	1.389,00
WordPerfect Executive (Ned.)	535,00

DATA BASE MANAGEMENT

Ask Sam (textretrieval dBase)	529,00
Brief + Dbrief Combo	750,00
DataPerfect (Am.)	695,00
dBase Dev. Kit	2.495,00
dBase III plus LAN	1.809,00
dBase III plus (Am.)	995,00
dBase III plus (Ned.)	1.295,00
dBase IV	bel
DBXL (dBIII clone)	395,00
DBXL (Ned.)	795,00
Fox Base 386	1.195,00
Fox Base Multiuser	895,00
Fox Base Royalty Free Runtime	795,00
Fox Base plus	525,00
Knowledge Man 2 LAN	2.349,00
Omnis Quartz	bel
Paradox	1.095,00
Paradox LAN	1.695,00
Power Base *	650,00
Q&A	525,00
Q&A (Ned.)	1.429,00
Rapidfile (Ned.)	675,00
Reflex	195,00
Reflex Workshop	139,00
R.Base 5000 *	695,00
VP Info	195,00

DESKTOP PUBLISHING

Byline	495,00
GEM Desktop	699,00
Laser Fonts	395,00
Newsroom Pro	165,00
Pagemaker (Am.)	1.255,00
Pagemaker (Ned.)	2.045,00
Ventura Publisher (Am.)	1.375,00
Ventura Publisher (Ned.)	bel

PRODUCTIVITY TOOLS/ UTILITIES

Bar Code generator	495,00
Copy II-PC	64,00
Deskview	210,00
Disk Manager	165,00
Disk Optimizer	92,00
Double DOS	103,00
DS Backup plus	161,00
Duet	149,00
Fastback plus	259,00
GEM Desktop 3	125,00
hTest hFormat	195,00
Lightning	145,00
Mace Utilities	140,00
Magic Mirror	149,00
Microsoft Windows (Am.)	165,00
Microsoft Windows 386	375,00
Microsoft Windows (Ned.)	209,00
Norton Commander	109,00
Norton Editor	125,00
Norton Utilities	135,00
Norton Utilities adv. edition	205,00
PC Fullback	135,00
PC Tools de Luxe	125,00
QDos II	195,00
Sidekick plus	355,00
Sideways	115,00
Superkey	139,00
Vopt	195,00
VP Expert	295,00
Xtree Pro	245,00

PROGRAMMEERTALEN

Assembler 386	1.375,00
Assembler (Microsoft)	250,00
C Compiler (Microsoft)	705,00
C tools plus	380,00
Clip Tools	590,00
Clipper LAN	1.095,00
Cross Compilers	bel
Fortran Compiler (Microsoft)	695,00
Genifer	525,00
Modula II v3.03 Dev. Kit	625,00
PC Dos 4.01	375,00
Quick Basic Compiler	185,00
Quick C Compiler	159,00
T dBug	150,00
Turbo Asynch plus	295,00
Turbo Basic	169,00
Turbo Basic Database Toolbox	169,00
Turbo Basic Editor Toolbox	169,00
Turbo C	240,00
Turbo C Prof.	469,00
Turbo Pascal	240,00
Turbo Pascal Database Toolbox	169,00
Turbo Pascal Develop Libraries	725,00
Turbo Pascal Editor Toolbox	169,00
Turbo Pascal Gameworks	169,00
Turbo Pascal Graphic	169,00
Turbo Pascal Num. Methods	169,00
Turbo Pascal Prof.	469,00
Turbo Pascal Tutor	169,00
Turbo Prolog	240,00
Turbo Prolog Toolbox	169,00

COMMUNICATIE

Brooklyn Bridge	225,00
Carbon Copy Plus	295,00
Crosstalk XVI	245,00
Mirror III	155,00
Procomm plus *	145,00
Smartcomm	495,00

PROJECT MANAGEMENT

Harvard Project Manager 3	995,00
Microsoft Project	765,00
Super Project Expert	995,00
Timeline v3.0 *	995,00

ONDERWIJS/WETENSCHAP/ TECHNIEK

Eureka	295,00
Math Cad	800,00
SPSS	bel
Statgraph	1.495,00
T3	2.195,00
What's Best (L.P. progr.)	1.895,00

COPROCESSORS (Intel)

8087 8Mhz	455,00
8087 10Mhz	595,00
80287 10Mhz	755,00
80387 16Mhz	1.195,00

PRINTERS/PLOTTERS

Fujitsu Plotter	2.750,00
Fujitsu Printers	bel
HP 7475A	4.500,00
HP Deskjet	2.195,00
HP Laserjet II	5.250,00
HP Paintjet	3.095,00
NEC P2200 Pinwriter	995,00

INPUT DEVICES

Logimouse series 2 (PS/2)	225,00
Logitech C7 Bus Mouse	255,00
Logitech C7 Mouse	225,00
Logitech HiRez Mouse	325,00
Microsoft Mouse	340,00
Mitsubishi (400 DPI) Mouse	395,00
ScanMan	695,00
Summasketch 1201	1.495,00

MODEMS

Discovery 1200 extern	495,00
Discovery 1200 intern	325,00
Discovery 2400 extern	645,00
Discovery 2400 intern	595,00
Fax kaart	895,00
Multi Async kaart AT	439,00
Multi Async kaart XT	239,00

VIDEO DISPLAY

ATI EGA Wonder	595,00
ATI VIP (800x600) VGA	795,00
Everex EVGA (1280 x 600)	795,00
Genoa EGA HiRes (800 x 600)	795,00
NEC Multisynch II	1.695,00
Paradise EGA 480	495,00
Paradise VGA plus	845,00
Paradise VGA Prof.	1.095,00
VEGA VGA	745,00

GEHEUGEN EN MULTI-FUNKTIE KAARTEN

AST Rampage 64Kb	695,00
AST Advantage 128Kb	795,00
AST Advantage Premium 512Kb	995,00
AST Rampage/2 64Kb	695,00
AST SixPak plus	495,00
AST Rampage/2 286 512Kb	1.395,00
AST Advantage/2 512Kb	1.195,00
EMS kaart (max 2MB);AT	395,00
EMS kaart (max 2MB);XT	245,00
Harddisk 20MB + controller	645,00
Harddisk 40MB + controller	995,00
Hardisk Card 30MB	995,00
Multifunktie kaart XT	175,00
Multifunktie kaart AT	249,00

XENIX/UNIX PRODUKTEN

SCO Complete System 286	2.595,00
SCO Complete System 386	2.895,00
SCO Fox Base	1.495,00
Lyrix	1.195,00
Informix	bel
SCO Professional 286	1.495,00
SCO Professional 386	1.795,00
Microport DOSMerge 286	595,00
Microport DOSMerge 386	995,00
Microport System 286	1.595,00
Microport System 386	2.195,00
MS Basic	1.245,00
MS Cobol	1.895,00
MS Fortran	1.245,00
MS Pascal	1.245,00
DBX Library	1.950,00
C-tree	895,00
Edix	695,00
Panel plus	1.495,00
/RDB	1.995,00
Directory Shell 386	1.195,00
WordPerfect	2.495,00

* editors choice PC Magazine

BEL VOOR OVERIGE IBM EN MACINTOSH PRODUKTEN

SOFTMAIL 01113-2203

Prijzen ex. BTW en onder voorbehoud. Orders boven 500,– franko huis